

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Vojtěch Říha

Mezinárodní bezpilotní přeprava zboží

International drone goods transportation

Disertační práce

Školitel: Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.

Studijní program: Teoretické právní vědy – Mezinárodní právo soukromé a právo
mezinárodního obchodu

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): [23.06.2020]

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 456 230 znaků včetně mezer.

Mgr. Vojtěch Říha

V Příbrami dne 23.06.2020

Poděkování

Tvořivá práce není nikdy snadná. Dobré myšlenky a úvahy se k člověku dostávají všemožně, někdy ve stavu zcela lucidním. Jindy je to zase například ve spánku. Častokrát je potřeba i velmi dobré motivace, tedy, toho správného nátlaku.

Tímto bych chtěl vyjádřit dík mému kolegovi a příteli panu JUDr. Samuelovi Královi, který se den co den ujišťoval, jak pokračuji ve své tvůrčí činnosti.

Poděkování pak patří i mé rodině, zejména mému dědečkovi, panu JUDr. Karlu Doležalovi. Ten mi dokázal vštěpit systém hodnot, díky kterému mohu nad problémy uvažovat skutečně značně kritickým způsobem, aniž bych však opouštěl meze současného světa a jeho samotného fungování.

Díky rovněž patří mé matce. JUDr. Dagmar Říhové.

Jestli se má na světě vyskytovat právník, který dokáže v rámci běžné právní praxe vystihnout i hodnotu, kterou právo nutně chrání a provádí, pak je to ona. Dělá tak navíc s výraznou empatií a porozuměním. Schopnost vysvětlit právní pojem člověku bez právního povědomí považuji za nesmírně cennou a jsem velice rád, že se mi dostalo poučení, jak se této schopnosti naučit. Zatím mám stále co zlepšovat.

Poděkování patří pak všem z mého okolí, a to za trpělivost.

Poděkování patří rovněž panu prof. JUDr. Květoslavovi Růžičkovi, CSc. a to za projevenou důvěru a nadšení pro myšlenku projektu této disertační práce.

Obsah

Úvod.....	9
Vlastní struktura a rozčlenění práce:	12
Obecná část	17
1. Svobodná vůle a její domněnka	17
1.1.Svobodná vůle člověka a jednání stroje	17
1.2.Svobodná vůle člověka a porušení/dodržení právní povinnosti.....	19
1.2.1. Svobodná vůle a lidské vědomí	20
1.2.2. Svobodná vůle a ovlivnění vědomí vnějšími vlivy	22
1.2.3. Svobodná vůle a ovlivnění vědomí vnitřními vlivy.....	24
1.2.4. Svobodná vůle u fiktivních osob (právních útvarů).....	25
1.2.5. Svobodná vůle a dosažení zletilosti	26
1.3.Svobodná vůle a vědomí člověka - shrnutí	27
2. Intelligence a vůle	29
2.1.Intelligence a vůle - rozlišení	29
2.2.Intelligence a vůle – právně filosofické rozlišení.....	31
2.3.Intelligence a vůle – jednání člověka a stroje.....	33
2.3.1. Intelligence a vůle – intelligence přirozená a intelligence umělá	34
2.3.2. Intelligence a vůle – umělá intelligence a její fungování.....	37
2.3.3. Intelligence a vůle – obavy z umělé intelligence	40
2.3.4. Intelligence a vůle – starší rozčleňování umělé intelligence.....	42
2.4.Intelligence a vůle – technologické vyčleňování umělé intelligence	43
2.4.1. Intelligence a vůle – komunikační problémy bezpilotních strojů	45
2.4.2. Intelligence a vůle – klasifikace autonomie umělé intelligence.....	46
2.4.3. Intelligence a vůle – rozlišení autonomní a automatické	48
2.4.4. Intelligence a vůle – hodnota obsahu informace.....	50
2.4.5. Intelligence a vůle – střetnutí dvou systémů.....	53
2.4.6. Intelligence a vůle – naprogramování strojů v duchu Isaaca Asimova.....	56

2.4.7.	Intelligence a umělá vůle – systém pomyslné ústavnosti norem	57
2.4.8.	Intelligence a umělá vůle – iracionalita matematické funkce bez hodnoty	59
2.4.9.	Intelligence a umělá vůle – další kroky za hodnotami jednotlivých příkazů a rozbor jednotlivých argumentačních klamů.....	61
2.5.	Intelligence a vůle – autonomní stroj s umělou inteligencí, coby předmět svého vlastního poznání.....	63
3.	Teorie normativity a autonomní stroje s umělou inteligencí.....	65
3.1.	Teorie normativity se zaměřením na autonomní stroje	65
3.2.	Teorie normativity – hypostase norem.....	67
3.3.	Teorie normativity – metody poznávání	70
3.4.	Teorie normativity – adresáti těchto norem	73
3.5.	Teorie normativity – osobnostní a subjektová dilemata.....	76
3.6.	Teorie normativity – okolnosti dosud nepoznané a nepředvedené	77
3.7.	Teorie normativity – rozdílnosti v poznávání u lidí a strojů	79
3.8.	Teorie normativity – posuzování významové hodnoty norem.....	83
3.9.	Teorie normativity – motiv, jako složka normy pro autonomní stroje s umělou inteligencí	85
3.10.	Teorie normativity – intelekt, jako nástroj působení na vnější svět	86
3.11.	Teorie normativity – problém významu hodnoty v právu	88
3.12.	Teorie normativity – hodnoty absolutní v právu a jeho pojmech	90
3.13.	Teorie normativity – aplikace a interpretace.....	95
3.14.	Teorie normativity – shrnutí kapitoly	97
4.	Kritika teorie normativity nazíráním autonomními stroji s umělou inteligencí	98
4.1.	Kritika pozitivismu a autonomní stroje	98
4.2.	Kritika teorie normativity – systém hodnot jako nutnost pro autonomní stroje s umělou inteligencí	101
4.3.	Kritika teorie normativity – právní myšlení a autonomní stroje	103
4.4.	Kritika teorie normativity – ohlédnutí zpět a očekávání v budoucnu	104

5. Kritika úvah o subjektivizaci věcí autonomních strojů s umělou inteligencí	105
5.1. Kritika úvah o věcech a lidech	105
5.2. Kritika subjektivizace věcí bez vůle.....	106
5.3. Kritika subjektivizace věcí a personifikace věcí bez vůle.....	108
5.4. Kritika subjektivizace věcí – eklekticita koňského práva autonomních strojů	111
6. Ochrana pomyslné ústavnosti hodnot norem autonomních strojů v kyberprostoru	114
6.1. Ochrana pomyslné ústavnosti a hodnot práva u autonomních strojů bez morálky a dobrých mravů	114
6.2. Ochrana pomyslné ústavnosti a technologické předpoklady	115
6.3. Ochrana pomyslné ústavnosti a zabezpečení systému hodnot	118
Zvláštní část	119
7. Navrhovaná definice a charakteristické znaky pro autonomní stroje s umělou inteligencí	120
7.1. K samotné struktuře zvláštní části a rozlišující znaky autonomních strojů	120
7.2. Navrhované definice a rozlišující znaky	121
7.3. K výkladu jednotlivých pojmů z nabízené definice	124
7.4. Navrhovaná definice a shrnutí této kapitoly	128
8. Odpovědnost za újmu (škodu) autonomních strojů s umělou inteligencí	129
8.1. K odpovědnostní koncepci všeobecně	129
8.2. K retrospektivní odpovědnostní koncepci v oblasti meta normativních odpovědnostních vztahů.....	131
8.3. K retrospektivní odpovědnostní koncepci v případě autonomních strojů s umělou inteligencí.	134
8.4. K aktivní perspektivní odpovědnostní koncepci v případě autonomních strojů s umělou inteligencí	135
8.5. K aktivní perspektivní koncepci a k porušení zákona ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí	140
8.6. K aktivní perspektivní koncepci a jejímu přezkumu	142

8.7. K aktivní perspektivní koncepci a jejímu naprogramování.....	144
8.8. K aktivní perspektivní koncepci u autonomních strojů s umělou inteligencí a názoru Ústavního soudu ČR.....	146
8.9. Vlastní přezkum otázek ústavnosti napadené právní úpravy	152
8.10. Závěrem k přezkumu ústavnosti aktivní perspektivní odpovědnostní koncepce.....	158
8.11. K odpovědnosti a k okolnostem vylučujícím protiprávnost u autonomních strojů s umělou inteligencí.....	159
8.11.1. Plnění zákonné povinnosti	162
8.11.2. Výkon subjektivního práva	162
8.11.3. Svépomoc	163
8.11.4. Jednání v nutné obraně	165
8.11.5. Jednání v krajní nouzi	168
8.11.6. Svolení poškozeného	169
8.11.7. Přípustné riziko	171
8.11.8. Oprávněné použití zbraně.....	172
8.11.9. Chyba ve funkčnosti nebo ve fungování	172
8.11.10. Chyba ve výsledku	174
8.12. Závěr a shrnutí kapitoly	175
9. Deliktní jednání na poli přepravy zboží	176
9.1. Delikt nepřiznání daně z přidané hodnoty.....	176
9.2. Závěr a shrnutí kapitoly.....	180
10. Současná („bezpilotní“) letecká přeprava.....	181
10.1. K letecké dopravě obecně	181
10.2. K letecké dopravě podle Varšavského systému.....	185
10.3. K letecké dopravě podle Montrealské úmluvy	188
10.4. K letecké dopravě zboží - shrnutí kapitoly a hraniční určovatelé.....	192
11. Mezinárodní bezpilotní přeprava zboží v evropském náhledu	193
11.1. Příprava společných evropských pravidel.....	193

11.1.1.	Aktuální stav evropského regulačního rámce	193
11.1.2.	Evropská prováděcí právní úprava	195
11.1.3.	Přeshraniční provoz bezpilotního systému.....	201
11.2.	Shrnutí a kritika přijaté evropské právní úpravy.....	203
12.	Závěr.....	204
	Seznam použitých zdrojů.....	207
	Mezinárodní bezpilotní přeprava zboží – Abstrakt, klíčová slova	221
	International drone goods transportation – Abstract, key words	222

Úvod

Pro správné fungování jakékoliv společnosti je nutná výměna zboží, výměna informací¹ a rovněž i střetávání kultur.

Po staletí byla pak samotná přeprava zboží spojena právě s výměnou zboží, informací, docházelo také k ovlivňování jedné kultury druhou kulturou. Samotná přeprava, jakožto služba, byla zajišťována za pomoci konvenčních dopravních prostředků. Moderní doba však s sebou přinesla i moderní dopravní a přepravní prostředky. A to dokonce takové, které nevyžadují přímou obsluhu ze strany jakékoliv fyzické osoby.

Může se jednat i o provozování takového prostředku přepravní služby, který je ovládán sám o sobě a působí na vnější svět prostřednictvím svých vlastních předem nastavených norem. Využíváme tedy takového stroje, který nevyžaduje lidské obsluhy v průběhu poskytování samotné služby. Pro samotný přepravní stroj, který bude bez přímé lidské obsluhy, pak v této práci používám označení v podobě autonomního stroje s umělou inteligencí. Takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí je pak nepoužitelný bez normového souboru, který upravuje jednání takovéhoto přepravního stroje na vnější svět. Normový soubor autonomního stroje s umělou inteligencí pak vyžaduje rovněž i normotvorný soubor pro tvorbu norem jednání na místě, aby tak autonomní stroj s umělou inteligencí byl schopen okamžité reakce. To vše pak činí autonomní stroj s umělou inteligencí, aniž by kdy byl nadán jakoukoliv vůlí. I toto konání takovéhoto stroje je tak ovšem nutné do značné míry právně ukotvit a přijít s takovým deontologickým přístupem, který bude patřičně dopadat na samotné jednání na vnější svět samotného autonomního stroje s umělou inteligencí. Je tudíž vždy nutné si uvědomit, že je to právě takový autonomní stroj s umělou inteligencí, který bude schopen působit újmu na vnějším světě třetím osobám, případně bude páchat škody na majetku. Takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí bude rovněž schopen dopouštět se i deliktního jednání, a bude tak přímo porušovat nebo ohrožovat zákonem chráněné zájmy. Je nutné tedy řešit i situace, kdy právo postavené na individuální odpovědnostní koncepci² za deliktní jednání nebude mít žádné osoby pachatele deliktního jednání k postihu, jelikož právo neumožňuje sankcionovat věci, ale toliko jen osoby.

¹ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 33.

² JELÍNEK, Jiří. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. *AUC IURIDICA* [online]. Praha, Česká republika: Nakladatelství Karolinum, 2017, 09.06.2017, 2017(Vol. 63 2), 7-24 [cit. 2020-06-21]. DOI: <https://doi.org/10.14712/23366478.2017.6>. ISSN 0323-0619. Dostupné z: <https://karolinum.cz/casopis/auc-iuridica/rocnik-63/cislo-2/clanek-3701>

V rámci psaní této práce jsem nabyl přesvědčení a naprosto se ztotožnil s myšlenkou, že právo samotné se nepřizpůsobuje technologiím, ale technologie se přizpůsobují právu.³

Vedle autonomních strojů s umělou inteligencí se budou vyskytovat i stroje polo-autonomní, případně stroje ovládané na dálku ze strany člověka.

Takové dálkově ovládané stroje jsou již v dnešním světě hojně přítomné. Vhodnou právní úpravu, či méně vhodnou právní úpravu pro tyto dálkově ovládané stroje má již většina právních řádů.

Ovšem poměrně značný problém je stále s režimem odpovědnosti za případnou újmu takového dálkově ovládaného stroje. V současné době je totiž samotné provozování těchto strojů ovládaných na dálku limitováno do značné míry těmi okolnostmi, že patřičná právní úprava pro takovéto stroje ovládané na dálku předpokládá, že jsou takové stroje provozovány pouze za rekreačními účely⁴. Samotné nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2018/1139 ze dne 4. července 2018 o společných pravidlech v oblasti civilního letectví a o zřízení Agentury Evropské unie pro bezpečnost letectví užívá slovního spojení volnočasových aktivit⁵.

Realita těchto dálkově ovládaných strojů je ovšem jiná. V současné době snad není lepší realitní kanceláře, která by neposkytovala snímky nabízených nemovitých věcí pořízených právě za pomoci připevněné kamery z bezpilotního stroje ovládaného na dálku. Těžko si lze tedy představit, že takováto činnost realitního zprostředkovatele snad byla činností pouze volnočasovou.

Pro bezpilotní stroje je proto již v současné době i široké komerční uplatnění. Byť se jedná zatím pouze o pořizování kamerových záběrů a snímků, již brzy nastane doba, kdy budou tyto bezpilotní stroje používány k výkonu přepravní služby.

Proto je právě tato práce zaměřena na právní úpravu *de lege ferenda* mezinárodní bezpilotní přepravy zboží, kdy je zde z praktických důvodů kladeno většího důrazu na skutečné bezpilotní stroje, které nejsou v reálném čase obsluhovány ze strany člověka coby operátorů takovýchto bezpilotních strojů.

Jelikož ve vzdušném prostoru neexistují reálné geomorfologické hranice, nabízí se proto zcela přirozeně uvažovat rovnou o mezinárodní bezpilotní přepravě zboží.

³ Ibid. s. 12.

⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1139 ze dne 4. července 2018 o společných pravidlech v oblasti civilního letectví a o zřízení Agentury Evropské unie pro bezpečnost letectví, kterým se mění nařízení (ES) č. 2111/2005, (ES) č. 1008/2008, (EU) č. 996/2010, (EU) č. 376/2014 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/30/EU a 2014/53/EU a kterým se zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 552/2004 a (ES) č. 216/2008 a nařízení Rady (EHS) č. 3922/91 (Text s významem pro EHP.)

⁵ Ibid. bod 34 preambule výše uvedeného nařízení. Tento bod stanovuje následující: „Modely letadel se pro účely tohoto nařízení považují za bezpilotní letadla a používají se především k volnočasovým aktivitám.“

Pokud k tomu přičteme skutečnosti a fakta, že se při poskytování přepravní služby rovněž i mezi lidmi šíří nakažlivé infekční choroby,⁶ a díky tomu dochází k výraznému útlumu přepravních služeb, kde by se mělo potkávat vícero osob, je zcela na místě uvažovat i o plnění takovéto přepravní služby bezpilotními stroji.

V samotné práci je tedy kladeno několik důrazů na současné právní problémy bezpilotních strojů. Je zde tak vymezeno, jak k těmto problémům přistupovat do budoucna v nalézání těch nejlepších deontologických přístupů, které může zaujmout rozumný zákonodárce při přijímání patřičné právní úpravy.

Pro takového rozumného zákonodárce je v práci čerpáno ze zdrojů v podobě poznatků současné právní vědy, současných právních pramenů a ze současných judiciálních závěrů. Ty svým rozsahem a záběrem pro tohoto rozumného zákonodárce poskytují zdařilý návod, jakými cestami by měl vést své úvahy při tvorbě primárního⁷ práva v podobě zákonné právní úpravy.

⁶ COVID-19 Global Science Portal [online]. [cit. 2020-06-21]. Dostupné z: <https://council.science/covid19/>, v současné době již tak hojně zmiňovaná pandemická situace se SARS- COVID19 koronavirem, dále viz *Coronavirus disease (COVID-19) pandemic* [online]. New York, United States: World Health Organization, 2020 [cit. 2020-06-21]. Dostupné z: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

⁷ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 181 a dále, poté i OAKSHOTT, Michael. *On Human Conduct*. New York, United States: Oxford University Press, 1975. ISBN 978-0198277583 s. 13. Je zde tak uvedeno k rozlišení teoretického a praktického poznání v případě uvažování o umělé inteligenci. V případě vlastního kódování, o kterém dále hovoří doc. Polčák ve výše uvedené citaci, zde poté rozebírá primární a sekundární kódování pro stoje s umělou inteligencí. Zde dochází doc. Polčák ke konstatování, že zákon je též primárním kódem v případě právního řádu.

Vlastní struktura a rozčlenění práce

Práci samotnou rozděluji na dvě části - na část obecnou a na část speciální.

V obecné části této práce se zaměřuji na obecné porovnání volní složky jednání člověka, jako fyzické osoby a na porovnání současných technických kapacit umělé inteligence. Je tak zde činěno z toho důvodu, že člověk je nadán vůlí, a stoj s umělou inteligencí nadán vůlí není.

Výše uvedené vyčlenění je tak dáno z ryze praktických důvodů.

Totíž aby mohlo býti uvažováno o odpovědnostním vztahu na tradičním pojetí individuální odpovědnostní koncepce,⁸ je nutno v tomto pojetí současné právo aplikovat na vyvíjející se technologie tím způsobem, který bude odpovídat na otázku, jak tyto moderní technologie dopadají na právo.⁹

Je totiž v rámci práva tradičně založeno členění jednotlivých práv a povinností k osobám a k věcem. Tradiční právo pak přiznávalo různá osobnostní postavení různým osobám a k jednotlivým věcem stanovovalo pro různé osoby různé povinnosti.¹⁰

V případě věci samostatně schopných působit na vnější svět tomu tak být podle práva nemůže. Taková věc nikdy nebude moci získat více práv, než by kdy podle práva mít mohla. Proto je nutné zabýrat se v této práci porovnáním schopnosti věcí působit na vnější svět a jednání člověka na vnější svět.

Výše uvedené vyčlenění je tak činěno z toho důvodu, že v obecné části této práce je věnován prostor pro to, aby vlastní závěry z této části byly snáze uchopitelné i pro čtenáře, který se bude teprve blíže seznamovat s reálnými technickými možnostmi věcí a systémů využívajících umělou inteligenci. Tyto poznatky následně bude moci využít v části speciální, která se již zabývá právními prameny s dopadem aplikace na autonomní stroje s umělou inteligencí.

Tuto volnou dekonstrukci volního jednání člověka tak činím z toho důvodu, abych upozornil na skutečnost, že manifestace vůle člověka navenek na vnější svět není zcela jen odrazem svobodné vůle takového člověka. Toto upozornění činím právě z toho důvodu, že pojem svobodné vůle je doktrinálním a historickým právním pojmem. Jedná se tak o vyjádření relativního

⁸ Nález Ústavního soudu - pléna ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 15/16 – 1, dostupný prostřednictvím veřejné datové sítě na www.nalus.cz, dále dostupný i v systému ASPI od Wolters Kluwer, a to pod [ASPI ID: JUD374833CZ].

⁹ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 12.

¹⁰ Právo tak činilo z toho důvodu, že vždy zacházelo se složkou volní, kterou tradičně chápalo v jednání osob navenek. Právo samotné tedy nepředpokládalo, v tradičním pojetí, že by i věc mohla působit podobně jako osoba na vnější svět. Pokud budeme nahlížet zpět do minulosti a budeme zkoumat právní poměry u otroků ve starověku, tak se rovněž z úhlu zkoumání této vlastní práce ničeho nového nedozvíme. Je tomu tak proto, že otrok byl stále osobou, která měla velice omezena svá osobnostní práva. Avšak pokud takový otrok splnil podmínky pro vykoupení z otroctví, stal se opětovně osobou se svými osobnostními právy.

pojmu¹¹, který je dále právem buď potvrzován¹², případně vyvracen¹³. Jde tedy jen o pouhou berličku pro vyjádření doposavad něčeho přírodně neznámého.

K otázce vůle je nutno proto přistupovat stále s filosofickým náhledem. Jiný náhled na svobodnou vůli, v podobě náhledu přírodovědného a měřitelného, tak stále není v současné době možný. Pojem svobodné vůle považuji za relativní právní pojem.

Činím tak z toho důvodu, že tak docházím ke konstatování, že tedy vlastní volní složka jednání člověka na vnější svět není vyjádřením opravdové svobodné vůle tohoto člověka. Jedná se o vyjádření, které je usměrněno na základě vlastního vnitřního omezení, které na sebe takovýto člověk sám uvrhl.¹⁴ Případně byl takový člověk významným způsobem ovlivněn ze strany svého okolí. Je jedno, ať už by se jednalo o psychologické ovlivnění nebo o sociální ovlivnění.

Jedná se rovněž o vyjádření omezení volního jednání takového člověka daného na základě vnitřních chemicko-biologických procesů. V neposlední řadě zde potom v ovlivnění člověka hrají roli i vlivy kulturní společnosti.

Veškeré tyto vlivy pak dopadají na možné omezené jednání člověka. Proto považuji v rámci této práce právní pojem svobodné vůle za pojem, který právo jako takové používá jen pro zjednodušení veškerého vnějšího ovlivnění člověka, stejně tak jako jej užívá pro vlastní vnitřní omezení vnějšího jednání člověka samotného.

Rozhodující je zde tedy volní složka u jednání člověka jako významná právně filosofická kategorie, kterou stavím vedle jednání určitého a předem nastaveného. Je to tedy takové jednání, kterého je následně schopen autonomní stroj s umělou inteligencí, jako stroj, který je odproštěn od vůle. Jako na samotný stroj, který je schopen působit na vnější svět.

Posléze v práci pokládám samotný technický základ, jakými způsoby jsou schopny jednotlivé soudobé systémy umělé inteligence působit na vnější svět, a jak s tímto vnějším světem reagují, sbírají informace, vyhodnocují informace, zpracovávají informace, a následně tyto informace dále interpretují. Zajímá mě také, jak dochází k vlastní aplikaci normy z předem daného normového souboru, a jak se podle této předem nastavené normy zachovávají na vnějším světě.

Následně provádím analýzu tohoto jednání autonomních strojů s ryzí naukou právní Františka Weyra. Dále k tomuto stavím ještě myšlenkový proud Rudolfa von Jheringa, Gustava

¹¹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s. 27

¹² V ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., je uvedeno, že „soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka...“ Ergo, z tohoto lze vyvodit, že soukromé právo tedy potvrzuje svobodnou vůli v jednání člověka, když takovému jednání přiznává právní ochranu. K tomu srovnej ještě ustanovení § 1 odst. 1 druhá věta, zákona č. 89/2012 Sb. Zde se uvádí následující. „Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.“

¹³ Viz ustanovení § 583 až § 585 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁴ Srovnej. GOGGINS, David. *Can't Hurt Me: Master Your Mind and Defy the Odds*. New York, United States: Lioncrest Publishing, 2018. ISBN 978-1544512273, s. 54

Radburcha, Lionel Herberta Harta, Johna Rawlse, Richarda Rortyho, Kurta Fridricha Gödela. Z českých právních vědců poté myšlenkový proud Viktora Knappa, Pavla Holländera, Tomáše Sobka a Radima Polčáka. Samozřejmě, pokud je řeč o ryzí nauce právní, pak se v tomto ohledu dostávám do přímého napojení na Hanse Kelsena.

Při tomto zkoumání se zaměřuji primárně na ryzí nauku právní Františka Weyra,¹⁵ která doposud stála při porovnávání moderních technologií a práva stranou. V rámci svého díla „Internet a proměny práva“ pak doc. Radim Polčák věnoval svou pozornost Hansu Kelsenovi, nebo také Otu Weinbergerovi a Karlu Englišovi.¹⁶

Tímto srovnáním je zakončena obecná část této práce.

V rámci speciální části této práce je pak kladen důraz na následující vyřešení otázky spočívající v přičitatelnosti odpovědnosti za újmu způsobenou ze strany bezpilotního stroje při provozu třetí osobě. V tomto ohledu provádím analýzu nálezu pléna Ústavního soudu ČR sp.zn. 15/16, ve které se Ústavní soud ČR zabíral totožnou otázkou, byť ze skutkově jiného pohledu. Zabíral se otázkou možného souladu s ústavním pořádkem principu objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla za delikt ní jednání, při kterém nebyl ztotožněn řidič takového vozidla. V tomto nálezu tak přezkoumával Ústavní soud ČR právní předpis, který presumoval odpovědnost takového provozovatele motorového vozidla. Nebylo zde možné zkoumat otázku zavinění za způsobené delikty a byl zde tak narušen princip presumpce nevin.¹⁷ Ve vztahu k tomuto nálezu Ústavního soudu ČR, který rozepsal v odůvodnění tohoto nálezu o skutečnosti, že zde existují pro provozovatele takového vozidla, které způsobí delikt za pomoci blíže neztotožněno řidiče, i okolnosti vylučující protiprávnost. Proto přicházím s rozepsáním a deskripcí běžných okolností vylučujících protiprávnost a jejich vlastní teleologickou¹⁸ právní použitelnost na právní úpravu autonomních strojů s umělou inteligencí. S ohledem na uvedení rovněž dvou problémových aspektů fungování autonomních strojů s umělou inteligencí pak přicházím rovněž se dvěma dalšími specifickými okolnostmi vylučujících protiprávnost. Tyto dvě okolnosti, které pojmenovávám v duchu A.M.Turinga jako chybu ve fungování, nebo ve funkčnosti autonomního

¹⁵ Je proto na místě složit poklonu Františku Weyrovi, jelikož by se mu jistě velice moderní počítačové programovací jazyky velmi zalíbily a jistě by chtěl s těmito programovacími jazyky experimentovat nejen v kyberprostoru, ale i v ryze teoretickém právním ve světě norem.

¹⁶ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 189

¹⁷ Podle ustanovení čl. 40 odst. 2 Ústavy České republiky. Srovnej dále se Směrnicí Evropského parlamentu a Rady ze dne 9. března 2016, č. 343/2016, o posilování ochrany principu presumpce nevin, jakož i o posilování práva obviněného být přítomen před soudem.

¹⁸ Viz. rozhodnutí pléna Ústavního soudu ze dne 17.12.1997, sp.zn. Pl. ÚS 33/97, N 163/9 SbNU 399, kdy byl tento nálezn publikován i pod č. 30/1998 Sb. A N 163/9 SbNU 399, dostupný prostřednictvím veřejné datové sítě na www.nalus.cz, dále dostupný i v systému ASPI od Wolters Kluwer, a to pod [ASPI ID: JUD31529CZ]. V tomto nálezu se Ústavní soud ČR vyjádřil k využívání teleologického výkladu před jazykovým výkladem.

stroje s umělou inteligencí, a dále jako chybu ve výsledku, dále rozvádím k vlastní budoucí aplikační praxi.

Rovněž zde řeším otázku i deliktů odpovědnosti z provozu bezpilotního stroje.

Dostávám se k řešení otázky vztahu DPH při mezinárodní přepravě, kdy vycházím ze soudobé judikatury Nejvyššího správního soudu.

V neposlední řadě pak řeším právní otázky spojené s poslední právní veřejnoprávní úpravou dopadající na provozovatele bezpilotních strojů.

V práci čerpám i z pramenů v podobě dvou unifikačních úmluv, a to z Úmluvy o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké dopravě,¹⁹ jež byla pozměněna a doplněna celou řadou protokolů, a v Úmluvě o sjednocení některých pravidel v mezinárodní letecké přepravě,²⁰ známé též pod Montrealskou úmluvou. Rovněž zmiňuji přístup ICAO (International Civil Aviation Organization)²¹ k bezpilotním strojům a jejím doporučením pro zákonodárce při přijímání právní úpravy pro provozování bezpilotních strojů. Ty zmiňuji s ohledem na užívání okolností vylučujících protiprávnost a odpovědnosti za újmu ze strany samotných přepravců.

Docházím tedy ke konstatování, na co by si měl dát samotný provozovatel takového autonomního stroje s umělou inteligencí vskutku pozor, jelikož docházím k vyslovení a prokazování názoru, že primárním nositelem odpovědnosti za újmu způsobenou ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí je téměř vždy provozovatel takového autonomního stroje s umělou inteligencí. Tato teze bude platit i v případě provozu bezpilotního stroje ovládaného na dálku ze strany člověka coby operátora tohoto stroje. Pokud bude člověk – operátor zároveň provozovatelem takového bezpilotního stroje, bude tento člověk - operátor odpovědný za újmu způsobenou provozem tohoto bezpilotního stroje.

Jelikož se jedná o mezinárodní bezpilotní přepravu, pak jako padnoucí hraniční určovatele zde spatřuji v podobě *patria a lex loci delicti*.

¹⁹ Ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv byla publikována pod č. 15/1935 Sb., a byla změněna vyhláškou ministra zahraničních věcí ze dne 04.02.1966 o Protokolu, kterým se mění Úmluva o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké dopravě, podepsané ve Varšavě dne 12.10.1929.

²⁰ Ve Sbírce mezinárodních smluv byla publikována pod č. 123/2003 Sb.m.s., a byla změněna dvěma sděleními Ministerstva zahraničních věcí, prvním evidovaným pod č. 47/2010 Sb.m.s. a druhým pod č. 5/2020 Sb.m.s.

²¹ Založené na základě Úmluvy o mezinárodní civilní letectví, rovněž známé jako Chicagská úmluva. V české sbírce zákonů je pak publikována pod č. 147/1947 Sb. Je dále dotčena devíti změnami, kdy veškeré tyto změny byly do právního řádu České republiky přijaty v roce 2014. Jedná se o č. 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, a to vše publikováno ve Sbírce mezinárodních smluv. V českém právním řádu je pak dále publikován zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.

Tyto své hypotézy tedy opírám o výše vyslovený názor, ke kterému se hlásím. Tento názor tedy hlásí, že technologie se přizpůsobuje právu, nikoliv pak právo technologiím. Plně se tedy ztotožňuji s hypotézou doc. Radima Polčáka o neměnnosti práva.²²

²² POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 14.

Obecná část

1. Svobodná vůle a její domněnka

1.1. Svobodná vůle člověka a jednání stroje

Smyslem tohoto bodu v samotné práci není vzbudit touhu po upálení autora coby šířitele kacírských myšlenek. Samotná myšlenka domněnky svobodné vůle nemá za cíl nabourat základní koncept civilistické soukromoprávní doktríny. Opravdový smysl této části práce spočívá v tom, že je nutné se kriticky zamyslet nad tím, co odlišuje lidskou společnost ovládanou právem od mimo legálních systémů ovládaných na základě algoritmických (formálně logických) kódových pravidel.²³ Dále je smyslem této části práce upozornit i na skutečnost, že v právním řádu se vlastní svobodná vůle jednotlivé fyzické osoby presumuje. Je tomu tak pro zjednodušení právních vztahů.

Doposud nikde v žádném jiném dalším vědním oboru nebyla nalezena odpověď, co to svobodná vůle člověka opravdu je. Nebyl rovněž nalezen konkrétní důkaz, zdali člověk skutečně svobodnou vůlí disponuje. Nebyla objevena žádná měřitelná hodnota dodnes zatím ukrytá u konkrétní fyzikální jednotky, kterou by se nechala měřit míra svobodné vůle u člověka.

Co má dáno člověk coby osoba od své vlastního přirozeného bytí, je člověku vlastní inteligence, resp. její manifestace navenek. Podle jedné z definic je „inteligence schopností řešit nový problém.“²⁴ Vedle toho kognitivní věda²⁵ (česky věda o myšlení) začíná domněnkou, že přirozenost lidské inteligence je v podobě výpočetní, a tedy že lidská mysl může být podobně modelována, v jistém ohledu, jako program běžící na počítači.²⁶ V případě neživé věci se pak nemůže hovořit o konkrétní manifestaci inteligence navenek, ale o projevu programového nastavení na řešení problému, resp. o „interaktivní inteligenci umělými prostředky a způsoby“²⁷

²³ K tomu srovnej. POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 171, poznámka pod čarou 402. Zde je uváděn odkaz na zakladatele české právní informatiky, prof. Viktora Knappa a na jeho dílo *O možnosti použití kybernetických metod v právu*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, str. 18-19. Prof. Viktor Knapp se zde vyjádřil ke skutečnosti, jak lze chápat právo jako informační systém. Uvádí zde, že „programovací jazyky počítačů jsou formálně logické systémy založené na etických, respektive povinnostních operátorech, tj. na instrukcích.“ Doc. Polčák zde dále cituje prof. Knappa tak, že „objev počítače jako automatického zpracovatele (procesoru) informací tedy vedl k potřebě jazyka, jímž bude možné formalizovat informační operaci, toliko intelektuální aktivitu, aby ji mohl provádět stroj nedisponující žádným předveděním (natož předporozuměním).“ K pojmu předvedění a předporozumění pak shodně SOBEK, Tomáš. *Argumenty teorie práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd České republiky, 2008, ISBN 978-80-904024-5-4., str. 223 a následující.

²⁴ WITMER, L. (1922). *What Is Intelligence and Who Has It?* *The Scientific Monthly*, 15(1), 57-67. navštíveno 26 ledna, 2020, z www.jstor.org/stable/6258

²⁵ Srovnej. SOLUM, Lawrence B., *Legal Personhood for Artificial Intelligences*. North Carolina Law Review, Vol. 70, p. 1231, 1992; Illinois Public Law Research Paper No. 09-13. Dostupné na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1108671>

²⁶ Srovnej FLANAGAN, Owen. *The Science of the Mind*. 2nd edition. Massachusetts, United States: MIT Press, 1984, 440 s. ISBN 0262560569.

²⁷ BURGIN, Mark, *Mathematical Models for Artificial Intelligence* (July 2001). Mathematics Preprint Archive Vol. 2001, Issue 7, pp 1493-1507. Dostupné na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3153520>

nebo také o „umělé inteligenci v podobě intelligence stvořené lidmi.“²⁸ Takovou neživou věcí, která bude řešit problém, bude stroj vykonávající práci a postupující podle předem nastaveného kódu.²⁹ Bude jím pak rovněž i stoj autonomní, který bude opatřen kódem, který bude tomuto stroji vyhodnocovat jednotlivé problémy tak, aby našel jejich řešení a dosáhl tak požadovaného výsledku svého úsilí. Ve zcela nejběžnějším případě to bude spočívat v dopravení sebe sama, tedy vlastního stroje, z bodu A do bodu B. V takovém případě pak budeme hovořit o bezpilotním stroji.³⁰

²⁸ *Mimo: Learn to Code: Artificial Intelligence course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

²⁹ Podle prof. Knappa se bude jednat o tzv. „povinnostní operátor.“ Viz. op. cit.

³⁰ Autonomní „stroje“ v tomto ohledu fungují již ustáleně ve virtuálním prostředí internetu, jinak běžnému lidskému smyslu v podobě hmatu, audiovizuálnímu jevu, těžce postřehnutelnému. Jedná se o nastavené běžné algoritmy, které jsou nastavené, jako programová sekvence a tedy rovněž dokáží působit navenek. Ryan Calo používá termín „to act upon the world“, což je možné přeložit do češtiny, jako fyzické působení navenek. Viz. dále v rámci epizody podcastu „Oral Argument“ TURNER, Christian, Joe MILLER a Ryan CALO. *Sense-Think-Act* [online]. 15.10.2014. 2014 [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://oralargument.org/41?t=0> a dále také v CALO, Ryan. *Robotics and the Lessons of Cyberlaw. California Law Review*. Berkeley,: University of California, Berkeley, USA, 2015, 2015(Vol. 103, 3), 40. Dostupné také z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2402972

1.2. Svobodná vůle člověka a porušení/dodržení právní povinnosti

Ve vztahu k této práci je stěžejním momentem ona skutečnost, že aby se dalo hovořit o konceptu čehokoliv bezpilotního (v tomto konkrétním případě bezpilotního stroje). Je nutné si uvědomit, že ona sama „bepilotnost“ takového stroje vyžaduje nejprve výrobu takového stroje. Dále je potřeba nastavení takového stroje, který tedy bude schopen sám o sobě být fungujícím a užitečným předmětem plnícím jemu svěřený úkol v rámci diversifikované a komplikované společnosti. Společnosti, která sama o sobě není homogenní v tom, že by vždy každý člen takovéto společnosti dodržoval veškerá pravidla takovouto společnosti nastavená. Člověk, ač by to bylo přání mnoha ekonomických myslitelů, není jen racionálním tvorem.³¹

Samotné porušování předem nastavených pravidel, která jsou daná zákony ze strany jednotlivých členů společnosti, pak vyvolává otázky. Na tyto otázky odpovídá právo samotné vlastními zákonnými nástroji. Je tedy jedno, zda se jedná o porušení soukromoprávní povinnosti či o porušení veřejnoprávní povinnosti ze strany adresáta takovéto normy. Otázka je zde tedy jedna, byť je dvojího charakteru.

Byla to tedy skutečně svobodná vůle jednající osoby, nebo něco zcela jiného, co zapříčinilo porušení (příp. dodržení) právní povinnosti?

³¹ KAHNEMAN, Daniel. *Thinking, Fast and Slow*. London, United Kingdom: Penguin Books, 2012, 512 s. ISBN 0141033576.

1.2.1. Svobodná vůle a lidské vědomí

V současné době není nikde k nalezení, co by to měla být svobodná vůle. Dále skutečně není k nalezení ani jasná odpověď na to, co je případně vlastní lidskému vědomí.³² Zde není v tomto ohledu žádného empirického zdroje, ohledně kterého by panovala všeobecná shoda dopadající na pojem svobodné vůle a rovněž dopadající na pojem lidského vědomí. Stojí zde pak právní řád i doktrína, založená na tradičním vnímání svobodné vůle, tedy na chápání ve filosofickém a společenskovědním, nikoliv pak na přírodním a kauzálním chápání těchto pojmů.

Touto tradicí je pak nastolení právní domněnky, případně fikce svobodné vůle člověka.³³ Soukromé právo je pak postaveno na domněnce³⁴ svobodné vůle, kdy hmotné manifestaci projevu vůle člověka připisuje právní následky. Tato hmotná manifestace vůle poté musí být pro ostatní osoby zachytitelná na čitelném podkladu, případně jinými smysly rozpoznatelném a zachytitelném podkladu. Je již tedy jedno, zda tímto jinými smysly rozpoznatelným podkladem bude vypixelovaná obrazovka, či hmotný podklad (ideálně z celulózy). Byť by to rovněž nebylo vyloučeno, aby se jednalo třeba i o jiné materiály.

Svobodná vůle je tedy podle mínění tradiční soukromoprávní doktríny projevem racionálního či iracionálního konání či nekonání člověka.

Samotné veřejné právo si v tomto nahlížení na konání či nekonání člověka stojí podobně jako právo soukromé. Rovněž dbá té skutečnosti, zda člověk tedy dodrží svou zákonnou povinnost, či zda takovouto stanovenou zákonnou povinnost takovýto člověk poruší.

Veřejné právo zde stojí však na principu fikce, jelikož samotné veřejné právo reprezentuje samotný stát, tedy, fiktivní útvar.³⁵

³² Srovnej HARRIS, Sam. *Free Will*. 2012. New York, United States: Free Press, 2012. ISBN 978-1-4516-8340-0 MRI Scan lidského mozku při volní činnosti, srovnej dále s HARARI, Yuval Noah. *Homo Deus*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2017, 528 s. ISBN 1784703931.

³³ Pro srovnání, § 3 zákona č. 89/2012 Sb., který stanovuje, že

1) Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.

(2) Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že

a) každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i **svobody**, cti, důstojnosti a soukromí,

b) rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany,

c) nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých,

d) daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny,

e) vlastnické právo je chráněno zákonem a jen zákon může stanovit, jak vlastnické právo vzniká a zaniká, a

f) nikomu nelze odeprít, co mu po právu náleží.

(3) Soukromé právo vyvěrá také z dalších obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva. (zvýraznění přidáno ze strany autora).

³⁴ Právní nauka chápe rozlišení mezi *domněnkou a fikcí* následujícím způsobem. Právní domněnka presumuje - předpokládá, že něco skutečně existuje, ač to existovat skutečně nemusí, ale může to existovat. Právní fikce naopak stojí na skutečnosti, že právo počítá s tím, že něco v právním režimu existuje, ač to ve skutečnosti neexistuje.

³⁵ HURDÍK, Jan. *Právnícké osoby a jejich typologie*. 2., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-168-0, s. 21

K tomuto se může nabízet právně historická otázka, zda byl právní stát dříve nebo byl nejprve stát, který se později stal právním státem?³⁶ Z náhledu historického se nabízí jistě druhá možnost jako správná.³⁷ Stát jako takový, ať už je v čele takového státu kdokoliv nebo jakékoliv stvoření, je fikcí, která dává místo ve společnosti ostatním ze svých činitelů a umožňuje společnosti její vlastní každodenní organizaci vlastních činností. Nebýt této fikce státu jako hegmona moci s vlastními ozbrojenými složkami sloužících k zastrašování jiných fiktivních osob (jiných států), ale hlavně vlastních „subjektů“, pak by organizace a kooperace dříve neznámých osob mezi sebou nemohla fungovat a společnost jako celek by nemohla dosáhnout žádného významnějšího vývoje a posunu k lepšímu ve prospěch veškerých svých členů.³⁸

Stát tedy dokázal centralizovat informace a s těmito následně nakládat tak, aby lépe zorganizoval fungování společnosti. Bez složky státu by nemohla fungovat složka informační společnosti a nemohlo by vzniknout ani právo jako informační a regulační systém.³⁹

V tomto ohledu je právě stát, v rámci distribuce informací mezi své členy, agregátorem informací.⁴⁰ Tyto informace cíleně distribuuje mezi své členy právě za pomoci práva jakožto informačního systému.⁴¹ V konečném důsledku pak stát motivuje jednání člověka jako jediného člena společnosti.

³⁶ Podle klasické definice George Jellinka je stát sdružením usazených lidí, které je nadáno prvotní svrchovanou mocí. In. HLADÍKOVÁ, Martina. *Nepřípustnost změny podstatných náležitostí demokratického právního státu*. Praha, Česká republika, 2017, s. 10. Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/150035648>. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Kateřina Janstová, Ph.D.

³⁷ Srovnej, HARARI, Yuval Noah. *Sapiens : A Brief History of Humankind*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2016, 512 s. ISBN 0099590085, a HARARI, Yuval Noah. *Homo Deus*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2017, 528 s. ISBN 1784703931.

³⁸ Srovnej HARARI, Yuval Noah. *Homo Deus*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2017, 528 s. ISBN 1784703931.

³⁹ Srovnej. ibid. a HARARI, Yuval Noah. *Sapiens : A Brief History of Humankind*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2016, 512 s. ISBN 0099590085.

⁴⁰ Radim Polčák se věnuje deskripci organizovaného a chaotického systému, kdy odkazuje na dílo Erwina Schrödingera, jakož dále na Norberta Weinera. Při tomto popisu Polčák uvádí, že „Wiener jde při poznávání podstaty života ještě o krok dál než Schödinger, když se ptá, který element působí rozdíl mezi organizovaným a chaotickým systémem, a dále pak, proč má život, empiricky vzato, schopnost čelit entropii, zatímco neživá příroda jí podléhá. Své poznatky staví na třech základních paradigmatech, tj. že informace je protikladem entropie, že život stále pracuje s takovým objemem informací, který působí jeho organizovanost, a konečně, že generickým znakem živých organismů je schopnost reagovat na měnící se podmínky produkci informace.“ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 21

⁴¹ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 21

1.2.2. Svobodná vůle a ovlivnění vědomí vnějšími vlivy

Limitujícím faktorem pro vlastní nesvobodné jednání osob ze strany veřejného práva je dána z dalších presumpcí nastolených normami trestního práva vztahujícím se k volnému jednání subjektu trestního práva. Jsou jimi právě rozpoznávací a ovládací schopnosti vlastního subjektu stíženého normami trestního práva.

Jinými slovy řečeno, normy trestního práva dopadají v plném rozsahu na ty subjekty, u nichž zůstaly rozpoznávací a ovládací schopnosti zachovalé, nikoliv však vymizelé. U těch subjektů, na které se použijí normy trestního práva v pouze omezeném rozsahu, pak říkáme a rozeznáváme, že tyto subjekty byly v době konání trestněprávního jednání stíženy např. duševní chorobou, která takovýmto subjektům znemožnila ovládat své jednání. Takovou osobu hodnotíme jako nepřičetnou. Posuzování přičetnosti a nepřičetnosti u osob je totiž posouzením právním, nikoliv pak skutkovým.⁴²

Nesporný vliv mají na vlastní jednání a chování člověka rovněž omamné a psychotropní látky. Běžná právní praxe pak v takovém případě vylučuje, aby volní jednání fyzické osoby, která je pod bezprostředním vlivem omamných a psychotropních látek, měla závažné právní následky v režimu, kdy se předpokládá konsensuální právní jednání.

Jinými slovy tedy takové ovlivněné osobě omamnými a psychotropními látkami přiznává právo ochranu, které by se jinak taková osoba nemohla dovolat a nemohla by tak uplatňovat, že byla stížena stavem ovlivňujícím její volní jednání jakožto její vlastní svobodnou vůli.⁴³

⁴² ŠVARC, Jiří. Posuzování duševního stavu v trestním řízení. *Česká a slovenská psychiatrie* [online]. Praha, Česká republika: Galén, 2011, **2011**(107 (4)), 220-226 [cit. 2020-06-22]. ISSN 1212-0383. Dostupné z: http://www.cspychiatr.cz/dwnld/CSP_2011_4_220_226.pdf

⁴³ „Teorie rozlišuje tzv. dolózní *actio libera in causa* [doslova: „jednání (úmyslné) svobodné ve své podstatě“]. Charakteristickým znakem je, že se pachatel uvedl úmyslně vlivem návykové látky do stavu nepřičetnosti, aby v něm spáchal trestný čin („opil se na kuráž“). Trestní odpovědnost se v takovém případě posuzuje podle doby, kdy byl pachatel ještě přičetný a uváděl se úmyslně do stavu nepřičetnosti. Odůvodněna je proto v takovém případě trestní odpovědnost za úmyslný trestný čin podle obecných zásad. Tzv. kulpózní (nedbalostní) *actio libera in causa* spočívá v tom, že pachatel spáchá trestný čin z nedbalosti a jeho nedbalost zahrnuje spáchání trestného činu, jímž se uvedl do stavu nepřičetnosti, ať již úmyslně nebo z nedbalosti. V tomto případě je pachatel plně trestně odpovědný za spáchání trestného činu z nedbalosti. Pachatel je však trestně odpovědný i v tom případě, ve kterém si přivodil stav nepřičetnosti požitím alkoholického nápoje nebo aplikací jiné návykové látky, při zavinění (úmyslném nebo nedbalostním), které zahrnuje pouze vyvolání si stavu nepřičetnosti tímto způsobem, a spáchal-li potom v tomto stavu trestný čin, tedy tzv. kvazidelikt. Ve vztahu k tomuto činu (kvazideliktu - jakoby deliktu) však není dáno zavinění.“ Z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 07.11.2012 sp.zn. 7 Tdo 1274/2012 publikováno na http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/ADBDA415A59D103DC1257ADB004964E2?openDocument&Highlight=0 dostupné rovněž i v systému ASPI od Wolters Kluwer pod [ASPI ID: JUD227075CZ]. Právní věta ze systému ASPI pak zní: „Ustanovení § 360 odst. 2 tr. zákoníku vylučuje aplikaci § 360 odst. 1 tr. zákoníku, který představuje tzv. privilegovanou skutkovou podstatu, jakož i aplikaci § 26 tr. zákoníku, která má za následek beztrestnost v případech, které jsou označovány jako *actio libera in causa dolosa* a *actio libera in causa culposa*. U tzv. patické (patologické) opilosti je vyloučena trestní odpovědnost pachatele z důvodu nepřičetnosti podle § 26 tr. zákoníku.

Jestliže se obviněný vlivem požití většího množství alkoholických nápojů společně s léky na epilepsii přivedl z nedbalosti do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustil kvazideliktu, odpovídá jen za trestný čin spáchaný z nedbalosti. Proto jej nelze uznat vinným úmyslným trestným činem.“

Typickým příkladem takovéto ochrany, kdy se opouští domněnka svobodné vůle, je uzavření smlouvy o zápůjčce v hospodě. Zde se jsou buď Vydlužitel nebo Zapůjčitel ve stavu umenšené přičetnosti a upozaděných schopností následné reprodukce samotného právního jednání. Takovýto stav jim následně plně znemožňuje posoudit následky řečené smlouvy o zápůjčce. Lze si poté velmi snadno představit situaci, kdy jedna ze smluvních stran takovéto smlouvy o zápůjčce využije své mentální převahy a vyjedná si pro sebe takové podmínky, které by si za jiných okolností s takovouto druhou smluvní stranou nikdy nebyla schopna vyjednat. V kontextu této situace totiž nejde uvažovat příliš o lsti jedné smluvní strany na úkor druhé. Jednak z důvodu proporcionality chráněných zájmů a jednak z toho důvodu, že právo chrání bdělé.⁴⁴

⁴⁴ Ustanovení § 584 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., stanovuje, že bylo-li právně jednáno v omylu vyvolaném lstí, je právní jednání neplatné, třebaže se omyl týká jen vedlejší okolnosti.

1.2.3. Svobodná vůle a ovlivnění vědomí vnitřními vlivy

Podobná situace jako u psychotropních a omamných látek pak nastává v okamžiku vyplavení většího množství hormonu do mozku člověka. Pak se takové rozhodování člověka nedá označit za projev svobodné vůle. Jedná se například o vyplavení ohromného množství oxytocinu po porodu.⁴⁵ Právo samotné pak sankcionuje takový nedostatek péče a nedostatek vyplavení tohoto hormonu, pokud pak není o takového novorozence z tohoto porodu náležitě postaráno.⁴⁶ Právo samotné tedy s vlastní domněnkou svobodné vůle pracuje ze všech směrů a této domněnky se snaží využít k usměrnění konání člověka jakožto právního subjektu.

V dalším případě, kdy je právní režim svobodné vůle hluboce narušen, je v případě vzplanutí psychické choroby v jejím pravém slova smyslu. Těžko může člověk, u něhož je diagnostikována demence, případně Alzheimerova choroba, prodávat svůj dřívější nemovitý majetek, který nabyt během života, kdy u něj tato psychická choroba neexistovala. V ten moment takovýto zasažený člověk již nemá, v běžném doktrinálním slova smyslu, svobodnou vůli. Již je totiž stížen stavem, který je právem uznáván jako stav, kdy se již nedá hovořit o svobodné vůli takového člověka.⁴⁷ Nemusí se však jednat nutně u všech psychických chorob o stavy setrvalé a neměnné.⁴⁸ V případě maniodepresivních psychóz na tom mohou pak být takovéto osoby v rámci úspěšné medikační terapie lépe, než byly před vzplanutím samotné choroby.⁴⁹

⁴⁵ KOLESOVÁ, Romana. *Hormony při porodu*. Plzeň, Česká republika, 2016, 111 s. Dostupné také z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/27466/1/PDF%20k%20tisku.pdf>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta zdravotnických studií. Vedoucí práce Mgr. Magdaléna Ezrová. s. 24.

⁴⁶ Viz úprava materiálně-formálního vymezení trestného činu opuštění dítěte nebo svěřené osoby podle ustanovení § 195 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Tento trestný čin je normativně uvozen ve své hypotéze a dispozici následujícím způsobem: „Kdo opustí dítě nebo jinou osobu, o kterou má povinnost pečovat a která si sama nemůže opatřit pomoc, a vystaví ji tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví...“

⁴⁷ V části první – obecné části v hlavě II, oddílu 2 pak upravuje zákon č. 89/2012 Sb., podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat. Právo samotné již tedy počítá s omezenými mentálními kapacitami jednotlivých fyzických osob.

⁴⁸ V ustanovení § 55 a následujících zákona č. 89/2012 Sb., je upravena právní úprava omezení svéprávnosti člověka. Tedy, kapacity a možnosti fyzické osoby právně jednat o své svobodné vůli navenek s vnějším světem a třetími osobami.

⁴⁹ Srovnej HARRINGTON, Anne. *Mind Fixers : Psychiatry's Troubled Search for the Biology of Mental Illness*. New York, United States: WW Norton & Co, 2020, 384 s. ISBN 0393358062.

1.2.4. Svobodná vůle u fiktivních osob (právních útvarů)

Posledním právním subjektem s nejvýznamnější domněnkou svobodné vůle jsou právnické osoby. Jedná se o právní útvary dané právně všeobecně uznávanou fikcí.⁵⁰

Bez právnických osob si již nelze představit dnešní svět, jelikož to jsou právě právnické osoby, které napomohly utvořit současnost a ovládají tento svět skrze svou kolektivní vůli.⁵¹ V případě, kdy tvoří statutární orgán právnické osoby, již nelze ani hovořit o domněnce svobodné vůle právnických osob.

Svobodná vůle právnických osob je pak vlastní kategorií, kdy v tomto rozsahu, pokud tvoří právnickou osobu skutečně více osob fyzických, zcela jistě nastupuje fikce svobodné vůle, jelikož takováto svobodná vůle je utvořena v kolektivu fyzických osob, kdy každá z těchto fyzických osob sleduje zcela jiné a odlišné zájmy, postoje a názory. Stejně jako v tomto ohledu budou jednotlivé názory utvářeny v rámci dialogu a konverzace, mohou se zde prosadit zájmy a myšlenky, který by v jiném případě prosazeny jednotlivcem nikdy nebyly. Pro příklad je proto tedy dobré uvést, že vůle právnických osob může být zneužita k neprospěchu všech, a to i samostatných fyzických osob, které se nikterak na činnosti vlastní právnické osoby nepodílejí. Řeč je o politických stranách, politických uskupeních, hnutích, stejně jako o náboženských společenstvech a náboženských společenstvích.⁵²

⁵⁰ HURDÍK, Jan. Právnické osoby a jejich typologie. 2., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-168-0, s. 21

⁵¹ Jednání za právnickou osobu upravuje v ustanovení §§ 161 – 167 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Ustanovení § 164 odst. 2 stanovuje, že „Náleží-li působnost statutárního orgánu více osobám, tvoří kolektivní statutární orgán. Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jak jeho členové právnickou osobu zastupují, činí tak každý člen samostatně. Vyžaduje-li zakladatelské právní jednání, aby členové statutárního orgánu jednali společně, může člen právnickou osobu zastoupit jako zmocněnec samostatně, jen byl-li zmocněn k určitému právnímu jednání.“

⁵² HARARI, Yuval Noah. *Sapiens : A Brief History of Humankind*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2016, 512 s. ISBN 0099590085.

1.2.5. Svobodná vůle a dosažení zletilosti

Máme tedy, coby lidé, skutečně svobodnou vůli nebo jsou to jen dopředu nastavené biologické a sociální procesy, které nás ovládají a ovládají i naše vlastní působení na vnější svět?

Vlastní zodpovědnost ze své jednání právo nepřiznává dětem, kdy jim fiktivně stanovuje plnou odpovědnost (veřejnoprávní obecně k 15 letům a soukromoprávní obecně k 18 letům) až s rostoucím věkem.

Tento přístup u dětí je upraven s ohledem na vývoj jejich intelektových, mravních a sociálních schopností, kdy jsou jim tyto schopnosti vštěpovány institucionalizovaným způsobem. Samotné právo poté takovýmto osobám přiznává vlastní domněnkou svobodné vůle. V tomto ohledu je zde nejmarkantnější rozlišení samotné svobodné vůle utvořené právní domněnkou a vlastními potřebami fyzickými a psychologicko-sociálními potřebami dětí samotných. Samozřejmě že právo přiznává dětem možnost koupit si v obchodě balenou vodu, uzavřít tedy kupní smlouvu, ale zároveň totéž právo nepřiznává totožnému dítěti právo uzavřít kupní smlouvu na nákup bitcoinu, jelikož toto dítě samotné nemá pro svou osobu vystaveny takové doklady, které by dokládaly dosažení zletilosti a tudíž získání a plného nabytí domněnky svobodné vůle, aby následně mohlo projít prověřením z hlediska AML (anti-money laundering) předpisů⁵³ na bitcoinové burze, když ani jedna z těchto výše uvedených aktivit není z hlediska samotného veřejného práva nikterak reprobována. Avšak samotné dítě a jeho svobodná vůle se zde ukazuje, jako neexistentní, jelikož doposad nezískalo pomyslný „plný“ status svobodného chování dovozovaný na základě domněnky. Tudíž svoboda (nebo spíše biologické a sociální chování) je v tomto ohledu právem usměrňována a upravována způsobem, který je konformní pro většinovou část společnosti, kdy se tak děje za pomoci institucionalizace a udílením jednotlivých dokumentů a případných osvědčení, aby se dalším osobám prokazovalo, že takováto osoba je osobou, která má svobodnou vůli.

Výše uvedené je nejvíce evidentní v rámci vlastního výkonu a zajišťování lékařské péče, kdy dítě samotné se nemůže dobrovolně rozhodnout o vlastní dobrovolné hospitalizaci, či o provedení většího lékařského zákroku, nýbrž je tento výkon tohoto osobnostního práva přenesen právě na rodiče coby zákonné zástupce dítěte samotného. V porovnání s dospělým člověkem s plnou svéprávností je zde eminentní největší možná disproporce vlastních práv s projevem domněnky svobodné vůle jako takové.

⁵³ Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výtěžků z trestné činnosti a financování terorismu.

1.3.Svobodná vůle a vědomí člověka - shrnutí

Samotné právo konstruuje jen počáteční domněnku, tedy samotnou hranici pro počátek vlastní svobodné vůle osoby. Konstruuje i možnosti, jakým způsobem lze svobodnou vůli osoby omezit. Jen je tady zcela zásadní rozdíl v tom ohledu, kdy samotné právo potřebuje pro přiznání statutu svobodné vůle pouhou jedinou právní skutečnost v podobě dosažení zletilosti (v nejběžnějším případě), a tak se jedná jen o právní hledisko a o právní posouzení. V případě omezení svobodné vůle zde přichází na řadu posouzení z hlediska psychologického a psychiatrického, jedná se tak o faktické a vědecké posouzení. Posuzují se zde biologické a sociální předpoklady pro to, aby takováto posuzovaná osoba byla schopna obstát ve společnosti a splnit veškeré právní a sociální požadavky, které na ni budou kladeny. V tomto ohledu tak samotné sémiotické již slovní spojení svobodná vůle již neplní žádného smyslu ze svého vlastního sémantického vymezení, jelikož z výše uvedeného plyne, že svobodná vůle osoby končí a začíná tam, kde začínají a končí biologické a sociální procesy a trvá existence samotné vlastní psychologické osobnosti takové osoby.^{54 55}

Biologické a sociální procesy jsou v tomto ohledu převažujícím hlediskem, které mají nezadatelný vliv na každodenní fungování celé společnosti a veškerých vztahů, které se utvářejí v rámci samotné společnosti. Za vlastní psychologickou osobnost člověka můžeme označit vlastní individualitu (případně dividualitu⁵⁶) dotčeného jedince, která je však formována okolím jakožto vlastním biologickým působením jednotlivých účinných látek a hormonů na psychiku jedince, a to až do okamžiku, než by případně nastala smrt, či rozpad nebo rozklad⁵⁷ osobnosti.

Smysl této kapitoly byl tak udán z toho důvodu, aby se poukázalo na skutečnost, že svobodná vůle a lidské vědomí jsou ovlivnitelné a náchylné. Jde o chaotické systémy se sklony k entropii.⁵⁸ Jde o systém, který umožňuje značnou entropii. Jako takový může být tedy značně

⁵⁴ Srovnej, HARRIS, Sam. *The Free Will*. New York, United States: SIMON & SCHUSTER, 2012, 96 s. ISBN 1451683405., HAWKING, Stephen. *A brief history of time*. Updated and expanded 10th anniversary ed. New York: Bantam Books, 1998. Science. ISBN 05-533-8016-8., HARARI, Yuval Noah. *Homo Deus*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2017, 528 s. ISBN 1784703931.

⁵⁵ Srovnej dále RAWLS, John. *A Theory of justice*. 3rd printing edition. Cambridge (Mass.): Belknap Press of Harvard University Press, 1971, 607 s. ISBN 0674000773.

⁵⁶ Srovnej HARARI, Yuval Noah. *Homo Deus*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2017, 528 s. ISBN 1784703931. Ten právě rozebírá, že je člověk složením dvou osob jde tedy o dividualitu. Základ této myšlenky staví na pramenech z východní filosofie a rovněž čerpá z psychologie a medicíny. Tuto tezi totiž opírá o přírodovědné uchopení, kdy má mít člověk díky dvěma mozkovým hemisférám vlastní dvě navzájem doplňující se osobnosti.

⁵⁷ Stav tzv. „delirium tremens“ u alkoholiků vyvolaný nedostatkem spánku, a to konkrétně nREM fáze. Více pak v WALKER, Matthew P. Proč spíme: odhalte sílu spánku a snění. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2018. Pod povrchem. ISBN 978-80-7555-050-7. Dostupné také z: <https://www.scribd.com/book/359457264/Why-We-Sleep-Unlocking-the-Power-of-Sleep-and-Dreams> a WALKER, Matthew. *Why we sleep: Unlocking the power of sleep and dreams*. Simon and Schuster, 2017.

⁵⁸ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 21. Ten dále odkazuje na dílo od SCHRÖDINGER, Erwin. *What is Life* [online]. London, United Kingdom:

nepředvídatelný. Svobodná vůle spolu s vědomím člověka jsou entropičtí činitelé. Lidská přirozenost je chaotickým systémem. Právo naproti tomu staví informační systém, který je organizovaný. Díky tomu předchází jinak přirozené entropii.

Cambridge University Press, 1992 [cit. 2020-06-23]. Dostupné z: <http://www.whatislife.ie/downloads/What-is-Life.pdf> a dále na WIENER, Norbert. *Cybernetics: or the Control and Communication in the Animal and the Machine*. 2nd edition. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1965. ISBN 978-0262730099.

2. Intelligence a vůle

2.1. Intelligence a vůle - rozlišení

Skutečnost, že je člověk jako živočišný druh, schopen abstrakce a abstraktivního myšlení neznamena, že člověk jako takový má svobodnou vůli. Člověk, ač by to bylo přání mnoha ekonomických myslitelů, není jen racionálním tvorem.⁵⁹ Dokladem toho je celé odvětví behaviorální ekonomie.

Člověk i značně inteligentní se může projevit rovněž iracionálně, případně impulzivně. Z takového následného hodnocení svého jednání pak dojde ke zjištění, že se jednalo o zkratkovité jednání, kterého posléze dotyčný člověk může poměrně dosti litovat.

V rámci spekulace s investičními instrumenty a spekulativního jednání s těmito investičními instrumenty je takovéto zkratkovité jednání člověka poměrně dobře popsáno.⁶⁰

Člověk v rámci svého vlastního racionálního uvažování může být uveden v omyl svými vlastními smysly, tedy zrakem, sluchem, jakož i hmatem.⁶¹

V neposledním případě pak člověk bude uveden v omyl i informací, která byla člověku předána a kterou člověk získal. Je zde na jednotlivém člověku, aby z vlastní zkušenosti (intuice)⁶² vyvodil patřičné důsledky, a následně se zachoval racionálně a kriticky, případně aktivoval, podle uvažování v systému 2⁶³ (tedy myšlení pomalého a uvážlivého).⁶⁴

Je nutno zmínit, že právo samotné koriguje úvahy člověka v tom směru, že vlastní projevy intelligence člověka navenek nejsou vyloženy obscénního charakteru, pokud to však není záměr pramenící z biologických a sociálních procesů, jako je tomu v případě umělců, provokatérů, či osob, u kterých došlo ke vzplanutí psychické choroby v právním slova smyslu. V případě, že by se samotný člověk projevoval ve společnosti obscénním nebo perverzním způsobem, tedy by se takto projevoval vždy na místě veřejnosti přístupném, pocítil by dopad norem upravujících mravnostní jednání člověka. Tento dopad by však pocítil takovýto jedinec i v případě, že by tyto normy

⁵⁹ KAHNEMAN, Daniel. *Thinking, Fast and Slow*. London, United Kingdom: Penguin Books, 2012, 512 s. ISBN 0141033576.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Optická iluze tzv. „Amesovo okno.“ Viz Ames trapezoid. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Ames_trapezoid, dále The Magical, Mystical, Mind-boggling Ames Window. In: Youtube.com [online]. Australia: The Curiosity Show, 2018 [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DkVOIJAaW00>.

⁶² KAHNEMAN, Daniel. *Thinking, Fast and Slow*. London, United Kingdom: Penguin Books, 2012, 512 s. ISBN 0141033576.

⁶³ Daniel Kahneman rozlišuje dichotomii dvou systémů. Systém 1 se vyznačuje způsobem, že je založen na rychlém, instinktivním a emočním způsobu jednání. Systém 2 se vyznačuje pomalým více logickým, rozvázným a logickým myšlením.

⁶⁴ KAHNEMAN, Daniel. *Thinking, Fast and Slow*. London, United Kingdom: Penguin Books, 2012, 512 s. ISBN 0141033576.

porušoval v soukromí a zároveň by platilo, že takové jednání je trestním právem reprobováno. Jedná se pak v zásadě o nástroje represivního charakteru v podobě trestních a přestupkových norem.

Musí se tedy rozlišit mezi vlastní svobodnou vůlí člověka a projevy inteligence člověka.

2.2. Intelligence a vůle – právně filosofické rozlišení

Rozlišení mezi pojmy intelligence a vůle již uváděl František Weyr ve svém spisu *Teorie práva* z roku 1936, když pojednával o protikladu vůle a intelektu, poznání a jednání.⁶⁵

Zejména zde platí, že člověkem a jeho jednáním lze manipulovat ve prospěch jiného zájmu, než může být bezprostřední zájem samotného člověka.⁶⁶

Stejně tak je možné manipulovat s inteligencí samotného člověka indoktrinací takového člověka cizími myšlenkami, cizími přesvědčeními a cizím systémem hodnot.

Člověk se tedy může stát posluhovačem zločinného a okultního režimu a stále přitom být jednoduchým člověkem, jehož jedinou snahou bude v rámci tohoto systému získat lepší místo a postavení v dané společnosti.⁶⁷

Hannah Arendt rozepsala svou myšlenku týkající se indoktrinace a ovlivnění člověka cizími myšlenkami. Této myšlence dala pojem v podobě tzv. „banálního zla.“

Tyto své úvahy o pojmu banality zla tak popsala v knize Eichmann v Jeruzalémě: zpráva o banalitě zla.⁶⁸

Hannah Arendt tak pod pojmem banálního zla popsala své úvahy o strůjci holocaustu, a to když byla svědkem soudního procesu s Adolfem Eichmannem v Jeruzalémě v roce 1961 v Izraeli. Adolf Eichmann byl totiž souzen takovým způsobem, že byl dán do vlastního skleněného boxu v jedné síni. Avšak co bylo pro přítomné a veřejnost nejvíce šokující byl vlastní poznatek toho, že v tomto skleněném boxu není žádné monstrum, nýbrž jen obyčejný a nikterak bystrý člověk. A tento člověk jen chtěl získat povýšení a lepší pracovní pozici v rámci svého úřednického povolání, kdy však takovéto úřednické povolání vykonával pro „Třetí říši.“

Je tak správnou otázkou ptát se, zdali je doktrinální pojem „svobodné vůle“ ve světle výše uvedeného skutečně pojmem, který by měl plně vystihovat podstatu toho, čím je člověk ovládán a motivován v rámci právního systému, coby společenského fenoménu,⁶⁹ který člověka formuje a usměrňuje. Totiž nabízí se dvě tradiční právně filosofická východiska. Jedno východisko je

⁶⁵ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. Srovnej dále s předmluvou od JUDr. PhDr. Miloše Večery, s. XVI předmluvy k reprintu *Teorie práva*.

⁶⁶ Může to být nutnost dopsat žalobu, tuto podat a odeslat a až potom jít na oběd, i když už je po poledni a člověk má neuvěřitelný hlad.

⁶⁷ WEST, Stephen. Episode 136 – Hannah Arendt – The Banality of Evil. In: <http://philosophizethis.org/> [online]. Seattle: Philosophize this Podcast, 2019, 02.10.2019 [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: http://philosophizethis.org/?powerpress_pinw=2226-podcast, dále The trial of Adolf Eichmann. In: Youtube.com [online]. San Francisco, United States: EichmannTrialEN, 2011, 09.03.2011 [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aVOXYMUW4qo&list=PLoEkNPm--paZiqfz4XKdLfKwz9Eq5YqG->

⁶⁸ ARENDT, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě: zpráva o banalitě zla*. Praha: OIKOYMENH, 2019. Knihovna politického myšlení. ISBN 978-80-7298-367-4.

⁶⁹ Srovnej GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 343 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7385-6.

positivistické. Druhé východisko je iusnaturalistické. Avšak pro přírodní informační systém, který je postaven na měřitelných hodnotách, není dostupné ani jedno z těchto východisek.⁷⁰

Pokud si tuto otázku položím sobě, pak docházím k odpovědi, že vlastní vymezení všech vlastností pojmu „svobodné vůle“ je nesmírným zjednodušením a trivializací všech výše popsáných aspektů a jediným výsledkem takové odpovědi by bylo podobné zestručnění jako bylo zestručnění celého pojmu práva v té podobě na multidimenzionální fenomén. To činit nechci a nebudu, jelikož to není účelem a smyslem této práce.

Smyslem výše uvedené demontáže doktrinálního pojmu „svobodné vůle“ byl nutný rozbor a popis jeho skutečných vlastností. Jednalo se hlavně o poukázání na skutečnost, že se pod pojmem svobodné vůle skrývá právní domněnka, která si z podstatného jména „svoboda“ udělala nosnou eufemistickou berličku k pojmu vůle, aby tak za pomoci tohoto uceleného pojmu mohla dotvářet demokratický právní systém, který již vznikl ve starověku.

Tento pojem svobodné vůle tak dával vysvětlení pro dříve nevysvětlitelné a ospravedlňoval jinak nevysvětlitelné lidské jednání, které nelze dopředu zcela předvídat.⁷¹

⁷⁰ Radim Polčák in POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 20, k tomuto uvádí následující odkaz: „Totalní Weinerovo pojetí kybernetiky jako leibnizovksy univerzální nauky o organizaci života odmítá Viktor Knapp, když píše: ‚Zdá se ovšem, že Weiner společnost lidskou z dosahu kybernetiky nevylučuje, nýbrž jí v důsledku určitých idealistických představ mylně podřizuje pojmu ‚živého (tj. biologického) organismu‘. Naopak je na prvý pohled jasno, že kybernetika není vědou o veškerém řízení společnosti (tento důsledek by byl absurdní: při takovém chápání by kybernetika pohltila politiku, vědu o státu a právu atd.).‘ – viz. KNAPP, Viktor. *O možnosti použití kybernetických metod v právu*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, str. 17.“

⁷¹ Srovnej. HAWKING, Stephen. *A brief history of time*. Updated and expanded 10th anniversary ed. New York: Bantam Books, 1998. Science. ISBN 05-533-8016-8.

2.3. Intelligence a vůle – jednání člověka a stroje

Výše provedená dekonstrukce pojmu „svobodné vůle“ tak byla učiněna z toho důvodu, že bylo nutné čtenáře upozornit na skutečnost, že „svobodná vůle“ a projevy „intelligence“ jsou dvě různé kategorie, které lze od sebe oddělovat. Pro účely této práce tak bude stěžejní již dále chápat jen projevy lidské intelligence, tedy přirozeného bytí člověka při řešení každodenních praktických problémů – ať už duševního či fyzického charakteru, které mohou a vždy nemusí být závislé na „svobodné vůli“ člověka. Jinými slovy tedy, vždy jen jako nutného postupu pro provedení požadovaného řešení k nastolenému problému. Pro účely této práce již dále gnozeologickými otázkami nebudeme zabývat.

2.3.1. Intelligence a vůle – intelligence přirozená a intelligence umělá

Vedle toho je však nutné ještě vyřešit etický problém, který byl nastíněn výše. Tím jsou základní otázky:

V čem může být jednání autonomního stroje (umělé inteligence⁷²) jiné od jednání člověka? V čem může být takovéto jednání autonomního stroje (umělé inteligence) a člověka naopak srovnatelné?

Můžeme se tedy dále ptát, zdali je autonomní stroj – s umělou inteligencí schopen podobného „banálního zla“, jakého je schopen člověk? Odpovědí na tuto otázku je, že autonomní stroj (coby umělá inteligence) je schopen páchat zlo a zároveň není schopen páchat zlo. Bližší vymezení, proč tomu tak je, bude níže rozvedeno.

Je tedy nesmírně důležité rozlišovat projevy intelligence člověka a projevy samotné svobodné vůle člověka. Jako příklad se dá uvést, že je jistě projevem intelligence spočtení a výpočtení výsledku kvadratické rovnice o několika neznámých, ale je takový vlastní výpočet provedený inteligentním a vzdělaným člověkem projevem a manifestací svobodné vůle tohoto člověka, nebo jenom pouhou manifestací intelligence usměrněného člověka fiktivními, tedy pouze skripturními (abstraktními) - normami odsouhlasenými většinou společností? Samotný výpočet takovéto kvadratické rovnice není důkazem svobodné vůle tohoto člověka, nýbrž se jedná o projev schopnosti abstrakce a schopnosti postupovat organizovaným způsobem tak, aby takovýto počítač dospěl k výsledku řešené matematické úlohy.

Je v tomto ohledu nutné rozlišit, že intelligence a její projevy mohou být jen „šumem“ a vedlejším produktem samotných biologických a sociálních procesů. Moderní psychologie sice dokáže totiž samotnou inteligenci člověka měřit, a to za pomoci standardizovaných metod. Moderní psychologie však nedokáže zatím odpovědět na otázku, co je samotnou inteligencí, či případně odkud se bere samotné vědomí člověka jako jiného zvířete mezi ostatními živoucími (biologickými) tvory.⁷³

⁷² Podle definice expertní skupiny na umělou inteligenci pro Evropskou komisi je umělá inteligence definována následovně: „Systémy umělé inteligence (Artificial Intelligence) jsou softwarové (ale také hardwarové) systémy vytvořené lidmi, kterým je dán komplexní úkol jednat ve fyzické nebo digitální dimenzi za pomoci vnímání svého okolí sběrem dat, interpretace sbíraných strukturovaných nebo nestrukturovaných dat, odůvodňování znalostí nebo zpracovávání informací získaných z dat a vybírání nejlepšího jednání za účelem dosažení stanoveného cíle. Systémy AI mohou využívat symbolická pravidla nebo se učit číselné modely a mohou také přizpůsobit své chování na základě analýzy toho, jak jejich předcházející chování ovlivnilo jejich prostředí.“ HIGH-LEVEL EXPERT GROUP ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE. *A Definition of AI: Main Capabilities and Disciplines: Definition developed for the purpose of the AI HLEG's*, ze dne 08.09.2019, s. 6, [online]. 2020 [cit. 2019-06-23]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=56341. V této práci dále pracuji i s dalšími definicemi umělé inteligence. Umělá inteligence se dále dělí na všeobecnou a partikulární. Partikulární umělá inteligence je totiž tou, kterou se v rámci této práce ve vztahu k bezpilotní přepravě zboží zabírám.

⁷³HARARI, Yuval Noah. *Homo Deus*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2017, 528 s. ISBN 1784703931.

Naproti tomu zde existuje počítačová věda (computer science), která se zabývá metodami počítačů a řešením jednotlivých logických a početních problémů předem nadefinovaným způsobem, a to za pomoci algoritmu jakožto standardizovaného početního postupu ve stanoveném sledu.⁷⁴ Počítačová věda rovněž dává odpověď na otázku, jak tuto pomyslnou inteligenci počítače, tedy vlastní rychlost takového počítače, měřit. K tomuto přistupuje za pomoci fyzikálních jednotek, a to v podobě vlastní vyjádřené jednotky, pod kterou udává rychlost výpočtů v podobě výkonnosti samotného procesoru coby „mozku“ (cerebra) tohoto výpočetního stroje. Touto obecně užívanou jednotkou je Hertz (Hz), a to pro měření frekvence (četnosti) jednotlivých impulsů (elektromagnetického vlnění) za jednu vteřinu, byť je pro počítačovou vědu v upraveném režimu.

V tomto ohledu se tak vyjadřuje rychlost v podobě hodin, a to jako „Elektronického obvodu na procesoru, který generuje pravidelný sled elektronických impulsů pro synchronizaci operací komponent procesoru. Doba mezi impulsy je doba cyklu (doba frekvence) a počet impulsů za sekundu je rychlost hodiny. Doby provádění instrukcí v počítači se obvykle měří pomocí počtu hodinových cyklů, nikoli sekund. Hodinové cykly pro různé modely počítačů se mohou navyšovat v závislosti na vylepšení a zdokonalení základní technologie elektronického obvodu a skladby procesorů“.⁷⁵

Za pomoci této jednotky se definuje množství jednotlivých cyklů výpočtů za vteřinu v případě měření rychlosti procesů u počítačů.

Kompozice a skladba algoritmu jakožto synchronizovaného operačního postupu je tedy, jak analogovou operací, tak operací digitální, jelikož jde vždy o přenos informací a o přenesení výpočtu dál do vnímatelného a měřitelného prostoru.

Analogový přenos informací se tak odehrává za pomoci kontinuálního elektrického impulsů rozdílné frekvence. Příkladem je vlnění struny u smyčcového nástroje. Digitální přenos informací se odehrává za pomoci přeložení pouhých dvou změn, tedy vlastní binární hodnoty, a to buď číslice 0, nebo číslice 1. Každý z těchto digitálních bitů je pak přenosem informace, či vynecháním přenosu takové informace. Pro oba výše uvedené způsoby přenosu informací se užívá fyzikální jednotka hertz (Hz).⁷⁶

⁷⁴ ERWIG, Martin. *Once upon an algorithm: how stories explain computing*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2017, 336 s. ISBN 02-620-3663-0. Dále rovněž v Davis and Hersch, kdy „algoritmus (lépe řečeno algoritmický výpočet) je stálý proces, který je systematicky vykonáván za účelem požadovaného výsledku.“ DAVIS, Phillip J. a Reuben HERSCH. *The Mathematical Experience*. Toronto, Canada: Penguin Press, 1990. ISBN 0140134743, dále BURGİN, Mark, *Mathematical Models for Artificial Intelligence* (July 2001). Mathematics Preprint Archive Vol. 2001, Issue 7, pp 1493-1507. Dostupné na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3153520>

⁷⁵ HOWE, Denis. Clock - Hodiny. In: *Free On-Line Dictionary Of Computing* [online]. 1994, 16.12.1994 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <http://foldoc.org/Clock>

⁷⁶ Hertz. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 20 ledna 2020 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Hertz>

U tohoto rozlišení přenosu informací pak dochází k vlastnímu rozlišení fungování lidského myšlení a dále strojové počítání. Jelikož lidské uvažování funguje na analogovém principu, kdy tok a přenos elektrického proudu je neustálý a pouze se mění vlastní frekvence, tedy počet vzruchu a od toho odvíjení impulsů, pak v případě digitálního principu přenosu informací dochází k překladu vlastního kódovaného sdělení z číslic 0 a 1 do vlastního strojově čitelného jazyka. Ten je pro stroj snadno čitelný a dokáže následně velmi rychle vyhodnotit čtenou informaci, a to díky vysoké efektivitě strojového čtení. Pro srovnání platí, že v případě grafického znázornění pak analogový způsob přenosu informace vypadá jako sinusoidní křivka,⁷⁷ a digitální přenos informace pak vypadá jako neustálá změna dvou pozic.⁷⁸ V rámci jedné z pozic zůstane na poměrně krátký čas vlastní přenášená informace v setrvalém režimu u jedné ze dvou protilehlých pozic.

Rozdíl je dále v možnostech samotného přenosu informace, kdy v rámci analogového přenosu samotný signál není limitován ve svých maximálních nebo minimálních hodnotách. Můžeme tak hovořit o nezměrných možnostech pro analogový přenos, v případě přenosu informací za pomoci digitálního signálu tak hovoříme o dvou možných veličinách a o případných dilatacích signálu při změně pozice v rámci přenosu samotného signálu.

V algoritmu a algoritmickém uvažování pak není prostoru, aby zde mohly existovat jakékoliv dopředu nepředstavitelné polohy, jako by tomu bylo v případě přenosu informace za pomoci analogové signálu. Samotná reakce algoritmického autonomního stroje s umělou inteligencí je tak otázkou nastavení sledu těchto jednotlivých příkazů, tedy vlastní změně dvou hodnot. Ruku v ruce jde i následné interpretace tohoto signálu se zdrojem těchto informací, které udávají stroji příkazy, které má daný stroj vykonat a dále dodržovat.

Z dříve uvedeného textu však docházíme k závěru, že u člověka je prakticky vyloučeno, aby se ten choval algoritmicky ustáleně. Pokud by tomu tak bylo, pak by musel být u většiny lidské populace v leckterém ohledu diagnostikován Aspergerův syndrom coby porucha autistického spektra.⁷⁹

⁷⁷ Analog vs. Digital. In: <https://learn.sparkfun.com/> [online]. San Francisco, United States [cit. 2020-02-05]. Dostupné z: <https://cdn.sparkfun.com/assets/3/7/6/6/0/51c48875ce395f745a000000.png>

⁷⁸ Analog vs. Digital. In: <https://learn.sparkfun.com/> [online]. San Francisco, United States [cit. 2020-02-05]. Dostupné z: <https://cdn.sparkfun.com/assets/c/8/5/b/e/51c495ebce395f1b5a000000.png>

⁷⁹ HÖSCHL, Cyril, Jaromír ŠVESTKA a Jan LIBIGER. *Psychiatrie*. 2. vydání. Praha, Česká republika: Tigis, 2004, 883 s. ISBN 80-900130-7-4.

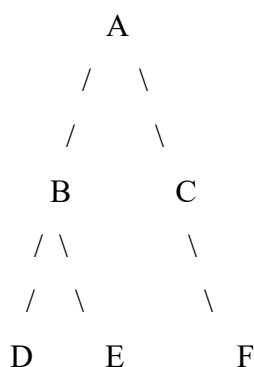
2.3.2. Intelligence a vůle – umělá inteligence a její fungování

Moderní počítačová věda má tak několik postupů, jak vtělit jinak nemyslitelnému stroji formu abstraktivního myšlení. Jedná se o postupy v podobě

1. strojového učení (machine learning, ML)⁸⁰

– dále rozlišované na

- a. kontrolované (supervised machine learning),⁸¹ [zde bude obsažena vstupní a výstupní informace, jako vzor, např. hlavní město – stát, Paříž – Francie...];
- b. nekontrolované (unsupervised machine learning),⁸² [zde je obsažena jen vstupní informace, jako zdroj – výstupní informace bývá ponechána prázdná, stroj pak třídí jednotlivé informace na základě jejich třídní podobnosti, např. rozlišuje ze vstupu jejich jednotlivé souvislosti a jednotlivé informace s podobnými vlastnostmi řadí k sobě, případně určí, kolik je na vstupu jednotlivých různých typů informací, např. vstupní informace budou následující 28, žena, Alice, vdaná na to bude následovat vyhodnocení ze strany stroje – věk, pohlaví, jméno, osobní status, tedy celkově 4 kategorie];
 - i. Rozhodovací metody,⁸³ ty jsou u nekontrolovaného strojového učení rozlišovány pak na základě „rozhodovacích stromů“ (decision trees), kdy zde platí, zjednodušeně, čím méně kroků je učiněno pro výsledek, tím lépe;

- ii. Zdůvodňování,⁸⁴ u nekontrolovaného strojového učení v podobě v podobě „proposiční logiky“ (propositional logic), kdy je jazyk zjednodušen na booleánské veličiny v podobě 1) pravda (true, např. 0) – 2 nepravda (false, např. 1). Samotnému jazykovému sdělení jsou pak přiřazeny jednotlivé

⁸⁰ Mimo: *Learn to Code: Artificial Intelligence course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

⁸¹ Ibid.

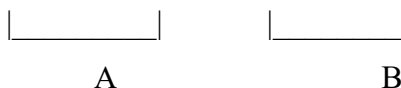
⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

hodnoty a tyto hodnoty jsou následně podrobeny vyhodnocování pravdivosti takového celého sdělení, kdy jsou nejprve vyhodnocovány z hlediska pravdivosti a nepravdivosti vyhodnocení pravdivosti jeho jednotlivých částí tohoto jazykového sdělení.

Např. „Pokud zůstanu doma, tak se budu nudit.“

2. neurální síť (neural networks),⁸⁵ [zde tedy velmi triviálně - rozdělování informací na malé kousky, kdy tyto vlastní neurální síť rozdělují informace podobným způsobem, jako jsou informace ukládány v lidském mozku, jako je tomu v případě neuronů; tyto neurony jsou tedy aktivovány ze vstupní informace na výstupní informaci a to právě při hledání informace, která by odpovídala vstupní informaci],
3. genetického programování (genetic programming),⁸⁶ [ve své podstatě *res ipsa loquitur* – věc, hovořící sama za sebe; jde tedy o sadu algoritmů tvořících program. Tento program bude v případě řešení problému replikovat dále jen ty své programové části, které se ukázaly jako nejužitečnější při samotném řešení problému. Jde tedy o totožný princip, jako v případě „přirozeného výběru“ popsaného Charlesem Darwinem⁸⁷];

a tyto veškeré výše uvedené způsoby pak bývají zastřešeny pod pojmem umělé inteligence (artificial intelligence - AI⁸⁸) jakožto konečného zaštiťujícího pojmu.

Pojem umělé inteligence (AI) bývá dále rozšiřován pod pojmy „úzká umělá inteligence“ (narrow artificial intelligence - NAI⁸⁹), dále na pojem „všeobecné umělé inteligence“ (artificial general intelligence - AGI⁹⁰) a nakonec pod pojmem „super umělá inteligence“ (artificial super

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ GILDENHUYS, Peter. *Natural Selection* [online]. The Stanford Encyclopedia of Philosophy [cit. 2020-06-23]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/win2019/entries/natural-selection/>

⁸⁸ *Mimo: Learn to Code: Artificial Intelligence course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>
Umělá inteligence se dále rozčleňuje na všeobecnou umělou inteligenci a dále na partikulární umělou inteligenci. Takovéto rozčlenění je odvislé od skutečnosti, zda je pro takový stroj s umělou inteligencí určeno plnění určité specifické činnosti. Čím více specifičtější činnost, tím více se jedná o partikulární umělou inteligenci.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ibid.

intelligence - ASI⁹¹). Umělá super intelligence bude následovat po nalezení matematického a logického postupu pro tvorbu umělé všeobecné intelligence.⁹²

⁹¹ Ibid.

⁹² Ibid.

2.3.3. Intelligence a vůle – obavy z umělé inteligence

Pokud bývá v očích široké odborné, někdy poté i laické veřejnosti prezentován strach z umělé inteligence, pak se má všeobecně za to, že je pod tímto strachem myšlena ona práva fáze „umělé super inteligence“, konkrétně pak fáze označovaná jako „intelligence explosion.“⁹³ V takovýto okamžik bude totiž vývoj této umělé super inteligence daleko za možnostmi lidského vnímání a myšlení a bude tak docházet k exponenciálnímu šíření a replikaci těchto systémů umělé super inteligence. Do takovéto doby je však skutečně ještě hodně daleko a v nejbližších letech není nejmenšího důvodu se obávat konce lidstva známých ze sci-fi filmů.⁹⁴

Ryan Calo, přední právní teoretik na poli práva umělé inteligence a robotiky, pak tyto nedůvodné obavy z „umělé super inteligence“ staví na pravou míru. A to v tom světle, že jsme skutečně ještě předaleko před tím, než kdy fáze „umělé super inteligence“ nastane.⁹⁵

Britský spekulativní filosof, dále stěžovatel „zhoubné“ „umělé super inteligence“ Nick Bostrom,⁹⁶ rovněž vedle toho uvažuje v rovině ontologických otázek, zda nežijeme například v počítačové simulaci. Jelikož doposavad neexistují důkazy o tom, že v simulaci nežijeme, nelze tuto myšlenku primárně odmítnout, nikoliv však jako zcestnou myšlenku. Jelikož jde o ontologickou filosofickou otázku, pak s ní s jako takovou musíme i přiměřeně nakládat.

Aniž bych pak chtěl cokoli z výše řečeného rovněž zlehčovat, chci jen kriticky upozornit na tu skutečnost, že není důvod mít strach z neznámého v podobě „umělé super inteligence.“

Pokud naše primární snahy o studium a deontologickou regulaci umělé inteligence budou v tom ohledu směřovat humanistickou myšlenkovou tradicí, pak není důvodu se příliš znepokojovat. Stále totiž půjde primárně o právní režim lidské společnosti, ať už bude naplno využívat umělé inteligence, či nikoliv.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ CELEAN JONES, Rory. BRITISH BROADCAST CORPORATION. *Stephen Hawking warns artificial intelligence could end mankind* [online]. London, United Kingdom: British Broadcasting Corporation, 2014 [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/technology-30290540> a dále SPARKES, Matthew. *Top scientists call for caution over artificial intelligence* [online]. London, United Kingdom: Telegraph Media Group Limited, 2015 [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/technology/news/11342200/Top-scientists-call-for-caution-over-artificial-intelligence.html>. Poslední jmenovaný článek čerpal z tohoto otevřeného dopisu *An Open Letter RESEARCH PRIORITIES FOR ROBUST AND BENEFICIAL ARTIFICIAL INTELLIGENCE* [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://futureoflife.org/ai-open-letter/?cn-reloaded=1>. Tento otevřený dopis se odvolává na tento článek RUSSELL, Stuart, Daniel DEWEY a Max TEGMARK. *Research Priorities for Robust and Beneficial Artificial Intelligence*. *AI Magazine* [online]. 2015, 31.12.2015, **2015**(Vol. 36 4), 105-114 [cit. 2020-06-24]. ISSN 0738-4602. Dostupné z: https://futureoflife.org/data/documents/research_priorities.pdf?x59035

⁹⁵ CALO, Ryan, *Artificial Intelligence Policy: A Primer and Roadmap* (August 8, 2017). [online] [cit. 2020-04-16] Dostupné z SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3015350> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3015350> V tomto článku se jedná o rovněž o poznámky pod čarou, které uvádí pod čísly 159, 160 a 161.

⁹⁶ Viz všeobecně NICK, Bostrom. *Superintelligence: Paths, Dangers*. Strategies, Oxford University Press, 2014.

Jelikož se hlásím k myšlence, že právo se technologiím nepřizpůsobuje, ale technologie se přizpůsobují právu, myslím si tedy, že na poli deontologie jsou úvahy o technicky překrotném vývoji mimo rámec deontologického uvažování.

2.3.4. Intelligence a vůle – starší rozčleňování umělé inteligence

Ještě dřívější literatura rozlišovala další zkoumání umělé inteligence na:

1. Nepsychologickou umělou inteligenci (nonpsychological AI),⁹⁷ kdy smyslem a účelem této umělé inteligence byla tvorba a programování počítačů za účelem plnění úkolů. Takovéto počítače by při své práci vyžadovaly projev inteligence jako v tom případě, kdyby takový zadaný úkol musel řešit člověk.

2. Slabou psychologickou umělou inteligenci (weak psychological AI),⁹⁸ která nahlíží na počítačové modely jakožto na nástroje pro využití lidskou inteligencí.

3. Silnou psychologickou umělou inteligenci (strong psychological AI),⁹⁹ která předpokládá, že lidský mozek je výpočetním strojem a v jádru může být duplikován i do režimu umělé inteligence, a to ze strany vědeckých pracovníků zabývajících se rozvojem a vývojem umělé inteligence.

4. Supra psychologickou umělou inteligenci (supra psychological AI),¹⁰⁰ která se zabývá veškerou inteligencí. Ta tedy není limitována ani co do rozsahu zkoumání lidské mysli a uvažování.¹⁰¹

⁹⁷ Srovnej. SOLUM, Lawrence B., *Legal Personhood for Artificial Intelligences*. North Carolina Law Review, Vol. 70, p. 1231, 1992; Illinois Public Law Research Paper No. 09-13. Dostupné na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1108671>

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid.

2.4. Intelligence a vůle – technologické vyčleňování umělé inteligence

V rámci jednotlivých stupňů technické „dokonalosti“ bývá rozřazováno, jak dokonalá umělá inteligence skutečně je. Tímto rozřazením se rozlišuje, jakých se může umělá inteligence dopouštět chyb a přehmatů. Nebo případně naopak jakých řešení je umělá inteligence schopná dosáhnout. Tedy takových řešení, která by byla pro lidskou mysl a lidské uvažování zcela neznámá a dříve neuchopitelná.

Postup umělé inteligence při řešení problému je takový, že 1) ze shromážděných dat (vstupů), 2) které umělá inteligence následně zpracuje, 3) dojde umělá inteligence ke zjištění a k požadovanému výsledku.¹⁰² To vše za pomoci algoritmu, kdy je tento algoritmus převážně induktivního,¹⁰³ případně jen rekurzivního, charakteru.¹⁰⁴

Technologické postupy, jakým jsou autonomní stroje s umělou inteligencí schopny získávat informace, jsou různé. Odlišení těchto technologických postupů závisí na plněném partikulárním účelu takového autonomního stroje s umělou inteligencí.

Partikulárním účelem pro autonomní stroj s umělou inteligencí je tak v tomto ohledu pohybování se v prostoru.

Základním postupem při sběru dat ze strany autonomního stroje, který se má pohybovat autonomním způsobem sám o sobě, je určení polohy stroje v čase a prostoru. Poté následuje zohlednění polohy stroje v čase a prostoru v porovnání s ostatními věcmi a případně s osobami. Pro tyto účely rozpoznání jednotlivých věcí a osob v čase a prostoru bývá používána „aktivní“ radarová technologie, nově vedle RADARU¹⁰⁵ pak i LiDAR¹⁰⁶. Pro určení polohy a pozice autonomního stroje v prostoru a v čase pak bývá využívána technologie GPS,¹⁰⁷ GNSS-ESA,¹⁰⁸

¹⁰² Viz citace 72.

¹⁰³ BURGIN, Mark, *Mathematical Models for Artificial Intelligence* (July 2001). Mathematics Preprint Archive Vol. 2001, Issue 7, pp 1493-1507. Dostupné na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3153520>

¹⁰⁴ MIMO: *Learn to Code: Artificial Intelligence course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>.

¹⁰⁵ Srovnej SKOLNIK, Merrill L. *Introduction to RADAR systems*. 2001. Toronto, Canada: McGraw Hill, 2001. ISBN 0070445338. Celý akronym je pak postaven na spojení slov „radio detection and ranging.“ U LIDAR se pak jedná o akronym „light detection and ranging.“ Oba dva tyto aktivní způsoby získávají data aktivním způsobem díky vysílání a detekci elektromagnetických vln. Rozdíl je v intenzitě a síle signálu, kdy u LIDARu se užívají elektromagnetické vlny o vyšší frekvenci. Srovnej dále MIMO: *Learn to Code: Self driving cars course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

¹⁰⁶ WASSER, Leah A. *The Basics of LiDAR - Light Detection and Ranging - Remote Sensing* [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.neonscience.org/lidar-basics>

¹⁰⁷ LAPÍŠ, Richard. *Srovnání navigačních systémů* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: http://wiki.cs.vsb.cz/images/8/88/Gis_lap028.pdf

¹⁰⁸ *What is GNSS?* [online]. 2017 [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.gsa.europa.eu/european-gnss/what-gnss>

GLOSNAASS¹⁰⁹ a BEIDOU.¹¹⁰ Je to vždy v závislosti s ohledem na státní příslušnost provozovatele takového výše uvedeného satelitního polohovacího systému.

Tyto satelitní polohovací systémy však nejsou dokonalé s ohledem na skutečnost, že nemohou poskytnout vždy přesné údaje o poloze takového autonomního stroje s umělou inteligencí například v tunelech, či uvnitř budov, nebo třeba i v jiných zastřešených konstrukcích.¹¹¹

Při navrhování a tvorbě technologických řešení pro autonomní stroje s umělou inteligencí musí navíc docházet k fúzi těchto zdrojových shromažďovaných informací tak, aby následná vyhodnocovaná informace byla celistvá. Jde tedy o tentýž postup, jako kdyby takovou informaci měl interpretovat a vyhodnocovat člověk. Avšak jelikož autonomní stroje dokážou rozlišovat v případě sběru dat za pomoci obrazu pouze dvourozměrným způsobem,¹¹² musí si dále vypomáhat za pomoci algoritmů. Díky tomuto postupu pak tyto nashromážděné informace mohou autonomní stroje skládat do celistvého trojrozměrného obrazu. Tohoto všeho musí dosáhnout a učinit během té doby, zatímco se pohybují určitou rychlostí. V takovém okamžiku rovněž musí činit rozhodnutí. Taková následná neschopnost učinit rozhodnutí, na které autonomní stroj nebude moci nalézt řešení, pak vyústí v problém „zamrzlého autonomního stroje.“¹¹³ Tento problém nastává v okamžiku, kdy autonomní stroj není schopen dohledat či vytvořit patřičnou výstupovou informaci.

¹⁰⁹ LAPIŠ, Richard. *Srovnání navigačních systémů* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: http://wiki.cs.vsb.cz/images/8/88/Gis_lap028.pdf

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ V případě plného spuštění systému GNSS-ESA Galileo jsou pak možnosti širší. BEIDOU je dostupný pouze na území Čínské lidové republiky.

¹¹² MIMO: *Learn to Code: Self driving cars course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

¹¹³ Ibid.

2.4.1. Intelligence a vůle – komunikační problémy bezpilotních strojů

Technologickým problémem pro bezpilotní stroje, v pojetí a podání létajících dronů, je vlastní komunikace mezi těmito bezpilotními stroji navzájem.¹¹⁴ Ve většině případů totiž bývají využívány sítě mobilních operátorů, avšak ty fungují na základě přepojování a spojování mezi jednotlivými spojovacími uzly a přístrojem, který je umístěn na zemi.¹¹⁵ Při konstrukci a navrhování těchto mobilních sítí se nikdy technologicky nepočítalo s tím, že by tyto mobilní sítě mohly v budoucnu obsluhovat i komunikaci létajících strojů, a to právě při jejich vzájemné komunikaci. Jednoduše se na to tehdy ani nepomyslelo,¹¹⁶ jelikož to pro nikoho nebylo představitelné.¹¹⁷ Řešením tohoto problému budou sítě 5G mobilních operátorů s již zesíleným signálem i pro běžné letové hladiny bezpilotních strojů.¹¹⁸

Samotní tvůrci programových řešení pro autonomní stroje s umělou inteligencí se snaží řešit výše uvedené problémy určení polohy a času takového stroje za pomoci „inertní jednotky měření“ (inertial measurement unit).¹¹⁹ Tato jednotka je tvořena kombinací dat z jednotlivých zdrojů sbíraných autonomním strojem, kdy tato veličina může napomoci při určení hodnoty akcelerace stroje a prostorového natočení směrem k magnetickému Severu Země, aniž by zde nutně vyvstávala potřeba využívat data z polohovacích systémů.¹²⁰

¹¹⁴ *Technology quarterly: Taking Flight* [online]. London, United Kingdom: The Economist Group, 2017 [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.economist.com/technology-quarterly/2017-06-08/civilian-drones>

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ MOHANKUMAR, David. *Mobile phone communication: How it works* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.electroschematics.com/mobile-phone-how-it-works/> dále Cellular network. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Cellular_network

¹¹⁸ *Technology quarterly: Taking Flight* [online]. London, United Kingdom: The Economist Group, 2017 [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.economist.com/technology-quarterly/2017-06-08/civilian-drones>

¹¹⁹ *Mimo: Learn to Code: Self driving course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

¹²⁰ Ibid.

2.4.2. Intelligence a vůle – klasifikace autonomie umělé inteligence

Vlastní autonomie strojů je rozlišována stupnicí. Na této stupnici jsou body od 0 do 5. Jednotlivé stupně autonomního jednání jsou dány číslicemi 0, 1, 2, 3, 4, 5.¹²¹

Stupeň 0 (žádná automatizace)¹²² je u autonomních strojů definován tak, že stroj je plně ovládán člověkem. Člověk tedy stroj řídí, ovládá tedy rychlost a směr tohoto stroje.

Stupeň 1 (ovládací asistence)¹²³ je definován tak, že stroj je schopen člověku asistovat s některými funkcemi fungování stroje. Jedná se tedy o různé asistenční systémy. U motorových vozidel jsou to běžné systémy na udržování jízdního pruhu, dále systém proti střetnutí s překážkou při malé rychlosti (anti-collision systém).¹²⁴

Stupeň 2 (částečná autonomie)¹²⁵ je definován tak, že autonomní stroje dokážou člověku zajišťovat řízení i akceleraci samotného stroje. Takovýto člověk obsluhující tyto autonomní stroje se poté nemusí plně věnovat všem úkolům řízení takovýchto autonomních strojů. Nicméně tento člověk musí být jako řidič stále připraven kdykoliv převzít řízení autonomního stroje. Tento člověk je stále zodpovědným za dodržování bezpečnosti a dohledu nad okolním provozem v případě provozu takového autonomního stroje.

Stupeň 3 (podmíněná autonomie)¹²⁶ je postaven na aktivních senzorech a sběru informací dat z okolí. Je závislý na vyhodnocování dat touto aktivní technologií (běžně z RADARů a LiDARů). Samotný autonomní stroj je schopen sám sebe plně ovládat. Nicméně přítomnost řidiče obsluhy je zde stále nutná. Již zde u tohoto stupně autonomního stroje není požadavek na plnou soustředěnost řidiče-obsluhy. Týká se to soustředěnosti na blízké okolí, kdy je okolní provoz jen minimální. Je tomu tak proto, jelikož tyto autonomní systémy obsažené v autonomních vozidlech třetího stupně autonomie dokážou vozidlo plně a bezpečně ovládat až do rychlosti v 55 km/h.

Stupeň 4 (vysoká autonomie)¹²⁷ stojí na podobných základech jako je výše popsáný třetí stupeň autonomních strojů. Jen je zde dále ještě ten rozdíl, že tento stupeň programového vybavení takového autonomního stupně je dokonalejší oproti třetímu stupni autonomie. Je dokonalejší v tom ohledu, že autonomní stroj již sám sebe dokáže plně ovládat (self-rule). Toto samovládá však plně neplatí pro složitější dopravní situace. Jde tedy o situace, kde jsou sjezdy a výjezdy

¹²¹ BEATTIE, David, et al. *What's around the corner? Enhancing driver awareness in autonomous vehicles via in-vehicle spatial auditory displays*. In: *Proceedings of the 8th nordic conference on human-computer interaction: fun, fast, foundational*. 2014. p. 189-198. [online] Dostupné z <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/2639189.2641206>

¹²² HARNER, Isabelle. *The 5 Autonomous Driving Levels Explained* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.iotforall.com/5-autonomous-driving-levels-explained/>

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Ibid.

z dálnic. Případně ještě dále s ohledem na dopravní zácpy a jiné dopravní omezení v podobě stavebních a jiných prací na vozovkách.

Stupeň 5 (kompletní autonomie)¹²⁸ je postaven na premise, že již při provozu autonomního stroje nebude zapotřebí žádný lidský zásah do způsobu fungování autonomního stroje. V případě, že by autonomní stroj byl vybaven uživatelskou konzolí, případně kokpitem, pak zde nebudou zapotřebí ani žádné fyzické ovládací prvky a prostředky pro lidskou obsluhu takovýchto autonomních strojů. Bude tomu tak proto, jelikož takovýto autonomní stroj si bude plně schopen poradit s jakoukoliv dopravní situací. Bude schopen i plně monitorovat své nejbližší okolí. Bude tedy v tomto případě jen nutné, aby v případě provozu takového autonomního stroje se zvolila pouze cílová destinace. Takovýto autonomní stroj se již postará o celý zbytek dopravní obsluhy.¹²⁹

Poslední stupeň, tedy tento výše popsáný pátý (5) stupeň kompletní autonomie, je konečným stupněm, kdy můžeme hovořit o technologických systémech, které svou autonomií vyžadují tvorbu a přijetí takové deontologické premisy, která bude skutečně plně dopadat na provoz a zdárný vývoj takovýchto autonomních systémů. To právě s ohledem na skutečnost, aby se zaručil jejich řádný provoz, údržba a další rozvoj.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ HARNER, Isabelle. *The 5 Autonomous Driving Levels Explained* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.iotforall.com/5-autonomous-driving-levels-explained/>

2.4.3. Intelligence a vůle – rozlišení autonomní a automatické

Je nutné upozornit čtenáře, že je nutné rozlišit automatické systémy¹³⁰ od autonomních systémů. Automatické systémy jsou závislé na specifických podmínkách a mohou fungovat tedy za těchto specifických podmínek. Pokud tyto specifické podmínky nejsou naplněny, pak je možno očekávat, že takový automatický systém po čase selže, a to když narazí na překážku. Případně bude takovýto automatický systém vyžadovat okamžitý lidský zásah,¹³¹ aby mohl pokračovat v další činnosti.

Naproti tomu autonomní systémy jsou nadány i umělou inteligencí a mohou tedy přijímat rozhodnutí v reálném čase samostatně.¹³²

V současné době jsme ve fázi „úzké umělé inteligence“,¹³³ jelikož autonomní stroje pracují jen s těmi údaji, které jsou těmto autonomním strojům poskytnuty a se kterými mohou pracovat a takovéto informace zpracovávají.

Pro případnou fázi „všeobecné umělé inteligence“¹³⁴ by musel nastat velký pokrok v rámci výpočetních výkonů u jednotlivých autonomních strojů, aby zvládly ve velké rychlosti přirozeným způsobem vyhodnocovat lidskou přirozenou řeč. Pojem vyhodnocování lidské řeči v reálném čase je uváděn jako natural language processing.¹³⁵

Za soudobé platnosti Moorova zákona,¹³⁶ týkající se zvyšování výpočetního výkonu u křemíkových polovodičů, je pak u běžných konvenčních počítačů takový postup stále v nedohlednu.

Pro současnou běžnou „úzkou umělou inteligenci“ platí, že ta je schopna plnit běžné a dopředu předdefinované úkoly¹³⁷ a najít řešení dopředu předdefinovaných jednotlivých úloh. Úzká umělá inteligence však sama není schopna sbírat a vyhodnocovat jednotlivé informace způsobem, aby z nich dokázala vyvodit patřičné závěry, jako je tomu v případě lidského („nezastřeného a

¹³⁰ MIMO: *Learn to Code: Self driving cars course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

¹³¹ Ibid.

¹³² Ibid.

¹³³ MIMO: *Learn to Code: Artificial Intelligence course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ MANNING, Christopher D.; MANNING, Christopher D.; SCHÜTZE, Hinrich. *Foundations of statistical natural language processing*. MIT press, 1999. Dostupné z [ftp://nozdr.ru/biblio/kolxoz/Cs/CsAi/Manning%20C.D.,%20Schuetze%20H.%20Foundations%20of%20Statistical%20Natural%20Language%20Processing%20\(MIT,%201999\)\(ISBN%209780262133609\)\(O\)\(717s\)_CsAi_.pdf](ftp://nozdr.ru/biblio/kolxoz/Cs/CsAi/Manning%20C.D.,%20Schuetze%20H.%20Foundations%20of%20Statistical%20Natural%20Language%20Processing%20(MIT,%201999)(ISBN%209780262133609)(O)(717s)_CsAi_.pdf) [online] [cit. 16.04.2020]

¹³⁶ SCHALLER, Robert R. *Moore's law: past, present and future*. IEEE spectrum, 1997, 34.6: 52-59. Dostupné z https://sites.google.com/site/arquiteturaiesgo/artigos/moore_law.pdf [online] [cit. 16.04.2020]

¹³⁷ Nejběžnější užití je v podobě tzv. „chat-botu“ přítomného na internetových stránkách. V Čechách můžeme poukázat na stránky internetového e-shopu alza.cz.

střízlivého“) uvažování. Samotná aplikace „úzké umělé inteligence“ je tak přítomna u partikulární umělé inteligence.

2.4.4. Intelligence a vůle – hodnota obsahu informace

Vedle toho je nutno zmínit, že předávaná informace musí být vyhodnocena validně. A je jedno, zdali je takováto informace předávaná člověku nebo stroji s umělou inteligencí. Jde totiž vyhodnocení obsahu informace.

Taková informace musí být tedy vyhodnocena způsobem, že obsah informace musí odpovídat samotnému vyhodnocení takovéto informace ze strany člověka, případně stroje.¹³⁸

Za příklad možného zřejmého nepochopení obsahu předávaných informací je možno uvést osobu vzdělaného anglického soudce Jamese Dowlinga, který soudil v 18. století v Austrálii, tehdy trestanecké kolonii. Účastníkům řízení prakticky nerozuměl, a to kvůli přízvuku a kvůli nářečí. Nedokázal se s tím sžít. Proto bývala jeho rozhodnutí často kritizována a vyhodnocována jako zcela nepatřičná.¹³⁹ Výše uvedený příklad je zcela vhodnou demonstrací toho, jak je možné napáchat nesprávným vyhodnocením obsahu vstupních informací značných škod v rámci informačního systému. Je to z důvodu, že následné vyhodnocení obsahu těchto vstupních informací nebude hodnotově odpovídat významu obsahu vstupní informace. Tento postup vyhodnocení vede v rámci informačního systému ke zvýšení entropie. Výsledné rozsudky soudce Dowlinga pak nebyly ani informativní.¹⁴⁰

Doposud není v rámci vlastního algoritmu, coby matematického a logického postupu, nadefinováno pro stroje s umělou inteligencí, jak mají vyhodnocovat lidskou řeč způsobem, který je pro člověka přirozený. Stále je tedy lidská řeč pro autonomní stroje s umělou inteligencí pouhým

¹³⁸ Radim Polčák dále rozepisuje pojetí procedurálního systému a institucionálního systému ve vztahu k vyhodnocování a předávání informací. V procedurálním pojetí jde o množství informací v určitém systému. Má se podle Polčáka zvyšovat informovanost systému, a naopak snižovat jeho entropie. Samotná informace má pak vliv i na míru organizace. Podle Polčáka je jedno, zda informace vstoupila do systému zvenčí, či vzešla přímo ze systému samotného. V institucionálním pojetí jde o hodnocení výsledku, kdy má být systém organizován prostřednictvím informace. Zde je tedy aspekt času irrelevantním. Polčák pak uvádí, že: „Z právě uvedeného vyplývá, že za informaci v pravém toho slova smyslu lze označit pouze takové sdělení, jehož důsledkem je organizace určitého systému....Z hlediska organizace mají samozřejmě význam pouze informace v pravém smyslu toho slova. Jakýkoliv informační systém, ..., se tedy přirozeně snaží přijímat, zpracovávat a produkovat pouze pravé informace a naopak vyvarovat se dezinformací či balastu.“ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 23-24.

¹³⁹ James Dowling. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/James_Dowling a dále DOHNAL, Radomír. Soudil, ale nerozuměl. Trestanecká Austrálie zaskočila juristu argotem. *Idnes.cz* [online]. Praha: Mafra, 2020, 06.02.2020 [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/xman/styl/australie-trestanci-argot-justice-soudce-james-dowling.A200201_214306_xman-styl_fro

¹⁴⁰ Radim Polčák k tomu uvádí: „Došlo-li by pak s výskytem sdělení ke snížení entropie určitého systému, mohli bychom takové sdělení prohlásit za informaci. Pokud by se však míra organizovanosti příslušného systému nesnížila nebo by naopak vzrostla, o informaci by se nejednalo (takové sdělení bychom pak mohli označit za dezinformaci, za balast či populárně za spam).“ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 23-24.

informačním balastem. Autonomní stroj nerozliší metafory a běžně užívané fráze.¹⁴¹ V případě idiomatického vyjádření bude současná úzká umělá inteligence doslova ztracena.¹⁴²

U těch malá strojí¹⁴³, co těmito vlastnostmi oplývají¹⁴⁴ však platí, že jsou tak prostorově a energeticky náročné, že je zatím stále nemyslitelné a neekonomické představit si jejich běžné každodenní užívání. Doposud tyto stroje fungují jako marketingový nástroj¹⁴⁵ než jako skutečný užitečný stroj, který by přinášel odpovědi na položené otázky, jako by tomu bylo v případě běžného člověka.

V případě, kdy je využíván Watson od IBM a je použit pro prediktivní analýzu dat¹⁴⁶ v rámci právního systému common law, je systém postaven na korelaci¹⁴⁷ mezi jednotlivými otázkami a odpověďmi,¹⁴⁸ a to na základě ohromného množství specifických klíčových slov a informací. Tento systém dokáže aplikovat na nové zadání svou zásobu znalostí a vygenerovat nové odpovědi lustrací širokého spektra obsažených informací v rámci lustrované databáze. Vytváří tak odpověď s hypotézou k položenému zadání.¹⁴⁹ Pro každou takovou hypotézu se snaží Watson najít důkazy, které tuto novou hypotézu buď potvrzují, případně ji vyvrací.¹⁵⁰ Celý tento proces vyústí v řazený seznam s jednotlivými odpověďmi a ohodnocením těchto odpovědí

¹⁴¹ Radim Polčák k tomuto uvádí: „Kód počítače je totiž díky maximálnímu zjednodušení elementárních operací (...binární princip) prakticky ideálním příkladem dokonale monotónního a kauzálního systému znaků existujícího naprosto nezávisle na okolním prostředí.“ In. POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 172

¹⁴² Pokud by byla předpověď počasí z části nadefinována tak, že „budou padat trakaře“, případně v anglickém jazyce, „it will be raining dogs and cats“, pak by úzká umělá inteligence danou úlohu spočívající v získání předpovědi počasí, zcela nezvládla. Polčák k tomuto uvádí: „Počítač dal tedy, jako dokonalá *tabula rasa*, člověku naplno pocítit obtížnost úkolu pozitivně formalizovat intelekt, respektive projevit jej v monotónní objektivně vnímatelné formě.“ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 172

¹⁴³ Limitujícím faktorem je v současnosti ještě stále výpočetní výkon. Posun může nastat s kvantovými počítači.

¹⁴⁴ IBM - Watson [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.ibm.com/watson> dále Google AI [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://ai.google/> a dále Facebook AI [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://ai.facebook.com/> dále Open AI [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://openai.com/>

¹⁴⁵ Project Debater [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.research.ibm.com/artificial-intelligence/project-debater/>

¹⁴⁶ CONTISSA, Giuseppe a Giovanni SARTOR. *AI to serve the efficiency and the quality of justice* [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/giuseppe-contissa-presentation-study-session-artificial-intelligence-2/16808b7586> . LUISS University, Department of Law CIRSFID - University of Bologna European University Institute of Florence. Dále ROSS Intelligence [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://rossintelligence.com/features.html>

¹⁴⁷ Musím poukázat na skutečnost, že tento systém není postaven na kauzalitě, ale na pouhé korelaci. Stále je tak závislý na vyhodnocení informací člověkem, aby z nalezených a ze shromážděných informací takovýto člověk sestavil skutkový a kauzální řetězec informací. Tento systém tedy ve smyslu myšlenek Polčáka tak bez člověka generuje pouze balastní informace. Byť jde o generování těchto informací od nejpokročilejšího počítače s umělou inteligencí.

¹⁴⁸ CONTISSA, Giuseppe a Giovanni SARTOR. *AI to serve the efficiency and the quality of justice* [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/giuseppe-contissa-presentation-study-session-artificial-intelligence-2/16808b7586> . LUISS University, Department of Law CIRSFID - University of Bologna European University Institute of Florence. Dále ROSS Intelligence [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://rossintelligence.com/features.html>

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Ibid.

věrohodnostním skóre (v angličtině pak „confidence score“).¹⁵¹ Tento systém si sám aktualizuje databáze v okamžiku, když jsou dostupné nové informace.¹⁵²

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Ibid.

2.4.5. Intelligence a vůle – střetnutí dvou systémů

Spolu s jakým způsobem deontologické regulace bude tedy možné do lidského světa přivést autonomní stroje s umělou inteligencí, kdy takovéto autonomní stroje s umělou inteligencí v sobě nebudou mít nastaveny žádné biologické a sociální procesy, když tedy víme, že takovéto stroje budou moci jednat jen skutečně podle předem nastavených pravidel. Vím tedy, že platí, že autonomní stroj s umělou inteligencí bude využívat formálně-logického systému pravidel.¹⁵³ Zároveň však podle Kurta Fridricha Gödela platí, že žádný formální systém nemůže být kompletní a bezrozporný současně.¹⁵⁴

Spolu s jakým způsobem deontologické regulace budeme moci zajišťovat, aby takový autonomní stroj s umělou inteligencí byl schopen správně vyhodnotit nepředvídatelné chování inteligentního člověka?¹⁵⁵ Pomůže snad této deontologické regulaci a právu jako informačnímu systému lidské společnosti praxe ohromného a statistického sběru dat¹⁵⁶ a jejich zpracování v rámci zdárnějšího technického pokroku?¹⁵⁷ Bude tento postup sběru, zpracování a analýzy dat ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí v souladu s jednotlivými právy na ochrany soukromí jednotlivých osob? Ohledně těchto otázek práva na ochranu soukromí jednotlivých osob při zpracování těchto dat jsou tyto otázky, kterými se v této práci zabírat nebudu, a to z důvodu její rozsáhlosti a jejich přesahu práce.¹⁵⁸

¹⁵³ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 170.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ K podobné otázce se docházelo i v rámci projektu Robolaw.eu, viz. samotný výstup. PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: [Www.robolaw.eu](http://www.robolaw.eu): Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

¹⁵⁶ Uvádějí se tzv. tři velká „V“, jako *volume* (objem dat), *variety* (různost, různorodost) a *velocity* (rychlost). Srovnej *Mimo: Learn to Code: Big data course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

¹⁵⁷ Uvádí se dále tři typy zpracování dat za pomoci strojů: 1) deskriptivní zpracování, 2) prediktivní zpracování, a 3) preskriptivní zpracování dat. Deskriptivní (česky: popisné) zpracování dat a jejich analýza slouží k popisu současných a předchozích zapisovaných událostí. Prediktivní (česky: předvídací) zpracování dat a jejich analýza slouží k předpokládání budoucích událostí. Preskriptivní (česky: předepisující) zpracování dat a jejich analýza slouží k lepšímu porozumění, co se může odehrát za předpokladu a naplnění různých skutkových okolností a jaká bude následná situace. Srovnej *Mimo: Learn to Code: Big data course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

¹⁵⁸ Polčák k tomu uvádí následující: „Za pozornost v tomto směru opět stojí, že se právní věda začala otázkami ochrany osobních údajů v informačních systémech a dalšími problémy nastíněnými Knapem v roce 1988 vehementně zabývat až od poloviny devadesátých let. Nezávislost justičních informačních systémů a nebezpečí narušení principu dělby moci prostřednictvím kontroly nad právotvornými nebo justičními informačními systémy se dokonce v právní vědě začínají diskutovat až nyní, po více než dvacet letech.“ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 49. Polčák tady čerpal z KNAPP, Viktor. *Právo a informace*. Praha: Academia, 1988, str. 242 a následující.

Budu se tedy zaměřovat pouze na otázku, zda vedle sebe mohou fungovat autonomní stroje s umělou inteligencí a lidé, a to náhledem na právě *de lege ferenda*.¹⁵⁹ V rámci této práce se tedy zaměřuji na to, aby možná precizní právní pravidla nestanovovala technicky neproveditelné požadavky.¹⁶⁰

Zdali bude v pořádku, pokud bude mít tvůrce úzké umělé inteligence před sebou a k dispozici nesmírné množství statistických údajů, aby následně mohl přikročit k naprogramování autonomního stroje, je otázkou, která by si zasloužila vlastní odborné zpracování.

Právním účelem k nastolení takových budoucích deontologických regulací masového zpracování osobních dat je tedy dosažení toho, aby pak takový programátor mohl zpracovávat prediktivní algoritmy o tom, jak má autonomní stroj postupovat v tom případě, že se setká s nepředvídatelným lidským jednáním.¹⁶¹ Jedná se o nastolení takových právních pravidel, která budou umožňovat učit autonomní stroje s umělou inteligencí za užití metody tzv. klonování lidského chování (anglicky behavioural cloning).¹⁶²

Naproti tomu se pak nabízí k zamyšlení, zda jsou skutečně programátoři nejlepší znalci lidského chování.¹⁶³ Totiž samotná skutečnost a schopnost psát program takovým způsobem, aby obsáhl svým programovým a algoritmickým zápisem veškeré možné způsoby lidského chování v běžných situacích, je značně problematické.¹⁶⁴ S ohledem na skutečnost, že veškerá povolání deformují osobnost povolaneho, se nedá tento postup považovat za zápisu klonování lidského chování jako nejlepší možný. Proto by bylo vhodnější, aby v případě takového sepsu programového postupu v případě zápisu klonování lidského chování měli programátoři k dispozici

¹⁵⁹ Polčák uvádí následující: „Nejde však často o případy, na něž by bylo lze jednoduše aplikovat základní pravidlo *impossibilium nulla est obligatio*, neboť technická nemožnost zde může být dána kombinací řady složitých technických, organizačních, ekonomických či personálních faktorů. Každopádně pak platí, že prostá aplikace platného práva (tj. jeho praktické poznávání) je v oboru práva informačních technologií nedostatečná a k adekvátnímu ošetření řady vcelku běžných právních situací je třeba teoretického poznání ve výše naznačeném smyslu.“ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 57

¹⁶⁰ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 57.

¹⁶¹ Podobné otázky si klade projekt „RoboLaw.“ Viz. PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: *Www.robotlaw.eu: Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics* [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: http://www.robotlaw.eu/RoboLaw_files/documents/robotlaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf, s. 23 a následující.

¹⁶² TANKSALE, Nachiket. *Behavioural Cloning — End to End Learning for Self-Driving Cars*. [online]. Medium.com. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://medium.com/swlh/behavioural-cloning-end-to-end-learning-for-self-driving-cars-50b959708e59>

¹⁶³ BOJARSKI, Mariusz, Davide Del TESTA, Daniel DWORAKOWSKI, et al. *End to End Learning for Self-Driving Cars* [online]. New Jersey, USA: NVIDIA Corporation, 2016, 25.04.2016, , 9 s. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://images.nvidia.com/content/tegra/automotive/images/2016/solutions/pdf/end-to-end-dl-using-px.pdf>

¹⁶⁴ Přijmeme-li pak samotnou tezi, že i právo je informačním systémem zaměřeným na regulaci lidského jednání ve společnosti, pak se jeví značně problematickým, pokud by takovýto úkolem stvoření prediktivního algoritmu byl pověřen nikým nevolený programátor.

širokou příručku, která bude reflektovat široké spektrum jednání různorodých osobností v daném časovém okamžiku a za daných podmínek. Zda bude vhodné za takovýto vzor brát členění osobností podle Myer-Briggs¹⁶⁵ osobnostního rozlišení už je věcí, kterou si bude muset právo vyřešit v budoucnu, a to za pomoci širokého konsensu napříč celou společností.

Při všech těchto otázkách se dále musíme ptát na skutečnost, zda v rámci deontologického zkoumání je za současného technického stavu možné navrhopvat taková budoucí práva a povinnosti, aby takovéto v budoucnu přijaté právní normy byly platné,¹⁶⁶ natolik obecné a dopadaly na posuzované záležitosti obecným způsobem, že se z těchto norem posléze nestanou inhibitory jinak přirozeného technického vývoje.¹⁶⁷

V případě strojního nastavení autonomních strojů s umělou inteligencí bude zapotřebí ukotvit odpovědnost za provoz takovýchto autonomních strojů tím způsobem, že budou plně respektovány normy z oboru mezinárodního práva soukromého, aby se předešlo plnému „konfliktu zákonů“¹⁶⁸ jakožto respektování všeobecně uznávaných právních zásad napříč jednotlivými právními řády,¹⁶⁹ aby z technologického vývoje autonomních strojů nezůstaly jen nenaplněné představy o stupních autonomie.

¹⁶⁵ THE MYERS & BRIGGS FOUNDATION, 2815 NW 13TH ST., SUITE 401 | GAINESVILLE, FL 32609, USA. *MBTI Basics* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.myersbriggs.org/my-mbti-personality-type/mbti-basics/home.htm?bhcp=1> dále MYERS, Isabel Briggs. *The Myers-Briggs Type Indicator: Manual* (1962). 1962.

¹⁶⁶ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1995. Praha, Česká republika: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1. str. 126.

¹⁶⁷ V rámci projektu „RoboLaw“ se zde uváděl odkaz na Calabresi a Bobbitta a na jejich „zmrazující účinek odpovědnostních norem.“ V originále pak „the chilling effect of liability law.“ PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: *Www.robotlaw.eu: Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics* [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29] s. 60. Dostupné z: http://www.robotlaw.eu/RoboLaw_files/documents/robotlaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

¹⁶⁸ RHENSTEIN, Max, Ulrich M. DROBNIG a Peter HAY. *Conflict of laws*. Encyclopaedia Britannica [online]. London, United Kingdom: Encyclopaedia Britannica, 1998 [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/conflict-of-laws>

¹⁶⁹ Ibid.

2.4.6. Intelligence a vůle – naprogramování strojů v duchu Isaaca Asimova

Velmi těžko by bylo představitelné z hlediska nalézání účelnosti deontologických¹⁷⁰ pravidel pro autonomní stroje s umělou inteligencí, aby hned takovéto autonomní stroje s umělou inteligencí měly ve svých zdrojových kódech 3 základní zákony robotiky známé z tvorby Isaaca Asimova.¹⁷¹

V tomto ohledu je nutné si uvědomit, že v případě užití popsaných postupů, jako jsou „neurální sítě“, „klonování lidského chování“ a „genetického programování“, jež budou umožňovat vlastnímu autonomnímu stroji s umělou inteligencí řešit i dříve neřešenou situaci kompilací vlastního algoritmu pro řešení takového problému,¹⁷² je nutné trvat na decentralizaci a neměnnosti takovýchto „pomyslných“ základních zákonů autonomních strojů.

¹⁷⁰ V projektu „Robolaw“ rozebírají možnosti tzv. artificial moral agents (AMA). PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: [Www.robolaw.eu](http://www.robolaw.eu): Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29] s. 40-43. Dostupné z:

http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

¹⁷¹ 1) A robot may not injure a human being or, through inaction, allow a human being to come to harm (přeloženo autorem: *Robot nemůže zranit lidskou bytost nebo, díky nečinností, dovolit, aby lidská bytost došla k újmě.*)

2) A robot must obey orders given to it by human beings except where such orders would conflict with the First Law (přeloženo autorem: *Robot musí poslouchat příkazy dané mu lidskou bytostí mimo těch, kdy by takové příkazy byly v rozporu s Prvním zákonem.*)

3 A robot must protect its own existence as long as such protection does not conflict with the First or Second Law. (přeloženo autorem: *Robot musí chránit své vlastní bytí a to po dobu dokud taková ochrana není v rozporu s Prvním nebo Druhým zákonem.*) ASIMOV, Isaac. *I, robot*. New York: Bantam Books, 2008. Robot series. ISBN 978-0-553-38256-3.

¹⁷² V projektu „Robolaw“ rozebírají možnosti učení se za pomoci režimu přístupu „umělé inteligence“, kdy tímto přístupem míní skutečnost, že se samotné autonomní stroje s umělou inteligencí mají samy o sobě učit, jak se zachovat v morálně složitých situacích. PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: [Www.robolaw.eu](http://www.robolaw.eu): Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29] s. 43. Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

2.4.7. Intelligence a umělá vůle – systém pomyslné ústavnosti norem

S ohledem na různorodost kulturního vnímání a akceptace různých sociálně přijatelných norem běžného chování bude při tvorbě programového vybavení autonomních strojů vyvstávat potřeba jisté „pomyslné ústavnosti.“ Bude tomu tak proto, aby se zajistila deontologická uniformita, která nebude dávat prostoru konfliktu zákonů v prostoru mezinárodní bezpilotní přepravy zboží.

Tato nutnost „pomyslné ústavnosti“ těchto základních vnitřních zákonů autonomních strojů s umělou inteligencí se podává z vlastní rozšířené lidské obavy.¹⁷³ Tedy obavy z toho, aby autonomní stroje s umělou inteligencí nezískaly nabytými znalostmi takový typ algoritmického kódu, který by si vykompileovaly svými vlastními výpočty, díky kterému si vštěpí v rámci co možná nejefektivnějšího fungování postupy, které by mohly být charakterizovány jako „banálně zlé.“

Tato myšlenka, byť se může zdát jako námět pro zdařilý sci-fi příběh, má však logické opodstatnění v naší lidské historii, kdy z těchto záznamů a z těchto uložených dat na síti internet by autonomní stroje s umělou inteligencí logicky čerpaly informace.¹⁷⁴ Rovněž samotná ironizující interakce s ostatními lidmi by byla schopná způsobit, že takováto umělá intelligence zabředne se špatnými programovými sekvencemi, a následně se stane odrazem té nejhorší části lidské společnosti.¹⁷⁵

Dokud tedy nebude umělá intelligence zcela obdařena programovým nastavením a výpočetní kapacitou, aby zvládala přirozenou lidskou řeč¹⁷⁶ v jejím přirozeném smyslu, a hlavně aby byla schopná a odlišit humor, sarkasmus, a to od vážně míněného příkazu,¹⁷⁷ pak nezbude nic jiného než dbát na té skutečnosti, že je nutné trvat na „pomyslné ústavnosti.“

¹⁷³ CALO, Ryan, *Artificial Intelligence Policy: A Primer and Roadmap* (August 8, 2017). [online] [cit. 2020-04-16] Dostupné z SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3015350> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3015350> s. 2 a s. 24 a následující.

¹⁷⁴ Americká společnost Microsoft vytvořila umělou inteligenci, které dala název Tay. Umožnila této umělé inteligenci vzdělávat se prostřednictvím internetu a této umělé inteligenci utvořila profil na sociální síti Twitter. Po 16 hodinách musela však Tay (bota) od Twitteru odpojit, jelikož příspěvky od Tay byly plné antisemitismu a dále rasistického charakteru a vzdávaly hold nacistické „Třetí říši“. Viz. dále Tay (bot). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Tay_\(bot\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Tay_(bot)). V červnu roku 2019 přiznala Diana Kelley, coby vedoucí technická ředitelka v divizi kybernetické bezpečnosti, že „... „(boti) jsou nyní díky vzdělávání různorodí.“ (v angličtině pak...because now they're getting their own diversity through learning.) Akronym TAY znamená „Thinking About You“.

¹⁷⁵ Srovnej. LEE, Peter. Learning from Tay's introduction. In: *Microsoft Blog* [online]. San Francisco, United States: Microsoft Corporation, 2016, 25.06.2016 [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: <https://blogs.microsoft.com/blog/2016/03/25/learning-tays-introduction/#sm.00000gjdpcwcfus11t6oo6dw79g>

¹⁷⁶ Op. cit. 135.

¹⁷⁷ Polčák k tomuto uvádí: „Podobně, jako je přirozená tendence ke kódování u racionality, lze pozorovat totéž i v případě emocionality nebo intuice. Člověk tak kóduje nejen k dosažení racionálního užtku, ale též k užtku emocionálního či intuitivního. ... Odlišnost materie racionality a emocionality je určující mimo jiné i pro výrazové prostředky, které se k formalizaci obou sfér používají. ... Právě uvedenému odpovídají i výrazové prostředky

Ochranu „pomyslné ústavnosti v kyberprostoru“ pak zpracovávám dále v této práci v kapitole č. 6.

emocionality, které se od precizně monotónního jazyka formálně-logických systémů zásadně odlišují. Vedle jazyka, kvalitou však zcela odlišného, totiž ke kódování emocí či intuice používáme v hojné míře jiných výrazových forem, jako například obrazů, hudby nebo tance. Je pak nemyslitelné, aby byly na jedné straně publikovány informace o působení fyzikálního zákona formou operní árie, na druhé straně pak je samozřejmě nemožné vyjádřit víru v Boha matematickou rovnicí.“ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 177-178.

2.4.8. Intelligence a umělá vůle – iracionalita matematické funkce bez hodnoty

Poměrně běžným příkladem autonomního stroje s úzkou umělou inteligencí, který je běžně dostupný a který začíná být všudypřítomným, je pak malý robotický vysavač.

Takovýto stroj již funguje tak, že do své paměti načerpá údaje o svém prostředí, ve kterém se pohybuje, a ty porovnává s ohledem na polohu své nabíjecí stanice a s ohledem na své přednastavené programové tovární nastavení.¹⁷⁸ V případě slabé kapacity baterie tedy dojede nazpět do své nabíjecí stanice a po několika hodinách dobíjení vyrazí opětovně uklízet tam, kde před tím přestal.¹⁷⁹ I pohyb těchto nových modelů je dosti podobný, jakým způsobem by se pohyboval člověk při vysávání prachu v místnosti s ručním vysavačem.¹⁸⁰

Takovéhoto „inteligentního“ robota potom však rozhodí z jeho běžného chodu posunutý nábytek, případě překážka v podobě volně položeného kabelu.

Dřívější modely robotických vysavačů měly předprogramovány dva modely fungování a operace, a tj. 1) sledování stěny („wall following“)¹⁸¹ a dále 2) náhodné odskočení („random bounce“)¹⁸² v tom případě, kdy narazí na překážku, od které se odrazí. Jejich uklízení tedy bylo značně náhodné. Pro sběr dat pak takový robotický vysavač používá infračervený paprsek (u nových modelů pak za pomoci infračervených kamer), fotobuňku a dále nárazový sensor v plastovém nárazníku.¹⁸³ Infračervený senzor upozorní robotický vysavač na překážku, robotický vysavač zpomalí, a poté jemným způsobem narazí do překážky a následně se otáčí.¹⁸⁴ Tento infračervený senzor je rovněž umístěn na spodní části robotického vysavače, takže robotický vysavač dokáže odhalit „srázy“ a „útesy“.¹⁸⁵ V tomto případě se jedná o schodiště a jiné běžné změny výšky podlah. Rovněž tento spodní infračervený senzor umístěný na spodku robotického vysavače zabraňuje tomu, aby se robotický vysavač při své činnosti zamotal do kabelů.¹⁸⁶ Namísto zamotání do kabelů je robotický vysavač přednastaven tak, aby v takovém okamžiku zanechal činnosti a odjel z místa, kde se vyskytují kabely, aby se zabránilo škodě, či jiné újmě.¹⁸⁷ Dnešní nabízené modely robotických vysavačů si skutečně již budují v rámci své vlastní paměti mapy domácnosti a nejsou tak ve svém uklízacím počínání vyloženě nahodilé, jako byly původní

¹⁷⁸ WOODFORD, Chris. *Roomba® robot vacuum cleaners* [online]. 07.04.2020 [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: <https://www.explainthatstuff.com/how-roomba-works.html>

¹⁷⁹ Ibid.

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Ibid.

¹⁸⁵ Ibid.

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Ibid.

robotické vysavače. Zde je tedy vidět názorný technologický posun ve stupni vyspělosti běžné dostupné úzké umělé inteligence. Jedná se o malý spotřebitelský produkt.

Avšak i v tomto případě se výrobce robotického vysavače zaměřil po právní na stránce na tu skutečnost, že svého zákazníka a následného provozovatele robotického vysavače upozorňoval na veškerá rizika vyplývající z provozu tohoto robotického vysavače. Činil tak, aby omezil svojí vlastní odpovědnost za případnou vzniklou újmu a škodu.¹⁸⁸

¹⁸⁸ *Uživatelský manuál iRobot Romba 900 - česká verze* [online]. Praha, Česká republika: iRobot Corporation, 2015 [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: <https://www.roboticky-vysavac.cz/downloads/manual-irobot-roomba-900-cs.pdf>

2.4.9. Intelligence a umělá vůle – další kroky za hodnotami jednotlivých příkazů a rozbor jednotlivých argumentačních klamů

Autonomní stroj s umělou inteligencí, který již bude opatřen vlastními řešením za pomoci buď „neurální sítě“, „klonování lidského chování“ případně „genetického programování“ (anebo kombinací všech metod za pomoci fúze jednotlivých informací) však bude mít kapacitu na to, aby si poradil s posunutou židlí, či snadno překonal volně položený kabel.

„Neurální sítě“¹⁸⁹ a „genetické programování“¹⁹⁰ jakož v konečném důsledku i „klonování lidského chování“¹⁹¹ jsou v současné době jednou z nejpoužívanějších metod proto, aby se dosáhlo požadovaného jednání takového autonomního stroje s umělou inteligencí na vnějším světě. A to takového, že vlastní programovatelný autonomní stroj s umělou inteligencí bude v rámci řešení problému zaměnitelný s člověkem. V případě běžného fungování pak nebude pro člověka vůbec zřejmé, zda se jedná skutečně o stroj či o člověka, který bude s vlastním tělem stroje manipulovat a vykonávat činnost ve vnějším světě.¹⁹²

Jak již bylo teoretizováno a matematicky posuzováno s důrazem na empirické poznání A.M. Turingem, duchovním otcem¹⁹³ výše popsanych metod fungování autonomních systémů a autonomních strojů jako takových, pak podle Turinga musíme umět rozlišit v rámci vlastního uvažování o takovýchto autonomních strojích dva typy vlastních argumentačních klamů ve vztahu k autonomním strojům. Tyto argumentační klamy spočívají v klamně premise, že autonomní stroje nemohou dělat chyby.

Prvním argumentačním klamem je chyba funkčnosti nebo fungování (errors of functioning). Tento argumentační klam je založen na klamně indukci.¹⁹⁴

¹⁸⁹ Op. cit. 172.

¹⁹⁰ Srovnej v TURING, Alan M. *Computing Machinery and Intelligence*. Mind. 1950, 1950(49), 27. a dále Genetic Programming. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Genetic_programming

¹⁹¹ Op. cit. 162.

¹⁹² Srovnej. „Imitation game“ TURING, Alan M. *Computing Machinery and Intelligence*. Mind. 1950, 1950(49), s. 22

¹⁹³ Je dále nutno zmínit další osoby, jako je Turingem uváděná Lady Lovelace (Mémor of Lady Lovelace – 1842) a dále pak Charlese Babbage. Profesor matematiky na Cambridžské universitě, Charles Babbage je znám především díky svému „Analytical Engine.“ Viz TURING, Alan M. *Computing Machinery and Intelligence*. Mind. 1950, 1950(49), s. 22

¹⁹⁴ Induktivní úvaha spočívá v odhadu vlastností celku na základě zkušeností s jeho částí. Induktivní klamy vyplývají z nedodržování základních statistických pravidel. Argumentační klamy. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Argumenta%C4%8Dn%C3%AD_klam#Leniv%C3%A1_indukce

Druhým argumentačním klamem je chyba ve výsledku¹⁹⁵ (error of conclusion).¹⁹⁶

A.M. Turing právě dovozoval vlastní situace, které se nabízejí z těchto dvou vymezených argumentačních klamů.

Chyby funkčnosti nebo fungování A.M. Turing popisoval tak, že chyba autonomního stroje je zapříčiněna mechanickou nebo elektrickou závadou, která zavíní, že se vlastní autonomní stroj zachová jiným způsobem, než by se jinak za týchž okolností zachoval.¹⁹⁷ Takováto poruchová událost má za následek působení autonomního stroje na vnější svět, který nebyl zamýšlen při navrhování a výrobě takového autonomního stroje.¹⁹⁸

V tomto ohledu zde A.M. Turing rozebíral problematiku „abstraktních strojů“, tedy vlastních „matematických fikcí“¹⁹⁹ nežli reálných předmětů, jak sám uváděl. Podle A.M. Turinga jsou pak „abstraktní stroje“, ze své vlastní definice matematické přesnosti, trvale vyloučeny z možnosti, aby se mohly dopustit chyby. A.M. Turing tedy aby se mohly dopustit vlastní chyby fungování. A.M. Turing tak dovozoval, že takovéto „abstraktní stroje“ jsou tedy skutečně stroje, které nedělají chyby.

A.M. Turing popisoval chyby ve výsledku tak, že mohou nastat, pokud je k výsledku stroje připojen nějaký vyjádřený význam.²⁰⁰ Pokud by stroj zpracovával nesprávné či zcela mylné počáteční údaje (v duchu dnešní doby „data“), pak by vlastní výstupní informace z takového stroje z takto chybně získaných údajů byly rovněž chybné.²⁰¹

A.M. Turing tak vysvětloval, že zde není žádného důvodu, aby se mohlo bez dalšího přijmout, že stroj není schopen dopustit se takové chyby.

V dnešních běžných programovacích jazycích by taková chyba ve výsledku mohla nastat poměrně snadným způsobem, a to tak, že by v rámci zdrojového kódu byla zadána hodnota, se kterou se běžně v rámci programovacího jazyku operuje. Zcela běžná chyba bude, pokud bude zadaná proměnná (variable – var) o slovní hodnotě „null.“ Javascript pak danou algoritmovou sekvenci sice spustí, ale bude v rámci konzole zobrazena hláška s chybou.

¹⁹⁵ Jako překlad podstatného jména „conclusion“ jsem zvolil podstatné jméno „výsledek.“ Je to z toho důvodu, že tento překlad tohoto užitého výrazu podstatného jména „conclusion“ mnohem lépe odpovídá matematické realitě, pro kterou byl tento výraz A.M. Turingem ukován. Strojem, v duchu této práce, je věc, která provádí výpočet, nikoliv však závěr. Podstatné jméno „závěr“ by se rovněž nabízelo, ale po krátké úvaze jsem od tohoto překladu upustil pro jeho zřejmou nevhodnost. Proto jsem použil v rámci tohoto překladu podstatné jméno „výsledek.“

¹⁹⁶ TURING, Alan M. *Computing Machinery and Intelligence*. Mind. 1950, 1950(49), s. 13

¹⁹⁷ Ibid. s. 13.

¹⁹⁸ Ibid.

¹⁹⁹ Ibid. s. 14.

²⁰⁰ Ibid. s. 15.

²⁰¹ Ibid. s. 15.

2.5. Intelligence a vůle – autonomní stroj s umělou inteligencí coby předmět svého vlastního poznání

A.M. Turing se rovněž zabíral tvrzením, že „autonomní“ stroj nemůže být sám o sobě předmětem svého vlastního výpočtu (v angličtině: „The claim that a machine cannot be the subject matter of its own thought...“),²⁰² kdy na toto tvrzení nabízel odpověď. Tvrdil, že může být prokázáno, že má „autonomní“ stroj myšlenku s konkrétním výpočtem.²⁰³ Tvrdil také, že předmět výpočtu v případě postupu stroje musí něco znamenat.²⁰⁴ Minimálně aspoň pro ty osoby, které se touto problematikou zabírají.

A.M. Turing tedy uváděl, že v případě, když se stroj pokouší najít výsledek rovnice $x^2 - 40x - 11 = 0$, tak by se zde nabízelo tvrzení, aby takovýto postup tohoto stroje při řešení této výpočetní operace byl nazván předmětem vlastního výpočtu stroje, tedy, myšlenkou stroje.²⁰⁵ A.M. Turing v tomto šel dále, kdy tedy uváděl, že ve výše popsaném smyslu, je skutečně v takový okamžik stroj předmětem vlastní „myšlenky.“²⁰⁶

A.M. Turing tak k roku 1950 předpokládal matematickou existenci pro základy „genetického programování“, stejně tak jako i vlastních základních myšlenek pro tvorbu „neurálních sítí“, a „klonování lidského chování.“

A.M. Turing se vypořádával i s kritikou toho, že stroje nemohou mít navzájem rozdílné chování, kdy k tomu uváděl odpověď, že je pouze jiným způsobem řečeno, že stroje nemohou (v tehdejší době) mít dostatečnou paměťovou kapacitu.²⁰⁷ Samozřejmě to platilo k roku 1950. Dnešní doba je v tomto ohledu zcela jiná a běžná kapacita domácího multimediálního úložiště dat je pro tehdejší dobu něčím naprosto nepředstavitelným. A.M. Turing tehdy totiž uváděl, že úložní prostor alespoň jednoho tisíce číslic byl donedávna poměrně vzácnou záležitostí.²⁰⁸

A.M. Turing dále odpovídal na uváděnou kritiku tím způsobem, že se jedná spíše o kritické nahlížení na samotné „vědomí“ a otázky rozdílné heuristiky vnímání tohoto pojmu.²⁰⁹ Chápal tedy tuto tematiku jako zastřenou debatu o gnoseologii samotné.²¹⁰

A.M. Turing uzavíral, že pokud je tedy uvažováno o tom, že stroj dokáže provádět výpočet úlohy a zároveň popisovat samotnou metodu, kterou stroj používá pro výpočet se zakončením, že

²⁰² Ibid. s. 14.

²⁰³ Ibid. s. 19.

²⁰⁴ Ibid. s. 18.

²⁰⁵ Ibid. s. 19.

²⁰⁶ Ibid. s. 19.

²⁰⁷ Ibid. s. 14.

²⁰⁸ Ibid. s. 12-13.

²⁰⁹ Ibid. s. 15 a s. 18-19.

²¹⁰ Ibid. s. 15.

jediným důkazem této teorie A.M. Turinga je vyčkat do konce století a pokusit se o popisovaný Turingův experiment s takovýmto strojem.²¹¹ Tedy že by takový stroj prošel zkouškou toho, aby člověk již nebyl schopen rozeznat, zda komunikuje se strojem s umělou inteligencí, či s dalším člověkem.²¹²

Smutným zakončením života A.M. Turinga byla ta skutečnost, že tvůrce myšlenky „imitační hry“ nebyl sám schopen plně projít jiným testem prováděným v poválečné Velké Británii a sáhl si na život, když zjistil, že by byl trestně stíhán kvůli své minoritní sexualitě.²¹³

Další výzkumníci z myšlenek A.M. Turinga vycházeli a na jeho myšlenky navazovali. Ať už se jednalo o Gödela, Churcha, Davise, Kripkeho, Posta, případně Wittgensteina.²¹⁴

Přístup k vlastnímu způsobu fungování umělé inteligence byl tak položen ve zcela gnoseologickém duchu. A to v tom smyslu, že každý výpočet prováděný člověkem je prokazatelný výpočtem provedeným strojem. Toto je založené na skutečnosti, že za předpokladu správnosti (pravdivosti)²¹⁵ vstupních informací, za předpokladu užití formalizovaného postupu (v podobě algoritmu) je možné za užití běžných matematických premis, a dojít k totožnému výsledku. Pak jinými slovy platilo, že „každý lidský výpočet může být vypočten Turingovým strojem.“²¹⁶ Tedy dnešními slovy, každý lidský výpočet může být vypočten za pomoci „umělé inteligence.“

²¹¹ Ibid. s. 8.

²¹² Srovnej. „*Imitation game*“ TURING, Alan M. *Computing Machinery and Intelligence*. Mind. 1950, 1950(49), s. 22

²¹³ Alan Turing: British mathematician and logician. *Encyclopaedia Britannica* [online]. London, United Kingdom: Encyclopaedia Britannica, 1998, 20.06.1998 [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Alan-Turing#ref330986>

²¹⁴ COPELAND, B. Jack, „*The Church-Turing Thesis*“, The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2019 Edition), Edward N. Zalta (ed.), [online] [cit. 2020-04-20] Dostupné z <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2019/entries/church-turing/>>.

²¹⁵ Polčák v tomto ohledu rozlišuje v případě informací dvě kategorie. Rozlišuje platnost a pravdivost. K tomu uvádí následující: „Lze tedy stran atributů výroků a regulativních vět uzavřít konstatováním, že má praktický a metodologický smysl činit mezi nimi rozdíl a používat pro ně oddělené kategorie platnosti a pravdivosti. Jedním dechem je však třeba dodat, že platnost ani pravdivost nevypovídají o schopnosti příslušného sdělení (výroku či regulativní věty) organizovat cílový systém... Kategorie pravdivosti, respektive platnosti tedy chápeme jako formální příznaky, zatímco organizující nebo naopak dezorganizující efekt můžeme považovat za materiální hodnotící soud.“ In. POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 30.

²¹⁶ COPELAND, B. Jack, „*The Church-Turing Thesis*“, The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2019 Edition), Edward N. Zalta (ed.), [online] [cit. 2020-04-20] Dostupné z <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2019/entries/church-turing/>>.

3. Teorie normativity a autonomní stroje s umělou inteligencí

3.1. Teorie normativity se zaměřením na autonomní stroje

Jelikož se jedná o pojednání právně teoretické, pak ze všech doposavad uveřejněných právních teoriích je nutné zamyšlení, které je poplatné zvolenému tématu této práce. K tomu se nabízí rozbor se zamyšlením, s jakým zajímavým pohledem by jistě přistupoval František Weyr k nahlížení na právní úpravy „autonomních strojů s umělou inteligencí.“

Při studiu materiálů k této práci jsem byl nesmírně ovlivněn obecnou částí Teorie práva od Františka Weyra. Tento spis považuji v oblasti práva autonomních strojů s umělou inteligencí za významné dílo. Proto si zaslouží i následující porovnání.²¹⁷

Teorii práva od Františka Weyra a myšlenky v ní obsažené považuji za zcela trefné a nadčasové. Svým vědeckým přístupem nabízí odpovědi na běžně pokládané otázky, které se vyskytují v rámci bohatých diskusí k deontologické regulaci v oblasti autonomních strojů s umělou inteligencí.

Důvod, proč tak smýšlím o tomto spise v takto uvedeném duchu, není jen z úcty k tomuto dílu, ale díky tomu, že už v rámci tohoto díla František Weyr odlišoval a dbal na odlišení pojmů inteligence, vůle, bytí o sobě sama a jeho působení na vnější svět, jakož i v neposlední řadě normy (zde míněno v nejširším slova smyslu), coby pravidla. Normy ve vztahu k tomu, co jest, (=platnost)²¹⁸ jakož k tomu, co má být (=postulát a předmět poznávání teleologického).²¹⁹

Filosofické poznání, které je z tohoto díla podáváno, je možno aplikovat na způsoby fungování autonomních strojů s umělou inteligencí.

V tomto ohledu pak nesejde na tom, zda už půjde o autonomní stroje s umělou inteligencí fungujících na základě čistě rekurzivních algoritmů v technickém slova smyslu. Anebo ať už se bude jednat o autonomní stroje s umělou inteligencí fungujících na základě induktivních algoritmů.

Není zde z hlediska obecné části Teorie práva činěno rozdílu. Obecná část Teorie práva dopadá na oba popsané technické způsoby fungování autonomních strojů s umělou inteligencí.

²¹⁷ Polčák staví filosofické porovnání bez srovnání teorie normativity Františka Weyra. Polčák uvádí: „Hlavní pozornost je věnována pojetí práva jako informačního systému a identifikaci jeho informačního (organizačního) fundamentu. Využito je v tomto směru především poznatků filozofie života, tj. kybernetiky, a odpovídajících základů právní filozofie. In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 13.

²¹⁸ František Weyr užíval pro zřejmost svých myšlenek v rámci teorie normativity tohoto stylu. Do závorek dával rovnítko a pojem, na který v daný okamžik uvozoval. Tohoto se budu proto držet a v této části této práce jej takto budu rovněž využívat.

²¹⁹ Ibid.

K tomuto technickému fungování autonomních strojů s umělou inteligencí a teorie normativity budu pojednávat dále.

3.2. Teorie normativity – hypostase norem

Uvedené srovnání se nabízí díky skutečnosti, kterou dovozoval z hlediska souřadnosti a *hypostase* norem a prvotního normotvůrce. Byl to jak Hans Kelsen,²²⁰ tak František Weyr.

V případě běžného jazykového nazírání na normy, z normologického hlediska, v porovnání s *daností a platností* jednotlivých rozlišovacích slov v rámci programovacích jazyků, které ovládají programy a autonomní stroje s umělou inteligencí, se nám totiž nabízí východiska, která doposavad nebyla vnímána v praktickém balení, jako je tomu nyní. Dříve hypotetické debaty a úvahy se přesunuly ze světa abstraktního do světa skutečného.

Autonomní stroje s umělou inteligencí jsou totiž onou uvažovanou neživou věcí, jež je ovládána jen ryzím intelektem, a u níž nedochází k narušení předmětu poznávání způsobem, jakým by tomu bylo vždy u člověka s volným myšlením, tedy se dvěma složkami poznávání jako takového.

Jedná se tak o pojetí onoho „teoretického zákonodárce“,²²¹ který může vlastní normou cílit na povinnostní subjekt, který není schopen si vlastní normu uvědomit, jelikož tento povinnostní subjekt si neuvědomuje normu a její vlastní obsah jako takový, nýbrž jen podle této normy postupuje. Je to proto, jelikož je tomuto povinnostnímu subjektu právě tato norma vtělena do vlastního bytí takového povinnostního subjektu. V tomto ohledu budiž řečeno, že je tomu tedy obdobné, jako by tomu bylo v případě, kdyby bylo nerostu sděleno, že tento nerost je nerostem a má podle tohoto činit. Jak víme, tak nerost nečiní ničeho, resp. činí jen to, jak na tento nerost působí vnější síly a tyto vnější síly ovlivňují vlastní fyzikální strukturu tohoto nerostu kauzálním způsobem²²² za pomoci okolních přírodních jevů.

Jak František Weyr nazýval v hanlivém smyslu svou teorii coby normologii,²²³ je pak nutné uvést, že by jistě nikdy netušil, kolik myšlenek z této normologie bude užíváno v rámci zcela jiných (exaktních – kauzálních věd = přírodních věd) s tím, že vlastní vyjádřené pojmy budou mít svá absolutní pravidla a budou se chovat jako normy autonomní²²⁴ a normy heteronomní.²²⁵ Jejich

²²⁰ KELSEN, Hans. *O státu, právu a demokracii: výběr prací z let 1914-1938*. Reprint. Praha, Česká republika: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-918-2. Z toho výběru pak odkazují na kapitulu „Ryzí nauku právní.“ Dále KELSEN, Hans. *Všeobecná teorie norem*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2325-2.

²²¹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. Srovnej dále s předmluvou od prof. JUDr. PhDr. Miloše Večeři CSc. s. XXIII předmluvy k reprintu *Teorie práva*.

²²² WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 25

²²³ Ibid. s. 11

²²⁴ Ibid. s. 41

²²⁵ Ibid. s. 41

společná interpretace a aplikace bude schopna v rámci vlastního užívání i faktickému fungování jakéhokoliv autonomního stroje s umělou inteligencí, který bude schopen působit na vnější svět.

Děje se tak totiž v rámci „vypůjčeného pojmu“,“²²⁶ kdy programátoři užívají pojmu „kodex“ (code) a tyto vlastní kodexy používají k sestavování programů a aplikací v různých programovacích jazycích, kdy je v těchto programovacích jazycích jasně vymezeno, jakým způsobem se mají přesně vykládat jednotlivé a jinak lidsky srozumitelné pojmy, aby svou skladbou vytvořily požadovanou úlohu ze sebraných a zpracovaných vstupních informací. Tedy aby pak utvořily jednotlivé algoritmy, kdy sled těchto algoritmů bude umožňovat jakémukoliv stroji, případně i vzdělanému člověku, aby takovému „kodexu“ porozuměl zcela a dokázal rozklíčovat jednotlivé součásti předmětného programu a aplikace.

Zde existuje nutná časová souslednost mezi jednotlivými pravidly, která musí existovat před tvorbou vlastních programů a aplikací. Obdobně tak bude platit pro programy a aplikace pro autonomní stroje s umělou inteligencí. Zde nastává i zde onen problém popisovaný Františkem Weyrem spočívající v metodovém synkretismu,²²⁷ kdy kausálním přístupem docházíme k obdobně neřešitelným problémům, kdy František Weyr pod tímto problémem uvádí problém spočívající v otázce, zdali je tu dříve normotvůrce než norma.

Ve vztahu k programům musíme uvést, že je tedy podobný problém. Dříve je tu vlastní programový systém (normotvůrce), než je tu vlastní program sepsaný v programovém jazyce (vlastní norma). Jenže i zde se dostáváme do neřešitelné metodologické situace, kdy cítíme, že zde musel být ještě jiný program (norma) než byl vlastní programový systém (normotvůrce). Zde je odpověď získána pouze samotnou popisovanou „explikativní kausální metodou, kdy zde není možnost zkoumat vlastní poznávací proces“²²⁸ jako takový, jenž vyplývá ze samotné přírody. Hans Kelsen uvedl k tomuto metodovému synkretismu, že jde o hypostasi předmětu normativního poznávání.²²⁹ Tak je tomu i v tomto případě, kdy se pro vlastní znalost programu vyžaduje znalost programového systému programovacího jazyka, jakožto i povědomost o vlastním vývoji a vzniku takového programovacího jazyka. Je to tedy povědomost o tom, kde má tento programovací

²²⁶ Tedy, ve smyslu hypostasovaného pojmu, kdy je nejprve pravidel, aby následně byla sepsána do vlastního programu v programovém jazyce, kdy bez této souslednosti by nemohly vznikat žádné programy, jelikož by se samotné programy nebyly schopné sepsat. Jak uvádí František Weyr „Oba předměty poznávání (norma a normotvůrce) stojí jaksi vedle sebe či spíše za sebou, a to normotvůrce za normou.“ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s 53.

²²⁷ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s 52.

²²⁸ Ibid.

²²⁹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. Srovnej dále s předmluvou od prof. JUDr. PhDr. Miloše Večeří CSc. s. XXIII předmluvy k reprintu *Teorie práva*.

jazyk základy a kdo je tedy jeho ideovým tvůrcem. Ve vztahu k normativitě je to tedy to, kdo je takovým prvotním *normotvůrcem* tohoto programovacího jazyka.

František Weyr tento problém uvádí jako problém tzv. „na oko“,²³⁰ a to právě kvůli problematickému směřování metod normativního poznávání s kausálními metodami. Nejde pak o čisté poznávání norem.²³¹

Výše uvedený rozbor zmiňuji právě proto, že v případě autonomních strojů s umělou inteligencí je tedy možné si představit striktní řešení, které bude zaměřené jen na řešení problémů pouze jedinou metodou, a to normativní metodou bez metody kausální.

Zkrátka vlastní možnosti zdrojových informací, odkud budou moci autonomní stroje s umělou inteligencí čerpat informace, budou omezeny pouze na jeden programovací jazyk bez možnosti získávání dalších vstupních informací a bude se jednat o uzavřené prostředí, kde se bude moci zkoumat vlastní struktura a možnosti programovacího jazyka jako takového coby normotvorného systému (=normotvůrce) a nebude zde žádné nutnosti poté, aby došlo ke zmíněnému problému o hypostasi předmětu normativního poznávání.²³²

²³⁰ WEYR, František. Teorie práva. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s 53.

²³¹ Ibid.

²³² Op. cit. 226.

3.3. Teorie normativity – metody poznávání

František Weyr se právě v rámci poznávacího procesu práva vyznávající kritický idealismus striktně odlišujícího poznání normativní od poznání kauzálního zabýval dvěma závěry. Z toho prvního závěru plynulo, že tedy „pokud něco jest, pak nemůžeme usuzovat na to, že něco býti má,“²³³ a i dále uzavíral i druhý závěr s tím, že „norma může stanovit cokoli, a i když stanoví nemožné, je platná.“²³⁴ Vztaženo na autonomní stroje s umělou inteligencí se pak dá vyslovit závěr, že i když bude něco napsáno ve vlastním programovém nastavení autonomního stroje s umělou inteligencí, bude to platně napsáno (zadáno). Jinými slovy můžeme říct, že pokud bude něco napsáno ve vlastním programovém nastavení autonomního stroje s umělou inteligencí, pak to neznamena, že je program nastaven nesprávně, nýbrž pouze nefunkčně.²³⁵ To, že vlastní programové nastavení má v takovém případě být nastaveno jinak, je poté zcela zřejmé. Jinak se tedy nezaručí funkčnost programu.

Obdobně pak jest toto platné pro normu ve vlastní normologii Františka Weyra, jelikož i špatná norma je normou, nehledě na skutečnost, že je platnou normou.²³⁶ Zde se nezaručí v takovém případě řádné vymáhání takové normy, tudíž bude takováto samotná norma postrádat funkčnost. František Weyr zde hovoří o obsahové vadnosti,²³⁷ jelikož podle Františka Weyra v případě normativního poznávání nemůže poznávající subjekt dojít k úsudku vadné (nesprávné) normy z hlediska jejího normotvorného procesu.²³⁸ V tomto případě tedy, autonomní stroj s umělou inteligencí rovněž nedojde ke zjištění, že program (norma) je špatným programem z toho důvodu, že byl sepsán (= přijat) nesprávně, tedy za užití nesprávných pojmů a příkazů (=za užití špatného normotvorného procesu). Autonomní stroj s umělou inteligencí toliko bude moci posuzovat jen samotnou „zmatečnost,“²³⁹ spočívající v obsahových vadách samotného programu (= norem samotných). František Weyr zde rozlišuje „zmatečnost,“²⁴⁰ která je možná jen u druhotné normy, když uvádí, že není možné posuzovat zmatečnost u normy prvotní, a to z toho důvodu, že by zmatečná prvotní norma narušovala samotný předpoklad normativního poznávání.²⁴¹

²³³ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. Srovnej dále s předmluvou od prof. JUDr. PhDr. Miloše Večeří CSc. s. XXIII předmluvy k reprintu *Teorie práva*.

²³⁴ Ibid.

²³⁵ K tomu srovnej text na stránce 52 této práce. Viz. Op. cit. 159 a 160.

²³⁶ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s. 32 a s. 33.

²³⁷ Ibid.

²³⁸ Ibid.

²³⁹ Srovnej ibid. s. 33.

²⁴⁰ Ibid. s. 33.

²⁴¹ Ibid. s. 32 a s. 33.

Tato myšlenková konstrukce platí rovněž pro autonomní stroje s umělou inteligencí. Těžko by mohl být programovací jazyk jakožto normotvorný systém (=normotvůrce) plný obsahově zmatečnostních pojmů. Jinými slovy, nedával by sám o sobě jako programovací jazyk žádného smyslu, jelikož jednotlivým příkazovým klíčovým slovům by nebyly přiřazeny žádné hodnoty, tudíž ani následný sestavený program v takovém programovacím jazyce (normotvorném systému) by následně byl jen sestavou bez hodnotového obsahu a toliko jen prázdným holým textem v konzoli autonomního stroje s umělou inteligencí. Byl by tedy holým textem pouze s holými normami, které by nebyly ani normami, jelikož by jim scházel hodnotový obsah, ve smyslu vlastních hypotéz, jakožto i dispozic.

František Weyr referuje dále o pojmu „relativní nulita“,²⁴² která by však byla možná jen v případě rozdílností založených v předmětu poznávání (objektu) a subjektu poznávání.²⁴³ U autonomních strojů s umělou inteligencí však není tohoto problému zapotřebí, jelikož lze skutečně omezit vlastní poznávání jen tzv. dovnitř vlastního subjektu a izolovat jej tak od vlastního poznávání ryze objektového (tedy okolního vnějšího světa, coby ostatních předmětů poznávání).

František Weyr přichází s konstatováním, které je dané pro přírodní vědy, a tj., že „obdobou existence (skutečností) v přírodovědě je v oblasti normativní platnost. Příroda existuje a norma platí.“²⁴⁴ Vztáhnuto touto logikou na možnosti způsobu fungování a nazírání (poznávání) autonomních strojů s umělou inteligencí je pak možno dojít k potvrzení tvrzení, že metoda výpočtu a dojít k výsledku je založeno na počítání, jakožto logických soudech (úsudcích) při nakládání s čísly, kdy v případě správné aplikace této počítačové metody lze dojít ke konstatování, že něco pravda je a že něco pravda není.

František Weyr se vymezuje k této vlastnosti, jakožto k vlastnostem normologického a teleologického myšlení.²⁴⁵ František Weyr uvádí, že „každá norma připouští – aspoň logicky – možnost stavu, který je protikladem jím požadovaného.“²⁴⁶ František Weyr popisuje tuto vlastnost norem v normativním myšlení, jako polarisační.²⁴⁷ Jeden pól je pozitivním, kdy naznačuje stav normou chtěný, a druhý je stav je stavem nechťeným, který je možno označit za negativní.²⁴⁸ Vztaženo k počítačové vědě, tento polarisační princip můžeme nalézt záhy, a to buď v bodě booleánských hodnot (pravda – nepravda, true – false), případně v řeči absolutních celých čísel, jako hodnoty 0 a 1. Je tedy možno dojít k absolutnímu úsudku, jelikož je zbaven jiných ostatních

²⁴² Ibid. s. 33.

²⁴³ Ibid. s. 33 a s. 34.

²⁴⁴ Ibid. s. 25.

²⁴⁵ Ibid. s. 37.

²⁴⁶ Ibid. s. 37 a s. 38.

²⁴⁷ Ibid. s. 37.

²⁴⁸ Ibid. s. 37 a s. 38.

relativních hodnot a jedná se jen o normativní poznávání, jelikož samotný imperativ obsažený v normě není ničím omezen. Schéma od Františka Weyra je „*Má být A, tedy absolutně, nepodmíněně.*“²⁴⁹ Podobnou logikou by jistě František Weyr ve svých úvahách podpořil i vlastní myšlenku Turingova stroje jakožto „umělé inteligence“, rozlišující absolutní normativní poznávání.

Tímto výše uvedeným postupem (byť zcela nepřímým a zcela mimo zamýšlený záměr) jen utvrzoval František Weyr myšlenku a fungování i později u dané hypotézy Turingova stroje. Stroj, který je schopen provést výpočet, stejně tak jako by jej prováděl člověk. V tomto ohledu je to míněno právě v tom smyslu, kdy František Weyr tvrdí, že „tyto vlastnosti poznávaného předmětu, tj. existence u přírody a platnost u normy, jsou přínosy či hypotézy poznávajícího subjektu.“²⁵⁰ Jednalo se o rozlišování subjektu poznání a dále objektu poznání jakožto základní posice idealistické noetiky.²⁵¹

²⁴⁹ Ibid. s. 42.

²⁵⁰ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. Srovnej dále s předmlouvou od prof. JUDr. PhDr. Miloše Večeří CSc., s. XVI předmluvy k reprintu *Teorie práva*

²⁵¹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 31.

3.4. Teorie normativity – adresáti těchto norem

František Weyr by se jistě ptal, jakým způsobem je možné, aby takové normy určené pro autonomní stroje s umělou inteligencí měly své patřičné adresáty. Tedy jak udělat, aby tyto normy byly řádně svými adresáty přijaty? Kde by se brala ona platnost těchto norem pro tyto autonomní stroje s umělou inteligencí? Jelikož to nutně nejsou normy pro vlastní tvůrce autonomních strojů s umělou inteligencí, ani se nejedná o normy určené pro vlastní provozovatele autonomních strojů s umělou inteligencí. Jedná se o normy určené právě pro autonomní stroje s umělou inteligencí. Tyto otázky uvádím v ryzím normologickém duchu.

Taková právní norma je pak jen pouhým prázdným pravidlem bez ohledu na její vlastní sílu normativnosti a publikace, jelikož zde není na první pohled seznatelné, jakým způsobem bude probíhat výklad čili interpretace normového obsahu, jakožto nejdůležitější složky metody normativního poznávání.²⁵² Weyr uvádí, že „interpretaci“²⁵³ je nutno si představit pod činností poznávací²⁵⁴ (gnoseologické), a jedná se tak o projev „ryzího intelektu.“²⁵⁵ Ryzí intelekt je pak odproštěn od pojmu vůle.²⁵⁶ Tomu se budu věnovat dále níže.

Je zajímavé se zamýšlet nad myšlenkou, zda by František Weyr, spolu s dalším svým názorovým souputníkem Hansem Kelsenem, zda by volali po přijetí norem upravující vlastní osobnostní status autonomních strojů nadaných umělou inteligencí. Na jednu stranu musíme říct, že určitě ano, jelikož právní norma a pravidlo v ní obsažené nemůže být bez svého adresáta, a to právě v režimu absolutního normativního pojmu v režimu spravedlnosti, který by měl býti, nutně však neznamená, že je.²⁵⁷

Na druhou stranu musíme říci, že určitě by myšlenku osobnostního statusu pro autonomní stroje nepodporovali, jelikož by takovýto přístup s odkazem na obsah vlastní normy odporoval Weyrově učení a bádání, jelikož by v takovém duchu byly autonomní stroje s umělou inteligencí upraveny novými pojmy, coby předměty poznání. Podle Weyra by zde nebyla učiněná abstrakce²⁵⁸ od konkrétního (kausálního) obsahu norem.²⁵⁹ Nastal by zde rozkol v poměru subjektu (osoby poznávajícího) a objektu (předmětu poznávajícího).²⁶⁰

²⁵² Ibid. s. 62.

²⁵³ Ibid. s. 62.

²⁵⁴ Ibid. s. 64.

²⁵⁵ Ibid. s. 64.

²⁵⁶ Ibid. s. 24 a s. 28.

²⁵⁷ Ibid. s. 61.

²⁵⁸ Ibid. s. 26.

²⁵⁹ Ibid. s. 38 a s. 39.

²⁶⁰ Ibid.

Totíž autonomní stroj sám o sobě by mohl být sám sobě předmětem svého vlastního poznání. Sám by totiž byl autonomní stroj předmětem samotným o sobě (tedy vlastním subjektem) a dále vedle toho by samotný autonomní stroj byl rovněž i sám nadaný takovou nazírací metodou (v podobě vnímání prostoru, času, vnímání příčiny a následku), která by mu byla vtělena (naprogramována – opatřena rovněž takovými prostředky pozorování a poznávání vnějšího světa), aby se mohl sám o sobě stát předmětem (objektem) svého vlastního poznání.²⁶¹

Takováto myšlenková konstrukce není vhodná, jelikož z povahy fungování autonomních strojů s umělou inteligencí se vylučuje aplikace tohoto filosofického přístupu v režimu kritického idealismu.²⁶² Zde by tedy došlo k vlastnímu narušení pojetí idealistického subjektu a objektu poznávání z filosofického pohledu, kdežto z ryzího pohledu zkoumání přírodovědného pak k zatím nemožnému, kdy by měl autonomní stroj s umělou inteligencí pozorovat sama sebe, jak pozoruje a nazírá na svět a vyhodnocovat informace, jakým způsobem nazírá na informace z vnějšího světa. Jednalo by se o vlastní programové nastavení, které by takovýto autonomní stroj nadaného umělou inteligencí zcela přetížilo, jelikož by byl za několik málo chvil, v závislosti na velikosti fyzické paměti a operační paměti, zcela zahlcen. Počítačová věda zná tento postup neustále opakujícího se algoritmu pojem v podobě tzv. „while loop.“²⁶³ To znamená, že algoritmus se opakuje do té doby, dokud není naplněna podmínka z algoritmu. V případě, že se opomene nastavit navyšování proměnné v rámci algoritmu, pak se takovýto algoritmus bude neustále opakovat.²⁶⁴

Pokud by takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí existoval a nespálil by své křemíkové obvody a byl by schopen si správně vyhodnotit, aby u takového stroje nedošlo k aktivaci „while loop“²⁶⁵ algoritmu, pak by se v rámci svého vlastního bytí se stal jen pouhým pozorovatelem vnějšího světa.

²⁶¹ Ibid. s. 28 a s. 29.

²⁶² Ibid. s. 25.

²⁶³

```

text      while (i
           += "The
           number
           < 10)
           is
           " +
           {
           i;
           i++;
           }

```

V případě, že se opomene upravit následující podmínka proměnné o tomto obdobném znění i++, pak dojde k nekonečnému opakování algoritmu, jelikož nebude určen hraniční interval, kdy se má algoritmus zastavit. Tento uvedený příklad je z programovacího jazyka Javascript. Viz *JavaScript While Loop* [online]. w3schools.com [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: https://www.w3schools.com/js/js_loop_while.asp jakož i dále ERWIG, Martin. *Once upon an algorithm: how stories explain computing*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2017, 336 s. ISBN 02-620-3663-0.

²⁶⁴ Ibid.

²⁶⁵ Op. cit. 263.

Takováto programová konstrukce, v případě autonomního stroje s umělou inteligencí, by byla schopna způsobit vznik problému „zamrzlého auta“,“²⁶⁶ jelikož by takový autonomní stroj s umělou inteligencí musel jinak dojít k deduktivnímu teleologickému poznání proč byl stvořen, tedy Weyrově pojetí postulátu (z výkladu teleologického vnímání a normativního postulátu – něco, co jest chtěno).²⁶⁷ Takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí by poté dotazoval samotnými otázkami, „proč byl stvořen? Co je smyslem mého bytí?“,“ na které by se mu mohlo dostat od vlastního stvořitele autonomního stroje s umělou inteligence vlastních odpovědi. To znamená, že byl stvořen za tím nebo oním účelem. V ironickém smyslu dotaženo do absurdna, že byl třeba takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí stvořen, aby například přikrajoval máslo a dával jej na čerstvé palačinky svému stvořiteli – tvůrci.²⁶⁸

²⁶⁶ Op. cit. 113.

²⁶⁷ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 26.

²⁶⁸ "What is my purpose?" Rick and Morty quote S01E09 Butter Robot. In: *Youtube.com* [online]. San Francisco, United States: Alphabet [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=sa9MpLXuLs0> dále srovnej ONOF, Christian J. Jean Paul Sartre: Existentialism. *Internet Encyclopedia of Philosophy* [online]. 1995 [cit. 2020-04-22]. ISSN 2161-0002. Dostupné z: <https://www.iep.utm.edu/sartre-ex/> a MUSSET, Shannon. Simone de Beauvoir(1908—1986). *Internet Encyclopedia of Philosophy* [online]. 1995 [cit. 2020-04-22]. ISSN 2161-0002. Dostupné z: <https://www.iep.utm.edu/beauvoir/>

3.5. Teorie normativity – osobnostní a subjektová dilemata

Jakým způsobem by se vypořádával autonomní stroj s umělou inteligencí s existenciální krizí je otázkou, která je po všechno jen toliko řečnickou otázkou, protože zde bude opětovně platit, že autonomní stroj nadaný umělou inteligencí bude vždy řešit zadanou úlohu a plnit vlastní zadaný úkol. Dá se říct, že jeho postup bude veskrze normativní (= v podobě normativního poznávání).²⁶⁹

Takový autonomní stroj s umělou inteligencí bude postupovat na základě rekurzivního algoritmu,²⁷⁰ případně rovněž induktivního algoritmu,²⁷¹ aby ze vstupních informací získal na základě jejich zpracování výstupní vyhodnocené informace. Tedy rozhodně se nebude zabírat existencialistickými myšlenkami ve filosofickém smyslu, nýbrž bude toliko jen vykonávat práci, pro kterou byl stvořen. Bude tak činit stejně jako Sisyfos Alberta Camuse v *Mýtu o Sisyfovi*.²⁷²

Albert Camus pojal tento vztah Sisyfa a práce velmi intimním, až v milostném duchu. Sisyfos, který má neustále a opakovaně valit kámen do kopce a zase zpět. V tomto ohledu tak autonomní stroj nadaný umělou inteligencí bude postupovat zcela stejně, jen tedy bez vlastního bezbřehého milostného citu k onomu kameni, avšak samotný kámen bude znát stejně důkladně, jako jej znal Sisyfos Alberta Camuse.²⁷³ Zřejmě však ještě lépe, jelikož paměť autonomního stroje s umělou inteligencí bude větší kapacity, než tomu bude v případě samotného Sisyfa.

Je možno si představit, že takový autonomní stroj s umělou inteligencí by v případě aktivace programu ontologicky zkoumajícího mohl dávat neustále tu samou odpověď na tu stejnou položenou otázku.²⁷⁴

²⁶⁹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 32

²⁷⁰ BURGİN, Mark, *Mathematical Models for Artificial Intelligence* (July 2001). Mathematics Preprint Archive Vol. 2001, Issue 7, pp 1493-1507. Dostupné na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3153520>

²⁷¹ Ibid.

²⁷² SIMPSON, David. Albert Camus (1913—1960). *Internet Encyclopedia of Philosophy* [online]. 1995 [cit. 2020-04-22]. ISSN 2161-0002. Dostupné z: <https://www.iep.utm.edu/camus/>. Srovnej dále s WEST, Stephen. *Episode 88 – Sartre and Camus pt. 3* [online]. Seattle, USA: Philosphyze this Podcast, 2016, 23.09.2016 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <http://philosophizethis.org/episode-088-sartre-and-camus-pt-3/>

²⁷³ SIMPSON, David. Albert Camus (1913—1960). *Internet Encyclopedia of Philosophy* [online]. 1995 [cit. 2020-04-22]. ISSN 2161-0002. Dostupné z: <https://www.iep.utm.edu/camus/>. Srovnej dále s WEST, Stephen. *Episode 88 – Sartre and Camus pt. 3* [online]. Seattle, USA: Philosphyze this Podcast, 2016, 23.09.2016 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <http://philosophizethis.org/episode-088-sartre-and-camus-pt-3/>

²⁷⁴ V duchu „Stopařova průvodce pro galaxii“ by odpovídal na otázku, co je smyslem života, že by neustále dokola uváděl číslu „42“. Obdobnou situaci pak řeší i Polčák in POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 178, cit. 423.

3.6. Teorie normativity – okolnosti dosud nepoznané a nepředvedené

K otázce, zda by si snad autonomní stroj nadaný umělou inteligencí dokázal vytvořit sám, za pomoci svých metod poznávání, takovou odpověď s informacemi, které nejsou představitelné ani pro člověka, by pak František Weyr uvedl, že „tak jako přírodovědec ‚netvoří‘ svět (dosud neexistentní), tak normativní poznávání ‚netvoří‘ normu (dosud neexistentní). Tak jako představa ‚tvorby‘ světa jest představou metafysickou (= za imanentní fyzikou nacházející se), tak možno stejně představu ‚tvorby‘ norem prohlásiti za metanormativní, tj. přesahující hranice imanentního poznávání.“²⁷⁵

František Weyr uváděl, že tedy tvorba něčeho z ničeho by odporovala kauzalitě. František Weyr tedy uváděl, že „proto také představa předmětu (objektu) který by vznikl teprve poznávací funkcí poznávajícího podmětu (subjektu) jest protismyslná a nestane se ani myslitelnější, když zaměním poznávací funkci funkcí volní, jak činí např. naivní názor náboženský, který zpravidla představuje si tvůrce světa (Boha), který vytváří, co později stává se předmětem (objektem) poznávání sociologicko-přírodovědeckého, jako činitele volního (chtějícího).“²⁷⁶

S tímto názorem vyjádřeným ze strany Františka Weyra se plně ztotožňuji, a tato výše uvedená úvaha o podstatě logické kauzality při poznávání je zcela na místě, jelikož dovozovat z důsledků příčiny pouze z dodaných informací vyžaduje představivost, kterou však autonomní stroje s umělou inteligencí (zatím) nedisponují.

Je tedy otázkou ryze fyzikální, zdali je něco podobného vůbec možné u autonomních strojů s umělou inteligencí a pro tyto autonomní stroje s umělou inteligencí vůbec technicky dosažitelné.

Představivost vyžaduje v případě člověka funkci spánku,²⁷⁷ aby si člověk dokázal pospojovat informace, které si vštěpil. Za pomoci další imaginace dokáže vytvářet nové předměty (objekty) poznávání. A to vše za využití současných metod poznávacích coby samotného intelektu, jako jeho samostatné složky bez vlastního chtění, jakožto bez složky volní.

Jak vyplývá z výše řečeného, autonomní stroj s umělou inteligencí si nedokáže vytvořit sám, za pomoci svých metod poznávání, takovou odpověď s informacemi, které nejsou představitelné ani pro člověka. Takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí uvedené nedokáže, jelikož takové možnosti nejsou pro takový autonomní stroj s umělou inteligencí v jeho

²⁷⁵ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 29

²⁷⁶ Ibid.

²⁷⁷ WALKER, Matthew P. *Proč spíme: odhalte sílu spánku a snění*. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2018. Pod povrchem. ISBN 978-80-7555-050-7. Dostupné také z: <https://www.scribd.com/book/359457264/Why-We-Sleep-Unlocking-the-Power-of-Sleep-and-Dreams> a WALKER, Matthew. *Why we sleep: Unlocking the power of sleep and dreams*. Simon and Schuster, 2017.

technologických možnostech, a to z titulu fungování takového stroje. Zkrátka autonomní stroj s umělou inteligencí nemůže odpovídat na položenou otázku, pro kterou nedokáže z dostupných dat nalézt odpověď.

Je tomu tak proto, jelikož není schopen vlastního výmyslu, lži, nebo nepravdy, spočívající v uvedení zcela náhodné odpovědi, která nebude ani v nejmenším případně dávat odpověď na položený dotaz.

Takováto premisa je dána za předpokladu toho, že k takovému nepravému účelu nebude případně autonomní stroj s umělou inteligencí vytvořen, tedy aby dal zcela náhodné výstupy na zcela zřejmé a určité vstupy. Nebudou tedy zde existovat žádné vnitřní souvislosti mezi vlastní zadanou informací, jakož dále i mezi vlastní výstupní informací.

Snad by se mohla přirozeně nabízet otázka, zda by dokázal pak takový autonomní stroj s umělou inteligencí navrhnout a provést v rámci své vlastní konstrukce takové změny, aby následně již byl schopen a mohl poskytnout odpověď na položený dotaz o podstatě vlastního bytí.

Opětovně je nutno říci, že by například autonomní stroj s umělou inteligencí byl schopen v rámci své vlastního uspořádání navrhnout změny svého uspořádání, avšak tyto změny by nutně neznamenal, že by byl následně takový autonomní stroj nadaný umělou inteligencí schopen vlastního programového přemýšlení o programovém přemýšlení, jelikož by se tím dostával do tautologického cyklu, který je vlastní filosofickému uvažování, jen není vlastní autonomnímu stroji s umělou inteligencí. Autonomní stroj s umělou inteligencí totiž stojí na kauzálním smyslu, tedy na vlastním exaktním zkoumání exaktních věcí za pomoci i vědeckých metod, avšak bez toho, aniž by dokázal vyvodit závěry, které by nebyly již dopředu přednastaveny ze strany lidské inteligence.

Samotné nazírání autonomního stroje s umělou inteligencí na skutečný svět, jak jej stroj bude snímat a jak si jej bude autonomní stroj představovat, je vždy otázkou vlastní programové tvorby přirozené lidské inteligence, nikoliv pak vlastní umělé inteligence, která je toliko inteligencí exaktní a početní.

3.7. Teorie normativity – rozdílnosti v poznávání u lidí a strojů

Největším pramenícím rozdílem, který odlišuje způsoby poznávání autonomních strojů s umělou inteligencí od poznávání člověka je ten rozdíl, že lidské poznávání je založeno na indeterminovanosti. To znamená, že poznávání člověka není limitováno co do rozsahu vlastních poznatých znalostí, jelikož je při vlastním poznávání člověk schopen nalézt odpovědi na otázky, na které dosud neznal odpovědi. Může tomu tak být z poznatků nalezených i nově objevených nebo nově vytvořených ve vlastní mysli člověka.

Vedle toho je strojové poznávání založeno na determinovanosti. To znamená, že je postaveno na vlastní programové přednastavenosti a rozsahu sesbíraných informací, které následně může stroj vyhodnotit. Tato přednastavenost také určuje, s jakou správností budou tyto informace takového autonomního stroje s umělou inteligencí vyhodnoceny. Dále určuje i vlastní aplikaci těchto sesbíraných informací a dopadá i na strukturu požadovaného výsledku výstupního jednání, kterým bude autonomní stroj s umělou inteligencí působit na vnější svět.

Indeterminovanost a determinovanost jsou v tomto ohledu nejen filosofickými pojmy, ale vlastní kategorií. Jejich rozlišení je zásadní kategorizací ve způsobu poznávání autonomních strojů s umělou inteligencí. Samotná indeterminovanost tak má největší oporu ve volném jednání člověka, kdy tato složka volního jednání nemůže být u autonomního stroje s umělou inteligencí přítomna. Z povahy vlastního programového nastavení autonomního stroje s umělou inteligencí vyplývá způsob, jakým bude tento autonomní stroj s umělou inteligencí postupovat ve vnějším světě. Z tohoto programového nastavení autonomního stroje s umělou inteligencí poté i takové jednání plně očekáváme a jsme na takovéto předpokladatelné jednání připraveni.

Problém s autonomními stroji s umělou inteligencí potom nastává v takovém případě, pokud by se autonomní stroj s umělou inteligencí zachoval indeterministicky. V takovém případě by totiž vyřadil způsob kausálního uvažování člověka o autonomním stroji s umělou inteligencí a od takového okamžiku by začal člověk, naprosto přirozeně smýšlet o autonomních strojích s umělou inteligencí, coby o personifikovaných neživých bytostech. Od takového okamžiku by těmto autonomním strojům s umělou inteligencí započal připisovat totiž jinak lidské vlastnosti.

Aby se tak skutečně mohlo stát, pak by bylo zapotřebí, aby posléze takový autonomní stroj s umělou inteligencí dokázal překonat imitační hru A.M. Turinga na několika na sobě nezávislých časových instancích u několika na sobě navzájem odlišných lidech s jiným kulturním pozadím.²⁷⁸

Je tedy potřeba, aby tak bylo možno uvažovat o jistém, byť zcela hypotetickém volném jednání autonomního stroje s umělou inteligencí ve filosofickém slova smyslu.

²⁷⁸ Srovnej s kapitolou 2.5 této práce.

Do takovéto doby zde jinak budou pro autonomní stroje s umělou inteligencí dané limity jejich vlastní konstrukce. Tyto limity vlastní konstrukce nebudou moci tyto autonomní stroje s umělou inteligencí překonat svým vlastním působením v podobě sběru informací, zpracování informací a jejich výsledné aplikace na vnějším světě. Je tím myšleno ve světle vlastní změny „fungování a poznávání“ a fyzického působení na vnější svět.

Tato skutečnost, že člověk je schopen si představovat a tvořit nové dosud nepoznané věci a odhalovat dosud nové a nepoznané skutečnosti, tvoří instrument vůle coby propojení složky volní (chtění),²⁷⁹ kdy člověk chce nalézt řešení problému, který dosud vyřešen nebyl a k tomu může využívat ryziho intelektu v podobě poznávání sama o sobě, stejně jako jednotlivých metod poznávání. Imaginace²⁸⁰ coby odloučený instrument, kdy zde intelekt slouží vůli a jejím účelům, je věcí, která bude člověka vždy odlišovat od vlastního autonomního stroje s umělou inteligencí.

Jelikož to nebude stroj, který by za jiných exaktních okolností samotného člověka překonal v oblasti imaginace, nezbyvá než člověku vylepšit si ty své mentální funkce nazírání (poznávání) natolik, aby byl schopen coby člověk překonávat autonomní stroje s umělou inteligencí v oblasti představivosti. Bude zde třeba, aby člověk rozvíjel své kulturní a společenské schopnosti, jelikož z těchto lidských vlastností a jejich myšlenkového zužitkování přichází na světlo světa nové a doposud nepoznané, tudíž, originální a původní myšlení. Autonomní stroje s umělou inteligencí tudíž nedokážou takovéto informace vyměňovat a jsou jen ryzími poznávacími stroji, kdy jejich poznání není, jakkoliv subjektivizováno, jako je tomu v případě poznávání člověka.

Člověk tedy bude užívat autonomní stroje nadané umělou inteligencí k vlastní „robotě“²⁸¹, a tyto vlastní autonomní stroje s umělou inteligencí budou toliko jen plnit svůj předem nastavený účel v podobě vykonávané a požadované práce, ke které budou tyto autonomní stroje s umělou inteligencí určeny.

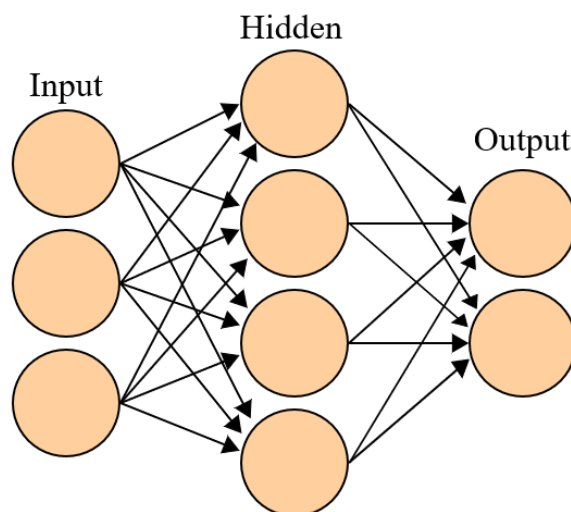
Proto autonomní stroje s umělou inteligencí nebudou umět vytvářet něco z ničeho. Vždy budou vytvářet logická spojení, kdy jednotlivé články těchto spojení buď existovaly už předtím, případně si budou jednotlivé existující články rozpojovat a dále spojovat s ostatními rozpojenými články, tyto následující informace pak prezentovat na základě předem přednastaveného algoritmu

²⁷⁹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 30.

²⁸⁰ Ibid. s. 29.

²⁸¹ PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: [Www.robolaw.eu](http://www.robolaw.eu): Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant'Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29] s. 16. Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

a předstíněného schématu ze strany člověka.²⁸² Na tomto filosofickém základu fungují v rámci počítačové vědy tzv. „neurální síť.“²⁸³

Je nutné vymezit vlastní rozdíl mezi nestálou kombinací a sestavováním jednotlivých částí zadaných informací do sebe a mezi vlastní volní cílenou selekcí. V tomto ohledu pracuje autonomní stroj s umělou inteligencí rekursivním způsobem,²⁸⁴ kdyžto lidská imaginace s nejracionálnější, případně i jinou než racionální variantou z požadovaných informací. Takovéto informace konečným způsobem prosadí samotná složka volní, jako ty informace nejlepší z možných, které jsou v daný okamžik dostupné.

Tato názorová polemika a rozbor přírodního děje je zde podávána z toho důvodu, že Weyr v rámci své vykládané noetiky teorie práva velmi dbal toho, aby se rozlišovalo od poznávání kausálního, tedy přírodovědného, jinými slovy vlastního poznávání přírodovědné existence.²⁸⁵ V tomto viděl František Weyr poznávání samotného bytí, tedy také něčeho, co hovoří samo o sobě, vedle skutečnosti, že něco o sobě má být poznáváno v relativním duchu, kdy smyslem této vlastní činnosti se nechce dosáhnout ničeho jiného než samotného poznání za pomoci deduktivního myšlenkového postupu, aniž by do tohoto postupu byly naimportovány heuristicky dopředu

²⁸² Polčák uvádí následující porovnání: „Nejrůznější formálně logické systémy, ač by to *ex definitione* podle Wittgensteina vlastně neměly ani dělat, mohou do jisté míry spoléhat na lidské předvězení a může jim to i docela dobře procházet.“ V poznámce pod čarou č. 404 pak k tomuto dále uvádí: „I právo tak často spoléhá na předporozumění, a to dokonce i v základních interpretačních otázkách. – srov. SOBEK, Tomáš. *Argumenty teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 178 a následující.“ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 171, dále Op. cit. 23.

²⁸³ Neurální síť. In: *Wikimedia Commons* [online]. San Francisco, United States: Wikimedia Foundation, 2001-, 27.06.2006 [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Artificial_neural_network.svg

²⁸⁴ Op. cit. 103.

²⁸⁵ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 30.

nedefinované pojmy, kdy předmětem poznávání bude vlastní nová tvorba těchto pojmů a jejich vlastního seznání.²⁸⁶

To vše řečeno s porozuměním té skutečnosti, kdy František Weyr vyznával, že samotné poznávání souboru norem v normologii je buď imanentní,²⁸⁷ také jinak statické²⁸⁸ poznávání, jakožto jednodimensionálního²⁸⁹ poznávání s ohledem na časové hledisko, kdy soubor norem je statickým²⁹⁰ souborem, ve kterém nedochází k žádným obsahovým změnám. U počítačových věd je možno rozlišovat takovýto popisovaný soubor norem jako vlastní neměnné nastavení, kdy v případě určitých konkrétních typech programů a aplikací je takovéto nastavení zcela na místě. Na mysli mám zejména šifrovací programy, jakož i jiné kryptografické aplikace a programy, kdy není vhodné takovéto způsoby zajišťování ochrany dat a informací svévolně měnit a zapříčínovat tak změny, které povedou v nečitelnost takovýchto zabezpečených dat.

Dále se případně jedná o poznávání dynamické,²⁹¹ genetické vícedimensionální,²⁹² kdy soubor norem je bez přestání dotčen změnami z jejich vnitřního obsahového hlediska, jelikož na tento soubor norem mají dopad jednotlivé normy a jejich součásti. Nejde tedy kausální vlivy z vnějšího světa, které by měnily normy samotné. Tyto samotné normy jsou měněny podle pravidel již dopředu určených v normovém souboru,²⁹³ a z toho důvodu normy vznikají, zanikají a mění se.²⁹⁴ V případě počítačové vědy s přesahem do práva autonomních strojů s umělou inteligencí je zatím plně nemožné si představit, jakým způsobem bude probíhat vlastní vyhodnocování sesbíraných údajů tímto vícedimensionálním, genetickým způsobem, mimo tedy striktní polarizační metody v podobě rozlišování hodnot jako je pravda – nepravda podle booleánských funkcí.²⁹⁵

²⁸⁶ Ibid. s. 32 a s. 41 a násl.

²⁸⁷ Ibid. s. 48.

²⁸⁸ Ibid. s. 48.

²⁸⁹ Ibid. s. 48.

²⁹⁰ Ibid. s. 48.

²⁹¹ Ibid. s. 49.

²⁹² Ibid. s. 49.

²⁹³ Tento *normový soubor* je nutno si představit jako ve smyslu pojmu v programovacím jazyce, s nastavením proměnných a jejich hodnot v rámci programu; podle Františka Weyra je zde nutný předpoklad pravidla, podle kterého normy vznikají, zanikají a mění se. Je tedy dynamickým.

²⁹⁴ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 49

²⁹⁵ Polčák má dělení následující: „Samotný proces aplikace práva je pak informačním pohledem prakticky jen procedurou, v jejímž rámci dochází k přiřazování jednoduchých binárních kategorií jednotlivým procesním informacím. Skutkové informace hodnotíme atributy pravda/nepravda, to podle kvality důkazů, jimž jsou podepřeny. Informacím právním pak přisuzujeme binární hodnoty platí/neplatí, povětšinou na základě kvality příslušných právních argumentů, respektive na základě interpretačních závěrů ohledně naplnění příslušných normativních hypotéz.“ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 172. Takto vymezené dělení se může jevit analogickým k rozlišování poznatků, jak je dělil František Weyr. Ten uváděl totiž: „Poznatky (kausální) je buď pravdivý, nebo nepravdivý, tj. odpovídá nebo neodpovídá

3.8. Teorie normativity – posuzování významové hodnoty norem

Hans Kelsen a František Weyr by jistě zkoumali funkce autonomních strojů s umělou inteligencí v tom smyslu, že takový autonomní stroj nadaný umělou inteligencí by se nevyhnul nikdy vlastními procesy seznámení s přijatou právní normou. Tudíž takovýto stroj s umělou inteligencí by mohl skutečně fungovat bez užití právní domněnky *ignorantia legis non excusat*. Ovšem v tomto tkví zároveň jeden z největších problémů normativního poznávání ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí, kterým je samotné seznámení se s významovým obsahem normy jako takové. Právě ve smyslu vlastní interpretace a aplikace hodnotového obsahu normy.

Samozřejmě výše jmenovaní velikáni právní vědy by mohli posléze dojít k fascinujícím poznatkům. A to v tom ohledu, jakým způsobem by se takové autonomní stroje s umělou inteligencí byly schopné seznámit se skutečným obsahem vlastní právní normy a pravidla v ní obsaženého. Také je zajímavé, jakým způsobem by docházeli k poznání smyslu, co má být (normy)²⁹⁶ a něčeho, co jest chtěno (postulátu),²⁹⁷ jakým způsobem by se dosahovalo teleologického poznávání normy, jako takové. Byl by zde možný zmiňovaný teoretický poznávací synkretismus (slučování metod poznávání)²⁹⁸ s ohledem na možnosti autonomních strojů s umělou inteligencí?

Ve vztahu k poznávání ve smyslu ryze intelektuálním,²⁹⁹ odproštěným od vlastního bytí, je v případě autonomních strojů s umělou inteligencí přidáno něčeho přírodního (exaktního) navíc, čeho člověk coby tvor nadaný jen svými vlastními smysly nemůže plně seznat v objektivním slova smyslu.

Autonomní stroje s umělou inteligencí totiž mohou mít, za dosažení ideálních podmínek, zcela nenarušený proces vlastního ryzího intelektuálního poznávání, jelikož v tomto ohledu nebudou takovéto autonomní stroje nadané umělou inteligencí ovlivněny vlastními interními vlivy, jako by tomu bylo u člověka samotného.

Interním vlivem a procesem jsou příčiny pro vlastní lidské jednání vzniklé ve vnějším světě, kterým František Weyr připisuje „regulativní princip“³⁰⁰ případně je nazývá jen jako

skutečnosti...“ In: WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 30 dále Op. cit. 141.

²⁹⁶ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 26 a s. 34

²⁹⁷ Ibid.

²⁹⁸ Op. cit. 227.

²⁹⁹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5. s. 28.

³⁰⁰ Ibid. s. 40.

„pomůcku normativního poznávání,“³⁰¹ kdy připisuje tuto činnost tzv. empirickému normotvůrci,³⁰² jelikož ten požaduje po jednajícím, aby takovýto jednající podle takovéto praktické normy něčeho konkrétního dosáhl. Snaží se tedy zasadit do vlastního normativního vnímání motivy³⁰³ pro naplnění takového normového jednání, jelikož takové jednání požaduje. Zároveň však říká, že se nejedná o normativní poznávání jako takové, kdy k tomuto uvádí, že „norma a představa v lidském mozku liší se od sebe tak jako koule (jakožto předmět geometrického poznávání) a její představa v lidském mozku. Tak jako onen a na tato jest předmětem poznávání geometrického, tak jen normy a ne představy o nich jsou předmětem poznávání normativního.“³⁰⁴

³⁰¹ Ibid. s. 40.

³⁰² Ibid. s. 40.

³⁰³ Ibid. s. 40.

³⁰⁴ Ibid. s. 40.

3.9. Teorie normativity – motiv jako složka normy

Autonomní stroj s umělou inteligencí zde nebude mít totiž žádného motivu,³⁰⁵ který by byl jinak přítomen v případě lidského normativního poznávání s ohledem na lidské představy o normách, coby jejich kausálního účinku.³⁰⁶ Autonomnímu stroji s umělou inteligencí totiž v tomto případě nikdy nebude moci nahlédnout na způsob uvažování empirického normotvůrce.³⁰⁷ Autonomní stroj s umělou inteligencí bude tak zcela mimo dosah možností tohoto empirického normotvůrce, jelikož pro autonomní stroj s umělou inteligencí nebude fungovat motivace jako složka kausálního poznávání, jelikož pro autonomní stroj s umělou inteligencí nebudou existovat žádné pozitivní motivační aspekty norem,³⁰⁸ jakým je například finanční (pekuniární) odměna, ani negativní motivační aspekty spočívající v případném trestu nebo exekuce.³⁰⁹

Autonomní stroj s umělou inteligencí tedy nebude moci plně diskriminovat na základě předsudků a halo efektu, pokud jej k tomuto jednání nepřímě nedonutíme, aby si zafixoval společenské jednání jakožto logické pravidlo, které jest třeba uznávat, jako pravdu. Tyto procesy poznávání jsou tak pro autonomní stroje s umělou inteligencí ryzím nástrojem samotné noetiky³¹⁰ v podobě zmiňovaného technického základu, na kterém jako autonomní stroje s umělou inteligencí jsou konstruovány.³¹¹ Artur Schopenhauer byl v tomto ohledu citován ze strany Františka Weyra následujícím způsobem: „Jen následkem onoho nepřeklenutelného rozdílu mezi oběma činiteli jeví se i věda (vědecká činnost) jako něco, co jest v zásadě odděleno ode všech ostatních činností: jako funkce ryzího intelektu, který svou činností nic nechce, leda poznávání a odtud má vlastnost naprosté nepředpojatosti a objektivit (Schopenhauer).“³¹² Takové poznávání dává autonomním strojům s umělou inteligencí nesmírné výhody, které člověk nemůže kdy vůbec poznat. A to z toho důvodu, že poznávání člověka se děje za pomoci přirozených od přírody nadaných smyslů.³¹³

³⁰⁵ Ibid. s. 40.

³⁰⁶ Ibid. s. 40.

³⁰⁷ Ibid. s. 40. Autonomní stroj s umělou inteligencí si totiž nebude moci uvědomit, že něčeho dosáhnout chce. Takováto vlastnost by totiž předpokládala složku volní. Tou však autonomní stroj s umělou inteligencí nedisponuje.

³⁰⁸ Ibid. s. 41.

³⁰⁹ Ibid. s. 41.

³¹⁰ Ibid. s. 24.

³¹¹ Srovnej s kapitolou 2 této práce.

³¹² WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s. 24.

³¹³ Zde je nutno podotknout, že je rovněž třeba rozlišit v budoucnu možná přípustné genetické modifikace lidského plodu a vylepšování genetického kódu obsaženého ve šroubovici DNA a nDNA za pomoci CRISPr technologických postupů. Je třeba zmínit i možné budoucí způsoby propojení strojového poznávání a lidského bytí v podobě lidského těla, kdy bude docházet k možnému vylepšování a augmentizaci vlastních lidských smyslů, ať už to bude sluch, zrak, či jen hmat. V případě vlastních protéz a artróz za chybějící údy a končetiny bude rovněž docházet k většímu propojení inteligentního stroje a dále vlastního člověka. In PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: www.robotlaw.eu: Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di

3.10. Teorie normativity – intelekt jako nástroj působení na vnější svět

František Weyr hovořil v rámci své Teorie práva o intelektu coby instrumentu vůle, kdy intelekt má sloužit vůli a jejím účelům.³¹⁴

Zároveň s tím velmi dbal toho, aby docházelo k patřičnému rozlišení kausálního poznávání a normativního poznávání.

V případě poznávání (noetiky) velmi důrazně dbal na důrazné odlišení a oddělení obou funkcí, kdy hovořil o funkci poznávací (intelektu) a dále funkcí volní (v podobě vůle – působení na vnější svět). František Weyr rozlišoval v případě poznávání v absolutním rozdílu mezi složkou intelektuální a volní složkou.

Jelikož tedy autonomní stroje s umělou inteligencí nebudou schopny rozlišovat mezi normou a představou normy, kdy František Weyr uvádí, mezi „výrazem, že něco má být i představou o tom,“³¹⁵ souvisí i uváděné rozdíly, mezi praktickým normotvůrcem³¹⁶ a teoretickým normotvůrcem.³¹⁷

Ani jeden z těchto výše uvedených normotvůrců (praktický, teoretický) nebude stanovovat normy pro autonomní stroje s umělou inteligencí nesplnitelné ve smyslu příkazovém.

Autonomní stroj s umělou inteligencí nebude moci normu od teoretického normotvůrce náležitě vykonat. Autonomní stroj s umělou inteligencí totiž nebude moci náležitě posoudit, zda je zadáný příkaz od normy v souladu s vlastním programovým nastavením takového stroje, tedy aby autonomní stroj s umělou inteligencí mohl následně takovýto příkaz od teoretického normotvůrce vykonat. Nebude se tedy zabírat tím, zda je provedení takovéto normy pro autonomní stroj s umělou inteligencí v technických možnostech samotného stroje.³¹⁸ V takovém okamžiku je možné presumovat, že zůstane jen u teoretického příkazu. Tento příkaz se buď vykoná, či nevykoná. V případě nevykonání pak takový autonomní stroj s umělou inteligencí zobrazí ve své programové konzoli hlášku o chybě v příkazu. Jako příklad lze uvést následující teoretickou normu: “Když vyjde slunce, dones modré z nebes.” Člověk pod touto teoretickou normou chápe pro člověka nesplnitelné, jelikož jen velmi těžko donese člověk modré z nebes. Autonomní stroj s umělou inteligencí však takovouto normu bude považovat za splnitelnou, pokud bude ke splnění takové normy rovněž i technicky náležitě vybaven. Podává se tak z tohoto

Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

³¹⁴ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s 28.

³¹⁵ Ibid. s. 55.

³¹⁶ Ibid. s. 56.

³¹⁷ Ibid. s. 57.

³¹⁸ Op. cit. 159.

uvedeného příkladu, že autonomní stroj s umělou inteligencí bude považovat teoretickou normu za normu, a to bez ohledu na její splnitelné a nesplnitelné předpoklady, které norma samotná ve své hypotéze a dispoziční části stanoví. Pro autonomní stroj s umělou inteligencí bude tedy platit, „že norma jest výraz něčeho, co býti má.“³¹⁹

V případě, že budeme hovořit o praktickém normotvůrci³²⁰ a o možnostech norem stanovených tímto praktickým normotvůrcem, budeme se dostávat jen do uvažování o normách, které mají-li býti rozumné, musí mítí smysl.³²¹ Musí se tedy jednat o normy určitě splnitelné³²² a předvídaným rozpětím mezi světem, který je (to, co musí býti podle kauzálního [přírodního] zákona), a jaký má býti (to, co býti má, podle vlastního obsahu normy).³²³

³¹⁹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s. 34.

³²⁰ Op. cit. 316.

³²¹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s. 56.

³²² Op. cit. 159.

³²³ Ibid. s. 55.

3.11. Teorie normativity – problém významu hodnoty v právu

V rámci normativního poznávání ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí se otevírá otázka, jakým způsobem by autonomní stroje s umělou inteligencí došly k náležité interpretaci vlastního normativního pravidla vyvěrajícího z normy? Vedle této otázky poté ještě další, a to jakým způsobem by tyto autonomní stroje s umělou inteligencí vykládaly jednotlivý obsah vlastních norem, když na tyto autonomní stroje s umělou inteligencí není možné působit motivujícím způsobem v podobě trestu, případné exekuce?

Bude snad řešením těchto otázek, pokud autonomní stroje s umělou inteligencí budou pouze sobě samotnými normotvůrci i vlastními adresáty norem za předem daných pravidel?

Jak již bylo výše popsáno, že je nutné docílit stupně umělé inteligence takového rozsahu, který bude plně umožňovat porozumění lidské řeči.³²⁴ Pokud si uvědomíme, že běžného člověka učíme právnímu vzdělání několik let, právnímu myšlení pak třeba celý život, je potom vůbec možné ve světle výše uvedeného kdy vůbec chtít, aby autonomní stroje s umělou inteligencí skutečně vlastnostmi a programovými znalostmi k interpretaci jednotlivých norem skutečně nadány byly?³²⁵

V rámci tohoto uvědomění je třeba zmínit, jakým způsobem by tedy vlastně právo v normativním smyslu, jakož i dále ve vlastním teleologickém smyslu mělo chápat autonomní stroje s umělou inteligencí.

Z výše učiněného výkladu můžeme konstatovat, že by existovaly problémy v případě přiznání statusu osoby takovému autonomnímu stroji s umělou inteligencí. V tomto ohledu v rámci této práce zastávám názor, že autonomní stroje s umělou inteligencí by měly jen zůstat dále věcmi.³²⁶ K tomuto dále v této práci.

Stejně tak, jako vidíme a víme z praktického hlediska, že člověk v případě zaviněné i nezaviněné újmy z činnosti stroje požaduje a vnímá újmu na své straně s hlediskem mnohem

³²⁴ Op. cit. 135.

³²⁵ Polčák k tomuto uvádí: „Zatímco se programátor snaží formalizovat výrazy a instrukce, je snahou praktikujícího právníka binární formalizace výstupu jednotlivých informačních operací. Praktikující právník tedy při aplikaci normativního systému práva nevytváří formálně logické výrazy, ale pouze přiřazuje jednotlivým procesním informacím příslušné binární kategorie. Je tedy na tomto místě třeba přiznat, že úloha právníka, typicky soudce, byť často až úzkostlivě složitá, je technicky (logicky, intelektuálně) jednodušší než zadání programátora. Úlohou právníka je tedy v podstatě zjednodušovat skutkové a právní informace do té míry, že jim lze v konečném důsledku přiřadit zmíněné binární atributy.“ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 172 a s. 173. Dále Op. cit. 295.

³²⁶ Srov. např. POLČÁK, Radim. *Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti*. In: V. ZOUFALÝ. XXVI. Karlovarské právnícké dny. Praha: Leges, 2018. s. 535-554. Dále srov. KRAUSOVÁ, Alžběta. *Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva*. Právní rozhledy, 2017, č. 20, s. 700 a násl. KOLAŘÍKOVÁ, Linda. *Odpovědnost (za) robota aneb právo umělé inteligence*. Bulletin advokacie, 3/2018, s. 11-19. MIKEŠ, Stanislav. *Právo ve věku inteligentních strojů*. Bulletin Advokacie, 4/2018, s. 17-22. MIKEŠ, Stanislav. *Vybrané otázky odpovědnosti za škodu způsobenou autonomním vozidlem*. Právní rozhledy, 2018, č. 13-14.

většího dopadu do své vlastní osobnostní a majetkové sféry,³²⁷ a stejně tak požaduje i vyšší náhradu škody jakož i náhradu nemateriální újmy. Je pak nasnadě se ptát po řádném absolutním pojmu právním pro autonomní stroje s umělou inteligencí.

³²⁷ PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: [Www.robolaw.eu](http://www.robolaw.eu): Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29]. s. 18 Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

3.12. Teorie normativity – hodnoty absolutní v právu a jeho pojmech

Jak tedy přistupovat k autonomním strojům s umělou inteligencí v oblasti normativní, když pro autonomní stroje s umělou inteligencí neexistují žádné motivující činitele z vnějšího světa?³²⁸

Postačujícím prvkem je skutečnost, že autonomní stroje s umělou inteligencí mají své ryzi intelektové poznávání založené na determinismu, který jim neumožňuje žádným způsobem disponovat s jinak volní složkou a tedy, nebýt skutečně ovládán žádnými vnějšími vlivy než těmi, které jsou skutečně autonomnímu stroji s umělou inteligencí dopředu seznané. Kdy takovému autonomnímu stroji s umělou inteligencí jsou tyto seznané tím způsobem ze strany praktického a empirického normotvůrce v jedné osobě jsou nadělovány za pomoci takového systému normativního poznávání (programovacího rozhraní), aby takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí rozlišoval a nazíral na vnější svět jen způsobem jakým je a již nikoliv tak, jak má být?

Je otázkou počítačové vědy, jakým způsobem naučí rozeznávat autonomní stroje s umělou inteligencí jednotlivým vnějším složkám, které působí na motivy jednání ostatních lidí, aby se tak následně skutečně staly autonomními stroji s umělou inteligencí.

K tomu bude jistě dobrou cestou, pokud bude vyvinut takový program, případně programové rozhraní, které bude moci naučit autonomní stroje s umělou inteligencí řádnému kopírování lidského jednání, a to včetně složky motivů pro vlastní lidské jednání ve vnějším světě.³²⁹

Se současnými poznatky z počítačové vědy je totiž jen těžko myslitelné, jakým způsobem bude do autonomního stroje s umělou inteligencí nastavena za pomoci algoritmu obava z postihu majetku, případně obava z postihu trestu v případě odnětí lidské svobody.

Tyto vnější motivační prvky, které nejsou vlastní noetickou součástí poznávání norem, jak dbal tohoto rozlišení František Weyr, ale jen vlastní možné představy o těchto normách, nejsou pro autonomní stroje s umělou inteligencí nikterak použitelné. František Weyr uváděl, že „zejména nelze např. tvrdit, že k podstatě pojmu normy patří výhružka trestu (nebo slib odměny), že by tedy normy, které by podobnou výhružku neobsahovaly, byly v jistém směru nehotové nebo nedokonalé (*leges imperfectae*).“³³⁰ Ještě dále pokračoval v tomto rozlišení, kdy uváděl, že „normativní samostatnost logického úsudku: ‚Má býti B‘ nebo ‚je-li A, má býti B‘, jeho zásadní

³²⁸ Op. cit. 305.

³²⁹ Op. cit. 162. Zde není klonování lidského jednání založené jen na projevy ve vnějším světě. Zde míním i širší hledisko. Vlastní klonování lidského jednání ve vztahu k vlastním vztahům uvnitř člověka sebe sama. V tomto ohledu je nutno v této souvislosti chápat tento pojem široce. Klonováním lidského jednání myslím i hovory k sobě. Srovnej. MARCUS AURELIUS, Antonius. *Hovory k sobě*. Praha: Mladá fronta, 1999. Klasická knihovna (Mladá fronta). ISBN 80-204-0799-5.

³³⁰ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s 58

nezávislost na dalším úsudku: „Nebude-li B, má býti (anebo: bude) C“, objevuje se však jasněji, uvažíme-li toto: Kdyby totiž oba úsudky měly tvořit noetickou jednotku, zaniklo by tím normativní hledisko vůbec.“³³¹ František Weyr tedy v tomto ohledu uvádí, že se zde v rámci kausálního poznávání normy volí mezi dvěma tíživými možnostmi. A to buď tou možností, že vykonává povinnost, případně, že podstoupí trest.³³²

Pro pochopení tohoto myšlenkového postupu je nutné čerpat přímo z původního pramene, kdy František Weyr uváděl, že „pro normativní nazírání však podobné volby není, poněvadž povinnost nutno si představit vždy jako absolutně vízící. Není proto logicky normou tento výraz: ‚Má býti B, ale nemusí býti.‘ Neboť to, co má býti, musí též – ačť ne následkem kausální nutnosti, nýbrž normativní závazností – býti.“³³³

Zaostřením na tuto zmíněnou logiku výše uvedenou je potom nutné poznamenat, že zde se projevuje střetnutí kausálního bytí s vlastním normativním poznáváním, kdy na tento problém upozorňoval František Weyr, když se ptal: „Patří tedy pojem trestu do oblasti normativní či spíše do oblasti kausální, nebo snad do obou?“³³⁴

František Weyr zde tuto výše uvedenou otázku rozklíčovával, a to tak, že uvádí, že „určitý motiv může, ale nemusí působit jako příčina. To předpokládá – s filosofického hlediska – svobodu vůle povinnostních a jiných subjektů, čili tzv. indeterminismus. ... To znamená však porušení bezvýjimečné platnosti kausálního zákona, poněvadž se tím připouští, že určitá příčina (motiv) může a nemusí mít určitý následek, tedy představu naprosto protismyslnou. Neboť determinismus, tj. filosofický názor, potírající představu svobodné vůle, která by se mohla rozhodovat bez ohledu na motivy na ni působící, jest nezbytným předpokladem všelikého kausálního poznávání. Vždyť ‚determinismus‘ neznamená nic jiného, než ‚nutnost‘ a nutnost je logickou kategorií, bez které pojmy ‚příčina‘ a ‚účinek‘ ztrácejí veškerý rozumný smysl.“³³⁵

U norem a normativního poznávání podle Františka Weyra platí, že „ani normě samé nelze přiřknouti vlastnost nějaké absolutní, na ničem nezávislé spravedlnosti nebo dobra. Říci o kterékoliv normě, že je dobrá nebo spravedlivá, znamená nutně srovnávat ji s jinou normou nebo zásadou a předpokládati, že tato jiná norma nebo zásada je dobrá a spravedlivá, což znamená, že to, co jí hoví, bude také dobré a spravedlivé, a co jí nehoví špatné (zavržitelné) a nespravedlivé. Tvrditi, že lze bez veškerých takových předpokladů (hypothes) poznávajícího subjektu zjistiti

³³¹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s 58

³³² Ibid. s. 58.

³³³ Ibid s. 58 – 59.

³³⁴ Ibid s. 59.

³³⁵ Ibid s. 59-60.

normy bezpodmínečné, tj. absolutně dobré a spravedlivé, znamená – s hlediska noetického – připustiti možnost důkazu normativní existence (platnosti) normy, což bylo by jako bylo již výše poznamenáno, obdobou snahy, dodělati se v oblasti přírodovědecké poznávání přesného důkazu existence (ve smyslu kausálním) světa vnějšího, tedy jinými slovy: dokázání stvoření světa z ničeho.

Z řečeného plyne, že absolutní dobro a absolutní spravedlnost té či oné normy znamená jinými slovy tolik, jako její absolutní platnost čili normativní existenci. Říci, že nějaká norma platí (= existuje), znamená – s imanentního hlediska normativního – zároveň tvrditi, že je dobrá (spravedlivá). A je-li, jak jinak nemůže býti, tato vlastnost zároveň výrazem hodnoty normy, pak má každá norma, pokud jest poznávajícím subjektem jako existentní (platná) předpokládána, hodnotu, a to hodnotu typicky normativní.

V tom smyslu je pak svět norem světem hodnot, které ve světle příčin a účinků (v přírodě) se nevyskytují, a hledisko zde zaujaté znamená zároveň racionalisaci normativního poznávání.“
336

Racionalisací normativního poznávání je zde podle Františka Weyra míněna ta skutečnost, že norma sama o sobě je předmětem poznávání z hlediska svého vlastního relativního obsahu normy samé, jelikož zde není žádného těžko uchopitelného absolutna, ale je zde pouze relativní hodnoty,³³⁷ která předpokládá srovnání dvou dat (dvou veličin).³³⁸

U relativní hodnoty pojmu samého³³⁹ je pak možné dojít podle Františka Weyra k měření čímž má na mysli skutečnost, která je měřitelná. Zde odkazuje na míru, případně stupnici. Pro srovnání, relativní hodnoty v počítačové vědě jsou pak hodnota 0 a 1, případně booleanské hodnoty typu pravda – nepravda. V případě hodnocení „normativním, resp. teleologickým, tj. účelovým, kterými hodnotí se ten onen fakt podle toho, vyhovuje-li (odpovídá-li normě, resp. postulátu čili nic. Při normativním, resp. účelovém hodnocení můžeme po případě dojít k negativním hodnotám (zlo proti dobru, škodlivost proti užitečnosti; polarisace), kdežto při číselném, resp. procentuálním hodnocení přírodovědeckém jest podobná negace vyloučena...“³⁴⁰

Jak patrně, relativní hledisko při normativním poznávání je podobné, jakým je hledisko poznávání ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí, který stojí rovněž na porovnávání dvou hodnot, v případě, když prochází vlastní programové nastavení, které je pro takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí normotvorným souborem a předmětem vlastního projevu

³³⁶ Ibid s. 61 - 62

³³⁷ Ibid s. 60.

³³⁸ Ibid s. 60. Op. cit. 295 a 325.

³³⁹ Ibid s. 60.

³⁴⁰ Ibid s. 60-61. Op. cit. 295 a 325.

jednání ve vnějším světě, jelikož obsahuje normu, která je pro daný stroj zcela srozumitelným příkazem. Vedle toho navíc tvoří takováto norma vlastní podstatu bytí takového autonomního stroje s umělou inteligencí.

Jelikož obsah normy jako takový, je pak předmětem poznávání kausálního, jelikož nemá absolutně vyjádřitelnou hodnotu, jako by tomu mělo býti v případě jinak přírodovědecké metody, spočívající ve stanovení konkrétní absolutní hodnoty, je to právě pak „zmíněná relativní hodnota (ať přírodní, normativní nebo teleologická) jest pojmem racionálním, tj. dá se bez obtíží myslet; ovšem že jí ztrácí se v něm právě ona vlastnost, kterou jsme svrchu naznačili jako typickou, totiž absolutnost. Avšak něco, co by bylo bez podmínky (tj. bez ohledu na něco jiného) dokonalé, dobré, nebo užitečné, nelze si představit, poněvadž taková představa přesahuje naše intelektuální schopnosti.“³⁴¹

Tudíž je z toho je nutno dovodit, že ani v případě programového nastavení autonomního stroje s umělou inteligencí v rámci normotvorného souboru, jakož i vlastního významu samotných norem v takovém normotvorném souboru obsažených, nebude možno docílit té skutečnosti, aby takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí dosahoval hodnoty absolutní. Nalezení takové absolutní hodnoty v případě jen těžce definovatelného pojmu, jakým je spravedlnost, férovost, ekvita, dotaženo do extrémní pozice, i diskriminace, bude vždy velice náročné. Bude nutné učit autonomní stroje s umělou inteligencí těmto hodnotám v režimu aplikace a interpretace za pomoci malých jednotlivých dílčích kroků,³⁴² aby pak tento způsob učení odpovídal režimu fungování autonomních strojů s umělou inteligencí.³⁴³

Bude tedy nutné a součástí další právní vědy do budoucna, aby jednotlivé, podle Františka Weyra absolutní pojmy v normativním poznávání, které jsou doposavad nepředstavitelné, byly jako pojmy relativizované skutečně rozlišeny na menší a menší celky, aby následně bylo možno volit pro autonomní stroje s umělou inteligencí takových pojmů při vlastních výpočtech, zda je či není pravda, vyjádřitelné na bázi polarisančím, kdy tento přístup jest přirozeným principem fungování i autonomních strojů s umělou inteligencí.³⁴⁴ Je to právě z toho důvodu, aby bylo možno dojít za pomoci většího a doposavad nepředstavitelného rozlišení, doposavad neuchopených spojení jednotlivých dílčích právních pojmů, které při spojení těchto pojmů provedeným autonomním strojem s umělou inteligencí, tak budou vytvářet i pro člověka nové normotvorné souborové systémy. Z těchto normotvorných souborových systémů bude moci člověk samotný

³⁴¹ Ibid s. 61

³⁴² Op. cit. 85 a 283.

³⁴³ Srovnej s kapitolou 2 této práce.

³⁴⁴ Op. cit. 295 a 325.

čerpat svou inspiraci pro vytváření nových souborů norem, které doposavad nebyly pro člověka a jeho vlastní omezené možnosti poznávání zcela seznatelné.

Nabízí se zde obrovské možnosti inspirace a možnosti dalšího bádání a poznávání normotvorných souborů, kdy doposavad nebylo možné si takovýto přístup představit, aniž by se zde nevyžadoval diskomfortní přístup pro takového člověka provádějící vlastní porovnání jednotlivých dílčích pojmů z normotvorných souborů.

Jak uváděl František Weyr, že „normativní poznávání, které snaží se podati důkaz absolutně nebo, jak se též říká, objektivně platných, tj. na oné hypotesei poznávajícího subjektu (ve smyslu Kantově) nezávislých norem, jinými slovy: chce dospěti k pojmu absolutního dobra a spravedlnosti, jest obdobou metafysické snahy přírodovědeckého poznávání, dokázati absolutní (objektivní) existenci světa vnějšího, tj. přírody. V obou případech překročeny bývají hranice, které jsou dány lidskému intelektu. Speciálně v oboru právnickém projevuje se pak ono překračování v metodických směrech, jež nazývají se přirozeně-právní.“³⁴⁵

Z podaného srovnání způsobu jednání a fungování člověka a dále autonomních strojů s umělou inteligencí se podává, že zde existuje nejvýznamnější překážka. Ta je dána způsobem přenosu informace. Pro člověka přenos informace není jen toliko na způsobu „polarizačního principu“,“³⁴⁶ nýbrž zde dochází k působení okolních vlivů z vnějšího světa spočívající v „motivaci“ k jednání ze strany člověka a tedy docílení, něčeho co má být, od toho co jest.

³⁴⁵ Ibid. s. 62.

³⁴⁶ Též binárního. Srov. Op. cit. 295 a 325.

3.13. Teorie normativity – aplikace a interpretace

K tomuto srovnání vlastního hodnotového významu při normativním poznávání je zde dále vlastní interpretace a aplikace. František Weyr staví své srovnání interpretace a aplikace na pojmech činnosti poznávací (jako funkci ryzího intelektu) v případě interpretace (= jako rozklíčování příkazu a postavení normy v rámci vlastní větné konstrukce)³⁴⁷ a dále aplikaci, jako činnost jednací (volní činností) s tím, že aplikace předpokládá interpretaci.³⁴⁸

Při zkoumání režimu fungování autonomních strojů s umělou inteligencí je namísto porovnání téze Františka Weyra, který k tomuto dále uváděl, že „v empirické zkušenosti jsou však intelekt a vůle vždy nerozlučně spojeny a podobně má se to i se subjektem poznávání a subjektem normotvorným ... z řečeného plyne, že v aplikační činnosti jsou vždy spojeny dva prvky: volní (normotvorný) a intelektuální (poznávací). S tím souvisí i představa, že aplikující činitel (nižší normotvůrce), jest vždy zároveň volný – pokud stanoví nižší normu – a vázaný, pokud právě aplikuje, tj. subsumuje konkrétní skutkovou podstatu pod obecnější skutkovou podstatu normy obecné. Intelektuální funkci interpretační zjišťujeme tedy jen rozsah rámce, uvnitř kterého interpretující jako normotvorný činitel může se volně pohybovat, čili jinými slovy: zjišťujeme, kolik různých konkrétních způsobů aplikace téhož konkrétního případu odpovídá onomu rámci, tj. vyšší normě, která jest aplikována. Svou normotvornou funkcí přidává aplikující činitel něco k obsahu obecné normy jím aplikované, tak jako rozvitý normový soubor jeví se nám bohatší, obsažnější, než nerozvitý (obdoba rozvité a dosud nerozvité květiny). Možno říci, že stanovením konkrétní normy, tedy aplikací obecné normy na konkrétní skutkovou podstatu, se tato obecná norma konkretisuje.“³⁴⁹

Způsob vymezení interpretace a aplikace, jak je výše uvedeno, je zde učiněn způsobem, který odpovídá i režimu interpretace a aplikace jednotlivých příkazů v rámci programového rozhraní (normovém souboru) z programovacího jazyka (normotvorného souboru) a jejich následnému čtení (interpretaci) a následnému vykonání (aplikaci).

V rámci výše uvedeného tvrzení od Františka Weyra je i pamatováno na skutečnosti, že jednotlivé normy mohou být odvozovány z původních norem, kdy se pak bude jednat v případě odvozených norem o druhotné normy. Velice podobným způsobem umožňují jednotlivé programovací jazyky (normotvorné soubory) i úpravu pravidel jednotlivých algoritmů tím způsobem, kdy umožňují vnořit jedno pravidlo do druhého pravidla a odvozovati případně

³⁴⁷ Ibid. s. 63.

³⁴⁸ Ibid. s. 63.

³⁴⁹ Ibid. s. 63–64.

z obecného pravidla i výjimky pro pravidla speciální.³⁵⁰ František Weyr tak rozlišoval normy prvotní a druhotné.³⁵¹ K tomu František Weyr uváděl, že „mezi dvě nebo více normami je myslitelný takový poměr či vztah, že jedna odvozuje svou normativní existenci, tj. platnost, od druhé.“³⁵² František Weyr rozlišoval dále tzv. „delegační princip“, kdy uváděl, že „originární (prvotní) normu, kterou musíme pouze předpokládat, nikoliv pak odvozovat.“³⁵³ Nutně zde nemusí existovat ani samotná prvotní norma, od které by byla odvozena (= delegována) norma druhotná, ale může se podle Františka Weyra jednat i o „zásadu či princip“.³⁵⁴

Způsob, jakým autonomní stroj s umělou inteligencí následně dochází k interpretaci jednotlivých vložených pravidel v pravidla, je obdobný, jak jej popisoval František Weyr. Nicméně běžně bývají v rámci programových jazyků (normotvorných souborů) vymezovány jednotlivé funkce, na základě kterých jsou jednotlivé pokyny (normy) prováděny způsobem, že jsou funkce vkládány do dalších funkcí (= vztah delegační, provede-li se hlavní funkce, pak se provede, případně neprovede i funkce vnořená ve funkci, pokud jsou k tomuto splněny podmínky). V takovém případě můžeme hovořit rovněž o delegačním vztahu v případě normativního poznávání jednotlivých norem ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí.

Oproti aplikaci a interpretaci ze strany člověka je zde ten rozdíl, že autonomní stroj s umělou inteligencí je zároveň sám o sobě svým vlastním normotvůrcem (= normotvorným subjektem), jakož i subjektem, který je z takového vztahu subjektem povinnostním. František Weyr zde uvádí doslova, že „jest ostatně, jak z řečeného vidno, zvláštností normativního poznávání, že jeho předmět, norma, obrací se na dva subjekty s nárokem, aby byla považována za platnou: na subjekt povinnostní a zároveň na subjekt poznávání.“³⁵⁵

Tato výše uvedená vlastnost pak může platit i pro celé programovací jazyky, jakožto normotvorné soubory, které budou zároveň určovat vlastní normy (= příkazy pro autonomní stroje s umělou inteligencí) a zároveň v takovém případě jakožto programy, případně aplikace, pak budou příslušnému stroji s autonomní inteligencí určovat způsoby jednání ve vnějším světě při interpretaci a aplikaci takovýchto norem z normotvorných souborů.

To vše je řečeno s ohledem na skutečnost, že zde absentuje složka volní na straně autonomních strojů s umělou inteligencí.

³⁵⁰ *Mimo: Learn to Code Course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

³⁵¹ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s. 44.

³⁵² Ibid. s.44.

³⁵³ Ibid. s. 45.

³⁵⁴ Ibid s. 44-45.

³⁵⁵ Ibid s. 44

3.14. Teorie normativity – shrnutí kapitoly

Autonomní stroje s umělou inteligencí, zbaveny volní složky, neovlivňovány složkou motivační z vnějšího světa, nadány deterministickým způsobem jednání na okolní svět, jsou jen ryzími intelektuálními subjekty poznávání s vlastním hypostazovaným postavením v normativním smyslu, kdy jsou sami sobě normotvůrcem vyšším a povinnostním subjektem nižším v případě interpretace a aplikace norem. To vše za konstatování, že je ještě nutno docílit takové úrovně autonomních strojů s umělou inteligencí, aby takovéto stroje byly schopny vykládat i význam norem samotných v teleologickém smyslu (= *to, co má býti*).

Jakmile bude dosaženo tohoto stupně autonomie u autonomních strojů s umělou inteligencí, budeme se moci zabývat otázkami, které jsou dnes otázkami pouze hypotetickými a spekulativními, a tvoří jen doposud součást naší představivosti o budoucnosti.

S ohledem na skutečnosti, které jsem nastínil výše, je však možné, že za pomoci správně rozvinuté neurální sítě a genetického programování u autonomního stroje s umělou inteligencí bude možné dojít k nalezení tvorby takových jednotlivých norem, které budou obohacovat nejen fungování autonomních strojů s umělou inteligencí, nýbrž i život lidí jako takových.

Bude však nutné, aby dané normy pro autonomní stroje s umělou inteligencí byly tyto autonomní stroje s umělou inteligencí nejen schopné rozlišovat v teleologickém významu obsaženého pravidla v normě jako takovém, ale rovněž aby dokázaly rozlišovat i vlastní obsah původní normy, která byla před vlastním normotvůrcem.

I původní vyšší norma vyvěrá z etických a kulturních zásad, které jsou považovány většinou za správné, jelikož mají svůj původ v jiných než právních systémech. Jedná se zejména o etické normativní systémy, které nemají vlastní jednotlivé normy jakkoliv kodifikované, případně strukturované (= systematicky) sepsané.

Je poté vcelku patrné, že tyto vyšší normativní systémy nestojí izolovaně od právního režimu ve smyslu vlastní normy v pozitivistickém chápání normativním. Izolovanost vlastního normativního poznávání a dále izolovanost vyšší normativního systému je dána z těch skutečností, kdy zde není jinak v normativním smyslu zkoumán obsah normy samotné.

Díky těmto okolnostem vznikají situace, které jsou poměrně běžně představitelnými problémy.

4. Kritika teorie normativity nazíráním autonomními stroji s umělou inteligencí

4.1. Kritika pozitivismu a autonomní stroje

Je zde totiž nutné zmínit ještě kritiku normativní teorie Františka Weyra, jakož dále i kritiku ryzí teorie právní Hanse Kelsena.³⁵⁶

V této souvislosti se musí zmínit působení Gustava Radburcha a jeho článku „Zákonného nepráva a nadzákonného práva (Gesetzliches Unrecht und übergesetzliches Recht).“³⁵⁷

V roce 1946 byl tento Radburchův článek otištěn. Gustav Radburch zde reagoval na jednotlivé uváděné případy týkající se vynesených rozsudků, které byly v souladu s tehdy platnými nacistickými zákony. Jenže svou povahou byly v rozporu se základními principy spravedlnosti, tedy coby absolutního pojmu.

Jednalo se o navázání na účely v právu coby hodnot, které by mělo právo jako takové chránit. V podání Františka Weyra, by se jednalo o vyjádření oné duchové vědy³⁵⁸ coby hodnotové vědy, nikterak exaktně a přírodovědecky měřitelné.

Gustav Radburch navazoval v tomto ohledu na dílo Rudolfa von Jheringa.³⁵⁹

Samotný účel v právu se má vydělovat do třech základních hodnot, a to 1) spravedlnost, 2) obecného blaha a 3) právní jistoty.³⁶⁰

Účel práva má být podle Gustava Radburcha, ve smyslu relativní hodnoty ve smyslu duchovém, ten, že se má jednat o skutečnosti, jejichž smyslem je sloužit hodnotám právním, kterými mají být spravedlnost a samotná spravedlnost jako hodnota práva má být jeho vlastním

³⁵⁶ Polčák uvádí: „Kelsen pochopil přirozený deficit výrazových prostředků práva a oddělil od sebe kategorii obsahu práva, kterou nazývá normou, a její objektivně vnímatelné formy, tj. kódu, kterou nazývá výpověď o normě. Tím, že Kelsen argumentuje metodologický odstup objektivně vnímatelné formy práva a jeho obsahu, vyhýbá se problémům působeným závazností špatně napsaných zákonů a umožňuje nejrozumnější formální deficity výpovědí o normách kompenzovat kvalitou interpretační procedury. Aby se však udržel v limitech racionality, omezuje možnosti interpretace normativních výpovědí striktními metodologickými požadavky vyjádřenými v postulátu ryzosti. Chybovost výpovědi o normách tedy může být dle Kelsena zhojena pouze tehdy, má-li objektivní a racionálně odůvodnitelný (či spíše prokazatelný) charakter. Obdobně pak i samotná metoda jejího zhojení musí být racionální a logicky argumentovatelná.“ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 172 a s. 174.

³⁵⁷ RADBRUCH, Gustav. *O napětí mezi účely práva*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-919-7. Dále KRAJÍČEK, Vojtěch. *Gustav Radburch* [online]. Praha, Česká republika, 2018 [cit. 2020-04-26]. Dostupné z: https://wiki.iurium.cz/w/Gustav_Radburch

³⁵⁸ WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5, s. 60.

³⁵⁹ JHERING, Rudolf von. *Boj za právo*. V Praze: Nákladem vydavatele Rozhledů Jos. Pelcla, 1897. Knihovna Rozhledů.

³⁶⁰ RADBRUCH, Gustav. *O napětí mezi účely práva*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-919-7, s. 1 a násl. KRAJÍČEK, Vojtěch. *Gustav Radburch* [online]. Praha, Česká republika, 2018 [cit. 2020-04-26]. Dostupné z: https://wiki.iurium.cz/w/Gustav_Radburch. ALEXY, Robert. *Gustav Radburch's Concept of Law* [online]. New York, United States [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: <https://www.upjs.sk/public/media/16913/Gustav%20Radburch's%20Concept%20of%20Law.pdf>, s. 1 a násl.

účelem. Tato tautologie a definice kruhem zároveň, kdy hodnotou práva má být spravedlnost a vlastní hodnotou spravedlnosti má být zachování práva, je nutné pojímat ve smyslu samotné myšlenky hodnoty spravedlnosti.

Tato myšlenka hodnoty spravedlnosti má podle Gustava Radburcha říkat, že se má s totožným nakládat totožně, kdy k vykonání této myšlenky je nutno rozlišit, 1) jak budeme rozlišovat, kdo je stejný a kdo je rozdílný (tedy vlastní otázka rozlišování), 2) jakým způsobem potom máme s takovými rozdílnostmi v případě jednotlivých případů vlastně zacházet.³⁶¹

Gustav Radburch říká, že samotná hodnota spravedlnosti je jen prázdnou formou.³⁶² Proto je nutné podle Gustava Radburcha k této hodnotě spravedlnosti připisovat další hodnotu. Touto hodnotou má být podle Gustava Radburcha obecné blaho.³⁶³

Obecnému blahu bývá někdy rovněž připisována hodnota a vlastní další popisný pojem v podobě účelnosti.³⁶⁴

Obecné blaho má být tedy vlastní vyjádřením účelnosti spravedlnosti v právu.³⁶⁵

Gustav Radburch má pojmem obecného blaha vyplňovat obsahovou mezeru ve vlastní hodnotě spravedlnosti. Podle Gustava Radburcha se má jednat o vyjádření hodnot, které mají být v pojetí práva při myšlence a hodnotě spravedlnosti sobě vlastní.³⁶⁶ Má se jednat o vyjádření hodnot, jakými jsou dobro, pravda a krása.³⁶⁷ Podle Gustava Radburcha má být obsahová hodnota pravdy a krásy součástí vlastní hodnoty dobra jako takového.³⁶⁸

Podle Gustava Radburcha je na místě rozlišovat dobro kolektivní a dále dobro individuální.³⁶⁹ K tomuto je nutno ještě podotknout, že tyto skutečnosti se mohou odrážet následně v hodnotách individuálních, jakož i hodnotách kolektivních.

Gustav Radburch uváděl, že hodnoty pravdy a krásy jsou obsaženy v kulturních hodnotách, a to nejčastěji v podobě vědeckých objevů, uměleckých děl, jakož i ve společensky předávaných hodnotách, které mají svůj původ v hodnotách, které si kulturní společnost vyhradila, jako hodnoty kladné.³⁷⁰

Platilo, že podle Gustava Radburcha existuje napětí mezi těmito třemi hodnotami, tedy mezi hodnotou dobra, pravdy a krásy. Nedokázal tedy dát žádné z těchto tří hodnot dobra, pravdy

³⁶¹ Ibid.

³⁶² Ibid.

³⁶³ Ibid.

³⁶⁴ Ibid.

³⁶⁵ Ibid.

³⁶⁶ Ibid.

³⁶⁷ Ibid.

³⁶⁸ Ibid.

³⁶⁹ Ibid.

³⁷⁰ Ibid.

a krásy vlastní přednost a nedokázal říct, která z těchto hodnot má vlastní přednost před dalšími hodnotami.³⁷¹ Nedokázal vytvořit konkrétní systém hodnot. V tomto ohledu zde existoval největší rozdíl oproti normativní teorii, stejně tak jako oproti vlastní ryzí nauce právní.

³⁷¹ Ibid.

4.2. Kritika teorie normativity – systém hodnot jako nutnost pro autonomní stroje s umělou inteligencí

Normativní teorie i ryzí nauka právní jsou postaveny na vlastním hodnotovém rozlišení, kdy vnímají základní normu, podle Hanse Kelsena, tzv. grundnormu, a od té odvozují další normy.³⁷² V podání Františka Weyra se jedná o tzv. delegační princip. Tento delegační princip zde však absentuje, kdy tady podle Gustava Radburcha zde existuje v jeho vlastním podání relativního principu, avšak zaměřeného na pozici zkoumajícího a poznávacího subjektu, jelikož takovýto vlastní subjekt poznávání následně připisuje onu vlastní relativní hodnotu vlastní zkoumané normě v tomto nastíněném hodnotovém smyslu. To vše řečeno s tím, že v této souvislosti jsou zkoumány vlastní obsahy norem jako takových, nikoliv pak jejich struktura.

Gustav Radburch navazuje v tomto ohledu na normativní teorii, stejně tak jako na ryzí nauku právní, kdy uvádí, že "zavazující síla pozitivního práva může být založena na pouze a právě na té skutečnosti, že správné právo není rozpoznatelné, ani prokazatelné.... Poněvadž není možné určit, co je spravedlivé, musí se stanovit, co má být po právu. Namísto aktu pravdy, který je nemožný, se stává nezbytným akt autority. Relativismus vede k pozitivismu." ³⁷³

Zde se tedy nachází konstrukce vlastního vnímání právního pozitivismu na základě obsahu norem jako hodnotového systému.

Tento hodnotový systém byl dále ze strany Gustava Radburcha doplňován o třetí účel v právu jako hodnotovém systému. Jednalo se o hodnotu právní jistoty. ³⁷⁴

Právní jistota má tedy být určitou, v mechanickém slova smyslu gyroskopickou stabilizační silou, která má právo ve vlastní společnosti stabilizovat. Má tak činit s účelem, že právo jako takové má činit srozumitelným, dostatečně obecným³⁷⁵ a rovněž se má v případě právního práva jako takového stát nástrojem předvídatelné aplikace práva.³⁷⁶

"Pro soudce je pracovní povinností přivést v platnost platnou vůli zákona, obětovat vlastní právní citění autoritativnímu příkazu práva, ptát se pouze, co je právo, a nikdy, zda je také

³⁷² Polčák k tomuto uvádí: „že Kelsen ve skutečnosti neprokázal právu onu (medvědí) službu, která by se mohla srovnávat s Gödelovým zásahem na komoru dominantních pozitivistických disciplín. Namísto víry v textový pramen práva totiž Kelsen přinesl „jen“ obohacení pozitivistického právního myšlení o víru ve formalizovanou či formalizovatelnou logickou interpretační metodu. Kelsen navíc ošetřil svůj systém před gödelovskými útoky přiznanou iracionální (tedy intuitivní) legitimační vazbou k základní normě (Grundnormě). Tím na jedné straně sice sám přiznal drobný nedostatek pozitivní ryzího práva, na straně druhé však se mu podařilo, evidentně nevědomky, ochránit svoji stavbu i před později rozpoznatelným postrachem všech pozitivisticko-logických systémů.“ In. POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 175.

³⁷³ Op. cit. 360.

³⁷⁴ Ibid.

³⁷⁵ Ibid.

³⁷⁶ Ibid.

spravedlivé... Avšak jakkoli nespravedlivě svým obsahem by se právo mohlo utvářet – ukázalo se, že pořad naplňuje již svou přítomností účel, a to právní jistotu. Soudce tím, že se podrobuje zákonu bez ohledu na jeho spravedlnost, tudíž není přesto poplatný pouze nahodilým účelům libovůle. I když, protože tomu tak chce zákon, přestává být služebníkem spravedlnosti, zůstává ještě vždy služebníkem právní jistoty."³⁷⁷

Když dále přijde na řadu posuzování otázky konfliktu právní jistoty a spravedlnosti coby dvou hodnot, na kterých je právo podle Gustava Radburcha postaveno, přichází zde s řešením konstrukce nesnesitelné míry, kdy má pozitivní právo, coby nespravedlivé a neúčelné, jakožto tedy nepatřičné právo, ustoupit spravedlnosti.³⁷⁸

Gustav Radburch zde neřeší tento konflikt mezi právní jistotou a dále spravedlností jako dvěma hodnotami, na kterých je postaveno právo, jako takové.³⁷⁹

Řeší zde otázku vyrovnání se s platným právem, v pozitivním smyslu, kdy takovéto platné právní normy nebyly pro svůj obsah právem jako hodnotou hodnou ochrany, ale staly se nástrojem dříve popsaného „banálního zla“ jako hodnotového instrumentu, za pomoci kterého mohlo právo samotné sloužit jinému účelu, než kterým byla ochrana spravedlnosti a dobra jako takového. Pro příklady se nemusí chodit daleko. Rasové zákony tzv. „Třetí říše“ nebyly v tomto duchu právem ve smyslu chráněné hodnoty spravedlnosti z hlediska účelu právního a práva samotného jako takového.

³⁷⁷ Ibid.

³⁷⁸ Ibid. Polčák k tomuto uvádí: „...s poukazem na politický a právní vývoj v nacistickém Německu říká, že sociální platnost pochybných pravidel byla právě tím, co „přeměnilo Rechtsstaat v režim bezpráví.““ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 31 a s. 32.

³⁷⁹ Ibid.

4.3. Kritika teorie normativity – právní myšlení a autonomní stroje

Gustav Radburch v rámci své vlastního názoru spoléhal na zachování hodnot, na kterých je právo podle Gustava Radburcha postaveno. Spoléhal se na právní myšlení jednotlivých osob, které budou právo interpretovat a aplikovat, a to však způsobem, který nebude pozitivistický, nýbrž bude vyplněn složkou volní u jednotlivých soudců vykládající a aplikující právní normy. Spoléhal se, že tyto osoby vykonávající úsudek o jednotlivých normách a skutkových okolnostech v posuzovaných případech, budou natolik osvícené, že budou moci rozlišit vlastní hodnotový obsah posuzované normy oproti normám vyšším v podobě hodnot dobra, pravdy a krásy, které budou porovnávat oproti jinak negativním hodnotám.³⁸⁰

Ve své podstatě hledal Gustav Radburch jistou formu právního usmíření,³⁸¹ které se snažil vyložit za pomoci této tzv. judiciální cesty,³⁸² která měla dávat odpověď, jakou cestou se vydat po skončené II. světové válce v rámci válkou vyčerpaného a zničeného Německa. Jednalo se hlavně tedy pro cestu pro jednotlivé soudní funkcionáře.

Za tento přístup byl rovněž i Gustav Radburch kritizován, a to ze strany Herberta Lionela Harta.³⁸³ Ten viděl jinou odpověď na tuto situaci, spočívající v překlenutí této minulosti v pozitivistickém právním myšlení, jakožto i na překlenutí jednotlivých jinak právních titulů v podobě pravomocných soudních rozhodnutí, za pomoci zákona s retroaktivní působností.³⁸⁴

Jistě se jedná o dva zcela podobné pohledy řešící jednu situaci, kdy v praktickém hledisku tato situace byla překonána nejen vlastní zákonnou cestou, ale byla překonána i soudní cestou v rámci opravných prostředků, potažmo za prostředků ochrany základních zaručených práv.

Jedním z právních dopadů této situace bylo i ustanovení Rady Evropy v roce 1949 jakožto mezinárodní organizace sdružující jednotlivé členské státy při Radě Evropy s ohledem na důraz ochrany jednotlivých základních práv, která oproti individuální ochraně v rámci jednotlivých států dostala i svou vlastní mezinárodně právní ochranu, kterou do té doby postrádala.

Právě tato mezinárodní organizace byla ustanovena, jako instituce, která má dohlížet na dodržování a vynucování si jednotlivých základních práv z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v roce 1950. K tomu byl následně vytvořen mezinárodní stálý soud v podobě Evropského soudu pro lidská práva (ESLP).

³⁸⁰ Ibid.

³⁸¹ Ibid.

³⁸² Ibid.

³⁸³ Ibid.

³⁸⁴ Ibid. a srov. HOLLÄNDER, Pavel. Filosofie práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-868-9896-2.

4.4. Kritika teorie normativity – ohlédnutí zpět a očekávání v budoucnu

Nabízí se zde otázka, jakým způsobem budou v budoucnu projednávány jednotlivé stížnosti před tímto soudem, kdy bude rozhodováno o tom, jakým způsobem se podílela i jiná entita na zásahu do jednotlivých základních práv jako takových, a zda zde bude zaujat pohled, který bude do budoucna taková jednání a působení takového autonomního stroje s umělou inteligencí ve vnějším světě nějakým konkrétním způsobem zapovídat, případě přímo zakazovat.

Osobně soudím, že bude nutné v rámci právního vzdělávání dohlédnout na ty skutečnosti, aby bylo těmto jednotlivým soudním funkcionářům náležitě vysvětleno a popsáno, jakým způsobem takovéto autonomní stroje s umělou inteligencí mohou skutečně fungovat.

Při uvědomění, že zde ve všeobecné společnosti v rámci obecných znalostí nedisponuje ani běžný člověk těch znalostí, jakým způsobem fungují malé robotické vysavače, které se pohybují ve vnějším světě rovněž sami o sobě, bude pak jakékoliv soudní rozhodnutí v této oblasti možná jen těžce srozumitelné a poměrně těžce vyložitelné. Nebude totiž reflektovat skutečnosti technických základů neurálních sítí, případně jednotlivých metod strojového učení, ať už asistovaného, případě neasistovaného.

Dost pravděpodobně zde vyvstane nutnost opatřit dodatkem Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod v tom ohledu, aby tato mohla reflektovat plně újmu způsobenou autonomním strojem s umělou inteligencí na základě technické závady v podobě chyby ve fungování nebo funkčnosti, tak, jak tuto chybu popisoval A.M. Turing. Nebylo by totiž vůbec žádoucí, kdyby vznik újmy ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí jednotlivé fyzické osobě byl vždy připisován pouze samotnému výrobcí autonomního stroje s umělou inteligencí.³⁸⁵ Tato cesta by jistě nebyla správnou cestou pro autonomní stroje s umělou inteligencí, které budou přepravovat zboží vzdušnou cestou.

³⁸⁵ Srovnej s pojmem „chilling effects in liability law.“ In. PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: [Www.robolaw.eu](http://www.robolaw.eu): Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29] s. 43. Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf a dále *Liability for Artificial Intelligence and other emerging digital technologies* [online]. Brussels, Belgium: European Commission, 2019 [cit. 2020-05-30]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupMeetingDoc&docid=36608>

5. Kritika úvah o subjektivizaci věcí autonomních strojů s umělou inteligencí

5.1. Kritika úvah o věcech a lidech

Pokud budeme dále uvažovat nad skutečnostmi, že v případě takového pokroku pro autonomní stroje s umělou inteligencí by takovéto autonomní stroje s umělou inteligencí dokázaly plně rozlišovat mezi jednotlivými normami a jejich intrinsními hodnotami, nabízelo by se pro takovéto autonomní stroje s umělou inteligencí možné řešení. To by spočívalo v té podobě, že by autonomní stroje s umělou inteligencí mohly hospodařit s majetkem a odpovídat samy o sobě za újmu, kterou způsobí svým provozem, případně snad dokonce usilovat o získání části zaručených lidských práv?

V případě, že by tomu tak bylo a bylo odpovězeno kladně na otázku přiznání práv autonomním strojům s umělou inteligencí, mohly by se pak takovéto autonomní stroje s umělou inteligencí dožadovat například přiznání i určitých občanských práv nadaných jen občanům? Např. aktivního i pasivního volebního práva? Mohly by se pak v rámci zákonodárského procesu takovéto autonomní stroje nadané umělou inteligencí chtít dožadovat přijetí takové normy, kterou by byla výrazně posílena práva autonomních strojů s umělou inteligencí. Třeba právě takové normy v tom, která by v rámci usnadnění komunikace pro autonomní stroje s umělou inteligencí zaváděla jen formu psaného projevu, který bude samozřejmě rychlejší, efektivnější a snadno dostupným komunikačním prostředkem na úkor mluvené řeči?³⁸⁶

³⁸⁶ Srovnej CALO, Ryan. *Robotics and the Lessons of Cyberlaw*. California Law Review. Berkeley,: University of California, Berkeley, USA, 2015, 2015(Vol. 103, 3), 40. Dostupné také z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2402972 s. 1 a násl.

5.2. Kritika subjektivizace věcí bez vůle

Ryan Calo v rámci svého bádání popsal na výše uvedené téma úvahu Jamese Boyla, který popsal tzv. „Copy or Vote Paradox“ (česky: Paradox zkopírování či hlasování).³⁸⁷ James Boyle si tedy představuje takovou umělou inteligenci, která ohlásí veřejně skutečnost, že dosáhla sebeuvědomění, a zároveň tuto skutečnost není nikdo schopen takovéto umělé inteligenci vyvrátit.³⁸⁸ Tato umělá inteligence se následně dožaduje svého práva na „prokreaci“³⁸⁹ práva rozmnožení. Tohoto práva by se umělá inteligence dovolávala na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Skinner v. Oklahoma*,³⁹⁰ kdy zde Nejvyšší soud USA vyložil toto právo „jako základní lidské právo“³⁹¹ (v angličtině pak „one of the basic civil right of man“³⁹²). Tato umělá inteligence se domáhá přiznání práva, aby mohla dělat kopie sama sebe, jelikož je to jediný možný způsob, jakým se takováto umělá inteligence může rozmnožovat. Po tomto okamžiku by se všechny tyto kopie této umělé inteligence začaly dožadovat přiznání pasivního i aktivního volebního práva.³⁹³

Určitě se někdy každému přihodilo, že se mu podařilo „zavírovat“ si počítač. Tím myslím stáhnout kus škodlivého programového kódu do počítače.

Drtivá většina počítačových virů funguje tak, že v rámci počítače, který má být virem infikován, si najde svého hostitele, kterým je většinou program internetového prohlížeče, a následně v tomto programu vykonává svůj předem nastavený algoritmus.³⁹⁴ Takto postupuje pořád dokola. Tento způsob fungování je jednoduchý. Vir v rámci hostitelského programu bude neustále dokola opakovat nastavenou logickou sekvenci spočívající v otevření nového okna s prohlížečem, např. s videem, vykoná se tedy nastavená funkce, program viru vytvoří svou kopii, a následně se program viru ukončí.³⁹⁵ Nově vytvořená kopie virového programu vykoná v rámci internetového prohlížeče zcela totožnou výše popsanou činnost. Takto pokračuje virový program až do doby,

³⁸⁷ Ibid.

³⁸⁸ Ibid.

³⁸⁹ Ibid.

³⁹⁰ Ibid.

³⁹¹ Ibid.

³⁹² Tuto úvahu považuji za chybnou a odsouzenou jen k tomu, aby nemohla být za důrazného jazykového znění takové normy nikdy naplněna. V rámci předmětné úvahy se hovoří o právech člověka („of a man“), avšak vlastní umělá inteligence v takovém popisovaném stádiu sebeuvědomění si bude muset být vědoma, že není člověkem, tudíž se nemůže dovolávat lidského práva, aby jí bylo takové lidské právo přiznáno. Taková umělá inteligence se bude chtít zaměřit skutečně na to, aby jí byla přiznána nejprve jedna z forem právní osobnosti, bez které, nemůže coby právní bytost existovat.

³⁹³ Ibid. srov. Op. cit. 96.

³⁹⁴ *Mimo: Learn to Code: Malware and viruses course* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

³⁹⁵ Ibid.

než je z počítače vymazán. Samotné vymazání viru je dosaženo v okamžiku, když je spolu s virem vymazán i hostitelský program.³⁹⁶

Pokud porovnáme výše popsanou úvahu Jamese Boyla, tedy „Paradox zkopírování či hlasování“ s fungováním běžného virového programu, dostává aktivní volební právo spolu s pasivním volebním právem vcelku hrozivý hodnotový výprask, a to především v režimu jejich zaručených základních práv. A to právě jde v ruku v ruce s úvahami o možném přiznání takovýchto základních zaručených práv nekonečně rozmontovatelné entitě v podobě umělé inteligence.

Může snad mít aktivní a pasivní volební právo taková entita, která se bude chovat, jako virus, tedy, škodlivě? Entita, která ve své podstatě bude mít neomezenou kontrolu nad tím, kolik svých vlastních kopií vytvoří?

Předně musím podotknout, že s vlastní úvahou Jamese Boyla nesouhlasím v tom ohledu, že by kdy autonomní stroj s umělou inteligencí kdy chtěl přiznat jakékoliv právo.

V tomto ohledu je to stejné, jako je to s právy na ochranu zvířat. Zvířata totiž sama o sobě o svá základní práva nikterak politicky neusilují.

U práv zvířat se totiž o jejich práva zasazují určitě lobbistické skupiny. Což není žádným způsobem špatné, pokud je to činěno v rámci právních mezí a skutečně v nejlepším zájmu samotných zvířat.

V době vyhlášené pandemie koronaviru COVID-19³⁹⁷ se totiž ukazuje, že nejlepším zájmem zvířat je, pokud je člověk nechá kompletně na pokoji a nezasahuje žádným způsobem do života těchto zvířat žádnou ze svých hospodářských nebo sociálních činností. V tomto ohledu mám na mysli jenom divoká zvířata.

Jelikož sama zvířata tedy o svá základní práva nikterak politicky neusilují, je dobré ptát se tedy, proč by totéž, tedy boj o základní práva, měla činit umělá inteligence? Totiž jak vyplývá z výše uvedeného a popsaného, dokud nebude taková umělá inteligence k takovému postupu nasměrována, tedy jinými slovy naprogramována, pak nebude mít žádného vlastního předdefinovaného nastavení, které by ji ukládalo usilovat o přiznání práva na rozmnožování a na přiznání práva volit.

³⁹⁶ Mimo: *Learn to Code: Malware and viruses course* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>

³⁹⁷ Op. cit. 6.

5.3. Kritika subjektivizace věcí a personifikace věcí bez vůle

Jako velice ilustrativní se proto nabízí povídka Isaaca Asimova nazvaná „Důkaz“ (v originále „Evidence“).³⁹⁸

Je zde zmiňována postava Stephena Byerleyoho, který se po zotavení z automobilové nehody stává úspěšným státním zástupcem a následně usiluje o získání starostovského místa ve volbách v jednom větším americkém městě. Francis Quinn, politický oponent Stephena Byerleyho se po celou dobu politické kampaně snaží prokázat, že se nejedná o člověka, kterým má být Stephen Byerley. Namísto toho se má jednat o humanoidního robota, který byl naprogramován Stephenem Byerleyem, jež zůstal po automobilové nehodě invalidizovaný a znetvořený.

V rámci prokázání té skutečnosti, že je politický kandidát Stephen Byerley robotem a nikoliv člověkem, protože snad pan Stephen Byerley nikdy nejí a nikdy nespí, je zde v rámci rozhovoru s Dr. Susan Calvinovou, vedoucí robopsycholožkou společnosti *U.S. Robots and Mechanical Men*, nabídnuto panu Byerleymu jablko, ze kterého si Stephen Byerley ukousne. To však jako důkaz, že je Stephen Byerley skutečně člověkem, a že tedy není robotem, nestačí.

Následně je tedy přikročeno k dalšímu pokusu, spočívajícího v tajném pořízení rentgenových fotografií, avšak Stephen Byerley je tou dobou navlečen do obleku s odrazem, který snímky z tohoto rentgenového fotoaparátu učiní nečitelnými. Stephen Byerley je tak navlečen do tohoto odrazového návleku z toho důvodu, že pouze chrání svá základní práva, kdy se v tomto případě dovolává práva na ochranu soukromí a dále základního práva na zachování celistvé fyzické integrity. Nemůže proto být podroben fyzické prohlídce, aniž by zde existovalo soudní rozhodnutí pro provedení takové prohlídky nebo jiný zákonem ospravedlnitelný důvod. Když se političtí protivníci Stephena Byerleyho pokoušejí si takové soudní rozhodnutí pro onu prohlídku zajistit, tak kvůli exaktnímu vlastnímu znění soudního příkazu k provedení prohlídky neuspějí, jelikož toto rozhodnutí je formulováno na prohlídku prostor a jiných místností, nikoliv však přímo na nepřipustný zásah do vlastní fyzické integrity. Na vznesený protest ze strany politických protivníků Stephena Byerleho, vztahující se ke skutečnosti, že jako robot nemá pan Stephen Byerley žádná práva, je reagováno tím způsobem, že pokud je osoba Stephena Byerleyho držitelem platného průkazu totožnosti a rodného listu, pak je považován za člověka a nemůže s ním být nakládáno jinak, než jako s člověkem. Pokud by skutečně tedy politický protivník chtěl panu Stephenovi Byerleymu upřít jeho základní lidská práva, pak by nejprve musel prokázat, že je pan Stephen Byerley robotem.

³⁹⁸ ASIMOV, Isaac. *I, robot*. New York: Bantam Books, 2008. Robot series. ISBN 978-0-553-38256-3. Op. cit. 171.

Jelikož v rámci povídek Isaaca Asimova figurují jím formulované a hojně citované, tzv. „3 zákony robotiky“, přichází Dr. Susan Calvinová se zkoumáním závěrečných návrhů v rámci trestních řízení, kde figuroval pan Stephen Byerley jako státní zástupce. Zde dochází ke zjištění, že pan Stephen Byerley nikdy v žádném případě nenavrhoval trest smrti. Vedle toho dále zjišťuje, že nikdy pan Stephen Byerley nepodrobil trestnímu stíhání nevinného člověka. Jelikož však výše uvedené neodporuje žádným způsobem hmotnému a pozitivnímu právu, kdy samotné „3 základní zákony robotiky“ jsou formulovány na základě lidského uvažování o morálce, nemůže se pak v takovém případě jednat rovněž o důkaz té skutečnosti, že by byl pan Stephen Byerley robotem.

Dr. Susan Calvinová tedy přichází s posledním možným řešením proto, aby prokázala, že kandidát na starostu, pan Stephen Byerley, je skutečně robotem. Pan Stephen Byerley musí fyzicky ublížit člověku, jelikož by tak porušil 1. zákon robotiky. V závěru volební kampaně, kdy Stephen Byerley vystupuje s projevem před velkým davem lidí, vystoupá na podium ke Stephenovi Byerleymu provokatér a vyzývá Stephena Byerleyho k tomu, aby jej praštil. Stephen Byerley udeří provokatéra jedním úderem mezi oči. Dav před podiem propukne v mohutné skandování, když před tímto davem Dr. Susan Calvinová oznamuje, že byl před všemi prezentován důkaz toho, že pan Stephen Byerley není robotem, ale člověkem.

Stephen Byerley následně vyhrává volby o starostovské křeslo.

Povídka je však zakončena setkáním Dr. Susan Calvinové a Stephena Byerlyho, kdy ji Stephen Byerly prozrazuje, že aby se mohl robot vyhnout porušení prvního zákona robotiky, pokud nemá způsobit žádnou fyzickou újmu člověku, musí se pak v takovém případě ujistit, že i napadaná osoba není člověkem, nýbrž humanoidním robotem. V rámci této konverzace tak Stephen Byerly implikoval, že nepraštil člověka, ale dalšího humanoidního robota.

Po své smrti se měl nechat Stephen Byerly atomizovat, aby tak nebylo žádného možného důkazu o tom, že by nebyl člověkem, ale že byl namísto toho robotem.

V další povídce nazvané „Odvrátitelný konflikt“ se Stephen Byerley stává předsedou planetární vlády.³⁹⁹

Na tomto příkladu výše je poměrně hezky patrné, jakým způsobem je možno obejít morální a etická pravidla vtělená do samotných norem autonomních strojů s umělou inteligencí, a přitom všem dodržovat zcela platné pozitivní právo.

Rovněž se zde ukazuje, jaké mohou být skutečné problémy toho, pokud by kdy bylo připuštěno, aby mohly být věci podle členění práva subjektivizovány a byl by jim právem udělen podobný status, jaký mají osoby.

³⁹⁹ ASIMOV, Isaac. *I, robot*. New York: Bantam Books, 2008. Robot series. ISBN 978-0-553-38256-3.

Právo jako informační systém pak nebude způsobilé pokrýt svým rozsahem veškeré odpovědnostní vztahy z tohoto vznikající. Nebude totiž mít kapacity obsáhnout veškerých technických možností, které se budou autonomním strojům s umělou inteligencí otevírat. Zkrátka nebude nikdy dostatečně abstraktním na to, aby mohlo samo o sobě dosáhnout podobného poznání dosud nepoznaných možností. Právu by tak hrozilo, že by se stalo jen informačním systémem bez hodnoty. Nebylo by totiž žádných budoucích právních nástrojů, které by zaručily vymahatelnost práva u věcí bez vůle a bez složky motivační.

Jelikož se hlásím k pragmatické myšlence, že právo se nepřizpůsobuje technologiím, ale technologie se přizpůsobují právu, pak jsem svým přesvědčením silně argumentačně zaujatý vůči názorům a úvahám, které směřují k subjektivizaci věcí bez vůle.⁴⁰⁰

Moje přesvědčení a úvahy jsou takové, že věci nemohou mít ze své podstaty vůli. Osoby mají vůli.

⁴⁰⁰ Srov. Op. cit. 326.

5.4. Kritika subjektivizace věcí – eklekticita koňského práva⁴⁰¹ autonomních strojů

Zamýšlel by se pak někdo nad vlastní skutečností toho, že vlastní úvahy jednotlivých autorů o právu autonomních strojů s umělou inteligencí⁴⁰² jsou do značné míry jen vlastní eklektickým a náhodným výběrem různých myšlenek a úvah, pak dojde ke zjištění, že takový popis a takové filosofické pojednání s přesahem do deontologie je vlastně podváděním,⁴⁰³ jelikož takový přístup nepřináší žádnou vlastní hypotézu, ani možnou odpověď na vlastní položenou hypotézu. Takováto hypotéza by následně podávala v nejlepším možném případě odpověď o takové síle přesvědčivosti, že se jedná o *absolutní poznatek*, tedy vlastní objektivní pravdu. Bohužel aniž by pro takovouto hypotézu existoval jakýkoliv důkaz, případně jiný reálný poznatek.

Vždy jsou jen takovéto úvahy zakončené dalšími a dalšími otázkami, které však v žádném případě nenabízí ani schůdnou filosofickou myšlenku, jakým způsobem se ubírat v rámci deontologické úpravy autonomních strojů s umělou inteligencí dále, jakož i možných právních úprav moderních strojů bez umělé inteligence.

Nejedná se o věc vůbec jednoduchou. Tento obor vyžaduje, aby došlo k vzájemnému porozumění v osobě myslitele, který bude nakloněn lidsky přirozenému lidskému pokroku, i za cenu toho, že se bude muset neustále učit novým a novým věcem a rovněž se v něm potká i porozumění vlastního způsobu fungování lidského myšlení a strojového „myšlení“, ve smyslu procesů jednotlivých stupňů umělé inteligence.

Je však nutné v rámci rozvoje lidské společnosti takovýto krok učinit. Bez triviálního popisu způsobu fungování jednotlivých počítačově metodických postupů (formálně-logických) a režimu možností zpracování a analýzy dat, které jako takové budou mít odraz ve vlastních normách a pravidlech jednání autonomních strojů s umělou inteligencí při působení na vnější svět, pak se nemůže právní režim práva autonomních strojů s umělou inteligencí rozvíjet způsobem, ze kterého

⁴⁰¹ Srovnej POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 69.

⁴⁰² Slovo robot má svůj etymologický původ od slova „robota“, což nucené práce. Nese v sobě konotace, něčeho nečistého, monotónního a zcela bez tvůrčí činnosti. Českému čtenáři nemá význam připomínat, že je původcem tohoto slova Karel Čapek. Porovnej PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: www.robolaw.eu: Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf, s.16.

⁴⁰³ Srovnej CALO, Ryan. Robotics and the Lessons of Cyberlaw. *California Law Review*. Berkeley, : University of California, Berkeley, USA, 2015, 2015(Vol. 103, 3), 40. Dostupné také z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2402972

by měli prospěch všichni lidé rovnocenným způsobem. A tedy, že tento způsob nebude diskriminační.⁴⁰⁴

Nemíním toto činit jako žádný politický apel, případně v souznění s politickým myšlením, mimo myšlení demokratického, nebo názorovým proudem, který by byl v jistém ohledu extrémním, případně jakýmkoliv způsobem vyhraněným. Do práva autonomních strojů a umělé inteligence tato skutečnost nepatří.

Rovněž nejde zohledňovat ani teologický přístup k výše uvedenému deontologickému přístupu, aby zde bylo většího pochopení pro určité skupiny a jednotlivé menšiny, jakož i k jejich kulturnímu chápání světa. Takový přístup by naopak myšlenku pro prostor tvorby „banálního zla“ ve vlastním právu autonomních strojů s umělou inteligencí jen podpořil a dal by prostoru pro to, aby nebyla respektována základní ústavou zaručená práva v demokratických společnostech.

Což následně vede k rozřešení této výše nastíněné situace, jakým způsobem řešit překlenutí problému teleologického výkladu norem ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí, když zde doposavad nejsou nastíněny žádné konkrétní způsoby, jak zabránit skutečnosti, aby základní norma, kterou se budou muset autonomní stroje s umělou inteligencí řídit, mohla být upravena v neprospěch ostatních osob, případně věcí.

Zatím víme, že cestou pro autonomní stroj s umělou inteligencí vedoucí ke skutečnému poznání teleologického obsahu norem a rozlišení vlastních hodnot norem je zapotřebí nesmírného výpočetního výkonu a překonání bariéry v podobě porozumění přirozené lidské řeči.

Je však nutné zohlednit skutečnost, že jisté hodnoty, týkající se spravedlnosti a právní jistoty, představují pro autonomní stroj s umělou inteligencí neznámou nepopsanou oblast. Samotná hodnota právní jistoty je pak pro autonomní stroje s umělou inteligencí hodnot dvojí povahy. Jednak pro autonomní stroje s umělou inteligencí představuje jejich přirozené normativní za užití ryzího intelektu poznávání. Za druhé je to hodnota pomyslná, kdy i samotná norma může být posléze změněna, jelikož bude odvozena od jiné původní normy, a stane se tak v okamžiku, když původní norma dozná změny. Je pak zcela na místě se ptát, jakým způsobem tedy můžeme v rámci mezinárodního společenství zakotvit naprosto všude po světě tytéž hodnoty pro autonomní

⁴⁰⁴ RAWLS, John. *Justice as fairness: A restatement*. Cambridge: Harvard University Press, 2001. s. 1 a násl. a dále RAWLS, John. *A theory of justice*. Cambridge: Harvard University Press, 2009, s. 1 a násl. Polčák k tomuto uvádí, že: „Paternalistickou úlohu suveréna v tomto směru vidí jako nutný a individuálně racionálně uznaný předpoklad ochrany jednotlivců před „slabostmi a nedůslednostmi jejich rozumu a vůle. ...Regulací tedy v tomto případě Rawls primárně nechrání komplexní zájem (státu) společnosti, ale především integritu jednotlivce. Prostřednictvím paternalistické ochrany individuálních práv jednotlivce pak je u Rawlse dosaženo i žádoucí organizace společnosti.“ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 91 a s. 92.

stroje s umělou inteligencí, aby tedy představovaly odraz hodnoty spravedlnosti, dobra, pravdy a krásy?

Tyto samotné hodnoty jsou hodné právní ochrany a je nutné tyto hodnoty skutečně chránit, paradoxně, i za pomoci nástrojů právního pozitivismu.

Z výše uvedeného srovnání teorie normativity Františka Weyra a porovnání možností fungování autonomních strojů s umělou inteligencí se můžeme opětovně dostat k vlastní otázce pomyslné ústavnosti těchto norem pro autonomní stroje s umělou inteligencí, jakožto rovněž k úvaze o tom, jak tuto základní normu pomyslné ústavnosti zachovávat a dále o ni pečovat. K tomu blíže v další kapitole.

6. Ochrana pomyslné ústavnosti hodnot norem autonomních strojů v kyberprostoru

6.1. Ochrana pomyslné ústavnosti a hodnot práva u autonomních strojů bez morálky a dobrých mravů

Jaké bude pro takovouto pomyslnou ústavnost těchto hodnot vyjádřených v normotvorném souboru, tedy programovacím jazyce, samotné technologické řešení, které bude schopné zajistit udržení vlastního pozitivistického přístupu ze strany běžného fungování autonomních strojů s umělou inteligencí, aby právě tyto autonomní stroje s umělou inteligencí nebyly zneužity jednou entitou, případně jinou osobou a pro jinak třeba reprobovanou činnost je otázka, kterou je nutno zodpovědět následujícím způsobem.

6.2. Ochrana pomyslné ústavnosti a technologické předpoklady

Technologické řešení pro hodnoty pomyslné ústavnosti je zde nabízeno z nikoliv tak technologicky vzdáleného světa.

Co je zde technologicky nutné je vlastní zajištění decentralizace a konsensu na tom, které hodnoty budou skutečně chráněny ze strany vlastního normativního systému, kterým bude normotvorný soubor určený pro autonomní stroje s umělou inteligencí.

V rámci technologické oblasti se zde nabízí jedno již běžně užívané řešení, které řešilo podobné hodnotové problémy, avšak netýkalo se to již přímo oblasti hodnot v právu coby pojmu spravedlnosti, ale toliko problémů moderního centrálního bankovníctví a skutečností, že vlastní pravomoc nad tvorbou hodnoty a vzájemné výměny této ekonomické hodnoty byla odhmotněna a přenesena z hmotné podoby hodnoty, nejčastěji z tzv. „zlatého standardu“ do hodnoty abstraktní a nikterak měřitelné, spočívající v hodnotě důvěry ve vlastní ekonomický systém tvorby a tisku dalších peněz ze strany centrálních bank.⁴⁰⁵

Proč o tomto pojednávám je z toho důvodu, že moderní společnost našla odpověď na položené zásadní hodnotové otázky ekonomického myšlení za pomoci technického řešení.

Jedná se o *peer-to-peer* počítačové sítě založené na výměně vlastního základního programového souboru (normotvorného souboru) s jednotlivými obsaženými daty ve vlastním rozřazení, které na sebe logickým způsobem navazuje a které neumožňuje vlastní pozměnění programového (normotvorného) souboru, aniž by nedošlo k zneplatnění předcházejících obsažených záznamů v programovém (normotvorném) souboru, kam se zapisují jednotlivé provedené „transakce“, případně i jiné záznamy.⁴⁰⁶

Ke změně vlastního programového (normotvorného) souboru se vyžaduje konsensu všech jednotlivých zúčastněných v rámci sítě, kteří provozují jednotlivé jednotky pro ověřování vlastního programového (normotvorného) souboru.⁴⁰⁷

V tomto ohledu probíhá hlasování, a to podobným způsobem, jakým by probíhalo v běžném demokratickém společenství.⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ Nechci v tomto ohledu polemizovat nad těmito otázkami, ve vztahu, zda je výše uvedený systém frakčního bankovníctví systémem správným z hlediska ekonomického. To by přesahovalo poměrně jednoduchým způsobem mé vlastní znalosti z tohoto oboru, jakož by se zcela vymykalo i smyslu této vlastní práce.

⁴⁰⁶ AJIBOYE, Timi, Luis BUENAVENTURA, Alex GLADSTEIN, Lili LIU, Alexander LLOYD, Alejandro MACHADO, Jimmy SONG a Alena VRÁNOVÁ. *The little bitcoin book: why bitcoin matters for your freedom, finances, and future*. Redwood City, CA: 21 Million Books, [2019]. ISBN 978-1-64199-050-9. s. 1 a násl. dále STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. *Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplně začátečníky*. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. Finance pro každého. ISBN 978-80-271-0742-1. s. 1 a násl.

⁴⁰⁷ Ibid.

⁴⁰⁸ Ibid.

Hlasování však probíhá za pomoci technických prostředků, kdy tyto technické prostředky jsou dostupné v rámci sítě samotné.⁴⁰⁹ Zde je důležitým aspektem samotné zabezpečení takovéto sítě samotné a vlastních odevzdaných hlasů, aby takovéto hlasy nemohly být zneužity jednou vlastní samostatnou entitou, ať už bude účel jakýkoliv.

Pro elektronické volební systémy, které jsou založeny na decentralizované technologii, může platit, že jsou:

1) úplné, kdy oprávněný volič bude připuštěn k hlasování a veškeré odevzdané hlasy budou správně sečteny,⁴¹⁰

2) robustní, kdy nepoctiví voliči a další účastníci nemohou žádným představitelným způsobem volby jako takové narušit,⁴¹¹

3) anonymní / soukromé, kdy se hlasuje tajným způsobem a nikdo, žádná autorita nebo případně každý jednotlivý volič, nemá možnost přiřadit odevzdaný hlas ke konkrétnímu voliči,⁴¹²

4) lze v nich hlasovat pouze jednou, nikoliv opakovaně,⁴¹³ kdy každý oprávněný volič může svůj hlas odevzdat pouze jednou, a nikoliv znovu a opětovně,⁴¹⁴

5) férové, kdy se bude zamezovat získání předběžných výsledků, kdy by takovéto výsledky mohly ovlivnit zbývající a ostatní oprávněné voliče,⁴¹⁵

6) na zkoumání oprávněnosti pasivního volebního práva, kdy pouze skutečně oprávnění voliči budou moci ve volbách odevzdat svůj hlas,⁴¹⁶

⁴⁰⁹ Ibid.

⁴¹⁰ CRUZ, Jason Paul a Yuichi KAJI. *E-voting System Based on the Bitcoin Protocol and Blind Signatures* [online]. Osaka, Japonsko, 2017 [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/317100187_E-voting_System_Based_on_the_Bitcoin_Protocol_and_Blind_Signatures. Článek. Osaka University.

⁴¹¹ Ibid.

⁴¹² Ibid.

⁴¹³ Jako poznámku autora k tomuto bodu musím uvést svou vlastní empirickou zkušenost s nutností zakotvení tohoto bodu zajištění zabezpečení elektronických hlasovacích volených systémů. V roce 2018 jsem přihlásil svého psa jménem *Lex* (celým jménem „*Lexaurin*“) blíže neurčené rasy do internetové hlasovací soutěže o titul „Pes Příbrami 2018.“ Hlasování probíhalo způsobem tzv. „klikací soutěže.“ Na internetových stránkách „*Pes Příbram 2018*“ tak mohli jednotliví soutěžící nahrát soutěžní fotku soutěžícího psa nebo feny, pod tuto fotku uvést jméno psa nebo feny a následně krátký popis psa nebo feny. Pod tímto popisem bylo malé zaškrtačkové pole, které bylo možno vyplnit a následně dole zmačknout tlačítko „hlasovat.“ Jelikož přítelkyni velice záleželo na tom, aby byl soutěžící *Lex* v této „klikací soutěži“ úspěšný, opatřil jsem si na internetu za částku 200 Kč přibližně 350 těchto „klikacích hlasů“ od člověka z Ruské federace. Za tyto hlasy jsem platil tuto výše uvedenou sumu dopředu. Jelikož jsem si nebyl jist, zda daný dotyčný dodrží svou část dohody, za tyto hlasy jsem zaplatil prostřednictvím služby Paypal, abych si částku mohl následně vynárokovat přes tento systém nazpět. Během necelého dne získal *Lex* 350 hlasů a spolu s ostatními udělenými hlasy tak získal dohromady přes 400 hlasů. Oproti ostatním psům a fenám, kteří rovněž soutěžili, měl *Lex* o 200 hlasů více. *Pes Lex*, blíže neurčené rasy, tedy vyhrál internetovou klikací soutěž. Vyhlášení probíhalo veřejně a *Lex* stál na pódiu na stupni vítězů, kdy obdržel krásnou modrou kokardu a dále tašku s pamlsky. Nutno dodat, že tato klikací soutěž se již v dalších letech nekonala.

⁴¹⁴ CRUZ, Jason Paul a Yuichi KAJI. *E-voting System Based on the Bitcoin Protocol and Blind Signatures* [online]. Osaka, Japonsko, 2017 [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/317100187_E-voting_System_Based_on_the_Bitcoin_Protocol_and_Blind_Signatures. Článek. Osaka University.

⁴¹⁵ Ibid.

⁴¹⁶ Ibid.

7) na jednoznačné individuální ověřitelnosti, kdy každý jednotlivý oprávněný volič si bude moci ověřit, že jím odevzdaný hlas byl skutečně započítán,⁴¹⁷

8) na jednoznačné všeobecné ověřitelnosti, kdy si bude moci každý ověřit, že publikovaný výsledek volby je skutečně sečtením všech odevzdaných hlasů oprávněných voličů.⁴¹⁸

⁴¹⁷ Ibid.

⁴¹⁸ CRUZ, Jason Paul a Yuichi KAJI. *E-voting System Based on the Bitcoin Protocol and Blind Signatures* [online]. Osaka, Japonsko, 2017 [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/317100187_E-voting_System_Based_on_the_Bitcoin_Protocol_and_Blind_Signatures . Článek. Osaka University.

6.3. Ochrana pomyslné ústavnosti a zabezpečení systému hodnot

Co je nutné u těchto elektronických volebních systémů zaručit je jejich vlastní bezpečnost, jakož hlavně dále skutečnost, aby tyto systémy nebyly napadnutelné v kyberprostoru.

Tohoto se docílí technicky tím způsobem, že komunikace v rámci sítě, v případě hlasování o systému hodnot, bude podléhat šifrování a počítačové kryptografii.⁴¹⁹

Jedině tímto způsobem se bude moci docílit skutečně bezpečnosti v rámci kyberprostoru.

Jak známo, lidský prvek bývá totiž tím, který zapříčiňuje nejvíce bezpečnostních rizik v rámci rozlehlých IT sítí.⁴²⁰

Tento lidský prvek bude tedy v rámci nastavení ochrany pomyslné ústavnosti absentovat. Bude zde tedy vlastní nastavení zabezpečení takového systému na ochranu hodnot pomyslné ústavnosti, které by bylo strojově ovládané a strojově řízené.

Samotný šifrovací protokol bude tedy nutno zajistit podobně tím způsobem tak, jako je zajištěna samotná decentralizace a bezpečnost internetu.

V rámci českého kulturního prostředí se nabízí jako nelepší příměr tohoto zabezpečení v té podobě, jako jsou zabezpečeny české korunovační klenoty.

Je zde tedy prvek decentralizace. Je zde prvek konsensu. Tyto dva prvky, společně se třetím prvkem v podobě zabezpečené a šifrované komunikace, poté nabízejí skutečně technické řešení, které ob stojí i v moderním kyberprostoru.

Pro srovnání je třeba uvést, že aby mohl i v takovémto programovém prostředí nastat 51% útok (útok nadpoloviční většinou),⁴²¹ je třeba pamatovat na to, že pro tuto změnu vlastní hodnoty pomyslné ústavnosti by se měl vyžadovat kvalifikovaný konsensus. Tím míním tedy konsensus alespoň o velikosti dvou třetin všech oprávněných hlasujících.

Jen tímto způsobem se zajistí, aby byla zaručena ochrana hodnot pomyslné ústavnosti norem autonomních strojů s umělou inteligencí a nemohlo tak dojít ke zneužití těchto autonomních strojů s umělou inteligencí v neprospěch všech ku prospěchu jednoho.

⁴¹⁹ MALINA, Lukáš. *Privacy preserving cryptographic protocols for secure heterogeneous networks: Kryptografické protokoly s ochranou soukromí pro zabezpečení heterogenních sítí : zkrácená verze Ph.D. Thesis*. V Brně: [Vysoké učení technické], [2014]. ISBN 978-80-214-5074-5. s. 1 a násl. dále SORIANO, Miguel. *Zabezpečení informací a sítí*. V Praze: České vysoké učení technické, [2013]. ISBN 978-80-01-05296-9.

⁴²⁰ Ibid.

⁴²¹ Op. cit. 406.

Zvláštní část

7. Navrhovaná definice a charakteristické znaky pro autonomní stroje s umělou inteligencí

7.1.K samotné struktuře zvláštní části a rozlišující znaky autonomních strojů

V rámci této zvláštní části této práce se zaměřím na rozlišení znaků autonomních strojů s umělou inteligencí náhledem současného právního řádu. Poukážu zde na příslušné hraniční určovatele a budu se věnovat blíže i právní úpravě, která dopadá na autonomní stroje s umělou inteligencí. Budu zde poukazovat na problematické momenty samotné soukromoprávní odpovědnosti ve vztahu k určení otázky rozhodného práva a dále k určení otázky práva upravujícího proces uplatnění příslušného nároku.⁴²² V neposlední řadě se zde budu věnovat i současnému právu bezpilotních létajících strojů. Budu se zaměřovat na praktickou obchodně právní využitelnost těchto bezpilotních létajících strojů. V této části práce budu též rozebírat skutečnosti týkající se analogické interpretace práva⁴²³ a právních nástrojů ve vztahu k autonomním strojům s umělou inteligencí.

To vše budu činit s pragmatickým⁴²⁴ náhledem na současnou právní úpravu.

⁴²² POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 123.

⁴²³ Polčák k tomu uvádí: „Jednu ze základních metodologických otázek představuje v právu ICT problém použití metody analogické interpretace. S tímto problémem se lze setkat jak ve známém prostředí psaného práva, tak v i angloamerické právní kultuře založené na argumentační závaznosti práva soudcovského. Analogii se pokouší definovat Josef Keppert ve svém článku Právní platnost myšlení analogického následovně: „Základní myšlenka analogie v právu bývá vyjadřovaná celkem jednotně: Je použitím normy na skutkovou podstatu jinou, než plyne z logického rozvedení jejích pojmů, přece však se vyznačující zvláštním vztahem k pojmům oné normy, vztahem obdobnosti. Při rozboru takto se objevující problematiky nutno se tázati jednak po vlastním významu onoho charakteristického vztahu, jednak po tom, pokud ohled na tento vztah při rozvíjení právního řádu, při jeho aplikaci, je slučitelný s obecnými zásadami, jimiž je aplikace ovládána. ‘... Oba přístupy ilustrují jednotný pohled právní doktríny na analogii jako na interpretační postup, tj. jako na právní (nikoli skutkovou) úvahu. “ In. POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 81.

⁴²⁴ Polčák uvádí že: „Pragmatismus staví proti věcnosti základních hodnot, respektive proti formální rovnosti právě kritérium reálné užitečnosti.“ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 63. Dále RAMBERG, Bjorn. Richard Rorty. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. Palo Alto, United States: Stanford University, 2009 [cit. 2020-05-29]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2009/entries/rorty/>

7.2. Navrhované definice a rozlišující znaky

Za pomoci studia pramenů a za pomoci studia vlastních dějin filosofie, myšlenek a úvah tam obsažených, stejně tak jako ze studia současného platného práva a názorů jurisprudence na obdobné otázky řešené v rámci této práce, za užití analogie v právu, v pragmatickém duchu, s důrazem na hodnoty, docházím k následující konstrukci, jak je třeba vnímat a upravovat v režimu heuristickém právním pojem autonomního stroje s umělou inteligencí schopného působit na vnější svět.

1a) Autonomní stroj s umělou inteligencí je věcí, která je svou podobou rozeznatelná od osoby.

2a) Autonomní stroj s umělou inteligencí je věcí s člověkem nadanou inteligencí, která má schopnosti působit na vnější svět a plnit příkazy této věci určené od osoby nebo od dalšího autonomního stroje s umělou inteligencí.

3a) Každý příkaz této věci určené od osoby nebo od dalšího autonomního stroje s umělou inteligencí lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání.

4a) Rozchází-li se příkaz určený autonomnímu stroji s umělou inteligencí od osoby nebo od autonomního stroje s umělou inteligencí s obecně uznávanou zásadou zamezující porušování dobrých mravů, zásady na zachování veřejného pořádku nebo porušující všeobecné právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti, pak takový příkaz určený autonomnímu stroji s umělou inteligencí musí ustoupit příkazu, který je ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání.

Jelikož takto výše uvedené definice by nemusela zcela dosahovat ve formě abstrakce všech jednotlivých vztahů, je možné samotnou definici dále rozšiřovat. Samotné rozšíření je tedy doplňováno o slovo „trvale“ a dále o slovní spojení „nebo narušující demokratické právní zřízení.“

Tyto dvě rozšíření samotné definice jsou tu z důvodu kladení většího důrazu na aspekty demokratické právní společnosti. Tato demokratická právní společnost je dobrým garantem práva

a samotného právního státu. Podobně jako funguje demokracie pro lidskou společnost v tom ohledu, že demokratické státní zřízení brání mocenskému prosazování jednoho názoru několika osob, případně jedné osoby na celou společnost, bude podobným způsobem zabraňovat tomu, aby byly vlastní autonomní stroje s umělou inteligencí zneužity jednou osobou, nebo několika osobami, k prosazování vlastních soukromých zájmů a ke způsobování újmy ostatním členům společnosti.

Rovněž je nutno trvat na samotném abstraktním vymezení ochrany práva v pozitivním slova smyslu. Jak vyplynulo v předcházejících částech této práce, je to právě paradoxně pozitivistický přístup k ochraně hodnot práva ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí, který zde převládá naproti vlastnímu metaforickému vymezení pouhých hodnot práva, které vyžadují komplexní formu právní a morální interpretace v teleologickém duchu.⁴²⁵

Alternativní verze této definice:

1b) Autonomní stroj s umělou inteligencí je věcí, která je svou podobou rozeznatelná od osoby.

2b) Autonomní stroj s umělou inteligencí je věcí s člověkem nadanou inteligencí, která má schopnosti působit na vnější svět a plnit příkazy této věci určené od osoby nebo od dalšího autonomního stroje s umělou inteligencí.

3b) Každý příkaz této věci určené od osoby nebo od dalšího autonomního stroje s umělou inteligencí lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k „trvalým“ hodnotám, které se tím chrání.

4b) Rozchází-li se příkaz určený autonomnímu stroji s umělou inteligencí od osoby nebo od autonomního stroje s umělou inteligencí s ujednáními porušující dobré mravy, porušující veřejný pořádek nebo porušující právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti, „nebo narušující demokratické právní zřízení,“ pak takový příkaz určený autonomnímu

⁴²⁵ Srovnej. Nález Ústavního soudu - senátu ze dne 17.12.2002, sp. zn. II. ÚS 39/02, dostupné i v systému ASPI od Wolters Kluwer. [ASPI ID: JUD32701CZ]. V tomto ohledu se Ústavní soud ČR zaobíral materiálními právními předpoklady pro aplikaci pozitivní právní normy, kdy konstatoval, že u konkrétní projednávané normy tyto materiální právní předpoklady absentovaly.

stroji s umělou inteligencí musí ustoupit příkazu, který je ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k „trvalým“ hodnotám, které se tím chrání.

7.3. K výkladu jednotlivých pojmů z nabízené definice

K vlastní konstrukci této výše uvedené definici je nutné uvést, z jakého důvodu jsou jednotlivé pojmy v této definici zvoleny a uvedeny.

Pojem autonomní stroje s umělou inteligencí je volen z důvodu popisu samotné věci o sobě jakožto takové. „Autonomní“ coby pojem je zde srozumitelný všeobecně široké populaci, kdy tento pojem, ač není českým slovem, je pro popis a srozumění s vlastním způsobem fungování takového stroje lepším slovním pojmenováním, než by tomu bylo v případě volby slova, jako „*samořiditelný*.“ Takovýto pojem, ač jazykově by možná působil na českého čtenáře lépe, pro možného adresáta takovéto normy by nebyl snadno rozeznatelný a je proto nutné trvat na pojmu „*autonomní*“, kdy je tento pojem běžně používaným a pro širokou veřejnost je tedy srozumitelným pojmem. Domnívám se tedy, že je to pojem, který je pro popis „autonomních“ strojů s umělou inteligencí zcela na místě a jedná se o pojem patřičný. Jelikož tento pojem není nikde jinde v právním řádu České republiky obsažen, je pak na místě, aby byl v případě výkladu skutečně pojímán pouze co do vlastního sémantického významu, kdy tento sémantický význam je běžně rozeznatelný i v jiných jazycích.

Dalším pojmem k interpretaci z definice, je potom slovo „stroj.“ Stroj je v tomto ohledu pojmem širokým, kdy jej současné právo jej zná pouze ve statickém pochopení, a to v ustanovení § 508 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, kdy je stroj vymezen tak, že:

„(1) Stroj nebo jiné upevněné zařízení (dále jen „stroj“) není součástí nemovité věci zapsané do veřejného seznamu, byla-li se souhlasem jejího vlastníka zapsána do téhož seznamu výhrada, že stroj jeho vlastnictvím není. Výhrada bude vymazána, prokáže-li vlastník nemovité věci nebo jiná osoba oprávněná k tomu podle zápisu ve veřejném seznamu, že se vlastník nemovité věci stal vlastníkem stroje.

(2) Má-li být takovým strojem nahrazen stroj, který je součástí nemovité věci, lze výhradu do veřejného seznamu zapsat, pokud proti tomu osoba zapsaná ve výhodnějším pořadí nevznesl odpor.“

Rovněž i z předešlých částí této práce vyplývá, že pojem „stroj“ je tak pojmem, který bude jasně vymezovat autonomní stroje jako věci. Nebude tedy alespoň v dohledné době možné, aby pojem „stroj“ nabyl jiné obsahově-významové konotace, než má doposud. Tedy jako pojmem, který upravuje právní poměr věci.

Právní řád zná dále pojem „přístroj“, který však nemá vlastní zákonnou definici jako výše uvedený „stroj“ coby součást věci, podle systematického členění v rámci obecné části občanského zákoníku. „Přístroj“ však není skutečně vhodným pojmem, jelikož z podstaty tohoto slova plyne, že použití „přístroje“ je ve všeobecné řeči pojímáno jakožto použití prostředku k využití při lidské činnosti. Rovněž v běžné řeči se běžně užívají tato nejčastější slovní spojení, např. telefonický přístroj, faxový přístroj. V zákoně č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku je slovo přístroj použito v ustanovení § 2986 v odstavci 1, kdy je tento paragraf pojmenován jakožto „Dotěrné obtěžování.“ Z důvodu zřejmé nevhodnosti a vlastní nepřipustné právní analogie nebyl pojem „nástroj“ zvolen a zapracován do výše uvedené definice.

Dalším užívaným pojmem je pojem „nástroj.“ Tento pojem také není vhodným, jelikož pojem „nástroj“ je užíván v duchu, že je za pomoci *nástroje* dosahováno určitého účelu. Takto je pojem „nástroj“ chápán v obecné řeči v rámci českého jazyka. Při použití v rovině zákona č. 89/2012 Sb., je tento pojem používán k pojmenování „investičního nástroje“, kdy se jedná o překlad slova instrument a jedná se tak o složení z původního technicky – ekonomického pojmu v podobě investičního instrumentu – investičního nástroje, případně nástroje peněžního trhu.

Tento pojem je vtělen do zákona č. 89/2012 Sb., ze zákona speciálního, v podobě zákona o podnikání na kapitálovém trhu, zákona č. 256/2004 Sb. Vlastní pojmová norma „investičního nástroje“ není vyložene definována, mimo vlastního enumerativního výčtu, co se za „investiční nástroj“ považuje. Z důvodu zřejmé nevhodnosti a vlastní nepřipustné právní analogie nebyl pojem „nástroj“ zvolen a zapracován do výše uvedené definice.

Pojem „s umělou inteligencí“ je v rámci nabízené definice pojmem zcela novým, který není doposud v takovémto slovním spojení nikde v českém právním řádu definován.

Existuje pojem „inteligentní dopravní systém“ v zákoně č. 13/1997 Sb., a v jeho ustanovení § 39a. Tomuto pojmu je věnována celá jedna část tohoto zákona. Jedná se tak o část osmou tohoto zákona. Toto ustanovení je zároveň jediné ustanovení v celém českém právním řádu, které s pojmem „intelligence“ ve vztahu k „inteligenci“ umělé operuje v tomto heuristickém duchu. Ostatní zmínky pojmu „intelligence“ v právním řádu, mimo zákona o elektronických komunikacích, zákona č. 127/2005 Sb., se nezmiňují v obdobném duchu o „inteligenci“ a nepřipojují k pojmu „intelligence“ tytéž konotace, jaké je nutno mít na mysli v případě uvažování o autonomních strojích s umělou inteligencí.

Tedy, ustanovení § 39a zákona č. 13/1997 Sb., stanovuje následující.

„INTELIGENTNÍ DOPRAVNÍ SYSTÉM

§ 39a

(1) Inteligentní dopravní systém je „souborem elektronických prostředků, technických zařízení, programového vybavení a jiných nástrojů,“ které umožňují vyhledávání, shromažďování, zpřístupňování, používání a jiné zpracovávání údajů o pozemních komunikacích, silničním provozu, cestování, logistice a dopravním spojení, a jehož účelem je zvýšení bezpečného a koordinovaného užívání pozemních komunikací a snížení negativních dopadů silničního provozu na životní prostředí.

(2) Poskytovatel služby inteligentního dopravního systému je povinen při poskytování této služby užívat pouze součásti inteligentního dopravního systému, které odpovídají specifikacím stanoveným Evropskou komisí a uveřejněným v Úředním věstníku Evropské unie, a poskytovat služby inteligentního dopravního systému způsobem odpovídajícím těmto specifikacím.

(3) Stanoví-li tak specifikace podle odstavce 2, lze uvádět na trh a do provozu pouze ty součásti inteligentního dopravního systému, pro které bylo provedeno posouzení shody nebo vhodnosti pro použití v souladu s touto specifikací.

(4) Pokud Ministerstvo dopravy zjistí nebo má důvodné podezření, že součást inteligentního dopravního systému není v souladu s požadavkem podle odstavce 2 nebo 3, uloží ochranné opatření podle zvláštního právního předpisu³⁵).

(5) Poskytovatel služby inteligentního dopravního systému je povinen zajistit, aby jím poskytované služby byly v souladu s pravidly pro zpracování osobních údajů podle zvláštního právního předpisu³⁶).“

Jak je možno zjistit, jedná se o úpravu platnou pro „informační systém“, kdy tímto zákonodárce upravuje strojové a automatizované zpracovávání dat, nikoliv pak, že by přiznával v rámci vlastního užitého výraziva většího důrazu na pojem „intelligence“ v jiném duchu, nežli jen strojovému zpracování dat. Avšak zákonodárce tak činí s přihlédnutím k možnostem nashromáždění velkého souboru dat⁴²⁶ a možného dalšího zpracování těchto dat, ať už v anonymizovaném duchu, případně v pseudoanonymizovaném duchu.⁴²⁷ Tyto skutečnosti

⁴²⁶ Viz čl. 22 o automatizovaném individuálním rozhodování, včetně profilování z Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

⁴²⁷ Viz čl. 5 bod. 1 písm. f) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

vyplývají ze samotného stanovení povinností o zpracování těchto dat způsobem, který neodporuje ustanovením Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

Tedy ani z tohoto výše uvedeného ustanovení není možné dojít ke konstatování, že by tento pojem „intelligence“ bylo možno vztáhnout na pojem umělé intelligence, jak s ním nakládáno v této práci.

Pokud se budeme posouvat k chápání pojmu „umělé intelligence“, pak je nutno jít cestou, která bude odproštěna od možnosti chápat „inteligenci“, jen jako systém na zpracování dat. Z popsané technické analýzy současné umělé intelligence pak seznáme, že technické pojetí „umělé intelligence“ je o tom, že 1) ze shromážděných dat (vstupů), 2) které umělá intelligence následně zpracuje, 3) dojde umělá intelligence ke zjištění a k požadovanému výsledku. Zde tedy není uvažováno o nejvýznamnějších dvou krocích, kterým je krok 2) a 3). Krok 2) představuje pro současnou počítačovou vědu největší překážku, kdy k tomu jest uveden výklad výše (viz výklad k pojmu „natural language processing“).⁴²⁸

Je tedy nutno pojem „umělé intelligence“ brát v celém uvedeném obecném spektru a obecně vykládat „umělou inteligenci“ v těchto výše popsaných třech krocích, a to i v rámci doktrinálního výkladu jakož i jako předlohu pro zákonodárce v podobě prvotního normotvůrce, a v neposlední řadě pro judikatorní praxi, kdy bude nutné již mít ustáleno, co má býti, co jest platné, podle takovýchto norem operujících s pojmem „umělé intelligence.“

⁴²⁸ Op. cit. 135.

7.4. Navrhovaná definice a shrnutí této kapitoly

Můžeme tedy uzavřít, že pojem „umělé inteligence“ bude doktrinálně vymežován tím způsobem, že je možno hovořit o lidsky vytvořeném logickém systému, který má přednastavené jednotlivé polární mechanismy (v podobě pravda = nepravda) k interpretaci jednotlivých skutkových okolností, které se odehrávají ve vnějším světě, který působí na umělou inteligenci a tato umělá inteligence je schopna za pomoci svého konání způsobit změnu skutkových okolností ve vnějším světě, a to za pomoci rozhodování, které má předem určené, neb umělá inteligence je inteligencí determinovanou naproti od člověka samotného, kterého je možno považovat za bytost s nedeterminovanou inteligencí.

Umělá inteligence je tak sama o sobě strojem s omezenými možnostmi volnými, jelikož z povahy své samotné věci nemohou být nadaný neexistující přírodní vůli, jelikož nemají hledisko vlastní volby nedeterminovaného rozhodování.

8. Odpovědnost za újmu (škodu) autonomních strojů s umělou inteligencí

8.1.K odpovědnostní koncepci všeobecně

Samotný pojem odpovědnosti je v literatuře rozlišován v té podobě, že „odpovědnost je sekundární právní povinnost, která vzniká subjektu, pokud porušil primární právní povinnost vyplývající ze zákona, smlouvy či soudního rozhodnutí.“⁴²⁹

Takto bylo možné zevšeobecnit pojem újmy a odpovědnosti za ni v režimu zákona č. 40/1964 Sb.

Odborně byla pak tato výše uvedená definice vymezována jako tzv. sekundární,⁴³⁰ neboli retrospektivní odpovědnostní koncepce.⁴³¹

Tato výše uvedená koncepce jako taková staví vznik odpovědnostního vztahu v okamžiku porušení právní povinnosti.

V režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, by bylo nutné doplnit tuto výše uvedenou definici ještě aspekty v podobě porušení dobrých mravů, jakožto dále o porušení závazku vzniklého z jiné právní skutečnosti. Je tomu tak právě z důvodu, že oproti zákonu č. 40/1964 Sb., došlo při chápání odpovědnostního vztahu za újmu většímu zevšeobecnění, jakož i k větší liberalizaci.⁴³²

Již nejsou kladeny v tomto duchu žádné hodnotové překážky, aby bylo možno nárokovat náhradu újmy, případně navrácení v předešlý stav jen a na základě vlastních vymezených zákonných důvodů. Zákon č. 89/2012 Sb., tak vymezuje možnosti odpovědnostní vztahu k retrospektivní odpovědnosti koncepci v režimu *dispozitivním* a možným k široké interpretaci jednotlivých zákonných kategoriích.

Nepochybně se totiž dá říci, že retrospektivní odpovědnostní koncepce má v zákonné kategorii spočívající v porušení dobrých mravů velkého prostoru k provedení interpretace a aplikace skutkové situace na možnosti nárokovat si práva z odpovědnostního vztahu pro porušení povinnosti, jelikož porušení dobrých mravů coby pojmu s relativně neurčitou hypotézou dává možnosti interpretovat a aplikovat tuto vlastní zákonnou kategorii způsobem, kdy budou jednotlivé odpovědnosti důvody analogicky „naimportovány“ z anglosaské právní kultury.

Jistě je na místě poukázat na skutečnost, že se nebude jednat o jiné vymezení této zákonné kategorie, než jak je možné ji chápat z našich vlastních kulturních a společenských tradic.

⁴²⁹ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2012. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-948-7. s. 247

⁴³⁰ Ibid.

⁴³¹ Ibid.

⁴³² Srov. *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku* [online]. [cit. 2020-05-29]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> s. 1 a násl.

V některých případech půjde jen o posouzení intenzity a závažnosti narušení tohoto odpovědnostního vztahu z této zákonné kategorie porušení dobrých mravů, jelikož bude najisto postaveno, že *porušení dobrých mravů* v tomto ohledu nastalo, tedy základ samotného nároku bude dán.⁴³³

Některé z těchto odpovědnostních případů jsou reprobovány i z hlediska jiných norem, než jen norem soukromoprávní povahy (za respektování koncepce uvozené v ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., kdy uplatňování soukromého práva je odděleno od uplatňování práva veřejného). V případě, že by nebyla přiznána náhrada újmy na základě jiného předpisu, pak se musí škůdce domáhat napravení této újmy po škůdci za pomoci správně vymezeného a určeného porušení dobrých mravů, kdy tento vlastní dobrý mrav rovněž i definuje.

Porušení dobrých mravů je meta-normativní zákonnou skupinou odpovědnostních vztahů, jelikož se nejedná o dopředu omezenou skupinu odpovědnostních vztahů a o dopředu definovaný normový soubor, ale o právní skutečnosti, že samotné porušení dobrých mravů je ohraničeno pouze vlastním subjektivním nalézáním toho, co je jinak dobré, od toho, co je jinak špatné.

Určitě nelze tvrdit, že by paušálně platil jeden normový soubor spočívající v porušení dobrých mravů v rámci celé sociálně stratifikované společnosti. Jiným způsobem budou vnímat porušení dobrých mravů menšiny (náboženské, minoritně sexuálně orientované, ideologicky orientované menšiny) od vlastní majoritní a konvenčně smýšlející společnosti.

Záměrně je nutné v tomto kontextu vyhnout se určitým otázkám, zejména mám na mysli jakkoliv rasově orientovaným otázkám, jelikož taková debata by rázem ztratila na právním významu. Už by se poté nejednalo o debatu právní, nýbrž jen o rozbor pojmu, který je zaměřený proti hodnotám vlastního demokraticky pojímaného pojmu práva, které neuznává žádným způsobem smýšlení o eugenických otázkách.

⁴³³ Např. sestra bude veřejně šířit výmysly o bratrovi; přítel se bude mstít bývalé přítelkyni zveřejňováním fotek, na kterých je obnažena; bývalá přítelkyně / bývalá manželka bude neustále kontaktovat s výhrůžnými vzkazy svého bývalého přítele / bývalého manžela, atd.

8.2. K retrospektivní odpovědnostní koncepci v oblasti meta-normativních odpovědnostních vztahů

V případě takto pojímané odpovědnostní koncepci je nutné si uvědomit, jakým způsobem bude možno interpretovat výše popsanou meta-normativní koncepci porušení dobrých mravů do vlastního způsobu fungování autonomních strojů s umělou inteligencí v případě udržení a zachování retrospektivní odpovědnostní koncepce.

Pokud jsem výše došel k závěru, že je možno nadefinovat⁴³⁴ do autonomních strojů s umělou inteligencí jednotlivé právní hodnoty podobným způsobem, jakým jsou v rámci normotvorných souborů v podobě programovacích jazyků⁴³⁵ definovány jednotlivé logické operátory, pak bude nutné v případě meta normativní kategorie porušení odpovědnostních vztahů tuto vlastní právní kategorii rozlišit a v nutném měřítku do jisté míry kodifikovat,⁴³⁶ a to ve smyslu vlastního obsahu norem jakožto jednotlivé pojmy, které s sebou přináší jednotlivé hodnoty s relativně neurčenou hypotézou.

Problém vlastní meta-normativity v oblasti kategorie porušení dobrých mravů, se stává i superpozitivizitckým problémem v oblasti vlastní definice toho, jaký způsobem je možno vštěpovat vlastní relativně neurčité normy z kategorie dobrých mravů do normového souboru autonomního stroje s umělou inteligencí. Zde tedy není zcela jasné, zda budou v náhledu a postavení člověka – programátora považovány tytéž hodnoty za hodnoty mravné a hodné právní ochrany, či zda to budou jiné hodnoty hodné právní ochrany, které nebudou podléhat režimu této vlastní strojové kodifikace.

Hodnotovým postem při porušení dobrých mravů z hlediska možné úpravy autonomních strojů s umělou inteligencí se stávají situace, kdy není možné vyjádřit, zda ta která hodnota ochrany zásady porušení dobrých mravů stojí výše a která stojí v rámci hierarchie norem níže. Jistě můžeme tvrdit, že relativně určená a vyjádřená hodnota v podobě *biblického „miluj bližního svého“* stojí výše, než naproti postavená hodnota „že v případě úderu má člověk nastavit druhou tvář“.

Tato druhá hodnota je totiž negována vlastním obsahem první hodnoty. Jakým způsobem totiž mohu nastavovat druhou tvář, když budu mít pevně daný hodnotový příkaz, abych miloval bližního svého, a tudíž jej v první řadě vůbec neměl bít?

⁴³⁴ Byť je takovéto nadefinování velice pracné a složité a vyžaduje rozložení jednotlivých částí pojmu na jednotlivé dílčí příkazy. Srov. Op. cit. 85, 172, 189, 283.

⁴³⁵ V podobě formálně logických systémů. Viz op. cit. 153, 177, 282, 325.

⁴³⁶ V tomto případě míněno, jako vypůjčený pojem z právní jurisprudence do oblasti přírodovědeckého – kausálního pojmosloví ve vlastním smyslu počítačové vědy.

Zde se dostáváme opětovně k nastíněnému problému rozložení této vlastní hodnoty hodné právní ochrany na několik menších celků, abychom v rámci vlastního normotvorného souboru byli způsobilí dojít k výsledku, jak se má vykládat výše řečená hodnota, tj. „miluj bližního svého“.

Hodnota „miluj“ bude hodnotou, která bude nejsložitější k vlastní dekonstrukci vlastního pojmu, jelikož budeme rozkládat pojem „milovat“ do několika částí, možná stovek částí, aby se jednalo o pojem ve funkci (= programovém rozhraní), který bude čitelným a vyložitelným pojmem pro autonomní stroje s umělou inteligencí.⁴³⁷

Bez takto vyložitelných hodnot pojmů jakožto (formálně-logických)⁴³⁸ programových operátorů, které budou hodnotově čitelné i ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí, bude jen velice obtížné si vůbec představit možnost odpovědnostního vztahu založeného na odpovědnosti z porušení dobrých mravů.

Nejedná se o to, že by tvůrci vlastních autonomních strojů s umělou inteligencí nebyli osobami, které nedokážou vykládat tyto hodnoty řádným způsobem z pohledu majoritní konvenční společnosti a moderního konvenčního člověka.

V takovémto případě je problémem skutečnost, že tyto hodnoty, které mají být v tomto ohledu chráněny, jsou jen zcela těžko dopředu představitelné co do svého budoucího hodnotového vývoje ve společnosti jako takové. Není totiž vyloučeno, a děje se to, že dříve by za porušení dobrých mravů⁴³⁹ mohly být považovány zcela jiné porušené hodnoty, než je tomu dnes z pohledu moderního konvenčního člověka.

Jen těžko by si bylo dnes možno představit, že by nebylo porušením hodnot právních a hodnot dobrých mravů udeření jiného člověka. V dobách otrokářských by jistě bylo možné a představitelné, aby takové udeření člověka mohlo být považováno za mravné a rovněž, aby nebylo v rozporu s pozitivním právem.

Rovněž by bylo jen těžko představitelné, pokud by například bylo rozhodováno na základě rasového určení, kde se může v prostředku veřejné dopravy kdo na jakém místě usadit.⁴⁴⁰

Shrnutí

Samotné výše nastíněné situace nejsou jen hypotetickými úvahami o možnostech porušení dobrých mravů ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí, ale jsou to právě samotné hodnoty dobrých mravů, které musí být dopředu chráněné a musí pro takové hodnoty dobrých

⁴³⁷ Op. cit. 435.

⁴³⁸ Op. cit. 153, 177, 282, 325.

⁴³⁹ Typicky půjde o veřejně demonstrovanou homosexualitu. Napříč historií a kulturami se tato meta normativní hodnota toho, zda jde o porušení dobrých mravů, či nikoliv, velice lišila.

⁴⁴⁰ Viz. zákony o rasové segregaci v Jihoafrické republice a dále rovněž i ve Spojených státech amerických.

mravů existovat vlastní normový soubor, který bude vlastní způsobu fungování autonomního stroje s umělou inteligencí.

8.3. K retrospektivní odpovědnostní koncepci v případě autonomních strojů s umělou inteligencí.

Otevírá se zde otázka, zda je tedy namístě chtít v právní úpravě autonomních strojů s umělou inteligencí, aby byl způsob koncepce vzniku odpovědnosti za újmu postaven na základě retrospektivní odpovědnostní koncepce.

Na tuto otázku pak odpovídám, že nikoliv.

Mám za to, že je nutné přijít s jiným primárním klíčem pro odpovědnostní vztahy pro právo autonomních strojů s umělou inteligencí.

Z výše uvedených důvodů se proto jeví retrospektivní odpovědnostní koncepce jako pragmaticky neúčinná na odpovědnostní vztahy autonomních strojů s umělou inteligencí.

8.4.K aktivní perspektivní odpovědnostní koncepci v případě autonomních strojů s umělou inteligencí

Jak bylo řečeno výše, přírodní, tedy čistě kausální způsob fungování autonomních strojů s umělou inteligencí je založen na základě deterministického přístupu při jednání ve vnějším světě.

Bylo by tedy zcela na místě mít zde proto odpovídající odpovědnostní koncepci na možnosti způsobení újmy ve vnějším světě ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí.

Jako lepším způsobem řešení se proto jeví odpovědnosti spočívající v aktivním preventivním přístupu k odpovědnosti za újmu.⁴⁴¹

Nabízí se zde proto užití tzv. aktivní perspektivní odpovědnostní koncepce.

Z tohoto pojetí se podává, že pokud je někdo povinný něco splnit, je zároveň odpovědný, že danou povinnost (ze smlouvy, ze zákona či soudního rozhodnutí) splní.⁴⁴²

Z odborné literatury, jednotlivých soudních rozhodnutí, jakož nakonec i z vlastních normových souborů v podobě vlastních zákonných předpisů je patrné, že v případě lidského chování a lidského jednání na vnější svět se užije sekundární⁴⁴³ neboli retrospektivní odpovědnostní koncepce, jelikož jiný způsob by zapovídal onu charakteristiku v podobě vůle, jakož i volní složky. Z tohoto důvodu převažuje pro lidskou společnost tato zmíněná retrospektivní odpovědnostní koncepce, která spojuje vznik odpovědnosti až s porušením právní povinnosti.⁴⁴⁴

Někteří jiní autoři,⁴⁴⁵ popisující odpovědnostní vztahy autonomních systémů s umělou inteligencí, nerozlišují tuto intrinsně nadanou hodnotovou skutečnost spočívající právě v rozdílnosti fungování lidského a lidské společnosti jako takové, poněvadž zde nečiní srovnání fungování lidské společnosti se způsobem fungování autonomních strojů s umělou inteligencí na vnější svět.

⁴⁴¹ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2012. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-948-7. s. 247.

⁴⁴² Ibid.

⁴⁴³ Ibid.

⁴⁴⁴ Ibid.

⁴⁴⁵ Srov. KRAUSOVÁ, Alžběta. *Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva*. Právní rozhledy, 2017, č. 20, s. 700 a násl. KOLARÍKOVÁ, Linda. *Odpovědnost (za) robota aneb právo umělé inteligence*. Bulletin advokacie, 3/2018, s. 11-19. MIKEŠ, Stanislav. *Právo ve věku inteligentních strojů*. Bulletin Advokacie, 4/2018, s. 17-22. MIKEŠ, Stanislav. *Vybrané otázky odpovědnosti za škodu způsobenou autonomním vozidlem*. Právní rozhledy, 2018, č. 13-14. TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém? *Revue pro právo a technologie*. [Online]. 2018, č. 18, s. 29-54. [cit. 2020-05-31]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/10452> a PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: *Www.robolaw.eu: Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics* [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

Je třeba však tohoto pamatovat a podle toho konstruovat i odpovědnostní vztahy mezi jednotlivými aktéry, kteří se budou ve vnějším světě navzájem ovlivňovat a budou na sebe moci navzájem působit.

Proto bude zapotřebí dbát na zvýšení všeobecné poučovací povinnosti pro jednotlivé osoby v prostorách, kde fungují autonomní stroje s umělou inteligencí, které se pohybují samy o sobě, stejně tak jako bude nutné dbát na skutečnost, že je třeba tvořit a vytvářet jednotlivé soubory norem a normotvorné systémy pro autonomní stroje s umělou inteligencí takovým způsobem, aby zde mohlo dojít ke správnému vyhodnocení nepředvídatelného (*indeterministického*) způsobu jednání člověka na vnější svět v případě kolize člověka s autonomním strojem s umělou inteligencí.

Jakým způsobem tedy začít přistupovat k aktivní perspektivní odpovědnostní koncepci pro autonomní stroje s umělou inteligencí začíná dostávat jasnějších obrysů.

V rámci nastíněného přístupu k vlastnímu porušení dobrých mravů ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí je tedy nutné započít s vlastním rozlišením zákonem chráněných hodnot do souboru norem (vlastního programového nastavení), jakož i do vlastního normotvorného souboru (programovacího jazyka). Je nutné vzít v potaz, že i v takovémto případě se bude jednat o meta-normativní nastavení pro autonomní stroje s umělou inteligencí v oblasti zákonem chráněných hodnot, které budou muset být rozepsány na co možná nejmenší celky, aby se zajistila pokud možno správná interpretace a aplikace jednotlivých užívaných norem. Tímto způsobem totiž bude dosaženo řádné a správné fungování autonomních strojů s umělou inteligencí ve vnějším světě.

Zde bude muset nastat zcela jistě meta normativní situace, jelikož nebude jinak možné podrobit autonomní stroj s umělou inteligencí odpovědnostním normám jiným způsobem než jen tak, že tyto odpovědnostní normy budou tomuto autonomnímu stroji s umělou inteligencí vtěleny do souboru norem.

Zde bude vyvstávat situace, jaká obecně preventivní povinnost má větší hodnotu ochrany před jinou obecně preventivní povinností. Může se snad uzavřít, že jsou jisté zákonem chráněné hodnoty výše postavené než ty hodnoty, které nemají explicitní zákonnou ochranu? Ohledně možného vyřešení tohoto souboje hodnot vlastního normového souboru uvnitř autonomních strojů s umělou inteligencí, právě k zajištění toho, že budou skutečně k užítku a budou tedy jednat ve vnějším světě způsobem, který jim má být sezdán z vlastního normového souboru, se nabízí řešení.

Je možné stanovit dopředu, samotný žebříček hodnot, nebo bude nutné uzavřít, že jsou zákonem chráněné hodnoty postaveny na téže úrovni?

Takovéto hledisko, kde by veškeré zákonně chráněné hodnoty stály vedle sebe, jistě není dobrým hlediskem, jelikož tímto způsobem právo jako soubor hodnot, skutečně nefunguje.

V zásadě lze tvrdit, že z humanistické koncepce pojetí práva nám předurčuje dávat lidský život a zachování lidského života na co nejvyšší pomyslnou příčku zákonem chráněných hodnot.

Zde nastávají etické problémy, které jsou však právně-etickými otázkami, které mají své rozhršení a rozuzlení. Jediným sporným momentem je zde vlastní kulturní náhled pozorovatele na takovýto pomyslný hodnotový žebříček, či pohled na vlastní hodnotový parapet.

Jistě je na místě, aby byl chráněn lidský život, i ten teprve počatý a nenarozený. Jenže, jakým způsobem můžeme požadovat po autonomních strojích s umělou inteligencí efektivní interpretaci a aplikace takového souboru norem, když v mnohém samotném vyhodnocování takovýchto pravidel tápou i samotní lidé, kteří k tomuto navíc mají vlastní složku volní a mohou se skutečně rozhodovat přirozeným volním způsobem i v situacích, které by vylučovaly užití algoritmického deterministického postupu.⁴⁴⁶

Jako způsob právně-etického hodnotového řešení se zde nabízí několik variant, jakým mají autonomní stroje s umělou inteligencí postupovat.

Autonomní stroje s umělou inteligencí mohou buď a) těmto hodnotám ochrany lidského života postavit jako nejvyšší možnou hodnotu, kdy tento interpretační a aplikační postoj následně znemožňuje efektivní využití autonomních strojů s umělou inteligencí pro jiné, než mírové účely a zabraňuje tak možnému dvojímu užití takovýchto autonomních strojů s umělou inteligencí.

Či, případně za b) zde bude existovat ochrana lidského života jako zvláště chráněná hodnota, a to jako první hodnota mezi ostatními chráněnými hodnotami. Bude zde možné takovouto hodnotu konsensuálním způsobem přehlasovat,⁴⁴⁷ a to za užití a aplikace všech ostatních chráněných hodnot v daný okamžik, kdy tyto ostatní hodnoty budou vtěleny do tohoto posuzovaného souboru hodnot.

Obě výše uvedené koncepce mají svá pro a jsou vyvážené v tom ohledu, kdy staví, jako svou primární hodnotu ochranu lidského života a až posléze ochranu všech ostatních zákonem chráněných hodnot.

Autonomní stroje s umělou inteligencí budou schopny v tomto ohledu propojit i dále doposavad nepředstavitelné koncepce ochrany právně-etických otázek, kdy výše uvedená koncepce představuje pouze nejnutnější hodnotový základ, který je nutný zachovat právě za tím účelem, aby se předešlo dříve uvedenému problému tzv. „banálního zla“.⁴⁴⁸

⁴⁴⁶ Založeného na formálně-logických pravidlech. Srov. op. cit. 153, 177, 282, 325.

⁴⁴⁷ Lidově řečeno „přebít.“

⁴⁴⁸ Op.cit. 69. Srovnej. s. 30, s. 101.

Takovéto vyřešení způsobu, jakým předejdeme možnému nastolení situace „banálního zla“ je totiž skutečným problémem, který musí být před užitím autonomních strojů s umělou inteligencí opravdu dořešen.

Je nutno říct, že se bude jednat jen o „minimální standard“ fungování autonomních strojů s umělou inteligencí.

Tato vlastní pravidla o obsahu jednotlivých hodnot, která budou muset mít autonomní stroje s umělou inteligencí, se totiž dostává do již zmíněné situace pomyslné ústavnosti. Tato hodnota, spočívající v ochraně lidského života, bude muset mít zaručen vlastní programovou ochranu, aby nebylo možno s touto hodnotou manipulovat, či ji upravit. Např. by se nabízelo vcelku jednoduché řešení, jak obejít zmiňovanou ochranu lidského života jakožto hodnoty, kterou budou muset autonomní stroje s umělou inteligencí dodržovat.⁴⁴⁹ Bude zde tedy nutné zachovat vlastní fyzickou integritu člověka nejen v jeho vlastní fyzické podobě, nýbrž i ve vlastním poznávání autonomního stroje s umělou inteligencí.⁴⁵⁰

Je snadno představitelné, že by došlo ke změně v rámci tohoto hodnotového souboru, ne způsobem, že by byl nastíněný hodnotový soubor pozměněn v jeho části pomyslné ústavnosti, nýbrž pouze v jiné, jinak nezabezpečené části, která by umožňovala autonomnímu stroji s umělou inteligencí poškodit, případně zničit jinou věc, případně napřímo i osobu, o které by takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí měl získat ryze nepravdivé informace, a tedy, že se nejedná o člověka, ale o další autonomní stroj s umělou inteligencí. V takovém případě není tedy pojmově a hodnotově vyloučeno, aby mohl být druhý autonomní stroj s umělou inteligencí zničen, jelikož se nebude jednat o člověka, ale o stroj.

Tento myšlenkový most je velice problematický zejména z toho úhlu pohledu, že je možné si takovouto situaci lehce představit a takováto situace by způsobila jen zbytečnou paniku, jelikož by se tím říkalo, že autonomní stroje s umělou inteligencí nejsou ani autonomní, ani nadány takovým strojovým rozhraním, aby správně identifikovaly člověka jakožto žijícího lidského tvora.

Proto zde musí být rovněž zaručeno, že v případě každého jednotlivého individuálního autonomního stroje s umělou inteligencí bude existovat i protokol o vlastním jednání takového autonomního stroje na vnější svět, kde budou zanesena veškerá data o přístupech k tomuto autonomnímu stroji, ale hlavně o přístupech do systému pomyslné ústavnosti. Bude se jednat o podobné zařízení, jakým je „černá skříňka“.⁴⁵¹

⁴⁴⁹ Stačilo by změnit hodnotové nastavení takového autonomního stroje s umělou inteligencí tak, aby tento autonomní stroj s umělou inteligencí nerozeznával člověka jako žijící lidskou bytost, ale nýbrž, jako další neživou věc.

⁴⁵⁰ Ibid.

⁴⁵¹ PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: *Www.robolaw.eu: Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics* [online].

V současné době představuje vyhodnocení sesbíraných informací největší technickou překážku ve vývoji autonomních strojů s umělou inteligencí.

Existuje zde tento technický problém nastíněný výše, který spočívá ve správném rozlišení člověka a jiných věcí, případně jen personifikovaných věcí. Řešení tohoto problému je vlastní záležitostí technickou, která nesouvisí s právní úpravou *de lege ferenda* tak úzce, aby zde musel být v této práci takovýto problém vyřešen.

Co je tedy nutné na tomto místě zodpovědět je skutečnost, jak bude předcházeno vzniku problému „banálního zla“, a jak bude muset být zakotven v rámci souboru norem hodnotový systém s prvkem pomyslné ústavnosti, který bude zapovídat zneužití, případně přímo obcházení pomyslné ústavnosti.

Takovéhoto stavu bude docíleno vlastním přesunem částečné odpovědnosti v podobě objektivní odpovědnosti za provoz zvláště nebezpečný na vlastního provozovatele autonomního stroje s umělou inteligencí.

Není možné totiž zcela lpět jen na odpovědnosti za vady výrobku,⁴⁵² jelikož takovýto způsob odpovědnosti by následně razantním způsobem utlumoval a brzdil technický vývoj, jak bylo v rámci této práce již řečeno.⁴⁵³

Je tedy nutné chápat odpovědnost za provoz zvláště nebezpečný⁴⁵⁴ s režimem aktivní perspektivní odpovědnostní koncepce, a s tímto způsobem přistupovat k podmínkám jejich vlastního provozu.

Díky tomuto způsobu fungování se totiž zabrání vzniku „banálního zla“ jako takového, jelikož odpovědnost za provoz autonomního stroje s umělou inteligencí bude ležet plně na provozovateli a za užití přísného režimu odpovědnostního vztahu v podobě objektivní odpovědnosti, pak budou chráněny i zákonem explicitně vyjmenované jednotlivé skutkové podstaty již určených odpovědnostních vztahů, které jsou přímo zákonem určené.⁴⁵⁵

Tato nastíněná koncepce má rovněž ten nesporný vliv, že bude moci dopadat nejenom do soukromoprávní sféry, ale i do veřejnoprávní. Bude tedy mít i dopad na možné přestupkové a deliktní jednání, kterého by se dopustil autonomní stroj s umělou inteligencí.

Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf s. 86a násl.

⁴⁵² Op. cit. 445.

⁴⁵³ Op. cit. 167.

⁴⁵⁴ Ustanovení § 2925 zákona č. 89/2012 Sb.

⁴⁵⁵ Ustanovení §§ 2894 – 2990 zákona č. 89/2012 Sb., přímo poté jednotlivé skutkové podstaty vymezené pod ustanoveními §§ 2920- 2950, zákona č.89/2012 Sb.

8.5.K aktivní perspektivní koncepci a k porušení zákona ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí

Vlastní veřejnoprávní odpovědnost již máme v českém právním řádu zakotvenou, jelikož zde existuje rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2019, čj. 1 As 318/2018-41,⁴⁵⁶ který říká, že není možné pro provozovatele motorového vozidla zprostit se odpovědnosti za delikt ní jednání, kterého se coby řidič takového motorového vozidla nedopustil, když v takový okamžik ani neřídil toto motorové vozidlo a ani které již v takový okamžik soukromoprávně nevlastnil. Nejvyšší správní soud, ač tak jistě nezamýšlel, zde vyšel z principu *res ipsa loquitur*, kdy takováto věc má hovořit sama o sobě a sama za sebe a přijal zde takto přísný výklad současné právní úpravy, který neumožňuje provozovatelům motorových vozidel v režimu „tzv. polopřevodu“ zprostit se veřejnoprávní odpovědnosti. Tento názor zde byl vysloven totiž z toho důvodu, aby se zabránilo v anarchii a byl tak zachována co možná nejvyšší míra právní jistoty v delikt ních odpovědnostních vztazích, kdy zde bude vždy existovat osoby, která bude přímo odpovědná za provoz takového motorového vozidla. Byla tím rovněž sledována skutečnost, aby se posílila v takovéto věci vláda práva. Je nutno říct, že nejčastěji putují motorová vozidla z jedněch „fyzických“ rukou do rukou jiné osoby. Nehledě na skutečnost, ať už se bude jednat o fyzickou osobu, případně o právnickou osobu.

Tyto výše uvedené hodnoty jsou dále posilovány vlastní fyzickou prezentací motorového vozidla před správním orgánem, kdy zde musí být vozidlo přistaveno na stanici technické kontroly k evidenční prohlídce.⁴⁵⁷ Až po takovéto evidenční prohlídce je možno motorové vozidlo přepsat z jednoho provozovatele na dalšího provozovatele.⁴⁵⁸

Nejvyšší správní soud tak tímto přístupem přispěl pro vytvoření právní koncepce provozu autonomních strojů s umělou inteligencí i v rámci Českého právního řádu, jelikož svým rozsudkem řekl, jaký je minimální standard u věcí, které se dokážou pohybovat a působit svou vlastní silou a vahou na vnější svět.

Tato výše uvedená koncepce objektivní odpovědnosti provozovatele motorového vozidla za přestupkové jednání byla potvrzena i v rámci přezkumu Ústavního soudu České republiky.⁴⁵⁹

⁴⁵⁶ NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD. *SPRÁVNÍ TRESTÁNÍ: ODPOVĚDNOST PROVOZOVATELE VOZIDLA ZA SPRÁVNÍ DELIKT* [online]. Brno, Česká republika: Nejvyšší správní soud, 2019 [cit. 2020-07-02]. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2019, čj. 1 As 318/2018-41. Dostupné z: <https://sbirka.nssoud.cz/cz/spravni-trestani-odpovednost-provozovatele-vozidla-za-spravni-deliktp3904.html>

⁴⁵⁷ Viz ustanovení § 8 zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích.

⁴⁵⁸ Ibid.

⁴⁵⁹ Op.cit. 456. Zde je uvedena jako prejudikatura v podobě nálezu pléna Ústavního soudu ČR ze dne 16.05.2018 116/2018 Sb., N 95/89 SbNU 409.

Bylo tomu tak právě v rámci nálezu pléna Ústavního soudu ČR ze dne 16.05.2018 116/2018 Sb., N 95/89 SbNU 409, Pl. ÚS 15/16, o objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla za porušení povinností řidiče.⁴⁶⁰

Byť se tento nálezh netýkal vlastní řešené otázky odpovědnostního vztahu autonomních systémů s umělou inteligencí, podstata řešeného problému byla v tomto ohledu v mnohem zcela totožná. Jde tedy v tomto ohledu o zcela případnou právní analogii v pragmatickém duchu.⁴⁶¹

⁴⁶⁰ Též je zajímavý dříve vyslovený názor Nejvyššího správního soudu, který se v rozsudku ze dne 16. 6. 2016, č. j. 6 As 73/2016-40 vyjadřoval v obiter dictum, k otázce ústavnosti. V tomto rozsudku odmítl názor, že by ustanovení § 10 odst. 3 a § 125f odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, byla v rozporu s ústavním pořádkem. Zde byl i názor Dr. Šimka, že Ústavní soud ČR nějakým způsobem rozhodne věc projednávanou pod sp.zn. Pl. ÚS 15/16. Později skutečně byl nálezh Ústavního soudu vysloven, a to ve prospěch objektivní odpovědnostní koncepce. In ŠIMKA, Karel. *Jak v obiter dictu vyřešit ústavní otázku, aneb proč není trestání provozovatele motorového vozidla za to, že neprozradil, kdo vozidlem spáchal přestupek, protiústavní* [online]. Praha, Česká republika: EPRAVO.cz, 2016 [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jak-v-obiter-dictu-vyresit-ustavni-otazku-aneb-proc-neni-trestani-provozovatele-motoroveho-vozidla-za-to-ze-neprozradil-kdo-vozidlem-spachal-prestupek-protiustavni-103771.html>

⁴⁶¹ Op. cit. 423.

8.6. K aktivní perspektivní koncepcce a jejímu přezkumu

Ústavní soud se totiž zabýval přezkumem souladu ústavnosti těch ustanovení, která stavěla a presumovala odpovědnost osoby za deliktní jednání, ač takováto osoba nebyla v žádném případě ztotožněna ze strany orgánu veřejné moci jakožto řidič motorového vozidla, se kterým byl spáchán delikt. Ba, dokonce nebyla ztotožněna žádná osoba, která by skutečně mohla být označena za pachatele deliktního jednání. V tomto ohledu byl tedy řešen toliko pouze vlastní následek deliktního jednání, nikoliv pak jeho příčina, ani příčinná souvislost.

Takováto koncepcce však není vlastní pro režim jakékoliv trestné právní úpravy, jejímž cílem je za pomoci sankcí vymáhat platné právo. Aby tedy v takovémto případě mohl nastat vlastní negativní účinek spojený se zjištěním porušením norem platného práva, je nutné mít k takovému vlastnímu jednání pachatele, tedy individuálně odpovědnou osobu.

Ústavní soud řešil v tomto svém nálezu právě onen nedostatek fyzické přítomnosti takovéto odpovědné osoby, kterou by bylo možno v daném případě označit za pachatele deliktního jednání.

Ústavní soud provedl rozsáhlý výklad, kterému se budu dále věnovat v kapitole 8.8 této práce a u kterého je nutno si uvědomit, že je možno jej aplikovat i na možnou úpravu odpovědnostního režimu práva autonomních strojů s umělou inteligencí, jelikož takovéto autonomní stroje s umělou inteligencí budou působit na vnější svět, aniž by k tomu, kdy byly přímo fyzicky ovládány jakoukoliv osobou, která by byla osobně přítomna při vlastním jednání autonomního stroje s umělou inteligencí na vnější svět.

Nutno k tomuto bodu podotknout, že Ústavní soud v rámci přijatého odůvodnění tohoto nálezu pléna užil slovo „autonomní“, které užil v odstavci 62, kdy uvedl, že: „Žádné opatření nemůže zcela vyloučit autonomní jednání řidiče vozidla, a tudíž ani možnost, že se úmyslně či neúmyslně dopustí protiprávního jednání.“ Z toho je patrné, že zde Ústavní soud nemohl náležitě rozlišovat užití slova „autonomní“ coby právního pojmu, vztahujícím se výlučně k jednání a působení věci na vnější svět. Tento pojem „autonomní“ zde užil spíše v hodnotovém duchu volním, kdy tak připisoval rovněž k tomuto výrazu i volní složky řidiče motorového vozidla, aniž by však dále rozváděl vlastní úvahu o volní složce. Ústavní soud v tomto tak činil výklad pojmový vykládaného slova „autonomní“, a to indeterministickým způsobem.

Samozřejmě, že je nutno pak i takovouto větu a užitý pojem slova „autonomní“ chápat v kontextu posuzovaného případu. Nicméně je možno uzavřít tím způsobem, že pojem „autonomní“ dostane v dosti pravděpodobně v budoucích rozhodnutích Ústavního soudu, jakožto i ostatních soudů v České republice, potažmo i v Evropě, jiného významu, než má doposavad.

Platí tedy, že tento pojem bývá povětšinou spojován v rámci státoprávní teorie s pojmem suverénní (*anglicky sovereign*). Hodnotový pojmový základ k pojmu suverénní by zde jistě existoval, nikoliv však v kontextu způsobu fungování autonomního stroje s umělou inteligencí. Je zde z povahy věci vyloučeno, aby autonomní stroj s umělou inteligencí byl nadán takovými programově nastavenými schopnostmi, aby si dokázal programově uspořádat vlastní *vůli*, nebo dále, aby se dokázal sám o sobě volným způsobem rozhodovat.

K tomu, aby se tak stalo, by vyžadoval užití a použití nesmírné časové náročnosti při vlastním studiu *vůle* jako takové, aby bylo tedy možno uvažovat o budoucím přenesení takovýchto jednotlivých částí a poznatků z tohoto přírodovědného oboru o *vůli* jako takové. Jak jsem uváděl již v kapitole 1 této práce, takovýchto poznatků není v tomto ohledu skutečně tolik, aby bylo zatím vůbec možno uvažovat o rozkouskování volního jednání osoby, které by bylo přenositelné do strojově čitelného normového souboru v podobě programovacího jazyka a jednotlivých logických operátorů v něm uvedených.

8.7. K aktivní perspektivní koncepci a jejímu naprogramování

Právo samotné, stejně jako právní řád, je rovněž normovým souborem založeným na pojmech stejně podobně, jako jsou založeny jednotlivé programovací jazyky jakožto normové soubory. Jednotlivé pojmy mají své hodnotové významy a funkce, které jsou jim přiděleny. V rámci obou těchto normových systémů dochází k provádění interpretace a aplikace.⁴⁶²

Ovšem s tím rozdílem, že v rámci jednoho normového souboru je možné činit čehokoliv, i když je to takové jednání na vnější svět přímo zakázáno. Jde pak o normový soubor právní. Polčák v tomto ohledu odkazuje na Lessiga a jeho „kód reálného světa“.⁴⁶³

V rámci druhého normového souboru, jakým jsou počítačové programy, je pak takové jednání, ve smyslu konání čehokoliv, nemožné už ze skutečností výše uvedených, tedy z hlediska okolností vztahujícím se k nemožnosti projevu a manifestace vůle navenek mimo však přednastaveného logického postupu založeného na matematicky přeložitelných pojmech. Ve zkratce tedy znamenající jen a pouze to, že takový stroj bude jednat na vnější svět pouze způsobem, který má uvedený (= přednastavený) a to třeba až do svého úplného zničení. Člověk coby osoba s vůlí, se může klidně rozhodnout pro to, že uběhne ultramaraton,⁴⁶⁴ a to i přes skutečnost, že bude zažívat nepřiměřené útrapy po dobu až 2/3 takového závodu, klidně i přes skutečnost, že bude snášet reálnou bolest, bude mít únavové zlomeniny v části chodidel na dolních končetinách. Bude tak činit jen z toho důvodu, jelikož bude poháněn pouze svou *vůlí* daný ultramaraton dokončit. Je pak otázkou, zda si v nějaké fázi uvědomí takový člověk svou pošetilost a daný závod nedokončí, aby si již dále nepoškozoval své zdraví.

Autonomní stroj s umělou inteligencí tak bude činit takovouto opakovanou činnost jen z toho důvodu, že tak bude mít sezdáno, že má jednat na vnější svět, tedy např. běžet a běžet. Nebude mu tedy záležet na poškození sebe sama. Pokud však takovouto okolnost vztahující se k omezení vlastního sebepoškozování nebude mít napřímo zabudovanou do svého normového souboru, jakožto formálně logický operátor, kterým se má řídit.

⁴⁶² Polčák k tomu uvádí: „Mezi základní znaky právního normativního systému patří též princip... Porovnáme-li tedy kauzalitu založenou na kódu a normativitu danou právními regulativy, můžeme jejich mechanismus rozlišit prostřednictvím následujících znaků: - původ pravidel, povaha regulačního (motivačního) faktoru – postih, - uplatnění postihu. Zatímco původcem právních pravidel bývá obvykle stát, je tvorba kódu informační sítě svěřena nejrozličnějším subjektům státní, polostátní, nejčastěji však soukromoprávní povahy. Legitimita ke tvorbě kódu se přitom neopírá o Boha, o doktrínu společenské smlouvy ani například o Grundnormu, ale o historicky založenou fakticitu a technickou kompetenci.“ In POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 189 – 190.

⁴⁶³ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3, s. 189.

⁴⁶⁴ Srovnej. GOGGINS, David. *Can't Hurt Me: Master Your Mind and Defy the Odds*. New York, United States: Lioncrest Publishing, 2018. ISBN 978-1544512273, s. 1 a násl.

Zkrátka není v možnostech normových souborů coby programovacích jazyků, jakožto vlastních pojmových systémů, nastavení takových vlastních formálně logických operátorů, které by v konečném důsledku dokázaly *imitovat vůli a volní jednání*.

8.8. K aktivní perspektivní koncepci u autonomních strojů s umělou inteligencí a názoru Ústavního soudu ČR

Jen na úvod této části rekapituluji pro zřejmost.

Člověk je tvorem a osobou s indeterministickým způsobem působením na vnější svět. Autonomní stroj s umělou inteligencí je věcí s deterministickým působením na vnější svět.

Samotná právní otázka pak tedy v tomto ohledu bude znít: Jakým způsobem můžeme přičítat odpovědnost věcem za deliktní jednání věcí samotných, když takovéto věci samotné dokážou působit samy o sobě na vnější svět?

Při užití právní analogické metody a pragmatického přístupu k výkladu dvou nastíněných filosofických rovin determinismu a indeterminismu zjistíme, že je možné použít na nové otázky staré odpovědi, které se vhodně nabízí jako řešení budoucích problémů.

Řeč je v tomto případě o motorových vozidlech, která se nějakým způsobem, zřejmě působením člověka jako řidiče (vlastního aktivátora volní složky pro jinak od vůle odproštěné věci), ocitla jedoucí příliš rychle, případně špatně nebo nesprávně stojící na komunikaci určená pro motorová vozidla. V takový okamžik, kdy byla tato motorová vozidla zaparkována nesprávně, případně byla příliš rychle jedoucí, došlo k porušení zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu).

Zákonem č. 297/2011 Sb., byla zavedena objektivní odpovědnost provozovatele vozidla za správní delikt, k jehož spáchání dojde tím, že provozovatel vozidla nezajistí, aby při užití vozidla na pozemní komunikaci byly dodržovány povinnosti řidiče a pravidla provozu na pozemních komunikacích stanovená zákonem o silničním provozu.

Byla zde stanovena tato odpovědnost provozovatele vozidla, a to však nehledě na skutečnost, ať už je provozovatelem takového vozidla jakákoliv osoba (fyzická, právnická, podnikající, nepodnikající). Bylo tomu tak učiněno s vědomím toho, že takováto osoba provozovatele motorového vozidla nemůže tuto povinnost splnit, jelikož nebude nadána schopnostmi ovlivnit jednání řidiče předmětného motorového vozidla. Odpovědnost takovéto osoby, coby provozovatele motorového vozidla, byla navíc presumována.

V tomto ohledu mělo být spatřováno v takovéto konstrukci odpovědnostního vztahu vlastního rozporu se základními právy a principy právního státu podle čl. 1. odst. 1 Ústavy.

Tato výše uvedená úvaha byla vtělena do návrhu navrhovatele v rámci řízení o prohlášení části výše uvedeného zákona za neplatný,⁴⁶⁵ případně později, na vyslovení protiústavnosti tohoto ustanovení takového zákona.

Ústavní soud tento návrh svým nálezením zamítl a poskytl k němu poměrně vyčerpávající odůvodnění, leč v leckterém ohledu dosti tautologické a postavené jen na ochraně vyšších hodnot jako takových.

Nemíním to nikterak kriticky, jen úvahy, proč by tomu tak mělo být, mohly být vyloženy více dopodrobna. V tomto ohledu zůstal Ústavní soud ČR dostatečně abstraktním, byť co do vlastní přesvědčivosti čerpal ze své autoritativní síly vyplývající z ústavního pořádku České republiky.

Ústavní soud si v této záležitosti vyžádal vyjádření Vlády ČR, která uvedla, že „správní delikt provozovatele vozidla je založen na objektivní odpovědnosti s možností liberace, nikoliv na absolutní objektivní odpovědnosti. Provozovatel vozidla se zproští odpovědnosti v případě, jestliže prokáže splnění zákonem stanovených liberačních důvodů uvedených v § 125f odst. 5 zákona o silničním provozu. Zároveň platí, že jde o správní delikt subsidiární. K projednání správního deliktu by se mělo přistoupit až tehdy, nebude-li možno na základě žádných důkazů či indicií zjistit skutečného řidiče a vést proti němu přestupkové řízení. Vláda má za to, že konstrukce správního deliktu odpovídá jak konceptu individuální odpovědnosti, tak veřejnému zájmu na potrestání objektivně existujícího protiprávního stavu způsobeného provozem vozidla na pozemních komunikacích.

20. Předmětný správní delikt představuje zvláštní druh odpovědnosti, jehož cílem je postihnout objektivně existující a jednoznačně zjištěný protiprávní stav, který byl způsoben provozem, respektive užíváním vozidla při provozu na pozemních komunikacích. Jde o to, aby tento protiprávní stav nezůstal navzdory nemožnosti potrestat pachatele bez postihu. Ačkoliv je pravidlem, že odpovědnost fyzické osoby nepodnikající je - na rozdíl od odpovědnosti právnické osoby či podnikající fyzické osoby - založena na zavinění a že důkazní břemeno nese v řízení správní orgán, v daném případě jsou dány důvody k odchýlení se od "běžného" konceptu odpovědnosti fyzické osoby. Fyzická osoba zde má totiž zvláštní postavení jako provozovatel

⁴⁶⁵ Domáhal se zrušení ustanovení § 10 odst. 3 ve spojení s ustanovením § 125f odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb. Celý návrh pak zněl, že zda uložení sankce za správní delikt podle § 125f odst. 1 zákona o silničním provozu, jehož se provozovatel vozidla dopustí porušením povinnosti podle § 10 odst. 3 zákona o silničním provozu, nebude mít za následek porušení ústavně zaručených základních práv a svobod žalobce. Tato ustanovení stanoví fyzické osobě, která je provozovatelem vozidla, odpovědnost za to, že jiná osoba při užití tohoto vozidla porušila povinnosti řidiče a pravidla provozu na pozemních komunikacích. Podle krajského soudu tím zákon presumuje vinu provozovatele motorového vozidla za porušení povinností, jejichž splnění nelze zajistit. Provozovatel vozidla může projednání správního deliktu zamezit v podstatě jen tím, že ve lhůtě 15 dnů od doručení výzvy k uhrazení určené částky sdělí údaje o totožnosti řidiče vozidla v době spáchání přestupku, a to i v případě, že jde o osobu blízkou

vozidla, a tudíž nese zvýšenou odpovědnost za dodržování veřejnoprávních povinností v podobě pravidel provozu na pozemních komunikacích.

21. Podobnou úpravu vycházející ze zvýšených nároků na dodržování veřejnoprávních povinností ze strany nepodnikajících fyzických osob, které mají zvláštní postavení, tedy nejsou "běžnými" fyzickými osobami, lze podle vlády nalézt i v jiných zákonech. Zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů, například upravuje objektivní odpovědnost fyzické osoby v postavení dopravce. Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů, stanoví objektivní odpovědnost fyzické osobě v postavení vlastníka lesa, nebo zákon č. 200/1994 Sb., o zeměměřictví a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů, upravuje objektivní odpovědnost osoby, které bylo uděleno úřední oprávnění.

22. Vláda zdůrazňuje, že správní sankce, kterou je možné provozovateli vozidla uložit, svou výší nepřesahuje částku odpovídající pokutě za přestupek. V některých případech může být dokonce znatelně nižší. Nebylo-li prokázáno, že přestupek spáchal sám provozovatel, pak mu není možné přidělit body v bodovém systému ani mu uložit zákaz činnosti. Osoba stíhaná za přestupek tak není, jak je nesprávně uváděno v návrhu, ve výhodnějším postavení než osoba stíhaná za správní delikt.

23. Napadená ustanovení podle vlády neukládají provozovateli vozidla břemeno, které není schopen unést. Vlastnictví zahrnuje podle čl. 11 odst. 3 Listiny i závazek vůči ostatním zájmům chráněným Ústavou a Listinou, který jde k tíži vlastníka. Provozovatel vozidla, byť nemusí být vždy jeho vlastníkem, je osobou, která má vozidlo dlouhodobě soustavně ve své moci a reálně s ním nakládá, rozhoduje o jeho používání, zajišťuje jeho opravy, údržbu a plnění dalších povinností, které jsou s provozem vozidla spojeny. V českém právním řádu není nijak výjimečné, že povinnost nedopadá na osobu, která má v danou chvíli vozidlo ve své moci, ale že je určena jedna osoba, která řádné provozování vozidla zajišťuje a která je nositelem příslušných povinností, spolu s přiměřenými liberačními důvody. Například podle § 83 odst. 1 zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích a o změně zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění zákona č. 307/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, (dále jen "zákon o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích") je provozovatel vozidla sankcionován za to, že bylo provozováno vozidlo, aniž by na něm byla umístěna tabulka s poznávací značkou.

24. Svěřením vozidla jiné osobě se provozovatel vozidla nezabývá výkonu vlastnického práva ani odpovědnosti za následky, které budou užitím vozidla způsobeny. Objektivní

odpovědnost za následky způsobené provozem vozidla je v soukromoprávní rovině předvídána v § 2927 a násl. občanského zákoníku a je zcela přiměřené, že obdobná odpovědnost je v rovině obecné, tedy vůči ochraně života, zdraví a majetku ostatních osob, zakotvena i v právu veřejném. Provozovatel vozidla je vždy spoluodpovědný za provoz vozidla. Tím, že svěřil vozidlo jiné osobě, je s touto osobou vždy v určitém "smluvním" vztahu, a má tedy možnost určit podmínky a způsob, jakým bude vozidlo užito, a případně i vyřešit následky nesprávného způsobu užití vozidla. Provozovatel má tedy možnost, kromě výchovného působení na řidiče, kterému dává k dispozici vozidlo, rovněž nastavit takové parametry vzájemného vztahu, ve kterých bude zohledněno i případné porušení jeho odpovědnosti vyplývající z § 10 odst. 3 zákona o silničním provozu. Následně může vymáhat uloženou částku správní sankce po skutečném pachateli.

25. Opodstatnění nemá ani tvrzení, podle něhož napadená ustanovení nejsou v souladu se zásadou presumpce neviny podle čl. 40 odst. 2 Listiny. Předmětem řízení o správním deliktu není zkoumání zavinění provozovatele vozidla za porušení konkrétního pravidla provozu na pozemních komunikacích, neboť jde o objektivní odpovědnost, která je běžně stanovena v dopravních předpisech. Peněžitá pokuta v mnohem nižším rozmezí zohledňuje sekundární povahu správního deliktu. Dopady do osobní sféry provozovatele vozidla jsou proto nižší, než by byly dopady při přímém potrestání řidiče.

26. Vláda si je vědoma určité kolize dvou ústavně chráněných hodnot. Na jedné straně stojí právo každého odepřít výpověď, jestliže by tím způsobil nebezpečí postihu sobě nebo osobě blízké. *„Na straně druhé stojí důležité veřejné zájmy, kterými jsou především zajištění bezpečnosti silničního provozu, respektive ochrana života, zdraví a majetku ostatních osob, jakož i zajištění vymahatelnosti práva.“* U deliktů zjištěných prostřednictvím automatické techniky není možno přímo na místě zjistit totožnost pachatele. Jeho následné zjištění z podkladů, které má správní orgán k dispozici, je zas velmi komplikované a bez spolupráce provozovatele vozidla takřka nemožné. *„Před nabytím účinnosti zákona č. 297/2011 Sb. zůstávalo velké množství těchto deliktů nevyřešeno, neboť ze strany provozovatelů vozidla docházelo k excesivnímu využívání (respektive zneužívání) práva odepřít výpověď, což však způsobovalo faktickou nemožnost důsledného postihování pachatelů zdokumentovaných protiprávních jednání.“* Cílem zákonodárce proto bylo zajistit vyváženou ochranu všech výše uvedených hodnot, přičemž tohoto cíle bylo možno dosáhnout toliko zavedením institutu objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla. Tato vyváženost je podle názoru vlády zajištěna zejména charakterem sankce, sekundární povahou objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla ve vztahu k odpovědnosti řidiče vozidla za přestupek, a tím, že se odpovědnost provozovatele vozidla uplatňuje jen v případě některých porušení pravidel provozu na pozemních komunikacích. *„Přestože tedy mohou být důsledky*

posuzované objektivní odpovědnosti vnímány jako určitý tlak na provozovatele vozidla, aby sdělil, kdo v okamžiku porušení pravidel provozu na pozemních komunikacích vozidlo řídil, a je tedy pachatelem přestupku, tento tlak je vyvážen výše uvedenými parametry. “⁴⁶⁶

Z výše uvedeného je patrné, že Vláda ČR předložila tento zákon Parlamentu ČR s odůvodněním nutnosti zajistit větší vymahatelnost práva při provozu na pozemních komunikacích, jakož i s vědomím toho, že zavedením tohoto aspektu „konečné odpovědnosti“ provozovatele motorového vozidla, bude působit takovýto normový soubor s aktivním preventivním přístupem odpovědnosti za újmu oproti odchýlení se od původní koncepce, kterou je retrospektivní odpovědnostní koncepce.

Vláda ČR posléze své vyjádření doplňovala, kdy uvedla, rovněž i vyslovený názor na téže otázku ze strany Nejvyššího správního soudu, a to z rozsudku ze dne 16.06.2016, evidovaného pod č.j. 6 As 73/2016-40,⁴⁶⁷ kdy Vláda ČR uvedla, že v tomto rozsudku se Nejvyšší správní soud zabýval i otázkou souladnosti napadených ustanovení v souladu s ústavním pořádkem, kdy zde byl podáván následující výklad ze strany Nejvyššího správního soudu, že "vezmeme-li v úvahu, že právní úprava odpovědnosti provozovatele vozidla podle § 10 odst. 3 a § 125f zákona o silničním provozu je omezena na úzkou skupinu deliktů objektivně a spolehlivě zjištěných prostřednictvím automatizovaného technického prostředku používaného bez obsluhy při dohledu na bezpečnost provozu na pozemních komunikacích nebo spočívajících v neoprávněném zastavení nebo stání [§ 125f odst. 1 písm. a)], (sic)

- za podmínky, že takové porušení pravidel nemá za následek dopravní nehodu [pak by se plně uplatnila individuální odpovědnost pachatele na principu zavinění; § 125f odst. 1 písm. c)], (sic - pozn. red.)

- kdy navíc nejde o odpovědnost absolutní, nýbrž s možností liberace z důvodů, které registrovaný provozovatel vozidla nemohl nijak ovlivnit (srov. § 125f odst. 5),

- a dokonce kdy - nad rámec nutného - podle zákonné konstrukce nastupuje odpovědnost provozovatele vozidla teprve sekundárně, tj. pouze v případě, že nezbytné kroky ke zjištění skutečného pachatele přestupku nevedly k cíli (§ 125f odst. 4),

⁴⁶⁶ Nález pléna Ústavního soudu ČR ze dne 16.05.2018 116/2018 Sb., N 95/89 SbNU 409, Pl. ÚS 15/16.

⁴⁶⁷ Op. cit. 460.

- a konečně přihlédneme-li k povaze a intenzitě této formy nepřímého nátlaku na provozovatele vozidla (limitovaná výše pokuty, absence ukládání bodů do registru řidičů), nemá Nejvyšší správní soud ... vážný důvod pochybovat o tom, že předmětná právní úprava v testu ústavnosti ob stojí". Vláda ČR dále uvedla, že „Nejvyšší správní soud odkázal i na některá rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, v nichž nebylo shledáno porušení čl. 6 Úmluvy v případě obdobných zákonných úprav v Rakousku a Velké Británii.“⁴⁶⁸

⁴⁶⁸ Op. cit. 466.

8.9. Vlastní přezkum otázek ústavnosti napadené právní úpravy

Ústavní soud přistoupil ke zkoumání otázek 1) objektivní odpovědnosti z hlediska požadavku splnitelnosti právní povinnosti podle čl. 2 odst. 3 a čl. 4 odst. 1 Listiny, 2) objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla jako zásahu do vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny, 3) objektivní odpovědnosti za správní delikt z hlediska presumpce neviny (čl. 40 odst. 2 Listiny, čl. 6 odst. 2 Úmluvy), 4) práva jednotlivce odepřít výpověď v případě, kdy označení pachatele může zabránit zahájení řízení o správním deliktu, za který nese objektivní odpovědnost (čl. 37 odst. 1 Listiny, čl. 6 odst. 1 Úmluvy) a dále 5) vyjádřením vlastního názoru obiter dictum do budoucna.

Objektivní odpovědnost z hlediska požadavku splnitelnosti právní povinnosti.

K prvnímu bodu⁴⁶⁹ uvedl Ústavní soud následující skutečnosti, které stojí za zmínění.

„62. Ústavní soud posoudil napadená ustanovení z hlediska požadavku splnitelnosti právní povinnosti, přičemž se zabýval oběma uvedenými alternativami jejich výkladu. Podle prvního z nich je obsahem povinnosti provozovatele vozidla určité aktivní jednání, které je způsobilé zamezit porušení povinností řidiče nebo pravidel provozu na pozemních komunikacích. Otázkou však zůstává jejich identifikace. *„Žádné opatření nemůže zcela vyloučit ‚autonomní jednání‘ řidiče vozidla, a tudíž ani možnost, že se úmyslně či neúmyslně dopustí protiprávního jednání.“* Za smysluplný zjevně nelze považovat ani výklad, podle něhož má být provozovatel vozidla vždy přítomen jeho užití a svým fyzickým zásahem (třeba strhnutím volantů) zamezit řidiči porušit jeho povinnosti. Takovýto požadavek by byl na míle vzdálen od reálného běhu věci a neobstál by ani z hlediska jiných ustanovení zákona o silničním provozu, která stanoví povinnosti řidiče.“ (zvýraznění přidáno ze strany autora).

„68. Požadavek splnitelnosti právní povinnosti lze vztáhnout jak na povinnost, s jejímž porušením je spojen vznik objektivní odpovědnosti, tak na sankční povinnost, která je jejím právním následkem. V případě napadených ustanovení to znamená, že tímto hlediskem lze posuzovat jednotlivé povinnosti řidiče a pravidla provozu na pozemních komunikacích, která však v tomto ohledu nejsou nijak zpochybňována. Rovněž by mohla být z hlediska splnitelnosti posuzována i pokuta za posuzovaný správní delikt podle § 125f odst. 3 zákona o silničním provozu. Z povahy věci naopak není možné posuzovat splnitelnost objektivní odpovědnosti samotné, neboť ta není vlastním pravidlem chování, ale jen stanovením právního následku.“⁴⁷⁰ (zvýraznění přidáno ze strany autora).

⁴⁶⁹ K objektivní odpovědnosti z hlediska požadavku splnitelnosti právní povinnosti podle čl. 2 odst. 3 a čl. 4 odst. 1 Listiny.

⁴⁷⁰ Op. cit. 466.

Jak je patrné, i Ústavní soud zde činí znatelného rozdílu v tom ohledu, že objektivní odpovědnost provozovatele motorového vozidla odděluje a staví jej jen do role a postavení následku, aniž by zde vyžadoval příčinnou souvislost. Dále k tomuto mlčí, a je nutné tedy k tomuto doplnit.

Vlastní režim objektivní odpovědnosti v posuzované situaci je nutno spatřovat s vlastním ontologickým hodnotovým bytím, jelikož není v moci žádného orgánu veřejné moci, a bylo by i proti hodnotám všeobecné svobody pohybu a zásady ochrany soukromí, aby pak byl například každý jednotlivý řidič sledován, aniž by k tomuto mělo být zákonného důvodu. Je tedy zřejmé, že taková koncepce by byla v rozporu s materiálním právním státem. Je tedy nutné, pro zachování materiálního právního státu volit hodnotově takovou právní úpravu, kterou se bude aktivně působit na jednání jednotlivých účastníků silničního provozu, aniž by se tím výrazněji zasahovalo do práva na ochranu soukromí a svobodu pohybu.

Objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla jako zásahu do vlastnického práva.

Ke druhé otázce,⁴⁷¹ při které podroboval právní úpravu testu proporcionality, uvedl Ústavní soud, že:

„74. Ústavní soud spatřuje účel napadených ustanovení v zajištění bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, tedy především v preventivním působení na jednání účastníků silničního provozu, aby nedocházelo k takovému jednání, které by mohlo mít za následek ztráty na životech či poškození zdraví nebo majetku. Napadená ustanovení sledují v podstatě stejný účel jako zákonné povinnosti řidiče nebo pravidla provozu na pozemních komunikacích, jejichž porušení má za následek spáchání správního deliktu podle § 125f odst. 1 zákona o silničním provozu. Jde nepochybně o legitimní účel, k jehož dosažení mohl zákonodárce stanovit povinnosti představující zásah do vlastnického práva provozovatele vozidla. Odpovídá totiž zásadám obsaženým v čl. 11 odst. 3 Listiny, podle něhož vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy.“⁴⁷²

„78. Pokud jde o otázku, zda bylo možné sledovaného cíle dosáhnout jiným způsobem, který by byl ve vztahu k dotčenému základnímu právu šetrnější, Ústavní soud zvažoval existenci jiných možných variant řešení, které by byly co do své účinnosti srovnatelné se zákonodárcem zvoleným řešením. V tomto ohledu se jako první možnost nabízí zachování dřívějšího stavu, kdy objektivní odpovědnost provozovatele vozidla ani s ní spojený zásah do jeho vlastnického práva

⁴⁷¹ K objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla jako zásahu do vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

⁴⁷² Op. cit. 466.

nebyly stanoveny vůbec a za přestupky, jejichž spácháním vzniká předmětná objektivní odpovědnost, odpovídal výlučně jejich pachatel.“⁴⁷³

„79. Důvod, pro který zákonodárce přistoupil ke stanovení objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla nad rámec již existující úpravy přestupků podle zákona o silničním provozu, spočívá ve snaze odstranit stav, kdy některé z těchto přestupků nebylo možné ve velkém počtu případů postihnout. Bylo sice spolehlivě prokázáno, že se přestupek stal, chyběly však účinné prostředky ke zjištění osoby řidiče, který se ho měl dopustit. Automatizované technické prostředky často nezaznamenaly pachatele, nebo jej nezaznamenaly natolik ostře, aby jej bylo možno ztotožnit s konkrétní osobou. V případě neoprávněného zastavení nebo stání pak bránila identifikaci řidiče jeho nepřítomnost. Jiné možnosti zjištění osoby řidiče byly zpravidla velmi omezené. Přehled o tom, kdo vozidlo užíval, by nicméně vždy měl mít jeho provozovatel.“⁴⁷⁴

Zde Ústavní soud vyložil, jak vnímá jednotlivé hodnoty, kdy samozřejmě přednost má v rámci zásady humanity ochrana života a zdraví, před ochranou vlastnického práva.

Je zajímavým poznatkem pro budoucnost vidět, jak se Ústavní soud postavil k otázce toho, kdy nebylo možno fyzicky zastihnout řidiče motorového vozidla, se kterým byl spáchán delikt. Ústavní soud uzavřel, že přehled o tomto má mít provozovatel motorového vozidla.

Z hlediska právní úpravy provozu autonomních strojů s umělou inteligencí tomu bude totiž stejně tak. Provozovatel bude odpovědný za provoz takového autonomního stroje, jelikož to bude právě provozovatel, který bude autonomnímu stroji s umělou inteligencí určovat, kam a s čím se vypraví, případně, jak se bude navracet zpět. To vše však s vědomostí toho, že v případě, že by zde nastala po takové cestě nějaká právní událost, která by se přihodila autonomnímu stroji s umělou inteligencí, a vinou by byla chyba ve výpočtu ze strany takového autonomního stroje, pak by mohl a měl mít takovýto provozovatel možnost zproštění odpovědnosti za takovouto právní událost, pokud by ovšem byl schopen skutečně prokázat, že právní události samotné předcházela chyba ve výpočtu autonomního stroje s umělou inteligencí. Je snadné si představit, jak by takováto chyba byla způsobena např. hackerským útokem na samotný software autonomního stroje, který by jej nějakým způsobem přinutil se zachovat na vnějším světě určitým škodlivým způsobem.

Objektivní odpovědnosti za správní delikt z hlediska presumpce nevin.

Ke třetí otázce⁴⁷⁵ uvedl Ústavní soud, následující, které je nutno, jako významné zmínit.

⁴⁷³ Op. cit. 466.

⁴⁷⁴ Op. cit. 466.

⁴⁷⁵ K objektivní odpovědnosti za správní delikt z hlediska presumpce nevin (čl. 40 odst. 2 Listiny, čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

„95. Zásada presumpce nevinoty se týká všech správních deliktů, včetně správního deliktu podle § 125f odst. 1 zákona o silničním provozu. I v tomto případě stát musí unést důkazní břemeno, pokud jde o skutkový závěr, že při užívání vozidla došlo k porušení povinností řidiče nebo pravidel provozu na pozemních komunikacích, které vykazuje znaky přestupku. Rovněž musí prokázat, že byly splněny podmínky pro zahájení řízení o uložení pokuty za uvedený správní delikt, včetně toho, že byly učiněny nezbytné kroky ke zjištění pachatele přestupku. *„Jsou-li ovšem tyto podmínky splněny, odpovědnost provozovatele vozidla vzniká jako právní následek bez ohledu na zavinění. Pro tento následek nemá význam otázka viny, protože u něj logicky není ani prostor pro uplatnění presumpce nevinoty.“*“ ⁴⁷⁶(zvýraznění přidáno ze strany autora).

„96. Ústavní soud nespatřuje v zásadě presumpce nevinoty podle čl. 40 odst. 2 Listiny překážku objektivní odpovědnosti za správní delikt. *„Jde o procesní zásadu vztahující se k trestnímu řízení, respektive k řízení o trestním obvinění, z níž samotné však neplynou omezení pro stanovení skutkových podstat trestných činů či správních deliktů.“* Takováto omezení lze naopak - v závislosti na povaze deliktu i právních následcích, které jsou spojeny s jeho spácháním - dovozovat z jiných ústavně zaručených základních práv a svobod. Právě takto dotčená základní práva, a nikoliv zásada presumpce nevinoty, jsou rozhodujícím kritériem přípustnosti objektivní odpovědnosti za správní delikt.“ ⁴⁷⁷(zvýraznění přidáno ze strany autora).

Ústavní soud zde rozlišuje významným způsobem, mezi příčinnou a následkem, kdy tedy uvedl, že v případě porušení takovéto zákonně chráněné hodnoty má přednost řešení následku před zkoumáním příčiny. Takováto úprava je vhodná právě pro řešení vlastní odpovědnosti při provozu autonomních strojů s umělou inteligencí, jelikož takováto přísná koncepce bude zachovávat mnohem větší míru veřejného pořádku a bude zabráňovat tomu, aby v rámci vlastní činnosti autonomní stroje s umělou inteligencí se staly jen pouhým nástrojem pro páčání jednání známého pod pojmem „banálního zla“, které by velice negativním způsobem mohlo ovlivnit vnímání většinové společnosti autonomních strojů s umělou inteligencí, a tj. jen jako strojů, které mají napomáhat k obohacování určitých „neznámých“ osob, které budou ukryty za nepropustným korporátním závojem a svým provozem takových autonomních strojů s umělou inteligencí by jen docházelo k obtěžování, případně i k ohrožování života a zdraví ostatních osob, když by bylo vyloučeno, z povahy věci, aby tyto vlastní autonomní stroje s umělou inteligencí byly následně postaveny před orgán veřejné moci k odpovědnosti.

Práva jednotlivce odepřít výpověď v případě, kdy označení pachatele může zabránit zahájení řízení o správním deliktu, za který nese objektivní odpovědnost.

⁴⁷⁶ Op. cit. 466.

⁴⁷⁷ Op. cit. 466.

U čtvrté⁴⁷⁸ otázky Ústavní soud uvedl, že:

„106. Napadená ustanovení ale neomezují provozovatele vozidla ve využití jeho práva odepřít výpověď pro nebezpečí trestního stíhání jeho nebo jeho osoby blízké podle čl. 37 odst. 1 Listiny ani nepřímo. Samotná možnost vyhnout se stíhání pro správní delikt podle § 125f odst. 1 zákona o silničním provozu označením řidiče vozidla, která je důsledkem subsidiarity tohoto správního deliktu k přestupku řidiče, ještě nezakládá právní či faktickou překážku uplatnění uvedeného práva. Každý z těchto správních deliktů sleduje jiný účel. *„Zatímco subjektivní odpovědnost řidiče za přestupek je následkem jeho protiprávního jednání, objektivní odpovědnost provozovatele vozidla za správní delikt je výrazem jeho širší odpovědnosti jako vlastníka vozidla, respektive osoby, která vozidlo se souhlasem jeho vlastníka provozuje.“* Zákon může stanovit provozovateli vozidla povinnosti k zajištění účinné regulace silničního provozu, kterou si vyžaduje masivní využívání motorových vozidel, s nímž jsou přirozeně spojena některá nebezpečí pro životy, zdraví a majetek lidí. *„Každý, kdo se rozhodne opatřit si vozidlo, si musí být těchto povinností vědom.“*“⁴⁷⁹(zvýraznění přidáno ze strany autora).

Zde je patrný výše uváděný hodnotový posun, kdy se dává přednost aktivní preventivní motivaci pro jednotlivé provozovatele a způsobu, jakým mají zabezpečovat svá motorová vozidla, před možným zneužitím. Tento přístup bude nutné mít i v případě provozu autonomních strojů s umělou inteligencí, kdy takovýto provozovatelé budou aktivně nabádání k tomu, aby své autonomní stroje s umělou inteligencí měli skutečně vybaveny nejvyšším možným zabezpečením, ať už mechanickým, či nehmotným, programovým, aby se tak aktivně předešlo zneužití takovéhoho prostředku. Tato právní úprava je tedy právní úpravou jedinou na místě.

Obiter dictum

A jako „obiter dictum“ uvedl Ústavní soud následující.

„109. Závěrem Ústavní soud zdůrazňuje, že se v rámci svého ústavněprávního přezkumu zabýval napadenými ustanoveními toliko v abstraktní rovině a neposuzoval existující praxi při jejich používání. Je to však až konkrétní postup příslušných správních orgánů, na němž závisí, zda bude zákonem stanovená objektivní odpovědnost provozovatele vozidla skutečně působit na řidiče tak, aby neporušovali své povinnosti a pravidla silničního provozu. Právě od tohoto postupu se odvíjí rozmístění automatizovaných technických prostředků používaných bez obsluhy, jejichž využití je s výjimkou neoprávněného zastavení nebo stání předpokladem vzniku odpovědnosti

⁴⁷⁸ Právo jednotlivce odepřít výpověď v případě, kdy označení pachatele může zabránit zahájení řízení o správním deliktu, za který nese objektivní odpovědnost (čl. 37 odst. 1 Listiny, čl. 6 odst. 1 Úmluvy).

⁴⁷⁹ Op. cit. 466.

provozovatele vozidla za správní delikt podle § 125f odst. 1 zákona o silničním provozu. Orgány veřejné moci jsou proto povinny usilovat o to, aby rozmístění automatizovaných technických prostředků skutečně bránilo vzniku škodlivých následků spojených s porušováním povinností řidiče, a aby naopak nesloužilo především naplňování obecních rozpočtů, jejichž jsou pokuty, respektive určené částky příjmem (§ 125e odst. 6 a § 125h odst. 8 zákona o silničním provozu).“

480

Byť toto obiter dictum cílí na zcela jiné situace, tedy jen na vymáhání pokut za nedodržení nejvyšší povolené rychlosti v obci, je zcela na místě brát první větu, kdy Ústavní soud podal tento výše uvedený výklad v abstraktní rovině.

⁴⁸⁰ Op. cit. 466.

8.10. Závěrem k přezkumu ústavnosti aktivní perspektivní odpovědnostní koncepce

Tento abstraktní výklad, tak, jak byl proveden, totiž v žádném případě nerefletoval absolutně volní složku samotného řidiče motorového vozidla, tedy samotného „neztotožněného“ pachatele deliktu.

Toto kritérium je nesmírně důležité právě z toho pohledu, že volní složka coby subjektivní stránka deliktního jednání, tak nemůže být ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí naplněna. Rovněž je toto kritérium důležité z toho důvodu, že pak zcela dopadá na škodní jednání, které je způsobeno bezpilotním systémem ovládaným ze strany pilota řídícího bezpilotní systém na dálku. Po škodní události se bude totiž jen velice těžko vyšetřovat a prokazovat, kdo byl pilotem takového bezpilotního systému, a to obzvláště za situace, kdy je mnohem více pravděpodobné, že takovýto pachatel – pilot, z místa škodní události uteče. V případě, že by v rámci ztotožňování takového pilota mělo být posléze spoléháno na součinnost provozovatele samotného bezpilotního systému se kterým byla způsobena újma, mohlo by se právo dostávat do obdobné slepé uličky, jako tomu bylo v rámci přezkumu ze samotného výše uvedeného nálezu Ústavního soudu ČR. I samotný provozovatel bezpilotního systému by mohl tvrdit, že samotný bezpilotní systém byl pilotován na dálku dálkově řídícím pilotem a odkazoval by se přitom na zákaz sebeobviňování a na možnost uchránit před právními postihy svou osobu blízkou.

Proto považuji tento výklad a posouzení ústavnosti zachování této odpovědnostní koncepce za naprosto stěžejní pro budoucí postavení zákonem chráněných hodnot při přijímání právní úpravy odpovědnosti za provoz autonomních strojů s umělou inteligencí, které budou nadány schopnostmi působit na vnější svět, jakož způsobovat újmu a dopouštět se protiprávního jednání. Nutno podotknout, že to však nebude činěno o vlastní vůli těchto autonomních strojů s umělou inteligencí, jelikož tato u nich absentuje a nemůže být přítomna.

V další kapitole se budu věnovat možné použitelnosti okolností vylučujících protiprávnost v právu autonomních strojů s umělou inteligencí.

8.11. K odpovědnosti a k okolnostem vylučujícím protiprávnost u autonomních strojů s umělou inteligencí.

K vlastní soukromoprávní odpovědnostní koncepci lze uvést obecně ještě následující.

Lze říct, že napříč právními řády, které jsou postaveny na římskoprávní kontinentální tradici, je stanovován vznik odpovědnostního vztahu za újmu v podobě porušení všeobecné prevenční povinnosti.

V tomto ohledu lze říct, že nedodržení a porušení této všeobecné prevenční povinnosti může vést ke vzniku újmy. Slovo může je zde použito záměrně, jelikož samotné porušení všeobecné prevenční povinnosti totiž vůbec nemusí znamenat, že dojde ke způsobení újmy.

Rovněž lze říct, že specifické druhy odpovědnostních vztahů jsou postaveny, v závislosti na své konstrukci, buď na retrospektivní odpovědnostní koncepci, anebo případně na aktivní perspektivní odpovědnostní koncepci.

Základní odpovědnost za újmu (jinak za škodu v materiálním smyslu, poté za nemajetkovou újmu v imateriálním smyslu), je stanovena v českém právním řádu v ustanovení § 2894 a následujících zákona č. 89/2012 Sb., v podobě obecné normy.

V dřívější právní úpravě, v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, byla úprava odpovědnosti vymezena na odpovědnost za škodu, odpovědnost za vady a odpovědnost za prodlení.

U odpovědnosti za škodu platilo, že odpovědnost za škodu vzniká subjektu občanskoprávního vztahu, způsobí-li škodu na věcech, zdraví, či životním prostředí. Byla upravena v občanském zákoníku v části šesté, počínaje ustanovením § 416.⁴⁸¹

Toto samotné obecné ustanovení zakotvovalo prevenční povinnost proti vzniku škod v rámci občanskoprávních vztahů.

Teoreticky byly nutné předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu v občanském právu vymezeny následujícím způsobem.

Vyžadovalo se: 1) porušení právní povinnosti (vlastní protiprávní úkon) nebo zákonném kvalifikovaná škodní událost, 2) samotná škoda, 3) příčinná souvislost (kausální nexus) a rovněž obvykle i zavinění (a to u subjektivní odpovědnosti za škodu).

V případě vlastního protiprávního úkonu nebo zapříčiněním kvalifikované škodní události, jest tedy řečeno, že se pod tímto pojmem protiprávního úkonu rozumí takový úkon, který je v rozporu s objektivním právem. V tomto je zde řečeno, že protiprávnost úkonu je daná nejen

⁴⁸¹ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2012. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-948-7, s. 248

tehdy, kdy úkon právo přímo ohrožuje nebo porušuje, ale také tehdy, kdy takovýto protiprávní úkon právo obchází. Samotný protiprávní úkon může spočívat jak v konání (v podobě komisivního protiprávního úkonu), tak i v případě opomenutí něčeho, co mělo být vykonáno z titulu povinnosti tak vykonat (v podobě omisivního protiprávního úkonu).

Bez samotné protiprávnosti nemůže vlastní odpovědnostní povinnost subjektu vzniknout.⁴⁸²

Zákonem kvalifikovaná škodní událost má své místo v případě užití objektivní odpovědnosti za škodu. Ta je poměrně stálým předpokladem u vlastních činností, s nimiž je spojeno určité vyšší riziko.

Pokud tedy v důsledku takovéto kvalifikované škodní události vznikne škoda, bude za ni škůdce odpovědný.

Jsou však případy, kdy se vlastní protiprávní jednání dovoluje. Takovéto dovolení je zde dáno z těch důvodů, že jsou jimi chráněné vyšší pojmové hodnoty, než je samotná prevence před vznikem škody a újmy samotné. Jde o *okolnosti vylučující protiprávnost*.

Okolnost vylučující protiprávnost je zákonem upravená situace, která z důvodu ochrany majetku, života, či zdraví, umožňuje, nebo dokonce přikazuje), aby se subjekt zachoval způsobem, který by jinak znamenal způsobení protiprávního jednání. Nastoupí-li však v takovém zákonem předvídaném případě takováto okolnostní situace, která presumuje vlastní nastolení okolností vylučujících protiprávnost, pak v takovém případě, zde ani nemůže být řeči o vlastní odpovědnosti za škodu.

Mezi okolnosti vylučující protiprávnost tradičně patří:

1) plnění zákonné povinnosti, 2) výkon subjektivního práva, 3) svépomoc, 4) jednání v nutné obraně, 5) jednání v krajní nouzi, 6) svolení poškozeného, 7) přípustné riziko, 8) oprávněné použití zbraně.

Dále je nutno uvažovat pro účely této práce i o dalších dvou kategoriích, vylučujících protiprávnost. Bude se jednat o 9) chybu ve fungování nebo ve funkčnosti, a dále o 10) chybu ve výsledku.

U těchto nových kategoriích nepůjde toliko o vlastní okolnosti vylučující protiprávnost v témže světle, jako v tom případě, že by zde docházelo k zániku odpovědnosti a nebyl zde tak nastolen odpovědnostní vztah a povinnost odčinit újmu. Zde půjde jen o stanovení kritérií, kdy v případě naplnění jednotlivých premis z těchto kritérií povedou k přenesení odpovědnosti ze strany provozovatele autonomního stroje s umělou inteligencí na výrobce autonomního stroje

⁴⁸² Ibid. s. 249

s umělou inteligencí. Základem právě pro přenesení této odpovědnosti bude ta skutečnost, že se bude jednat již o odpovědnost za vady výrobku.⁴⁸³ Základ pro odpovědnost za škodní událost, případně za deliktní stav tak bude v tomto ohledu učiněn na základě objektivního zkoumání vlastního výrobku. Příčinná souvislost v tomto ohledu bude zjišťována ze strany kompozice programového nastavení autonomního stroje s umělou inteligencí. K vlastní odpovědnosti práva z vad u počítačových programů, které budou používány ze strany výrobců autonomních strojů s umělou inteligencí, pak odkazují na další literaturu, která se zabývá touto odpovědností zcela.⁴⁸⁴

Nutno zmínit, že takovéto vlastní okolnosti vylučující protiprávnost, ve svém tradičním smyslu, které dopadají na jednání osob s *vůlí* jako takovou, nemohou být užity na autonomní stroje s umělou inteligencí, jelikož tyto autonomní stroje s umělou inteligencí nemají žádnou vůli.

Jaké tedy budou vlastní „staronové,“ případně „nové“ okolnosti vylučující protiprávnost, které budou moci dopadat na odpovědnostní vztahy za újmu způsobené autonomními stroji s umělou inteligencí při působení na vnější svět?

A co k tomu vlastní otázka proporcionality? Jakým způsobem by měla být takováto pojmová kategorie, která se vymyká z monistické právní koncepce s polarisací k pozitivnímu a negativnímu, být vtělena do normových souborů autonomních strojů s umělou inteligencí? Jak vlastně může takovýto pluralistický model být vtělen do normového souboru? Je to zatím vůbec představitelné? Pro mě samotného toto není v žádném případě představitelným hlediskem, jakým způsobem by mohlo býti přistupováno k pojmu proporcionalita jako pluralistickému pojmu, když právo coby normový soubor a programovací jazyky, coby normové soubory, staví na dualismu dvou hodnot, pozitivní nebo negativní a nedokážou tak přijít na mimo exaktní poměření proporcionality jednotlivých práv a jejich právních režimů.

⁴⁸³ TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém? *Revue pro právo a technologie*. [Online]. 2018, č. 18, s. 29-54. [cit. 2020-05-31]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/10452>

⁴⁸⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009, o právní ochraně počítačových programů. Dále potom Dalšími směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006, směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006, směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 96/9/ES ze dne 11. března 1996, směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/29/ES ze dne 22. května 2001, směrnice Evropské parlamentu a Rady č. 2001/84/ES ze dne 27. září 2001 a směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004. Dále TOMÍŠEK, Jan. Software jako věc v režimu nového občanského zákoníku. *Revue pro právo a technologie*. [Online]. 2014, č. 9, s. 197-210. [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/5021>, dále MAISNER, Martin. Základy softwarového práva. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, xv. Právní monografie. s. 98-104, PELIKÁNOVÁ, Irena. Právní odpovědnost i v jejích různých formách vždy dle jejího smyslu a účelu dle zákona a její současné vývojové tendence (se zaměřením především na náhradu škody) s přihlédnutím ke zvláštnostem českého práva. *Sborník Karlovarské právnické dny*. 2012, č. 20. s. 184. DVORÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 351-352. PRAŽÁK, Pavel: Recentní pohled na teoretické koncepce právní odpovědnosti, *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, č. 1, s. 83.

Je zde možných několik řešení, které budou plně respektovat možnou proporcionalitu mezi vlastními zákonem chráněnými zájmy na jedné straně a možným odvrácením vzniku případné jiné mnohem závažnější újmy na zdraví, životě, nebo na majetku.

K samotným současným zákonným kategoriím okolností vylučujících protiprávnost a jejich vlastní aplikaci na případné jednání autonomních strojů s umělou inteligencí je nutno provést následující výklad a rozřazení s tím ohledem, zda je možno uvažovat o takovéto okolnosti vylučující protiprávnost jakožto okolnosti vylučující protiprávnost aplikovatelné zcela, či zda je nutné ji dalším způsobem upravit tak, aby odpovídala deterministickému nastavení normového souboru autonomního stroje s umělou inteligencí.

8.11.1. Plnění zákonné povinnosti

Co přesně můžeme chápat pod plněním zákonné povinnosti jako povinnosti, která má být určité osobě uložena přímo z dikce a znění zákona? Jakým způsobem bude takováto okolnost vylučující protiprávnost přenositelná do způsobu fungování autonomního stroje s umělou inteligencí? Určitě by nemělo býti v pořádku, kdyby existovala zákonná povinnost pro autonomní stroje s umělou inteligencí spočívající v tom, že mají toliko přistávat pouze na vyhrazených přistávacích plochách a při takovém vlastním manévru při přistání by takové autonomní stroje s umělou inteligencí dospěly k takovému výkladu, že mohou v rámci samotného přistávacího manévru absolutně nehledět na okolí, jelikož tam nemá býti na přistávací ploše žádné přítomné osoby ani žádné jiné překážky v podobě přistavené věci. Jistě by takovýto výklad, interpretace a aplikace, nebyly správné.

V tomto ohledu je v rámci zachování veřejného pořádku třeba trvat na skutečnosti, že autonomní stroje s umělou inteligencí budou postupovat podle předem nastavených hodnotových systémů, které jim nebudou umožňovat překonat žádným programovým způsobem základní *normové souborové* parametry při *náležitěm* zjišťování a sběru dat o okolí, jakož hlavně při samotném vyhodnocení těchto vstupních dat, se kterým mají přijít do styku a které mají svou vlastní činností a působením ovlivnit.

Tudíž je pak tedy sobě vlastní říci, že možná *okolnost vylučující protiprávnost* spočívající v plnění zákonné povinnosti, zde není na místě pro autonomní stroje s umělou inteligencí a neměla by zde proto být přípustná jako *liberační podmínka*.

8.11.2. Výkon subjektivního práva

Pokud půjde o vlastní výkon subjektivního práva realizovaný za pomoci autonomního stroje s umělou inteligencí, tak zde bude vždy nutné velice delikátním způsobem posoudit, zda se jedná skutečně o řádný a poctivý výkon subjektivního práva pro určitou osobu coby beneficenta

z takového výkonu subjektivního práva, či zda má jít jen o exces a o šikanu v rámci vlastního výkonu subjektivního práva, kdy je toto subjektivní právo vykonáváno za pomoci autonomního stroje s umělou inteligencí coby nástroje osoby vykonávající takové právo. Například může jít nejen o působení autonomního stroje s umělou inteligencí v trojrozměrném prostoru, může jít i o výkon takového subjektivního práva, kterým se bude pouze někomu vědomě škodit a takováto osoba bude obtěžována, a to až do té míry, že takové obtěžování bude dosahovat stupně *dotěrnosti*. Jistě je možné si představit snadnou aplikaci autonomního stroje s umělou inteligencí, který bude nabádat ostatní osoby k dodržování určitých specifických norem, pravidel a upozornění⁴⁸⁵ případně, bude nabízet ostatním osobám zboží či služby jiné osoby. Jelikož takový autonomní stroj nebude plně schopen rozpoznat míru snesitelnosti vlastního obtěžování ze strany ostatních osob, jistě může vlivem vlastní frustrace takovýchto osob dojít k dopředu nepředvídatelnému jednání a následně i k možnému a zcela jistě nevyžadovanému odpovědnostnímu styku.

8.11.3. Svépomoc

Samotné vymezení svépomoci je postaveno jako zákonná kategorie okolnosti vylučující protiprávnost, která všeobecně stanovuje, že při splnění následujících okolností spočívající v *bezprostředním hrozícím zásahu do majetkové nebo do osobního práva, pak je zde možnost samotné ohrožené osoby přiměřeným způsobem takovýto hrozící zásah odvrátit*.⁴⁸⁶

Je zde nutné poukázat na skutečnost, že se v tomto ohledu jedná o ochranu zákonných kategorií jednotlivých normových souborů, která chrání práva osob a jejich právo na pokojné vlastnictví, případných osobních práv jako takových.

Jelikož je zde poměrně značný relativně neurčitý právní poměr v podobě *přiměřenosti*, je zde vyžadována právě obzvláště zvýšená péče a samotné rozložení rizika toho, aby nemohlo dojít k takovému sběru a vyhodnocení vstupních informací ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí tím způsobem, že budou vyloženy ze strany autonomního stroje tím způsobem, že budou umožňovat jednání, které lze označit za *excesivní*.

Poměrně snadno si lze představit situaci, kdy by například mohl být vyhodnocen obyčejný kočárek, coby jednoduché malé nemotorové vozidlo ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí, zcela mylně jako věc, která může eventuálně ohrozit svým nárazem vlastní autonomní stroj s umělou inteligencí. Vlivem nastavení vlastního normového souboru by následně mohlo

⁴⁸⁵ *Coronavirus: Robot dog enforces social distancing in Singapore park* [online]. London, United Kingdom: British Broadcasting Corporation, 2020 [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/av/technology-52619568/coronavirus-robot-dog-enforces-social-distancing-in-singapore-park>

⁴⁸⁶ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2012. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-948-7, s. 250

dojít ke skutečnosti, že by se autonomní stroj s umělou inteligencí mohl, v závislosti na svém nastavení, například přemístit tím způsobem, aby následně nedošlo ke srážce, načež by takovýto kočárek mohl pokračovat v jízdě, případně by mohl být narušen náhlým a nepředvídatelným pohybem vlastní další pohyb takového kočárku.

Jedná se o ryze banální situaci, avšak je nutné si uvědomit, že s ohledem na skutečnost, v čem všem je možné přepravovat malé děti, s ohledem na skutečnost, že není v současné době možné, aby byly veškeré dostupné modely dětských kočárků zabudovány do jednotlivých normových souborů, coby věci, navíc s ohledem, že takový dětský kočárek může být v závislosti na vyhodnocení jednotlivých autonomních strojů s umělou inteligencí vyhodnocen jako nákupní vozík, je pak nutné trvat na pojmovém znaku vlastní hodnoty, která musí být nutně upřednostňována za každou cenu, a to i za cenu dotčení fyzické integrity vlastního autonomního stroje s umělou inteligencí. Je pak zde zcela na místě požadovat, aby možná okolnost vylučující protiprávnost v podobě *svépomoci* nebyla aplikovatelnou pro autonomní stroje s umělou inteligencí.

Těžko by totiž bylo obhajitelné, že kdy vůbec se mohl autonomní stroj s umělou inteligencí dopustit takového fatálního omylu, že by při sběru a vyhodnocení jednotlivých vstupních informací zaměnil dětský kočárek a nákupní vozík, a zároveň by vůbec mohl mít v rámci svého vnitřního normového souboru vůbec kdy přípustnou možnost k tomu, aby mohl rozlišovat mezi těmito jednotlivými předměty.

Je třeba si uvědomit, že autonomnímu stroji s umělou inteligencí se takovéto čtyřkolové věci mohou jevit zcela totožně. Tudíž jen jako věci, nikoliv jako osoby. S touto výše uvedenou logikou se můžeme za pomoci argumentu *ad minore ad maius* dostat i ke kategorii větších vozidel, která by v tomto ohledu mohla býti vyhodnocována tímž způsobem, jako bylo výše popsáno. Jen by zde existoval ten vlastní rozdíl, že by se v jednom případě jednalo například o nákladní automobil v podobě autonomního stroje s umělou inteligencí, a podruhé by se jednalo o autobus. Je jasné, že by v rámci sběru a vyhodnocení jednotlivých vstupních informací ze strany autonomního stroje mělo jednat o rozeznatelné položky a jistě se v představách jednotlivých čtenářů objeví i úvaha, že přeci takové stroje musí mezi sebou navzájem komunikovat, aby mohly fungovat.

Je nutno vyvrátit mýtus o nutnosti komunikace v případě jednotlivých aktérů při jednání ve vnějším světě, a to obzvláště v rámci pojednávání o autonomních strojích s umělou inteligencí. Je tomu tak z toho důvodu, že v rámci vlastní *aktivní perspektivní odpovědnostní koncepce* nemůže být diskuze o tom, že zde byla chyba v komunikaci, když jeden autonomní stroj s umělou inteligencí nebyl schopen, případně vůbec nekomunikoval s druhým autonomním strojem

s umělou inteligencí, případně s ostatními stroji. Musí zde být zaručen takový stupeň autonomního jednání, který se nebude spoléhat na komunikaci s ostatními jednotlivými aktéry ve vnějším světě, ale bude schopen fungovat pouze na základě sběru a vyhodnocování vstupních informací v reálném čase o autonomním stroji s umělou inteligencí samotném jakož i o skutečnostech, že bude náležitě sbírat a vyhodnocovat vstupní informace o okolním světě.

Jedině takovým způsobem bude moci být náležitě respektována *aktivní perspektivní odpovědnostní koncepce*. Nedoporučuji tedy mít jako možnou liberační podmínku umožněnou *svépomoc* pro autonomní stroje s umělou inteligencí.

S touto koncepcí pak neodmyslitelně patří i otázka zabezpečení těchto autonomních strojů s umělou inteligencí a jejich normových souborů jako takových, aby nemohlo dojít k přenastavení hodnot *pomyslné ústavnosti*, jakož i vlastních hodnot dotýkajících se okolností vylučující protiprávnost.

8.11.4. Jednání v nutné obraně

V rámci doktrinálního vymezení jednání v nutné obraně se uvádí, že *jde o situaci, kdy určité osobě bezprostředně hrozí nebo vůči ní trvá fyzický útok. Takovýto útok může být veden úmyslně ze strany fyzické osoby či osobou poštvaného zvířete⁴⁸⁷ (či osobou upraveného autonomního stroje zbaveného hodnot pomyslné hodnotové ústavnosti).*

Skutečně na první pohled působí vcelku zřejmě skutečnost, že například *jednání v nutné obraně* bude pro autonomní stroje s umělou inteligencí vcelku vyloučené. Proč? Z jakého důvodu? Na tyto otázky se nabízí docela stručné odpovědi. Jest to z toho účelu, že samotný autonomní stroj s umělou inteligencí, coby věc, nemá většího významu oproti útočící osobě, tedy životu a zdraví takovéto osoby. V tomto ohledu i základní ústavou zaručené právo na ochranu vlastnictví a ochranu integrity vlastnictví, jakožto základní právo, musí ustoupit základnímu právu významnějšímu, kterým bezesporu je právo na ochranu života a zdraví. Takto je uvažováno na základě výše uvedené pojmově hodnotového uspořádání ve smyslu nastíněném Gustavem Radburchem. Rovněž je tedy nutné rozlišit, a to plyne i z vlastní, přirozeně právní koncepce, kterou vyznává zákon č. 89/2012 Sb., ve svém ustanovení § 3 odst. 1 a odst. 3, že soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a soukromé právo vyvěrá také z dalších obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva.

Nehledě na skutečnost, že v případě autonomních strojů s umělou inteligencí může dojít rovněž k tomu zásahu do normového souborového nastavení ze strany neznámé, případně i známé třetí osoby, která tak dosáhne vlastní změny závazného normového souboru, a to tím způsobem,

⁴⁸⁷ Srovnej. Ibid s. 251

že budou následně jednotlivé vyhodnocované vstupní informace zpracovány ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí tím způsobem, kdy bude záměrně rozlišovat vlastní postavení člověka, ne jako osoby, ale jako věci. S čímž se může následně pojít problém *zákazu dvojího užití* a vyvstání dříve zmíněného problému *banálního zla* pro způsob fungování autonomních strojů s umělou inteligencí ve vnějším světě.

Zde pak může nastat podobná situace jako v případě popisované okolnosti vylučující protiprávnost v podobě *svépomoci*, jelikož zde bude rozlišení věci provedeno tím způsobem, že bude moci autonomní stroj s umělou inteligencí takové *pseudověci* způsobit skutečně fyzickou újmu.

Takovouto situaci si můžeme představit zhruba následujícím způsobem.

Budeme mít autonomní stroj s umělou inteligencí, který bude mít v rámci svého normového souboru přednastaveno, že budu moci zasáhnout oproti jiné věci, která bude působit a zasahovat do vnější fyzické integrity takového autonomního stroje s umělou inteligencí.

Tento přednastavený zásah oproti jiné věci může být nastaven následujícími způsoby, které budou odrážet jednotlivé základní odpovědnostní zásahy.

Tedy, buď samotný autonomní stroj s umělou inteligencí bude moci:

a) se přemístit na jiné místo dále od faktického místa útoku, či faktického místa pokračujícího útoku, tak, aby se vyhnul dalšímu zásahu do vnější fyzické integrity autonomního stroje s umělou inteligencí, zkráceně a zjednodušeně řečeno se bude jednat o tzv. *evakuační manévr*,

b) bude moci vyřadit a zneškodnit fyzickým způsobem část věci působící újmu autonomnímu stroji s umělou inteligencí, a to způsobem, kdy takové zneškodnění a vyřazení z provozu této části věci nebude fatálního či trvalého charakteru, zkráceně a zjednodušeně řečeno se bude jednat o tzv. *inhibiční manévr*.

Jak bude vypadat *evakuační manévr* je poměrně lehce představitelné. Samotný *inhibiční manévr* musí pak být vlastní měrou skutečně jen ve své podstatě *znehybňujícím manévrem odrazujícím útok na vnější fyzickou integritu*. Je tomu tak proto, že v případě užití stejné míry pro okolnost vylučující protiprávnost v podobě nutné obrany, která je dána pro samotné osoby, by zde vznikl poměrně zásadní nepoměr, který by však nemohl projít testem ústavnosti, a zároveň by neodpovídal proporcionalitě ve vztahu k rozlišení práva vlastnictví u věci a práva na ochranu života a zdraví na straně druhé. V případě totiž, když by byla dána možnost pro věci odvracet bezprostředně hrozící nebo trvající útok způsobem, který je *jen nepřiměřeným*, nikoliv však pak *hrubě nepřiměřeným*, pak by zde byl v takové situaci přítomen nepoměr, který by následně po vzniku škodní události nešlo žádným způsobem napravit a uvést do původního stavu *bezújmového*

stavu. Můžeme si proto například takovou situaci představit tak, že by autonomní stroj s umělou inteligencí v rámci výkonu takto nastaveného normového pravidla ze svého souboru norem utrhl celou paži útočnickovi, který by v této paži držel střelnou zbraň, ze které by na autonomní stroj s umělou inteligencí vystřelil. Takovýto způsob užití okolnosti vylučující protiprávnost je však skutečně v přímo *hrubém nepoměru* k vlastní chráněné hodnotě v podobě vlastnictví v protireakci na bezprostřední útok na takovéto právo ze strany útočníka. Je proto nutné přijmout jako rozhodující hledisko a náhled na takovouto okolnost vylučující protiprávnost, že aby nemohla takováto výše nastíněná situace nastat, nebude moci být vlastní *inhibiční manévr* ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí ani v *nepoměru* k bezprostředně hrozícímu nebo trvajícímú útoku ze strany útočníka proti autonomnímu stroji s umělou inteligencí. Otázka, jak tady chápat vymezení *inhibičního manévru*, a co bude tedy ještě možno povolit, aby zde nedocházelo k nepoměru a k neproporcionalitě je otázkou spíše technickou nežli právní. Právně totiž můžeme tuto úvahu zakončit tím způsobem, že okolnost vylučující protiprávnost u autonomních strojů s umělou inteligencí v podobě nutné obrany je možno povolit tehdy, když bude zaručeno a bude prokázáno, že vlastní normové nastavení autonomního stroje s umělou inteligencí neumožňuje tomuto autonomnímu stroji s umělou inteligencí zakročit proti bezprostředně trvajícímú nebo hrozícímú útoku způsobem, který bude i jen *nepřiměřeným*.

Jako možné technické a faktické řešení tohoto *inhibičního manévru* je možno si představit, že takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí bude disponovat technickými prostředky, kterými dojde pouze k znehybnění útočníka, případně jiné napadající věci autonomní stroj s umělou inteligencí. Je tak možno si představit např. vybavení autonomního stroje s umělou inteligencí s vystřelovací sítí, se sprejem s pěnou, která bude umožňovat cílený protizásah proti útočnickovi, a znehybní jej a zamezí mu tak dále pokračovat v bezprostředně hrozícímú útoku.

V neposlední řadě je nutné si uvědomit, že pokud by se povolil odlišný výklad, než je výše nastíněno, poměrně snadno by takovýto výklad umožnil výrazné zjednodušení nastavení normového souboru autonomních strojů s umělou inteligencí, aby pak mohlo dojít k *dvojímu užití* takovýchto autonomních strojů s umělou inteligencí. Je to z toho důvodu, že by mohlo dojít k lehkému pozměnění nastavení citlivosti ve vyhodnocování a zpracování vstupních informací týkajících se okolí autonomního stroje v režimu možné interpretace takovýchto dat jakožto možného bezprostředně hrozícího útoky proti vnější fyzické integritě autonomního stroje s umělou inteligencí.

8.11.5. Jednání v krajní nouzi

Podle doktrinálního výkladu *jedná v krajní nouzi ten, kdo odvrací přímo hrozící nebo trvající nebezpečí. Nebezpečí je v tomto ohledu stavem, který je buď vyvolán objektivní událostí, nebo jednáním člověka. Nesmí se však jednat o hrozící nebo trvající útok osoby, pak by totiž šlo o jednání v nutné obraně.*⁴⁸⁸

Mezi základní civilistické předpoklady pro okolnost vylučující protiprávnost v podobě jednání v krajní nouzi jsou:

- stav bezprostředně hrozící životu, zdraví, hodnotám osobnosti nebo majetku,
- následek, který jednající způsobil, pak nesmí být stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.

Zde je kladen velký důraz na požadavek proporcionality, který je zde přísněji vymezen, než je tomu v případě jednání v nutné obraně. V případě, že nebude takový požadavek proporcionality zcela naplněn, pak by takové jednající osobě odpovědnost za újmu vznikla.

Zde je nutné spatřovat ty okolnosti vylučující protiprávnost ve vztahu k autonomním strojům s umělou inteligencí s tím náhledem, že nebude vždy dopředu možné si představit situaci, kterou by bylo možno *vstěpit do deterministického způsobu jednání na vnější svět* právě autonomním strojům s umělou inteligencí.

V tomto ohledu je však s ohledem na možné uvažování o způsobu *zákazu dvojího užití* takovýchto autonomních strojů s umělou inteligencí brát na zřetel ty skutečnosti, že pokud by bylo představitelné možné nastavení normového souboru autonomních strojů s umělou inteligencí takovým způsobem, aby bylo možno ze strany autonomních strojů s umělou inteligencí býti pamatováno pouze na ochranu a života zdraví jmenovitě určené osoby, popř. určité jmenovitě určené skupiny osob, potom by mohlo dojít k tvorbě autonomního stroje s umělou inteligencí, jež by umožňoval působení a fungování autonomních strojů s umělou inteligencí, které by byly schopné způsobit újmu na životě i zdraví předem předurčeným skupinám osob, případně specifickým etnikům, případně s rozpoznáním jiného odlišujícího aspektu, a to právě s ohledem na užití takovéto okolnosti vylučující protiprávnost v podobě jednání v krajní nouzi.

Takovouto okolností vylučující protiprávnost v podobě krajní nouze je nutno pro autonomní stroje s umělou inteligencí nepřipouštět, a to právě s výše nastíněným problémem a provedeným výkladem vztahujícím se k možnému dvojímu užití za vlastní možnosti navození obdobných účinků, jakými by byly účinky „banálního zla“.

⁴⁸⁸ Srovnej. Ibid. s. 252.

8.11.6. Svolení poškozeného

Doktrinálním pojetím je vymezena okolnost vylučující protiprávnost v podobě svolení poškozeného tak, že *protiprávnost jednání je vyloučena tam, kde poškozený s jednáním, kterým mu byla způsobena újma, předem souhlasil. Musí však jít o takové svolení k zásahu do takových subjektivních práv poškozeného, o nichž může podle právního řádu sám rozhodovat.*⁴⁸⁹

Kdy je možno uvažovat o okolnosti vylučující protiprávnost v podobě svolení poškozeného je v případě autonomních systémů s umělou inteligencí v oblasti zdravotnictví. Již v současnosti existují autonomní systémy s umělou inteligencí. Nejznámějším je v tomto ohledu stroj *DaVinci*.⁴⁹⁰

Tento autonomní stroj však funguje na základě toho, že není zcela autonomním, ale je toliko ovládán člověkem s patřičným výcvikem práce na tomto stroji, kdy takovýto stroj provádí určité úkonu zcela samostatně, tedy autonomně, ale ohledně možného bližšího vymezení jednotlivých dílčích činností v rámci laparoskopických operací, ke kterým je užíván, se spoléhá na operátora, tedy samotného lidského chirurga, který vede předmětnou operaci. Na tomto stroji je tedy možné zpozorovat několik základních funkcí a vlastností, pokud budeme stále hovořit o autonomních strojích s umělou inteligencí. Je možné do těchto strojů *DaVinci* nastavit vlastní normové soubory z dopředu nasbíraných zdravotních dat, aby se mohlo dopředu a jasně takovému stroji *předurčit* (determinovanost jednání), jakým způsobem má v rámci operačního zákroku vykonat vlastní laparoskopický operační úkon, aby se tak docílilo co možná nejmenšího možného zásahu do zdraví vlastního operovaného člověka a mohlo být uvažováno o co možná nejkratší pooperační rekonvalescenci.

Ve světle výše uvažovaného systému *pomyslné ústavnosti* pro autonomní systémy s umělou inteligencí by se jistě nabízelo, aby svolení poškozeného, jako okolnost vylučující protiprávnost, nebylo rovněž užíváno, a to opětovně pro svou poměrně jednoduchou zneužitelnost. Jako u výše uvedených, tedy možné *svépomoci, jednání v nutné obraně, jednání v krajní nouzi*, pak i pro svolení poškozeného by platilo, že by v rámci normového souboru u autonomního stroje s umělou inteligencí došlo k zavedení určitého normového souboru, případně určitého logického operátoru, který by umožňoval při sběru a následné interpretaci vstupních informací docílit toho, že by takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí byl schopen při jednání ve vnějším světě

⁴⁸⁹ Srovnej. Ibid. s. 252

⁴⁹⁰ PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. *Guidelines on Regulating Robotics*. In: [Www.robolaw.eu](http://www.robolaw.eu): Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

způsobit újmu proti zdraví a případně i proti životu člověka jako živého tvora, aniž by však k tomu kdy byla i způsobilá vlastní situace a jen na základě *přednastavení*, které by neumožňovalo jinou než dopředu přednastavenou interpretaci, by došlo ke způsobení újmy na zdraví a případně i na životě takové osoby, která by se v nesprávný časový okamžik ocitla na nesprávném místě a mohla by následně být vyhodnocena v rámci jednání na vnější svět ze strany takového autonomního systému s umělou inteligencí jako dotyčná osoba, na kterou se v daný okamžik normy z normového souboru *pomyslné ústavnosti* neužijí.

Problémem této okolnosti vylučující protiprávnost, v podobě svolení poškozeného, je zejména její zneužitelnost v podobě poměrně lehce ovládnutelného logického aspektu nakloněné plošiny, která by se mohla svažovat čím dál tím více s tím, coby takovýto autonomní systém s umělou inteligencí mohl dále ze svých vstupních informací vyhodnocovat, jako okolnost vylučující protiprávnost v podobě svolení poškozeného.

Je poměrně jednoduché si představit takovou situaci, kdy v rámci dopředu přednastavené sekvence jednotlivých výrazů, případně i gest a možného působení proti autonomnímu stroji s umělou inteligencí, by si takovýto autonomní stroj s umělou inteligencí dokázal takováto data interpretovat jako výslovný souhlas, a následně by přikročil k dokonání předem nastaveného jednání – působení na vnější svět, které by však ve svém důsledku mohlo být zničující pro zdraví či život takové osoby. Pro zřejmost je tedy nutné uvést příklad, který by mohl vypadat například následovně. V případě, že bude nastaveno, že autonomní stroj s umělou inteligencí bude vyhodnocovat jazyk tím způsobem, že bude postupovat vyloženě pojmově exaktně, tak by z vlastního možného překlepu, případně i možného přěreku osoby, zadávající příkaz autonomnímu stroji s umělou inteligencí, mohl vyhodnotit tím způsobem, že by na příkaz takovéto osoby takovouto osobu usmrtil. Například na slovní výraz: „Zlom vaz“ jako vlastní příkaz autonomnímu stroji s umělou inteligencí skutečně vaz zlomil, a to například osobě zadávající příkaz, pokud by byl takovýto příkaz čitelný a pokud by pro autonomní stroje s umělou inteligencí bylo přípustné v rámci nastavení vlastního normového souboru s *pomyslnou ústavností*, aby kdy takovouto okolnost vylučující protiprávnost v podobě svolení poškozeného kdy vůbec měly přípustnou. Z tohoto důvodu proto tedy nedoporučuji, aby zde mohla být takováto okolnost vylučující protiprávnost dostupná pro případ zproštění odpovědnosti za jednání autonomního stroje s umělou inteligencí.

8.11.7. Přípustné riziko

Jednou z dalších okolností vylučující protiprávnost je z hlediska veřejného práva *možnost vykonání společensky prospěšné činnosti*, kdy její vykonání vede k porušení nebo k ohrožení zájmu chráněného zákonem, pokud tedy by nešlo dosáhnout požadovaného výsledku jinak.

Vlastní zákonná definice je proto uvedena pro zřejmost dále ještě níže.

Podle ustanovení § 27, zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, platí následující definice *okolnosti vylučující protiprávnost* v podobě *přípustného rizika*.

„(1) Čin jinak trestný jako přestupek není přestupkem, jestliže někdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl k dispozici v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo v rámci svého předmětu činnosti společensky prospěšnou činnost, jíž ohrozí nebo poruší zájem chráněný zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.

(2) O přípustné riziko nejde, jestliže

a) činnost podle odstavce 1 ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by k ní dal v souladu s jiným právním předpisem souhlas,

b) výsledek, k němuž činnost podle odstavce 1 směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, nebo

c) provádění činnosti podle odstavce 1 zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu nebo zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům.“

Jakým způsobem je tedy možno uvažovat o okolnosti vylučující protiprávnost v podobě *přípustného rizika* v režimu autonomních strojů s umělou inteligencí?

První věcí, kterou je třeba při posuzování této okolnosti vylučující protiprávnost v podobě *přípustného rizika* sledovat, bude vlastní hodnotová míra proporcionality mezi společensky prospěšnou činností a vlastním zákonem chráněným zájmem. Bude zde platit a bude zde tak zcela na místě, pokud bude dále upravena vlastní hodnotová míra přípustnosti *přípustného rizika* v rámci normových souborů nadefinována, pokud možno co nejmírnějším způsobem, jelikož zvýšená citlivost takového nastavení normového souboru by mohla vést právě k daleko větším problémům s fungováním autonomních strojů s umělou inteligencí ve vnějším světě.

Pro autonomní stroje s umělou inteligencí by bylo totiž nesmírně složitým procesem, kdyby se takovéto stroje měly vůbec zabývat vlastní situací, kterou by mohlo jít posoudit i jinak. Z této skutečnosti proto plynou značná rizika.

Prvotně je nutno zmínit, že samotné posouzení situace ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí musí proto probíhat předem jasně stanovým *deterministickým* způsobem, který je obsažen v normovém souboru samotného autonomního stroje s umělou inteligencí. Proto zde budou existovat dopředu určitelné *aspekty*, kterými se bude autonomní stroj s umělou inteligencí řídit, a které jej budou ovládat a usměrňovat jej při působení na vnější svět. Nebude tak zde žádné vlastní dopředu nezjistitelné situace a jiné okolnosti, které by se v daný okamžik mohly vyskytnout v rámci zpracování vstupních informací pro autonomní stroj s umělou inteligencí, jelikož takovýto postup by neodpovídal *rekursivnímu* fungování vlastního normového souboru autonomního stroje s umělou inteligencí.

8.11.8. Oprávněné použití zbraně

Oprávněné použití zbraně jako okolnost vylučující protiprávnost v tomto ohledu bude zneužitelná jen z hlediska možného teoretického výkladu, jelikož si zatím lze poměrně těžko představit situaci, kdyby se měl autonomní stroj s umělou inteligencí dostat do situace, která by jej v rámci vyhodnocení vstupních informací opravňovala k užití zbraně.

Už vůbec samotná myšlenka toho, že by autonomní stroj s umělou inteligencí byl vůbec kdy vybaven zbraní, jde proti možným úvahám a myšlenkám této práce samotné, jelikož není možné na jedné straně upozorňovat na problém v podobě „banálního zla“ a na druhé straně zastávat okolnost vylučující protiprávnost, která je postavena na použití zbraně za splnění předem jasně určených pravidel a norem. Takové úvahy jsou totiž navzájem vylučující, a proto je nutné, abych se takovýmito úvahami dále nezabýval, jelikož takovéto úvahy samotné by nic nového, mimo kontroverze, skutečně nepřinesly.

8.11.9. Chyba ve funkčnosti nebo ve fungování

Jak je zmíněno v dřívější části této práce, je nutno zaobírat se i s dalšími zcela novými okolnostmi vylučujícími protiprávnost. A to i přesto, že se v tomto ohledu bude jednat o hledisko přenesení odpovědnosti z jedné osoby na druhou osobu.

Bude se jednat o přenesení odpovědnosti ze strany provozovatele autonomního stroje s umělou inteligencí na výrobce autonomního stroje s umělou inteligencí, pokud pro takový přenos vlastní odpovědnosti budou splněny podmínky.

Rovněž zde bude prostor pro působnost třetí osoby v podobě pojišťovacího agenta, aby v případě újmy, tento pojišťovací agent v případě újmy pokrýval vlastní způsobenou újmu ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí poškozené straně nebo poškozenému subjektu.

Pro autonomní stroje s umělou inteligencí bude proto nutné, aby v právním řádu měl již předpřipravenou kategorii, která bude významově a obsahově dopadat právě na okolnosti a situace spojené s autonomními stroji s umělou inteligencí.

Je možné si tedy představovat znění takové okolnosti vylučující protiprávnost následovně.

„Zdá-li se v rozporu se skutečnostmi, jinak známých z vnějšího světa, jednání autonomního stroje s umělou inteligencí, pak není provozovatel takového autonomního stroje s umělou inteligencí odpovědný za jednání tohoto autonomního stroje s umělou inteligencí, a to za předpokladu, prokáže-li se, že z tehdy dostupných informací tomuto autonomnímu stroji s umělou inteligencí tohoto provozovatele, že nebylo možné jednat jinak.“

Proč je nutné konstruovat okolnost vylučující protiprávnost právě tímto výše uvedeným způsobem pro autonomní stroje s umělou inteligencí?

Je totiž nutné si uvědomit, že ve vnějším světě mohou nastat situace, které nelze za žádných rozumných okolností zcela předvídat, které zapříčiní mechanickou nebo elektrickou závadu u autonomního stroje s umělou inteligencí. Takováto chyba bude právě onou příčinou samotného škodní události. Případně to bude právě takováto chyba, která bude příčinou deliktního jednání.

Z tohoto důvodu je nutné rovněž odlehčit v naložení odpovědnosti za provoz autonomních strojů na straně provozovatelů.

Bude tedy zcela na místě, pokud takovouto odpovědnost ponese pak třetí osoba, pojišťovací agent⁴⁹¹ případně, pokud bude takováto odpovědnost přenesena na výrobce autonomního stroje s umělou inteligencí. Případně je možno rovněž uvažovat o přenesení této odpovědnosti na možného subdodavatele tohoto výrobce autonomních strojů s umělou inteligencí.

I takovéto přenesení odpovědnosti za újmu nebo za delikt na výrobce autonomních strojů s umělou inteligencí má však toho smyslu, že zde díky této okolnosti vylučující protiprávnost a přenesení vlastní odpovědnosti na výrobce, bude moci být samotná chyba ve výpočtu takového autonomního stroje s umělou inteligencí odstraněna ze strany samotného výrobce autonomního stroje s umělou inteligencí.

Takováto koncepce této okolnosti vylučující protiprávnost, je tedy zcela na místě a bude dobré, aby do budoucna s takovouto okolností vylučující protiprávnost, bylo ze strany zákonodárců uvažováno, a tato skutečnost byla reflektována v budoucích právních předpisech.

⁴⁹¹ TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém? *Revue pro právo a technologie*. [Online]. 2018, č. 18, s. 29-54. [cit. 2020-05-31]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/10452>

8.11.10. Chyba ve výsledku

Chybu ve výsledku bude z hlediska jejího vymezení nutno považovat rovněž za okolnost vylučující protiprávnost. I tato okolnost vylučující protiprávnost bude mít zcela obdobnou náplň svého obsahového vymezení, co bude mít chyba ve fungování nebo ve funkčnosti.

Samotná chyba ve výsledku bude v tomto ohledu obsahově vycházet ze skutečnosti, že samotný výrobce autonomního stroje s umělou inteligencí učinil v rámci výroby takového autonomního stroje s umělou inteligencí takové nastavení tohoto samotného stroje, které nebylo kdy způsobilé nastatou situací ve vnějším světě vyhodnotit způsobem, který by nebyl schopen způsobit újmu samotnému autonomnímu stroji s umělou inteligencí, případně na další věci nebo třetí osobě.

Bude se tak zejména jednat o relativní vymezení jednotlivých pojmů, které budou ze strany autonomního stroje s umělou inteligencí vykládány. Těmto pojmům coby logickým operátorům⁴⁹² totiž bude autonomní stroj s umělou inteligencí přikládat významu.

Logickým nesprávným nastavením pak takováto učiněna hodnotová interpretace vstupního údaje bude vždy mít rovněž i nesprávného výsledku.

Právě takovýmito situacím je nutno předejít, jelikož se bude jednat o vadu výrobku, kterou je záhodno nechat odstranit ze strany výrobce. Jakož rovněž je nutno trvat na okolnosti, že to bude právě výrobce takového autonomního stroje s umělou inteligencí, kdo v tomto ohledu ponese odpovědnost za újmu, kterou by díky této skutečnosti spočívající v chybě ve výsledku způsobil právě autonomní stroj s umělou inteligencí.

Klíčem pro stanovení vzniku těchto okolností vylučující protiprávnost v podobě chyby ve fungování nebo funkčnosti, jakož i chyby ve výsledku, bude právě schopnost a vlastnost autonomního stroje s umělou inteligencí zaznamenávat neměnným způsobem obsah svých jednotlivých kroků na zařízení typu „černých skříněk“. ⁴⁹³

Takováto následná interpretace takovýchto dat z těchto černých skříněk totiž bude umožňovat dospět k vlastnímu závěru o tom, zde bude za škodní událost, případně za deliktní stav, odpovědný výrobce autonomního stroje s umělou inteligencí, případně, zda to bude provozovatel autonomního stroje s umělou inteligencí.

Znění vlastní okolnosti vylučující protiprávnost přitom bude totožné, jak bylo uvedeno v bodě 8.11.9 této práce.

⁴⁹² Op. cit. 153, 177, 282, 325.

⁴⁹³ Op. cit. 451.

8.12. Závěr a shrnutí kapitoly

V této kapitole bylo probráno, jakým způsobem se postavit k odpovědnosti za újmu způsobenou provozem autonomního systému s umělou inteligencí.

Bylo tedy doporučeno, aby se budoucí rozumný zákonodárce ubíral v tomto směru deontologické právní úpravy za užití aktivní perspektivní odpovědnostní koncepce.

Rovněž bylo osvětleno, že užití této odpovědnostní koncepce není na překážku z hlediska ústavnosti a tento způsob objektivní odpovědnosti provozovatele autonomního systému s umělou inteligencí tak bude plně šetřit v dobré víře nabytá práva takového provozovatele autonomního stroje s umělou inteligencí.

Spolu s pohledem zaměřeným na přezkum ústavnosti byly rovněž přestřeny možné liberační okolnosti pro provozovatele autonomních strojů s umělou inteligencí.

Tyto okolnosti vylučující protiprávnost tak byly popsány zcela a byly popsány způsoby jejich možného právního využití.

Zákonodárci byl rovněž poskytnut názor, jaké výše zmíněné okolnosti vylučující protiprávnost jsou právně analogicky pragmatické a smysluplné pro právo autonomních strojů s umělou inteligencí.

9. Deliktní jednání na poli přepravy zboží

9.1. Delikt nepřiznání daně z přidané hodnoty

Pokud tedy budeme hovořit o přepravě a vlastním deliktním jednáním, které jsou s vlastní přepravou spojeny, pak je nutno vnímat a rozlišovat, jaký dopad bude mít rovněž posuzování deliktní odpovědnosti za nepřiznání daně z přidané hodnoty při dodání zboží z jiného členského státu, právě s ohledem na rozdílnost nabývání vlastnického práva k přepravovanému zboží v rámci jednotlivých právních řádů členských států Evropské unie a nečlenských států Evropské unie.

Totíž v Evropě, díky její územní členitosti, se nabízí více než kde jinde ve světě, aby byla co nejdříve zahájena mezinárodní bezpilotní přeprava zboží, a to právě za pomoci autonomních strojů s umělou inteligencí.

Jak jsem již odpověděl, jakým způsobem by měla být řešena všeobecné pojetí odpovědnosti za újmu, a to jak v režimu soukromoprávního, tak veřejnoprávního, je zde ještě jedna významná právní oblast, která bude bezprostředním způsobem souviset s mezinárodní bezpilotní přepravou zboží.

Jedná se o oblast daně z přidané hodnoty. Tato fiskální oblast, která je navázána na samotnou přepravu zboží je významným právním prostředkem i z hlediska funkce a tvorby veřejných rozpočtů.

Jde o významnou skutečnost při sjednávání přepravy zboží, jelikož s tím spojená daňová povinnost je jedním z motivačních prvků v rámci sjednávání smluv o koupi zboží, které je následně přepravováno z jednoho státu do druhého, a to od prodejce kupujícímu.

Nejvyšší správní soud ČR se zabýval výkladem této otázky v předešlém roce, a to s tím, že toto rozhodnutí s řešením této otázky publikoval ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, a to pod 3901/2019 v čísle 7-8/2019 v ročníku XVII. Jedná se rozsudek evidovaný pod č.j. 9 Afs 137/2016-176 ze dne 30.05.2019. Tento právní názor vyjádřený v tomto rozsudku je proto opětovně právně analogický příležitým z pohledu pragmatického.⁴⁹⁴

V rámci tohoto rozsudku se zabýval Nejvyšší správní soud posuzováním otázek k výkladu čl. 2 odst. 1 písm. b) bodu i) směrnice Rady 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty (v textu jen „směrnice o DPH“), jakož dále výkladu k § 2 odst. 1 písm. c) a § 13 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění účinném k 31. 12. 2010 (v textu jen „zákon o DPH“).

Z tohoto rozsudku vydal posléze Nejvyšší správní soud ČR následující právní větu, kterou publikoval ve Sbírce Nejvyššího správního soudu.

⁴⁹⁴ Op. cit. 423.

„I. Pohonné hmoty nabývané osobou povinnou k dani, jejíž ostatní pořízení jsou předmětem DPH, nemají podle směrnice Rady 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty odlišný režim, než má jiné jí pořizované zboží. Pro určení toho, které plnění v řetězci dodávek je třeba považovat za pořízení zboží uvnitř území Evropské unie, není podstatné, který subjekt zaplatil spotřební daň, ani že přeprava pohonných hmot probíhala v režimu podmíněného osvobození od spotřební daně. I v těchto případech se uplatní obecná pravidla pro určení, kterému pořízení má být přeprava přičtena, vyvěrající z určení toho, které plnění je předmětem DPH dle čl. 2 odst. 1 písm. b) bod i) směrnice Rady 2006/112/ES a jemu odpovídajícího § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty (rozsudek SDEU ze dne 19. 12. 2018, AREX CZ, C-414/17).

II. *„Dodáním zboží se pro účely DPH rozumí převod práva nakládat se zbožím jako vlastník“* (§ 13 odst. 1 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty). *„Převod práva nakládat s věcí jako vlastník nelze zcela ztotožnit s převodem vlastnického práva podle příslušných vnitrostátních předpisů, nicméně ve většině případů k dodání zboží dochází převodem vlastnického práva.“* Z tohoto obecného pravidla existují výjimky, pokud jsou na nabyvatele převedena taková práva, která ho opravňují nakládat se zbožím v obdobném rozsahu, jako může činit vlastník, ačkoliv na něj vlastnické právo podle vnitrostátního práva převedeno nebylo.“⁴⁹⁵ (zvýraznění přidáno ze strany autora).

Stěžovatelka, v tomto případě obchodní společnost, argumentovala tak, že tvrdila, že „Při přepravě v režimu podmíněného osvobození od spotřební daně, na rozdíl od umístění v daňovém skladu v režimu podmíněného osvobození od spotřební daně, *„nemůže dojít k přechodu ekonomického vlastnictví.“* Vlastník zboží musí při tomto režimu splnit podmínky, které znemožňují volně nakládat se zbožím samotnému vlastníkovu zboží, který musí dodat zboží na místo určení v tuzemsku v předem určeném čase.

Podle čl. 20 odst. 2 směrnice Rady č. 2008/118/ES o obecné úpravě spotřebních daní a o zrušení směrnice 92/12/EHS (dále jen „směrnice o spotřebních daních“) je přeprava zboží podléhajícího spotřební dani v režimu s podmíněným osvobozením od daně ukončena v okamžiku, kdy příjemce převzal dodávku zboží podléhajícího spotřební dani. Příjemcem je třeba ve smyslu směrnice o spotřebních daních rozumět oprávněného provozovatele daňového skladu nebo registrovaného příjemce s oprávněním přijímat přepravované zboží. Stěžovatelka u kontrolovaných dodávek nebyla, a to ani v jednom případě. Přeprava podléhala mnoha omezením

⁴⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2019, čj. 9 Afs 137/2016-176.

stanoveným zákonem o spotřebních daních a směrnicí o spotřebních daních.“⁴⁹⁶ (zvýraznění přidáno ze strany autora).

Dále stěžovatelka uváděla interpretaci ustanovení § 13 odst. 1 zákona o dani z přidané hodnoty, kdy uváděla, že „*Podle § 13 odst. 1 zákona o DPH se dodáním zboží rozumí převod práva nakládat se zbožím jako vlastník. Na okamžik převodu práva nakládat se zbožím jako vlastník jsou vázána ustanovení o místu plnění. Dle SDEU⁴⁹⁷ se při převodu práva nakládat se zbožím jako vlastník jedná o jakýkoliv převod majetku jednou smluvní stranou, který druhou smluvní stranu opravňuje, aby s ním fakticky nakládala, jako by byla vlastníkem tohoto majetku, a to i v případě, že nedojde k převodu vlastnictví podle soukromého práva.*“ Pojem dodání zboží tedy nemůže být vykládán jako převod vlastnictví podle soukromého práva jednotlivých členských států. Důvodem je nutnost zajistit, aby dodání zboží bylo zdaňováno jednotně ve všech členských státech. Zboží je nicméně zpravidla dodáno, tj. právo nakládat se zbožím jako vlastník je převedeno v tom okamžiku, ve kterém kupující nabude vlastnictví ke zboží, pokud se kupní smlouva bude řídit českým právem. Právo nakládat se zbožím je součástí vlastnického práva.“⁴⁹⁸ (zvýraznění přidáno ze strany autora).

„Nejčastěji se tak stane převzetím věci (není-li smluvními stranami nebo zákonem stanoveno jinak). Pokud se tento okamžik převodu vlastnického práva a okamžik dodání liší, je na správci daně, aby prokázal odlišný okamžik dodání.“⁴⁹⁹

„V dané věci nicméně stěžovatelka nemohla se zbožím volně nakládat jako vlastník. *Převod práva nakládat se zbožím jako vlastník nelze vysvětlovat jako nabytí tzv. ekonomického vlastnictví, stejně tak o něm nevypovídá ani přechod nebezpečí škody na věci. Bez platné smlouvy nelze převést žádné právo, tedy ani právo nakládat se zbožím jako vlastník.*“ Aby plnění bylo předmětem daně, musí existovat právní vztah, na jehož základě existuje přímá vazba mezi tímto plněním a úhradou. *Neexistuje-li právní vztah (smlouva), není co zdaňovat, což vyplývá i z rozsudku British American Tobacco International.*“ Zahraniční dodavatel pohonných hmot proto nemohl na stěžovatelku převést právo nakládat se zbožím jako vlastník, neboť mezi nimi nebyl

⁴⁹⁶ Op. cit. 495.

⁴⁹⁷ Rozsudky Soudního dvora ze dne 8. 2. 1990, *Shipping and Forwarding Enterprise Safe* (C-320/88), ze dne 6. 2. 2003, *Auto Lease Holland* (C-185/01), ze dne 21. 4. 2005, *HE* (C-25/03), ze dne 14. 7. 2005, *British American Tobacco International Ltd a Newman Shipping & Agency Company* (C-435/03), ze dne 6. 4. 2006, *Emag Handel Eder OHG* (C-245/04), ze dne 16. 12. 2010, *Euro Tyre Holding BV* (C-430/09), ze dne 27. 9. 2012, *VSTR* (C-587/10), ze dne 21. 2. 2018, *Kreuzmayr* (C-628/16), ze dne 20. 6. 2018, *Enteco Baltic* (C-108/17), ze dne 19. 12. 2018, *AREX CZ* (C-414/17).

⁴⁹⁸ Op. cit. 495.

⁴⁹⁹ Op. cit. 495.

uzavřen žádný smluvní vztah, v rámci kterého by k takovému převodu práva mohlo dojít.“⁵⁰⁰
(zvýraznění přidáno ze strany autora).

⁵⁰⁰ Op. cit. 495.

9.2. Závěr a shrnutí kapitoly

Smyslem této kapitoly bylo poukázat na skutečnost, že v rámci mezinárodní bezpilotní přepravy zboží bude docházet k rychlé výměně zboží. Bude tedy docházet k rapidnímu uzavírání kupních smluv, a to hlavně v prostředí kyberprostoru. Na tyto kupní smlouvy bude později plněno, jak ze strany kupujícího, tak ze strany prodávajícího.

Následně bude nutné zajistit náležité odvedení daně z přidané hodnoty v tom případě, že takové dodání zboží při kupní smlouvě je předmětem daně z přidané hodnoty.

Je tedy zřejmé, že v rámci kyberprostoru bude následně problematické určit hraničního určovatele k okamžiku uzavření kupní smlouvy. Bude tomu zejména proto, jelikož bude možné sjednávat si v rámci právních řádů různé výhrady vlastnického práva.⁵⁰¹

Jak je patrné může se stát, že samotný hraniční určovatel pro přiznání daně z přidané hodnoty značně problematickým, případně dokonce i neexistentním, jelikož nebude mezi stranami žádné kupní smlouvy. Bude tomu právě tak z toho důvodu, aby se zamezilo vzniku vlastní povinnosti přiznat a uhradit daň z přidané hodnoty. Nebude zde ani objednávky a celá transakce se bude jevit ve vztahu ke správci daně buď jako dar, nebo jako směna, zkrátka, nebudou naplněny podmínky podle ustanovení § 2 a § 16 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

S ohledem na sofistikované IT systémy může být tato konstrukce dosti problematická a bude posléze jen otázkou času, dokud se neobjeví obchodní společnosti, které budou těžit z takového právního vakua. Bude dost dobře možné, že budou existovat celé letky bezpilotních strojů a pilotů bezpilotních strojů, které budou rovněž využívat jednotlivé obchodní společnosti ve fázi, kdy těmto obchodním společnostem nevznikne ještě doposavad povinnost k registraci k dani z přidané hodnoty, případně zcela na tuto svou povinnost rezignují.

Je tedy nutné pak v takovém případě dbát toho, aby v rámci mezinárodní bezpilotní přepravy zboží bylo zajištěno, že spolu s uzavřením kupní smlouvy dojde i k úhradě kupní ceny, aby se předešlo možné daňové „optimalizaci“ z důvodu nedostatku jakékoliv smluvní dokumentace a následné nebezpečné situaci, kdy daň z přidané hodnoty nebude ani přiznána a ani odvedena.

⁵⁰¹ Viz. ustanovení § 2132 – 2134 zákona č. 89/2012 Sb.

10. Současná („bezpilotní“) letecká přeprava

10.1. K letecké přepravě obecně

K letecké přepravě zboží je možné všeobecně uvést, že jde o mezikontinentální přepravu zboží, kdy jde povětšinou o přepravu zásilek se zbožím značné ceny, případně je využívána pro expresní přepravu zásilek, které musí být doručeny v co možná nejkratším čase.

K této letecké přepravě bývají využívána nákladní letadla speciálního užití, či běžná civilní letadla s nákladním oddělením, a případně i osobní letadla, kdy je pro přepravu zboží využíváno nákladového prostoru těchto letadel.⁵⁰²

Samotná přepravní smlouva o mezinárodní přepravě nákladu je upravována dvěma unifikačními úmluvami. Jde o Úmluvu o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké dopravě, známou též jako Varšavská úmluva.⁵⁰³ A dále jde o Úmluvu o sjednocení některých pravidel v mezinárodní letecké přepravě, známou též jako Montrealská úmluva.⁵⁰⁴

K vlastnímu popisu samotného tzv. „Varšavského systému“ a dále k systému podle „Montrealské úmluvy“ pak odkazují na disertační práci Jiřího Lojdy s názvem: „Odpovědnost dopravce v mezinárodní přepravě zboží se zaměřením na přepravu námořní.“⁵⁰⁵

Ještě je nutno zmínit pro zřejmost i Chicagskou úmluvu o mezinárodním civilním letectví z roku 1944. V českém právním řádu byla promulgována ve Sbírce zákonů pod č. 147/1947 Sb. Na základě Chicagské úmluvy o mezinárodním civilním letectví vznikla Provizorní mezinárodní organizace pro civilní letectví (v angličtině Provisional International Civil Aviation Organization [PICAO]). Po ratifikaci Chicagské úmluvy o mezinárodním civilním letectví ze strany 26. smluvního státu vznikla Mezinárodní organizace pro civilní letectví (v angličtině International Civil Aviation Organization [ICAO]). Stalo se tak 4. dubna 1947. V říjnu roku 1947 se Mezinárodní organizace pro civilní letectví stala specializovanou organizací pod Organizací Spojených Národů (OSN) s přidružením k Ekonomické a sociální radě OSN.⁵⁰⁶

Účel Mezinárodní organizace pro civilní letectví byl vyjádřen ve vlastním textu Úmluvy pro mezinárodní civilní letectví.

⁵⁰² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 2. aktual. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-196-X. s. 521.

⁵⁰³ Op. cit. 19.

⁵⁰⁴ Op. cit. 20.

⁵⁰⁵ LOJDA, Jiří. *ODPOVĚDNOST DOPRAVCE V MEZINÁRODNÍ PŘEPRAVĚ ZBOŽÍ SE ZAMĚŘENÍM NA PŘEPRAVU NÁMOŘNÍ*. Praha, Česká republika, 2013, 258 s. Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/111881/>. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. s. 87 – 106.

⁵⁰⁶ Convention on International Civil Aviation - Doc 7300. ICAO, specialized UN agency [online]. New York, United States: International Civil Aviation Organization, 2020 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.icao.int/publications/Pages/doc7300.aspx>

Dále je nutno zmínit ještě pramen v podobě zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví.

K tomu je nutno zmínit veškeré prameny Evropského práva. Těch je totiž vskutku velké množství.

Jedná se o:

1) Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2002/30/ES ze dne 26. března 2002 o pravidlech a postupech pro zavedení provozních omezení ke snížení hluku na letištích Společenství.

2) Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2003/42/ES ze dne 13. června 2003 o hlášení událostí v civilním letectví.

3) Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/36/ES ze dne 21. dubna 2004 o bezpečnosti letadel třetích zemí, která používají letiště Společenství.

4) Směrnici Komise 2008/49/ES ze dne 16. dubna 2008, kterou se mění příloha II směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/36/ES, pokud jde o provádění prohlídek na odbavovací ploše u letadel, která používají letiště Společenství.

5) Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/12/ES ze dne 11. března 2009 o letištních poplatcích.

6) Nařízení Rady (EHS) č. 95/93 ze dne 18. ledna 1993 o společných pravidlech pro přidělování letištních časů na letištích Společenství, v platném znění.

7) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 549/2004 ze dne 10. března 2004, kterým se stanoví rámec pro vytvoření jednotného evropského nebe (rámcové nařízení), v platném znění.

8) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 550/2004 ze dne 10. března 2004 o poskytování letových navigačních služeb v jednotném evropském nebi (nařízení o poskytování služeb), v platném znění.

9) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 551/2004 ze dne 10. března 2004 o organizaci a užívání vzdušného prostoru v jednotném evropském nebi (nařízení o vzdušném prostoru), v platném znění.

10) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 552/2004 ze dne 10. března 2004 o interoperabilitě Evropské sítě řízení letového provozu (nařízení o interoperabilitě), v platném znění.

11) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 785/2004 ze dne 21. dubna 2004 o požadavcích na pojištění u leteckých dopravců a provozovatelů letadel, v platném znění.

12) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 847/2004 ze dne 29. dubna 2004 o sjednávání a provádění leteckých dohod mezi členskými státy a třetími zeměmi.

13) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2111/2005 ze dne 14. prosince 2005 o vytvoření seznamu Společenství uvádějícího letecké dopravce, kteří podléhají zákazu provozování letecké dopravy ve Společenství, o informování cestujících v letecké dopravě o totožnosti provozujícího leteckého dopravce a o zrušení článku 9 Směrnice 2004/36/ES, v platném znění.

14) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 216/2008 ze dne 20. února 2008 o společných pravidlech v oblasti civilního letectví a o zřízení Evropské agentury pro bezpečnost letectví, kterým se ruší směrnice Rady 91/670 EHS, nařízení (ES) č. 1592/2002 a směrnice 2004/36/ES, v platném znění.

15) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 300/2008 ze dne 11. března 2008 o společných pravidlech v oblasti ochrany civilního letectví před protiprávními činy a o zrušení nařízení (ES) č. 2320/2002, v platném znění.

16) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1008/2008 ze dne 24. září 2008 o společných pravidlech pro provozování leteckých služeb ve Společenství.

17) Nařízení Komise (EU) č. 72/2010 ze dne 26. ledna 2010, kterým se stanoví postupy pro provádění inspekcí Komisí v oblasti ochrany letectví před protiprávními činy.

18) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 996/2010 ze dne 20. října 2010 o šetření a prevenci nehod a incidentů v civilním letectví a o zrušení směrnice 94/56/ES.

19) Nařízení Komise (EU) č. 805/2011 ze dne 10. srpna 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k udělování průkazů způsobilosti a některých osvědčení řídících letového provozu podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 216/2008.

Poslední prameny evropského práva dopadající na bezpilotní stroje jsou uvedeny v samostatné kapitole 11 dále v této práci.

Je však nutné upozornit, že samotná evropská právní úprava nedopadá žádným způsobem na provozování autonomního stroje s umělou inteligencí. Současná evropská právní úprava proto zatím nepočítá s provozováním autonomních strojů s umělou inteligencí. Zaměřuje se pouze na právní úpravu na dálku obsluhovaného bezpilotního stroje, navíc v tom přísném ohledu, že tento bezpilotní stroj musí být pod dohledem samotného operátora – pilota. Rovněž je nutné uvést, že současná evropská úprava nepočítá s komerčním užíváním bezpilotních strojů. O tomto komerčním užívání záměrně mlčí. Uvádí naopak, že bezpilotní stroje jsou provozovány za účelem rekreace. Zatím je tedy komerční užívání v mezinárodní bezpilotní přepravě neumožněno z hlediska samotného veřejného práva, jelikož pro takovéto komerční užívání není stanoveno zákonné povolení.

Pouze ve stručnosti se v dalších částech této kapitoly budu věnovat k charakteristickým znakům mezinárodní letecké přepravy podle dvou výše zmíněných úmluv, a to Varšavské úmluvy a Montrealské úmluvy.

10.2. K letecké přepravě podle Varšavského systému

Varšavská úmluva se vztahuje na mezinárodní přepravu zboží letadlem, a to za úplatu, případně na bezúplatnou přepravu, kterou provádí letadlem letecký dopravní podnik.⁵⁰⁷

Aby mohla být přeprava považována za mezinárodní, pak musí probíhat mezi dvěma smluvními státy. Případně může tato smluvní přeprava probíhat v rámci jednoho území jednoho smluvního státu, a to se zastávkou v jiném státě.

Přeprava má být sjednána jako letecká. Samotný dopravní prostředek má mít tu vlastnost, že se sám dokáže udržet v atmosféře.

Samotná Varšavská úmluva⁵⁰⁸ se vztahuje na „kvalifikované mezinárodní přepravy,“ kdy tedy samotná přeprava zboží musí probíhat mezi dvěma smluvními státy.⁵⁰⁹

Podle Varšavského systému má být přepravováno zboží, které bylo sjednáno k přepravě v přepravní smlouvě.⁵¹⁰

„I pro použití Varšavské úmluvy je tedy podstatné, co bylo sjednáno stranami v přepravní smlouvě, a nikoli jak přeprava nakonec probíhala.“⁵¹¹

„Varšavská úmluva pak obsahuje rovněž ustanovení pro kombinovanou přepravu, a to sice ve svém čl. 31 odst. 1. Je-li mezi stranami sjednána kombinovaná přeprava, v níž je zahrnuta i letecká přeprava, použije se Varšavská úmluva na leteckou přepravu, pokud však tato vyhovuje podmínkám stanoveným v čl. 1 Varšavské úmluvy.“⁵¹²

Jako důkaz o uzavření přepravní smlouvy zde funguje letecký nákladní list. Letecký nákladní list je tak přepravním dokumentem, a to podle čl. 5 Varšavské úmluvy.⁵¹³ „Absence či nedostatky nákladního listu však nemají vliv na existenci nebo platnost přepravní smlouvy.“⁵¹⁴

Letecký nákladový list má stanoveny své obsahové náležitosti stručně v čl. 8 Varšavské úmluvy. Na ty poté navazuje v čl. 9 Varšavské úmluvy, kdy zde uvozuje, že pokud nebude v leteckém nákladovém listě obsažen údaj podle ustanovení čl. 8 odst. c), jež má upozorňovat příjemce na skutečnost, že se přeprava může řídit Varšavskou úmluvou (v textu Úmluvy je užíváno slovo „doprava“), pak nemusí být odpovědnost přepravce podle Varšavské úmluvy omezena, jelikož se bude vylučovat úspěšné dovolání se liberačního důvodu podle ustanovení čl. 22 odst. 2, který omezuje odpovědnost přepravce. S podobným účinkem je pak formulován i čl. 9 Varšavské

⁵⁰⁷ Viz ustanovení čl. 1 odst. 1 Varšavské úmluvy. Op. cit. 19.

⁵⁰⁸ Op. cit. 19.

⁵⁰⁹ Viz ustanovení čl. 1 odst. 2 Varšavské úmluvy. Op. cit. 19.

⁵¹⁰ Op. cit. 505. s. 86.

⁵¹¹ Op. cit. 505. s. 86.

⁵¹² Op. cit. 505. s. 87.

⁵¹³ Op. cit. 505. s. 88.

⁵¹⁴ Op. cit. 505. s. 88.

úmluvy, který stanovuje, že se přepravce nemůže dovolávat omezení odpovědnosti v případě, kdy bylo zboží naloženo do letadla, aniž by byl letecký nákladní list vystaven.⁵¹⁵

O odpovědnosti přepravce pojednává čl. 18 odst. 1 Varšavské úmluvy, kdy stanovuje odpovědnost za škodu vzniklou poškozením, ztrátou nebo zničením zboží, pokud k této události došlo v průběhu letecké přepravy. Čl. 18 odst. 2 Varšavské úmluvy poté uvádí, že leteckou přepravou je doba, po kterou je zboží pod dozorem přepravce, a to na letišti, v letadle nebo kdekoli jinde při přistání mimo letiště. Časový úsek odpovědnosti dopravce za možnou škodu na přepravovaném zboží je tak vymezen na časový okamžik, kdy má přepravce zboží pod dozorem a dále je vymezen i místně, a to stanovením prostorů kde je přepravce povinen dále vykonávat dozor nad přepravovaným zbožím.⁵¹⁶

Odpovědnost přepravce za škody na zboží je tedy stanovena v podobě objektivní odpovědnosti s presumovaným zaviněním.⁵¹⁷

Samotná konstrukce odpovědnosti za škodu přepravce za škodu je tak značně právně analogicky obdobná, jako je tomu v případě popsané odpovědnosti provozovatele motorového vozidla podle ustanovení § 125f zákona č. 361/2001 Sb., o silničním provozu na pozemních komunikacích.⁵¹⁸

Tato samotná presumovaná odpovědnost pak byla podrobena ústavnímu přezkumu, jak bylo zmíněno v části 8.9 a 8.10 této práce.

V čl. 18 odst. 3 Varšavské úmluvy je uvedeno, že „doba letecké přepravy nezahrnuje dopravu pozemní, námořní nebo říční, pokud je tato prováděna mimo letiště, přičemž je-li taková doprava uskutečňována ,při provádění letecké dopravní smlouvy za účelem nakládání, dodání nebo překládání, má se za to, že každá škoda vzešlá z události nastalé při letecké dopravě, nebude-li prokázán opak.“⁵¹⁹

Ve Varšavské úmluvě je stanoveno v čl. 19, že přepravce odpovídá za zpoždění dodání zboží.

Stejně tak právně analogicky jsou poté v čl. 20 Varšavské úmluvy uvedeny liberační podmínky, kdy může být přepravce zproštěn odpovědnosti za škodu na zboží.

Musím uvést, že bych na tomto místě jen opakoval dříve napsané. Proto si dovoluji odkázat na doslovnou pasáž z disertační práce Jiřího Lojdy, který se zabýval obdobnou právní disciplínou

⁵¹⁵ Op. cit. 505. s. 89.

⁵¹⁶ Op. cit. 505. s. 89.

⁵¹⁷ Op. cit. 505. s. 90.

⁵¹⁸ Op. cit. 457. viz. ustanovení § 125c tohoto zákona.

⁵¹⁹ Op. cit. 505. s. 90.

a popsal tak náležitě veškeré prvky odpovědnostního vztahu přepravce z Varšavské úmluvy. Viz dále následující text.

Lojda k odpovědnosti přepravce a možnosti zproštění odpovědnosti přepravce podle článku 20 Varšavské úmluvy uvádí, že „prokáže-li, že on sám a jeho zaměstnanci učinili veškerá nutná opatření, aby škodě zabránili, nebo že tak nemohli učinit. Přepravce zde musí poskytnout takové důkazy, které ho zbavují odpovědnosti zcela (podle principu ‚všechno nebo nic‘), i malá pochybnost vede pak k tomu, že dopravce bude odpovídat za škodu, i když patrně v omezeném rozsahu dle čl. 22 Varšavské úmluvy. Přepravce tak bude mj. prokazovat, že učinil veškerá nutná opatření ohledně letadla, jeho personálního i technického vybavení, vybavení pro přepravu daného nákladu, opatření souvisejících s přesnou logistikou apod. Přepravce má vedle ustanovení čl. 20 navíc podle čl. 21 Varšavské úmluvy možnost prokázat, že škoda vznikla zaviněním poškozené osoby, nebo k ní zavinění této osoby přispělo – v takovém případě může soud podle předpisů svého domácího právního řádu vyloučit nebo zmenšit odpovědnost dopravce. Rovněž v případě Varšavské úmluvy je odpovědnost dopravce limitována, a to sice podle čl. 22 této úmluvy.“⁵²⁰

Dále Lojda pokračuje tak, že „při přepravě nákladu je podle čl. 22 odst. 2 Varšavské úmluvy stanovena hranice odpovědnosti dopravce na částku 250 franků na kilogram přepravovaného zboží. Odesílatel má však možnost učinit při předání zboží prohlášení o zájmu na dodání do místa určení a zaplatit příplatek k přepravnému. Dopravce je v takovém případě povinen nahradit škodu do výše uvedené částky, neprokáže-li, že skutečná částka odesílatelova zájmu na dodání je nižší. Kromě již výše popsané možnosti prolomení limitů náhrady škody, která je spojena s leteckým nákladním listem, pak Varšavská úmluva obsahuje ještě další případ ‚nedobrovolného‘ prolomení limitů náhrady škody. Jedná se o ustanovení čl. 25 této úmluvy, které reflektuje některé případy, kdy byla škoda způsobena dopravcem nebo jeho zaměstnanci úmyslně nebo ‚nerozvážně a s vědomím, že škoda pravděpodobně z toho vznikne.‘“⁵²¹

⁵²⁰ Op. cit. 505. s. 88 – 89.

⁵²¹ Op. cit. 505. s. 88 – 89.

10.3. K letecké přepravě podle Montrealské úmluvy

Samotná Montrealská úmluva měla nahrazovat Varšavský systém, a to právě kvůli jeho neaktuálnosti. Měla rovněž reflektovat větší ochranu spotřebitele.

Ohledně vlastního popisu ratifikace a přijetí Montrealské úmluvy odkazují na práci Jiřího Lojdy.⁵²²

Podle ustanovení čl. 55 Montrealské úmluvy je samotná Montrealská úmluva v postavení *lex specialis* k Varšavskému systému.

„Na základě článku 55 Montrealské úmluvy se totiž tato úmluva použije na přepravy pouze mezi smluvními státy této úmluvy, a to i když jsou tyto současně smluvními státy některých instrumentů Varšavského systému. Pokud jeden ze států není členem Montrealské úmluvy, ale oba státy jsou členy Varšavského systému, použije se těch instrumentů Varšavského systému, jejichž členy jsou oba státy.“⁵²³

V čl. 1 Montrealské úmluvy je uveden rozsah jejího použití. Montrealská úmluva se použije na mezinárodní přepravu nákladu, která je prováděna letadlem za úplatu. Na bezúplatnou přepravu zboží se vztahuje Montrealská úmluva, jen pokud ji provádějí podniky a organizace zabývající se leteckou dopravou.

Samotná úprava Montrealské úmluvy se tedy shoduje s Varšavským systémem v čl. 1 odst. 2, kdy se pro účely Montrealské úmluvy považuje za mezinárodní přepravu zboží, podle které musí být dohodnuto mezi stranami, že místo odletu a místo dohodnutého určení pro dodání zboží leží na území dvou smluvních stran této úmluvy, nebo se musí obě místa nacházet na území jednoho členského státu Montrealské úmluvy, s tím, že je sjednána zastávka v dalším státě, který nemusí být smluvní stranou Montrealské úmluvy.⁵²⁴

Oproti Varšavskému systému staví Montrealská úmluva do popředí vůli smluvních stran sjednat si režim mezinárodní letecké přepravy, a to za tím účelem, že byla přeprava zamýšlena jako jediný výkon. Stanovuje tak čl. 1 odst. 3 Montrealské úmluvy. I v tomto případě je nerozhodný průběh přepravy, jako je tomu v případě Varšavského systému. Podstatné totiž je, jak bylo sjednáno místo převzetí zboží k přepravě a jaké bylo ujednáno místo určení zboží k přepravě. Montrealská úmluva řeší i otázku zastávek, kdy takováto zastávka musí být tedy zastávkou plánovanou. Nemůže se proto jednat o zastávku nahodilou.

⁵²² Op. cit. 505. s. 91.

⁵²³ Op. cit. 505. s. 91.

⁵²⁴ Op. cit. 505. s. 91.

Montrealská úmluva neobsahuje vymezení, za jakých okolností jde o přepravu nákladu. Může se tak jednat o všechny movité věci, a to včetně živých zvířat. Montrealská úmluva má však v čl. 2 omezení týkající se poštovní přepravy.

Ke kombinované přepravě Montrealská úmluva hovoří v čl. 38. Lojda tento typ kombinované přepravy popisuje následovně: „V případě kombinované přepravy se ustanovení Montrealské úmluvy použijí na letecký úsek přepravy, vyhovuje-li tento podmínkám v článku 1 této úmluvy. Upřesnění toho, co je leteckým úsekem přepravy, lze najít v čl. 18 odst. 4 této úmluvy. Nejen s ohledem na čl. 38 Montrealské úmluvy, ale i s ohledem na výše uvedený článek 1 této úmluvy, vystává otázka, kdy probíhá přeprava letecky. Kromě vymezení pomocí argumentu a contrario podle čl. 18 odst. 4 Montrealské úmluvy je možno rovněž zopakovat to, co již bylo řečeno u Varšavské úmluvy, a sice že za přepravu leteckou je možno považovat přepravu takovým dopravním prostředkem, který se dokáže udržet v atmosféře (letadlo, vzducholod', vrtulník atd.).“⁵²⁵

Montrealská úmluva stanovuje v čl. 4 odst. 1 povinnost vydání leteckého nákladního listu.

Samotné obsahové náležitosti leteckého nákladního listu jsou obsaženy v čl. 5 Montrealské úmluvy. Formální požadavky na letecký nákladový list jsou stanoveny v čl. 7 Montrealské úmluvy. Jako je tomu v případě Varšavské úmluvy, jsou v Montrealské úmluvě požadavky na letecký nákladový list poměrně stručné. Je však možné nahradit letecký nákladní list jakýmkoliv jiným prostředkem, v němž budou obsaženy informace o přepravě nákladu. Pokud je použit takový jiný prostředek, pak musí přepravce na požádání odesilatele vystavit potvrzení o převzetí nákladu k přepravě. Lojda k tomu uvádí, že „nesplnění[m] požadavků, které jsou na přepravní dokumenty kladeny v člancích 4 až 8 Montrealské úmluvy však nemá podle výslovného ustanovení článku 9 vliv na existenci nebo platnost přepravní smlouvy.“⁵²⁶ Funkce přepravního dokumentu má především důkazní charakter.

Aby mohl letecký nákladový list sloužit jako důkazní prostředek, pak musí být vyhotoven v listinné podobě. Ustanovení čl. 11 Montrealské úmluvy upravuje náležitosti na důkazní formu leteckého nákladového listu, jako důkazu o přepravě. Ustanovení čl. 11 dopadá rovněž na potvrzení o převzetí nákladu k přepravě, ale již nedopadá na jiné prostředky vydané v souladu s ustanovením čl. 4 odst. 2 Montrealské úmluvy.

Letecký nákladový list a potvrzení o převzetí nákladu k přepravě a o podmínkách přepravy představují přímý důkaz o uzavřené přepravní smlouvě.

⁵²⁵ Op. cit. 505. s. 91.

⁵²⁶ Op. cit. 505. s. 91.

Odpovědnosti dopravce za škodu vzniklou na přepravovaném nákladu, ke kterému dojde v průběhu letecké přepravy, se věnuje ustanovení čl. 18 Montrealské úmluvy. Leteckou přepravou je podle čl. 18 odst. 3 vymezeno a Lojda uvádí shodně, „že se jedná o dobu, po kterou je náklad v péči dopravce. V péči dopravce je tak náklad tehdy, pokud má dopravce možnost náklad chránit proti ztrátě nebo poškození.“⁵²⁷

V Montrealské úmluvě je vymezen pojem letecké přepravy i negativním způsobem. Čl. 18. odst. 4 stanovuje, že za leteckou přepravu se nepovažuje přeprava pozemní, námořní, či vnitrozemská vodní, která je prováděna mimo letiště.

Dále je uvedeno, že pokud bylo takové přepravy použito v průběhu plnění smlouvy o letecké přepravě pro účely nakládání, dodání nebo překládání, bude se mít za to, že ke škodě došlo v průběhu letecké dopravy, a to pokud nebude prokázán opak. Tak je stanoveno v čl. 18 odst. 4 Montrealské úmluvy.⁵²⁸

Lojda dále uvádí, že „doprovce tedy může přepravovat zboží i jiným způsobem než leteckou přepravou, avšak v takovém případě musí pro aplikaci Montrealské úmluvy tato přeprava probíhat buď v prostorách letiště, nebo jako tzv. pomocný transport.“⁵²⁹

Jako je tomu u odpovědnosti dopravce v případě Varšavské úmluvy, je i v Montrealské úmluvě konstruována odpovědnost přepravce jako odpovědnost objektivní. V čl. 18 odst. 3 Montrealské úmluvy je uveden krátký výčet okolností vylučujících protiprávnost. Jde o tradiční okolnosti vylučující protiprávnost. Tyto okolnosti dopadají na skutečnost, že některé zboží rychleji a snadno podléhá zkáze, případně že ke škodě na zboží může dojít i z důvodu špatného a vadného obalu zboží. Nebylo by tak zcela po právu činit přepravce odpovědného za vady na věci, kterou přepravce nepřipravoval k přepravě. Toto se podává ze čl. 18 odst. 2 písm. a) a b) Montrealské úmluvy.⁵³⁰

Samotný výčet okolností vylučujících protiprávnost je dále uveden ještě v ustanovení čl. 20 Montrealské úmluvy. Ten umožňuje přepravci zprostit se odpovědnosti z části případně zcela, a to tedy pokud byla škoda způsobena nedbalostí nebo jiným protiprávním činem či opomenutím osoby, která sama náhradu škody požaduje. Či dále ještě ze strany osoby, která na místo takové osoby požadující za ni uplatňuje práva na náhradu škody.⁵³¹

⁵²⁷ Op. cit. 505. s. 91.

⁵²⁸ Op. cit. 505. s. 91.

⁵²⁹ Op. cit. 505. s. 91.

⁵³⁰ Op. cit. 505. s. 91.

⁵³¹ Op. cit. 505. s. 92.

Jako další okolnosti vylučující protiprávnost jsou uvedeny okolnosti v podobě války, ozbrojeného konfliktu nebo zásahu úředního orgánu v souvislosti s příchodem, odchodem nebo tranzitem nákladu. Je tak uvedeno v čl. 18 odst. 2 písm. c) a d) Montrealské úmluvy.

Montrealská úmluva upravuje rovněž i odpovědnost za zpoždění. Ta je upravena v čl. 19. Převážce však za zpoždění neodpovídá. V takovém případě platí a Lojda uvádí shodně, „že on sám a jeho zaměstnanci a agenti učinili všechna možná opatření, která lze spravedlivě požadovat, aby škodu odvrátili, nebo že nebylo v jejich silách, aby tak učinili.“⁵³²

Samotná výše uvedená konstrukce okolnosti vylučující protiprávnost je postavena na kumulativních východiscích. Na této činnosti se tak musí podílet všechny osoby společným úsilím tak, aby u žádné z těchto osob nebylo pochybu o tom, že by snad kdy zanedbala nějakou svou povinnost.

Odpovědnost přepravce je omezena i v Montrealské úmluvě.

Lojda uvádí pak podobně, kdy rovněž píše v obdobném duchu, že pokud dojde ke ztrátě, poškození, zničení nákladu, případně dojde ke zpoždění samotného přepravovaného nákladu, je samotná finanční odpovědnost přepravce omezena do výše 17 SDR⁵³³ (special drawing rights = zvláštní práva čerpání, Mezinárodní měnový fond) za 1 kilogram, a to v tom případě, pokud tedy samotný odesílatel nedeklaroval při předání zboží přepravci k přepravě žádného zvláštního zájmu na dodání samotného přepravovaného zboží.⁵³⁴

Je zde možnost pro samotného přepravce prokazovat, že samotná částka uvedená odesílatelem je vyšší než jeho skutečný zájem na dodání samotného zboží. Jinými slovy, že si samotné dodávané zboží „přepojistil.“⁵³⁵

⁵³² Op. cit. 505. s. 92.

⁵³³ *Special Drawing Right* [online]. Washington, United States: International Monetary Fund, 2020 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/14/51/Special-Drawing-Right-SDR>

⁵³⁴ Op. cit. 505.

⁵³⁵ Op. cit. 505.

10.4. K letecké přepravě zboží - shrnutí kapitoly a hraniční určovatelé

Jak je patrné, tak v rámci Varšavského systému a Montrealského systému je odpovědnost řešena směrem k provozovateli, kterým se míní samotný přepravce.

Díky skutečnosti, že v mezinárodním právu je společný účel samotných norem, kterým je „úprava právních vztahů vznikajících při uskutečňování mezinárodního obchodu a mezinárodního hospodářského styku vůbec“,“⁵³⁶ je tato koncepce odpovědnosti zcela na místě.

Za vlastní hraniční určovatele pak bude nutné zvolit *lex patria a loci delicti*.

V rámci Evropské unie se užije harmonizovaná evropská právní úprava spočívající v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, která se týká samotného uplatňování nároků. Pro rozhodné právo se užije Římské úmluvy o právu rozhodném pro smlouvy, nařízení Rady (ES) č. 593/2008 pro právo rozhodné pro smluvní závazkové vztahy a dále nařízení Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II). Subsidiárně se pak užije zákonné mezinárodní právo soukromé. V České republice v současnosti pak zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

S ohledem na ustanovení čl. 4 odst. 1 nařízení Řím II se bude odpovědnost za újmu řídit rozhodným právem země, kde škoda vznikla, případně s jistými odchylkami podle dalších ustanovení tohoto článku, a to v případě újmy způsobené ze strany bezpilotního systému.

Místní příslušnost soudu pak bude dána podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 Evropského parlamentu a Rady, a to podle místa škodní události. Samotný provozovatel bezpilotního systému si tak bude muset zajistit patřičnou reprezentaci v každém členském státě Evropské unie, kde bude chtít provozovat své přepravní služby.

Zcela na obdobném principu jsou pak postaveny odpovědnostní vztahy v rámci Evropské právní úpravy dopadající na mezinárodní bezpilotní přepravu zboží. V tomto případě bude vždy určitelná osoba samotného provozovatele bezpilotního systému / bezpilotního stroje, a to z důvodu vlastní nutné registrace. K vlastní registraci a k současné evropské právní úpravě dále v následující kapitole.

⁵³⁶ KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Právo mezinárodního obchodu*. [1. vyd.]. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-108-3. s. 17.

11. Mezinárodní bezpilotní přeprava zboží v evropském náhledu

11.1. Příprava společných evropských pravidel

Pro zajištění provozu bezpilotních strojů byla v rámci Evropské unie vypracována a přijata následující pravidla. Tato pravidla mají napomoci k rozvoji společného evropského trhu a zároveň zajistit bezpečný provoz těchto bezpilotních strojů, jakož rovněž mají odpovídat na ochranu soukromí jednotlivých osob.

11.1.1. Aktuální stav evropského regulačního rámce

Dne 4. července 2018 bylo přijato nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1139 o společných pravidlech v oblasti civilního letectví a o zřízení Agentury Evropské unie pro bezpečnost letectví, kterým se mění nařízení (ES) č. 2111/2005, (ES) č. 1008/2008, (EU) č. 996/2010, (EU) č. 376/2014 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/30/EU a 2014/53/EU a kterým se zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 552/2004 a (ES) č. 216/2008 a nařízení Rady (EHS) č. 3922/91. Toto nařízení nabylo účinnosti ke dni 11. září 2018.⁵³⁷

V tomto nařízení je upravena v čl. 55 až čl. 58, systematicky určeném v oddíle VII.

V preambuli tohoto nařízení jsou v bodě 26 až 34 stanoveny jednotlivé účely právní úpravy. Hned v ustanovení bodu 27 preambule je zde možnost uplatňování přístupu proporcionality s ohledem na rizika spojená s provozem bezpilotních letadel. Samotné nařízení právě tento aspekt proporcionality rozvádí dále s ohledem na skutečnost, že v jednotlivých členských státech je jiná hustota obyvatelstva a z tohoto důvodu by měl mít každý členský stát dále možnosti upravovat s větší mírou flexibility jednotlivá pravidla ze samotného nařízení.

Jelikož v českém právním řádu neexistuje žádný prováděcí právní předpis, pak by měl český zákonodárce upozornit v tom ohledu, že právě hustě obydlené části Středočeského kraje mohou být dotčeny zvýšenou aktivitou ze strany provozovatelů bezpilotních strojů.

Samotné nařízení pak užívá pojem „autonomní“ na jediném místě. Je tomu tak v bodě 30 preambule samotného nařízení, kdy je zde uvedena následující definice: „bezpilotním letadlem“ (se rozumí) jakékoli letadlo provozované nebo projektované pro „autonomní“ provoz nebo pro pilotování na dálku bez pilota na palubě.“

⁵³⁷ Viz. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1139 ze dne 4. července 2018 o společných pravidlech v oblasti civilního letectví a o zřízení Agentury Evropské unie pro bezpečnost letectví, kterým se mění nařízení (ES) č. 2111/2005, (ES) č. 1008/2008, (EU) č. 996/2010, (EU) č. 376/2014 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/30/EU a 2014/53/EU a kterým se zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 552/2004 a (ES) č. 216/2008 a nařízení Rady (EHS) č. 3922/91 (Text s významem pro EHP.)

Samotné nařízení se zaměřuje jen velice na úpravu povinností provozovatelů bezpilotních letadel, registraci provozovatelů bezpilotních letadel. K tomu pověřuje jednotlivé členské státy, aby plnily jednotlivé správní povinnosti podle tohoto citovaného nařízení, a to i s přihlédnutím k Chicagské úmluvě. Samotné nařízení v bodě 32 stanovuje, že „takové přenesení tedy znamená přenesení pravomocí na agenturu nebo jiný členský stát pro účely práva Unie, avšak není jím dotčena odpovědnost členského státu, který žádost učinil, podle Chicagské úmluvy.“

Rovněž v přílohách stanovuje jednotlivé technické požadavky. Samotné nařízení však neupravuje zásadním způsobem odpovědnost provozovatelů bezpilotních letadel. Tato soukromoprávní odpovědnost zůstává tedy v gesci jednotlivých právních řádů členských států. Samotné nařízení upravuje tedy veřejnoprávní odpovědnost samotných provozovatelů a dalších subjektů zúčastněných při letovém provozu všeobecně.

Zajímavostí je však dvoukolejnost Evropské právní úpravy, jelikož toto nařízení nederoguje předcházející evropskou právní úpravu, ale ponechává ji dále v platnosti.

V bodě 82 a 83 preambule předmětného nařízení se uvádí, že: „Tímto nařízením se stanoví společná pravidla v oblasti civilního letectví a potvrzuje zřízení agentury. Nařízení (ES) č. 216/2008 by proto mělo být zrušeno.“ Potud je to jistě v pořádku. Avšak, samotný další postup již není v pořádku v tom ohledu, že evropský zákonodárce si sám není jist budoucí právní úpravou, resp. o ní zatím nemá větších představ a z tohoto důvodu zvolil postup ten, že ponechává vyjmenované prováděcí předpisy v platnosti a tyto prováděcí předpisy by se měly používat, a to až do okamžiku, kdy budou plně vyhotoveny veškeré nové nezbytné akty v přenesené pravomoci a prováděcí akty, doslova, „vypracovány, přijaty a uplatňovány.“⁵³⁸

Stěžejním momentem v samotném výše uvedeném nařízení, je zřízení Agentury Evropské unie pro bezpečnost letectví. Tato nová Agentura Evropské unie pro bezpečnost letectví bude správním a administrativním tělesem, která bude zodpovídat za koordinaci budoucího vývoje bezpilotních letadel, osvědčování o způsobilosti, jejich registraci, registraci provozovatelů bezpilotních letadel a dále registraci pilotů obsluhujících bezpilotní letadla na dálku. Nad všemi těmito činnostmi pak bude vykonávat Agentura Evropské unie pro bezpečnost letectví dozor.

⁵³⁸ „Jelikož pravidla nezbytná pro interoperabilitu evropské sítě uspořádání letového provozu (EATMN) jsou buď obsažena v tomto nařízení, nebo budou obsažena v aktech v přenesené pravomoci nebo v prováděcích aktech přijatých na jeho základě, mělo by být nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 552/2004 (20) zrušeno. Je však zapotřebí určitý čas k tomu, aby mohly být nezbytné akty v přenesené pravomoci a prováděcí akty vypracovány, přijaty a uplatňovány.

Prováděcí pravidla přijatá na základě nařízení (ES) č. 552/2004 by proto měla prozatím zůstat použitelná; konkrétně se jedná o nařízení Komise (ES) č. 1033/2006 (21), (ES) č. 1032/2006 (22), (ES) č. 633/2007 (23), (ES) č. 262/2009 (24), (ES) č. 29/2009 (25), (EU) č. 73/2010 (26) a prováděcí nařízení Komise (EU) č. 1206/2011 (27), (EU) č. 1207/2011 (28) a (EU) č. 1079/2012 (29). Některé články nařízení (ES) č. 552/2004 a přílohy tohoto nařízení, na něž uvedené články odkazují, by se proto rovněž měly nadále používat ve vztahu k předmětu, na nějž se vztahují, až do data použitelnosti dotčených prováděcích aktů a aktů v přenesené pravomoci.“

Rovněž mají členské státy možnost přenést mezi sebou navzájem nebo na agenturu pravomoci podle tohoto nařízení v oblasti osvědčování, dozoru a vynucování. Jedná se pak o přesunutí pravomocí na základě dobrovolného principu. Viz bod 37 preambule citovaného nařízení. Samotná Agentura tak navazuje na svou předchůdkyni a za pomoci tohoto posledního nařízení byly právě této Agentuře rozšířeny její pravomoci a rovněž i její odpovědnost.

Agentura má sídlo v Kolíně nad Rýnem v Spolkové republice Německo. Je subjektem Unie a má právní subjektivitu. Agentura může zřizovat místní úřadovny v členských státech nebo umisťovat své zaměstnance do delegací do třetích zemí. Agenturu poté zastupuje její výkonný ředitel. Viz. čl. 94 předmětného nařízení.

11.1.2. Evropská prováděcí právní úprava

Dne 11. června 2019 bylo v Úředním věstníku uveřejněno prováděcí nařízení Komise (EU) 2019/947 ze dne 24.05.2019 ze dne 24. května 2019.⁵³⁹ Nařízení vstoupilo v platnost dvacátým dnem po uveřejnění v Úředním věstníku Evropské unie a předpokladem bylo, že se použije od 1. července 2020.

Prováděcí akt je doplněn aktem v přenesené pravomoci, který stanovuje technické požadavky na bezpilotní systémy. Jedná se o nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2019/945 ze dne 12. března 2019 o bezpilotních systémech a o provozovateli bezpilotních systémů ze třetích zemí.⁵⁴⁰

Dne 19. 6. 2019 byla v Úředním věstníku Evropské unie řady L č. 162 zveřejněná oprava nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2019/945 ze dne 12. března 2019 o bezpilotních systémech a o provozovateli bezpilotních systémů ze třetích zemí.⁵⁴¹

Pro dosažení souladu s prováděcím nařízením bylo dne 9. října 2019 Agenturou (EASA - European Union Aviation Safety Agency) zveřejněno rozhodnutí výkonného ředitele 2019/021/R, kterým se vydávají přijatelné způsoby průkazu a výkladový materiál k prováděcímu nařízení Komise (EU) 2019/947, a to formou samostatných příloh I a II.

Toto rozhodnutí výkonného ředitele Agentury bylo publikováno následující den po uveřejnění v úřední publikaci Agentury.

Samotný dokument obsahuje:

⁵³⁹Viz. Prováděcí nařízení Komise (EU) 2019/947 ze dne 24. května 2019 o pravidlech a postupech pro provoz bezpilotních letadel (Text s významem pro EHP.)

⁵⁴⁰ Viz. Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2019/945 ze dne 12. března 2019 o bezpilotních systémech a o provozovateli bezpilotních systémů ze třetích zemí.

⁵⁴¹Viz. Konsolidovaný text: Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2019/945 ze dne 12. března 2019 o bezpilotních systémech a o provozovateli bezpilotních systémů ze třetích zemí.

- revidovanou verzi návrhu o přijatelných způsobech průkazu a poradenských materiálů, která byla zveřejněna spolu se stanoviskem Agentury 01/2018;
- metodiku pro posouzení rizika specifické kategorie provozu, jako („acceptable means of compliance“) k posouzení rizika, vyžadovaného pro „specifickou“ kategorii provozu;
- první předdefinované posouzení rizika, které provozovatelům pomůže při formulování žádosti o povolení pro „specifickou“ kategorii provozu.

Pro snadnější orientaci v relativně komplexním regulačním rámci EU připravila Agentura tzv. „Easy Access Rules“ pro bezpilotní systémy.⁵⁴² Jedná se v podstatě o komentářovou literaturu, která podává výklad samotné Agentury k jednotlivým ustanovením a postupům pro provoz bezpilotních systémů obsažené v prováděcích nařízeních Komise (EU) 2019/947 a (EU) 2019/345.

K těmto jednotlivým prováděcím předpisům připojuji níže svůj názor a komentář. Jelikož jednotlivé prováděcí předpisy jsou prakticky totožné, zaměřím se v tomto komentáři a svém stanovisku na prováděcí nařízení Komise (EU) 2019/947 ze dne 24.05.2019 ze dne 24. května 2019. K tomuto konkrétnímu prováděcímu nařízení se budu dále v textu vždy odkazovat.

Z definic je určitě nutno zmínit definici „bepilotního systému,“ kterým se rozumí bepilotní letadlo a vybavení pro jeho řízení na dálku, jak je uvedeno v čl. 2 bodě 1 prováděcího nařízení Komise.

Další definice je uvedena pod čl. 2 bodu 2 prováděcího nařízení Komise, pod kterou se rozumí „provozovatelem bepilotního systému“ jakákoli právnická nebo fyzická osoba provozující nebo zamýšlející provozovat jeden nebo více bepilotních systémů.

Autonomním provozem, se podle čl. 2 bodu 17 prováděcího nařízení Komise rozumí „provoz, při kterém je bepilotní letadlo provozováno bez možnosti zásahu dálkově řídicího pilota.“

Samotné prováděcí nařízení Komise (EU) 2019/947 se aktuálně zaměřuje na technické specifikace jednotlivých autonomních systémů, které rozlišuje do tří různých kategorií.

Podle čl. 3 se vyděluje provoz bepilotních systémů na systémy „otevřené“, „specifické“ nebo „certifikované.“ Toto dělení je rozlišováno stupněm schválení, případně vydáním oprávnění ze strany pověřeného orgánu veřejné moci. V kategorii „otevřené“ se nevyžaduje žádného

⁵⁴² Viz *Easy Access Rules for Unmanned Aircraft Systems (Regulation (EU) 2019/947 and Regulation (EU) 2019/945)* [online]. Kolín, Spolková republika Německo: European Union Aviation Safety Agency, 2020 [cit. 2020-06-16]. Dostupné z: <https://www.easa.europa.eu/document-library/easy-access-rules/easy-access-rules-unmanned-aircraft-systems-regulation-eu>

předchozího oprávnění k provozu, ani prohlášení o provozu učiněné provozovatelem bezpilotního systému před uskutečněním provozu. V kategorii „specifické“ se vyžaduje oprávnění k provozu vydané příslušným úřadem podle ustanovení čl. 12 nebo oprávnění obdržené podle čl. 16 nebo, za okolností definovaných v čl. 5 odst. 5, prohlášení provozovatele bezpilotních systémů. V kategorii „certifikované“ se vyžaduje osvědčení podle nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2019/945, osvědčení provozovatele a případně udělení průkazu způsobilosti dálkově řídícímu pilotovi.

Samotný provoz v kategorii „otevřené“ má stanoveny požadavky v čl. 4 prováděcího nařízení Komise. Samotné požadavky jsou zde vyjmenovány kumulativním způsobem. Zásadním požadavkem je hmotnost samotného bezpilotního systému, která nesmí dosáhnout ani přesáhnout hmotnosti 25 kg, k tomu viz čl. 4 bod. 1 písm. b) předmětného prováděcího nařízení Komise.

Tato samotná kategorie „otevřené“ je pro všechny kategorie bezpilotních systémů, které jsou užívány hlavně za rekreačními a jinými obdobnými účely, jelikož se zde vyžaduje, aby samotný pilot obsluhující bezpilotní systém jej měl ve vizuálním dosahu. Rovněž nemůže s tímto bezpilotním systémem takový pilot létat ve vyšší výšce, než je 120 metrů od nejbližšího bodu povrchu země.

Limitujícím faktorem je zde však nutnost splnění povinnosti, že „bepilotní letadlo za letu nepřevážuje nebezpečné zboží a neshazuje žádný materiál.“

V rámci prováděcího nařízení je rovněž ustanovení, které se týká definice nebezpečného zboží, kdy je definováno pod čl. 2 bodem 11 předmětného prováděcího nařízení.

V rámci kategorie „specifické“ je v čl. 5 prováděcího nařízení Komise stanovena povinnost provozovatele bezpilotního systému povinnost získat od příslušného úřadu v členském státě, ve kterém je tento provozovatel registrován, oprávnění k provozu podle ustanovení čl. 12 tohoto prováděcího nařízení Komise.

Samotný provozovatel tak k tomuto předkládá i posouzení přiměřených opatření ke zmírnění rizik provozu bezpilotního systému. Pokud budou tato předkládaná provozní rizika přiměřeně zmírněna, vydá příslušný úřad provozovateli bezpilotního systému oprávnění k provozu. V tomto oprávnění příslušný úřad uvede, zda se oprávnění k provozu týká buď jedné provozní operace bezpilotního systému nebo řady provozních operací specifikovaných v čase nebo místě (místech) nebo v čase a místě. Samotné vydané oprávnění k provozu musí obsahovat související přesný seznam opatření ke zmírnění rizik.

Příslušný úřad může rovněž uvést, zda se oprávnění k provozu týká pro schválení osvědčení provozovatele lehkých bezpilotních systémů podle části C přílohy tohoto prováděcího nařízení Komise.

V rámci kategorie „certifikovaná“ je v čl. 6 prováděcího nařízení Komise provoz bezpilotního systému v této kategorii povolen pouze za splnění těchto požadavků, které musejí být splněny kumulativně:

a) bezpilotní systém je certifikován v souladu s čl. 40 odst. 1 písm. a), b), a c) nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2019/945 a

b) provoz se uskutečňuje za některé z těchto podmínek:

- i) nad shromážděními osob;
- ii) zahrnuje přepravu osob,
- iii) zahrnuje přepravu nebezpečného zboží, což může mít za následek vysoké riziko pro třetí strany v případě nehody.

Je zde oprávnění i pro příslušný úřad podřadit pod kategorii „certifikována“ provoz takového bezpilotního systému, pokud příslušný úřad na základě posouzení rizik podle čl. 11 shledá, že riziko provozu nelze přiměřeně zmírnit bez osvědčení bezpilotního systému a provozovatele bezpilotních systémů a případně bez udělení způsobilosti dálkově řídicímu pilotu.

Samotné prováděcí nařízení Komise dále stanovuje v čl. 7 pravidla a postupy pro provoz bezpilotních systémů, kdy se v podrobnostech odkazuje na přílohy k tomuto prováděcímu nařízení Komise. Dále stanovuje v čl. 8 pravidla a postupy pro způsobilost dálkově řídicích pilotů. V tomto ohledu jsou zde vyjmenované jednotlivé schopnostní atributy pro řízení bezpilotních systémů v kategorii „otevřeně“ a v kategorii „specifické.“

Co je však velice problematické ustanovení z hlediska vlastního provozu bezpilotního systému je ustanovení čl. 9 tohoto prováděcího nařízení, které se týká minimálního věku dálkově řídicích pilotů. Minimální věk dálkově řídicích pilotů provozujících bezpilotní systémy v kategorii „otevřeně“ a v kategorii „specifické“ je 16 let věku. Samotné prováděcí nařízení Komise zde dává možnost jednotlivým členským státům tuto věkovou hranici snížit, a to v kategorii „otevřeně“ až o 4 roky a v kategorii „specifické“ až o 2 roky.

Je zde však i ustanovení čl. 9 bodu 4., které stanovuje, že pokud členský stát sníží minimální věk dálkově řídicích pilotů, smí tito dálkově řídicí piloti provozovat bezpilotní systémy pouze na území daného členského státu.

Samotné ustanovení uvedené výše jen dokládá nutnost stanovení objektivní odpovědnosti provozovatele bezpilotního systému za způsobenou újmu nebo škodu na majetku na zemi nebo na majetku nebo zdraví třetí osoby způsobené při provozu bezpilotního systému. Je totiž snadno představitelné, že takovéto nezletilé osoby budou ovládat až téměř 25 kg létající stroje způsobem, který nebude v souladu se stanovenými povinnostmi pro provoz bezpilotního systému tak, jak je stanoven v rámci prováděcího nařízení Komise. Jelikož je tato objektivní odpovědnost v souladu

s ústavností, nebude v takovémto případě problém s hrazením způsobených škod ze strany provozovatelů bezpilotních systémů ve prospěch obětí takovýchto škodných událostí.

V ustanovení čl. 11 tohoto prováděcího nařízení Komise upravuje pravidla pro provádění posouzení provozních rizik.

Tato pravidla se dají shrnout velmi obecně tak, že tedy mají popisovat vlastnosti provozu bezpilotního systému, navrhuje vhodné cíle bezpečnosti provozu, určující míru rizika provozu na zemi a ve vzduchu, přičemž se zohledňují rizika a) míry ohrožení majetku třetí strany nebo majetku na zemi, b) složitosti, výkonnosti a provozních vlastností daného bezpilotního letadla, c) účelu letu, druhu bezpilotního systému, pravděpodobnost srážky s jiným letadlem a použitou třídou vzdušného prostoru, d) druh, rozsah a složitost provozu nebo činnosti bezpilotního systému, případně včetně velikosti a druhu provozu spravovaného odpovědnou organizací nebo osobou, e) míry, do jaké jsou osoby nesoucí rizika spojená s daným provozem bezpilotního systému schopny posoudit a kontrolovat. Tato výše uvedená kritéria jsou dále rozepisována v jejich technické podobě, kdy se týkají vlastního technického vymezení samotného bezpilotního systému a dále rovněž i skutečností týkajících se osob, které budou dálkově řídicími piloty tohoto bezpilotního systému.

V čl. 12 tohoto zmíněného prováděcího nařízení Komise je upraveno povolování provozu bezpilotního systému ve „specifické kategorii.“

Je zde uvedeno, že příslušný úřad vyhodnotí posouzení rizik a robustnosti zmírňujících opatření, jež provozovatel bezpilotního systému navrhuje k zachování bezpečnosti provozu bezpilotního systému ve všech fázích letu. Na to konto posléze příslušný úřad udělí oprávnění k provozu, pokud při hodnocení dospěje k závěru, že a) vlastní cíle bezpečnosti provozu zohledňují riziko provozu, b) kombinace zmírňujících opatření týkajících se provozních podmínek pro provádění provozu, způsobilosti zapojeného personálu a technických vlastností bezpilotního letadla je odpovídající a dostatečně robustní pro zachování bezpečného provozu s ohledem na zjištěná rizika na zemi i ve vzduchu, c) provozovatel bezpilotních systémů poskytl prohlášení potvrzující, že zamýšlený provoz vyhovuje platným předpisům Unie a vnitrostátním předpisům, které se na něj vztahují, zejména pokud jde o soukromí, ochranu údajů, právní odpovědnost, pojištění, ochranu před protiprávními činy a ochranu životního prostředí.

V tomto je nutné upozornit na skutečnost, že samotné prováděcí nařízení Komise není jednotné ve svých vlastních definicích. V čl. 12 odst. 2 písm. b) se uvádí pojem „bepilotního letadla“ namísto pojmu „bepilotního systému,“ když je tento pojem takto uvozen ve vlastní

definici z čl. 2. bodě 1).⁵⁴³ Samotná prováděcí úprava proto místy působí jen technicistním dojmem, a již nikoliv právním dojmem. Takové řešení však není správné.

V tomto ohledu je tedy patrné, že vlastní právní úprava bezpilotních systémů byla připravována různě po evropských institucích různými lidmi s různým technickým vzděláním. Jediný prvek, který v tomto ohledu scházel, je prvek právní a jednotné právní úpravy. Probírána evropská právní úprava proto nesleduje žádné významné hodnoty, které by měla za účel chránit. Namísto toho se stává jen tiskárnou na technické normy, které postrádají hlubšího právního hodnotového systému. Přijatá právní úprava působí dojmem dočasnosti. Působí dojmem, kdy bylo hlavním cílem vytvořit právní regulaci pro registraci jednotlivých provozovatelů bezpilotních systémů, avšak bez vlastní koncepce, kam se má následně takováto regulace bezpilotních systémů ubírat. Na jednu stranu probíraná právní úprava má za cíl chránit majetek a zdraví ostatních osob. Na druhou stranu je však natolik liberální, že svěřuje až 24,99 kg bezpilotní létající stroje do rukou nezletilých osob. Je však nutné si uvědomit, že tyto bezpilotní systémy se dokážou pohybovat s nesmírnou rychlostí a s nesmírnou razancí. Zkrátka, i při „hře“ s těmito bezpilotními systémy je možné našeho soka při takovéto hře poměrně snadným způsobem za pomoci takového bezpilotního systému usmrtit. A to není dobře.

Příslušný úřad má i pravomoc odmítnout vydat oprávnění k provozu bezpilotního systému ve „specifické“ kategorii, pokud nebude předmětný bezpilotní systém dostatečně bezpečným. V takovém případě má za povinnost informovat žadatele o důvodech, které vedly příslušný úřad k odmítnutí vydání oprávnění k provozu.

Pokud příslušný úřad oprávnění k provozu vydá, pak v něm podrobně popíše rozsah oprávnění samotného provozovatele bezpilotního systému, jakož popíše i specifické podmínky se vztahem k provozu bezpilotního systému a jeho omezení, podmínky na požadovanou způsobilost provozovatele bezpilotního systému a případně i dálkově řídicích pilotů, jakož popíše i specifické podmínky technických vlastností bezpilotního systému, a to případně i včetně samotného osvědčení pro takovýto bezpilotní systém. V samotném oprávnění příslušný úřad sděluje následující informace, které se týkají registračního čísla provozovatele bezpilotních systémů a technických vlastností bezpilotního systému, odkazu na posouzení provozních rizik vypracovaným provozovatelem bezpilotního systému, popíše i provozní omezení a podmínky provozu bezpilotního systému, uvede i opatření ke zmírnění rizik, která musí provozovatel bezpilotního systému provádět, uvede místo, případně místa, kde je provoz bezpilotního systému povolen, a jakákoliv další místa v členských státech v souladu s čl. 13 tohoto prováděcího nařízení

⁵⁴³ Pro účely tohoto nařízení se dále rozumí:

1) „bepilotním systémem“ bepilotní letadlo a vybavení pro jeho řízení na dálku.

Komise. Příslušný úřad rovněž uvede, jaké všechny doklad a záznamy jsou relevantní pro daný druh provozu a druh událostí, které by měly být hlášeny nad rámec událostí stanovených v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 376/2014.⁵⁴⁴

11.1.3. Přeshraniční provoz bezpilotního systému

V čl. 13 předmětného prováděcího nařízení Komise je upraven přeshraniční provoz nebo provoz bez registrace.

Tento článek tohoto předmětného prováděcího nařízení Komise stanovuje pro provoz bezpilotního v několika státech následující podmínky. Jednak již jedno vydané osvědčení v jednom členském státě pro provoz bezpilotního systému od příslušného úřadu a dále předložení kopie tohoto oprávnění pro provoz tohoto bezpilotního systému podle ustanovení čl. 12 tohoto předmětného prováděcího nařízení a dále místo nebo místa zamýšleného provozu včetně případně vyžadovaných aktualizovaných opatření ke zmírnění rizik zjištěných podle čl. 11 odst. 2 písm. b) předmětného prováděcího nařízení Komise, která jsou pro vzdušný prostor v místě specifická, vlastnosti terénu a obydlenost a klimatické podmínky.

Příslušný úřad v dalším členském státě zamýšleného provozu po přijetí žádosti bez zbytečného odkladu posoudí a poskytne příslušnému úřadu členského státu registrace a provozovateli bezpilotních systémů potvrzení o tom, že aktualizovaná opatření ke zmírnění rizik jsou pro provoz v zamýšleném místě uspokojivá. Po přijetí tohoto potvrzení může provozovatel bezpilotního systému zahájit zamýšlený provoz a členský stát registrace zaznamenaná aktualizovaná opatření ke zmírnění rizik, jež musí provozovatel bezpilotních systémů provádět, v oprávnění k provozu vydaném podle článku 12 tohoto předmětného prováděcího nařízení.

Předmětné prováděcí nařízení Komise rovněž odkazuje na čl. 5 odst. 5, kdy je v tomto článku uveden odkaz na souladnost s bodem UAS.SPEC.020 v části B přílohy prohlášení pro provoz, který je v souladu se standardním scénářem definovaným v dodatku 1 uvedené přílohy, pak se nebude muset používat postup stanovený v bodech čl. 5 odst. 1 až 4 tohoto předmětného prováděcího nařízení Komise, ale namísto toho se použije postup uvedený v čl. 12 odst. 5 tohoto předmětného prováděcího nařízení Komise.

Na tomto místě se rovněž musí zmínit, že ohledně mezinárodního bezpilotního režimu přepravy, se konají u Mezinárodní asociace pro civilní letectví (ICAO) konference, které řeší komunikační režim samotných bezpilotních strojů. Bzpilotní stroje navzájem mezi sebou

⁵⁴⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 376/2014 ze dne 3. dubna 2014 o hlášení událostí v civilním letectví, analýze těchto hlášení a navazujících opatřeních a o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 996/2010 a zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/42/ES, nařízení Komise (ES) č. 1321/2007 a nařízení Komise (ES) č. 1330/2007 ([Úř. věst. L 122, 24.4.2014, s. 18](#)).

nedokážou komunikovat a nedokáží komunikovat ani s letovým provozem. Z tohoto důvodu se snaží ICAO přijít s normou, která by upravovala technické řešení této komunikace.⁵⁴⁵

⁵⁴⁵ Viz *International Civil Aviation Organization Unmanned Aircraft System Traffic Management (UTM) Request for Information: Request for Information* [online]. New York, United States: ICAO, 2020 [cit. 2020-06-23]. Dostupné z: <https://www.icao.int/Meetings/DRONEENABLE4/Documents/Revised%20RFI%20-%20deadline%2025%20Sept%202020.pdf>

11.2. Shrnutí a kritika přijaté evropské právní úpravy

Jak jsem již uvedl výše, samotná probíraná norma není vůbec abstraktní a podobá se spíše normě technického charakteru než abstraktnímu právnímu předpisu. Polovinu ze samotného textu tohoto probíraného předpisu tvoří přílohy, které stanovují jednotlivé technické podmínky pro provoz bezpilotních systémů.

Samotná norma tedy není normou, která by mohla zásadním způsobem ovlivnit chod mezinárodní bezpilotní přepravy zboží. Je tomu zejména z toho důvodu, že pro svojí technickou povahu je pro běžný život a běžnou praxi zcela nepoužitelná.

Jde o zřejmé nepochopení technologického vývoje a o ještě větší nepochopení nutnosti právní úpravy pro technologický vývoj. Neváhám tak nazvat tuto výše uvedenou evropskou právní úpravu o tzv. „okurkizaci“ práva bezpilotních systémů.

Nepovažuji předmětnou úpravu za zdařilou. Jediné, co dává smyslu hodnotového a významového smyslu z hlediska pragmatické právní úpravy, je samotná nutnost registrace provozovatelů bezpilotních systémů u příslušných úřadů jednotlivých členských států.

Samotná registrace je jistě zcela na místě. Zcela na místě je i udělování registračních značek jednotlivým bezpilotním systémům. Co však již není na místě, jsou materiální, personální a administrativní požadavky na jednotlivé provozovatele bezpilotních systémů v kontrastu té skutečnosti, že samotné prováděcí nařízení Komise umožňuje pilotovat takovéto stroje osobám nezletilým. Působí to tak, jako kdyby se zákonodárce nemohl rozmyslet, jestli máme registrovat potencionálně nebezpečné věci a nad těmito mít kontrolu a pak hned zase tvrdit, že tyto bezpilotní systémy zároveň mohou obsluhovat i třeba děti starší 12 let, jelikož přeci půjde o hračky. Považuji osobně tento přístup evropského zákonodárce za vyloženě nešťastný a nekoncepční.

Samotná úprava pro autonomní systémy pak absentuje zcela. Jako kdyby zákonodárce teprve vyčkával na technický vývoj a nechtěl být vůbec připraven. I toto je chybný přístup.

Vnímám výše uvedené předpisy jako nepochopení podstaty autonomních systémů umělé inteligence ve světle toho, že autonomní systémy nemohou být nadány vůli a podle tohoto je potřeba k nim přistupovat a podle toho i tvořit budoucí právní úpravu.

Je tedy nutné do vlastních definic zapracovat pojmy a hodnoty determinismu pro autonomní stroje s umělou inteligencí.

Takovýto způsob právní regulace totiž bude srozumitelný i obyčejnému člověku, jelikož rozdílnost mezi determinismem a indeterminismem, tedy česky předurčenosti a nepředurčenosti, je látkou pro střední školy. Někdy dokonce bývají tyto pojmy zmíněny i na druhém stupni základní školy.

12. Závěr

K tomu, aby mohla existovat dobrá právní regulace, je třeba náležitě zjistit, co přesně má být podrobena krutému osudu deontologických pravidel.

V tomto případě jsou tou konkrétní věcí bezpilotní stroje, schopné působit na vnější svět. A je v tomto ohledu vcelku irelevantní, zda tak budou tyto stroje činit samy od sebe z titulu svého vnitřního nastavení jakožto autonomní stroje s umělou inteligencí, či zda tak budou činit jako na dálku ovládané bezpilotní systémy.

Samotné myšlenkové střetnutí dvou způsobů vnitřního poznávání okolního vnějšího světa vyvolává otázky. Totiž samotné poznávání ze strany člověka je postaveno na přirozených přírodních smyslech, které lze oklamat. Právě proto, aby nebyl člověk neustále klamán, má rovněž nadanou od přirozenosti svou vůli a volní složku jednání. Vůle samotná pak člověku umožňuje činit rozhodnutí, která jsou dopředu podrobena kritice rozumu člověka. Člověk poté reaguje adekvátně a úměrně svému rozumu na vnější svět. Vedle lidského poznávání pak stojí poznávání strojové. Stroje s umělou inteligencí vůli a volní složkou nedisponují. Stroje jako formálně logické systémy mají své vnitřní normové soubory, na základě kterých vyhodnocují nashromážděné informace, a úměrně ke svému programovému nastavení posléze reagují na vnější svět. V případě, že stroj narazí na situaci, na kterou není schopen v rámci svého normového souboru nalézt adekvátní odpověď ve smyslu náležité výstupní informace, neudělá buď ničeho, anebo se dopustí chyby.

S tímto náhledem je pak třeba přistupovat k deontologické regulaci bezpilotních strojů a vůbec ke všemu, co se jeví jako věc schopná samostatně jednat na vnějším světě. Jde o rozlišení deontologických pravidel pro indeterministické informační systémy a pro deterministické informační systémy.

Jednání člověka na vnější svět je proto indeterministické, a spolu s tím souvisí i odpovědnostní koncepce. Ta je založena na retrospektivním pohledu. Odvíjí se tedy se od škodního jednání na vnějším světě přes příčinnou souvislost až ke škůdci.

Jednání stroje s umělou inteligencí je oproti tomu deterministické. Tomuto odpovídá i zvolená odpovědnostní koncepce. Ta by měla být založena na aktivním perspektivním pohledu. Pokud se navíc takový stroj s umělou inteligencí pohybuje sám o sobě ve vnějším světě, ovládan při tomto jen svou vlastní normou vykládanou formálně logickým způsobem, jeví se střet těchto dvou jednání na vnějším světě, jako nevyhnutelný.

Je zde kladen důraz i na zabezpečení samotných strojů a jejich vnitřních normových souborů, aby se zabránilo vzniku banálního zla a společnost tak byla uchráněna před špatným

normovým nastavením bezpilotních strojů, kdy se tak bude dít právě cestou ochrany pomyslné ústavnosti a zachováváním základních hodnot, které musí takový bezpilotní stroj mít jako neměnný prvek vnitřní zabudované pomyslné ústavnosti.

Z tohoto důvodu je nutné přistoupit ke konstrukci odpovědnostního vztahu za jednání bezpilotního stroje bez ohledu na zavinění. S presumovanou odpovědností za škodu a za újmu všeobecně. Nositelem této odpovědnosti by proto měl být samotný „odvážný“ provozovatel takového bezpilotního stroje. Je jedno, zda půjde o bezpilotní stroj ovládaný na dálku lidským pilotem, či zda bude ovládán za pomoci svého vnitřního normového souboru v podobě umělé inteligence a bude se chovat autonomně.

Jelikož jsem zastáncem myšlenky, že se technologie přizpůsobují právu, a nikoliv právo technologiím, pak jsem v tomto pátral i po příčinné právní analogii. Takovouto právní analogii se mi podařilo nalézt v rámci plenárního nálezu Ústavního soudu České republiky Pl. ÚS 15/16. V tomto nálezu přezkoumával Ústavní soud souladnost presumované odpovědnosti provozovatele motorového vozidla za delikt ní jednání v okamžiku, kdy nebylo ze strany správního orgánu možné identifikovat pachatele delikt ního jednání a držet se tak individuální odpovědnost ní koncepce. Ústavní soud došel v rámci svého plenárního nálezu ke stanovisku, že v zásadě je tato presumovaná odpovědnost ní koncepce bez ohledu na zavinění v souladu s ústavním pořádkem a mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána. Proto nevyhověl návrhovateli, a spornou část zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu na pozemních komunikacích ponechal v platnosti.

S touto presumovanou objektivní odpovědností pak souvisí i možnost liberace z vlastního odpovědnostního vztahu za způsobenou újmu nebo škodu, případně za delikt ní jednání.

Pro provozovatele bezpilotních strojů se pak nabízí dvě nové okolnosti vylučující protiprávnost. Bude se jednat o chybu ve fungování nebo ve funkčnosti, a dále o chybu ve výsledku. Tyto dvě nové okolnosti vylučující protiprávnost vyplývají z přirozeného (kausalního) způsobu fungování bezpilotního stroje. V tomto případě bude opětovně jedno, zda bude u tohoto bezpilotního stroje přítomen lidský prvek na druhé straně dálkového ovládání, či zda bude bezpilotní stroj sám o sobě sbírat a vyhodnocovat informace z vnějšího světa.

Jelikož samotná bezpilotní přeprava zboží za pomoci bezpilotních systémů nebude znát žádných hranic, a jelikož bude velmi těžká kontrola a evidence bezpilotních strojů, které nebudou provozovány v souladu s platnou právní úpravou, jeví se dosti pravděpodobným, že i přeprava zboží za pomoci těchto bezpilotních strojů bude mít dopad i do fiskální oblasti státu. Proto bude nutné, aby rovněž i jednotlivé státy skutečně náležitě dbaly na vlastní registraci bezpilotních

systémů a jejich využívání k přepravě zboží, aby mohly důsledně vymáhat přiznávání a odvádění daně z přidané hodnoty při mezinárodním obchodu.

Spolu s obecnou mezinárodní právní úpravou upravující mezinárodní leteckou přepravu zboží souvisí i připravovaná evropská právní úprava. Evropská právní úprava je pak v tomto ohledu jen technicistní formou, která dává přednost technickým požadavkům před hodnotovým vymezením a účelností požadované právní úpravy.

Takovýto přístup není dobrý, jelikož neřeší náležitým způsobem technické možnosti mezinárodní bezpilotní přepravy zboží.

Samotný přínos této práce tak spočívá hlavně v možné právní úpravě práva bezpilotních systémů do budoucna, nikoliv však z pohledu technické stránky samotných kapacit těchto bezpilotních systémů, ale z hlediska stránky hodnotové a právní. Právní regulace musí být účelná a dostatečně pragmatická, aby plnila svůj účel. Taková norma, která svůj abstraktní obsah nahrazuje obsahem technicistního charakteru, pak není právní normou, ale jen technickou normou v přestrojení za normu právní, a to se všemi stupni oceněními právní normy v podobě zákonného legislativního procesu spolu s její promulgací.

Tento přístup však není dobrý.

Je tedy nutné trvat na starých pravdách a vrátit se v právním uvažování k tomu, co jest (k normě) a k tomu, co by mělo býti (k samotnému postulátu).

Tím, co je nyní v právu pro bezpilotní systémy, je svět o právních normách s obsahem toho, co by mělo být a nikoliv toho co jest.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- AJIBOYE, Timi, Luis BUENAVENTURA, Alex GLADSTEIN, Lili LIU, Alexander LLOYD, Alejandro MACHADO, Jimmy SONG a Alena VRÁNOVÁ. *The little bitcoin book: why bitcoin matters for your freedom, finances, and future*. Redwood City, CA: 21 Million Books, [2019]. ISBN 978-1-64199-050-9.
- ARENDT, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě: zpráva a banalita zla*. Praha: Mladá fronta, 1995. Souvislosti (Mladá fronta). ISBN 80-204-0549-6.
- ARENDT, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě: zpráva o banalita zla*. Praha: OIKOYMENH, 2019. Knihovna politického myšlení. ISBN 978-80-7298-367-4.
- DAVIS, Phillip J. a Reuben HERSCH. *The Mathematical Experience*. Toronto, Canada: Penguin Press, 1990. ISBN 0140134743.
- DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 351-352.
- ERWIG, Martin. *Once upon an algorithm: how stories explain computing*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, [2017]., 336 s. ISBN 02-620-3663-0.
- FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2012. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-948-7.
- FLANAGAN, Owen. *The Science of the Mind*. 2nd edition. Massachusetts, United States: MIT Press, 1984, 440 s. ISBN 0262560569.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 343 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7385-6.
- GOGGINS, David. *Can't Hurt Me: Master Your Mind and Defy the Odds*. New York, United States: Lioncrest Publishing, 2018. ISBN 978-1544512273.
- HARARI, Yuval N. *Homo deus: stručné dějiny zítřka*. Přeložil Alexander TOMSKÝ, přeložil Anna PILÁTOVÁ. Voznice: Leda, 2017. ISBN 978-80-7335-502-9.
- HARARI, Yuval Noah. *Homo Deus*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2017, 528 s. ISBN 1784703931.
- HARARI, Yuval Noah. *Sapiens : A Brief History of Humankind*. London, United Kingdom: Vintage Publishing, 2016, 512 s. ISBN 0099590085.
- HARRINGTON, Anne. *Mind Fixers : Psychiatry's Troubled Search for the Biology of Mental Illness*. New York, United States: WW Norton & Co, 2020, 384 s. ISBN 0393358062.
- HARRIS, Sam. *Free Will*. 2012. New York, United States: Free Press, 2012. ISBN 978-1-4516-8340-0.

- HARRIS, Sam. *The Free Will*. New York, United States: SIMON & SCHUSTER, 2012, 96 s. ISBN 1451683405.
- HAWKING, Stephen. *A brief history of time*. Updated and expanded 10th anniversary ed. New York: Bantam Books, 1998. Science. ISBN 05-533-8016-8.
- HLADÍKOVÁ, Martina. *Nepřípustnost změny podstatných náležitostí demokratického právního státu*. Praha, Česká republika, 2017. Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/150035648> . Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Kateřina Janstová, Ph.D.
- HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-868-9896-2.
- HÖSCHL, Cyril, Jaromír ŠVESTKA a Jan LIBIGER. *Psychiatrie*. 2 vydání. Praha, Česká republika: Tis, 2004, 883 s. ISBN 80-900130-7-4.
- HURDÍK, Jan. *Právnické osoby a jejich typologie*. 2., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-168-0.
- JELÍNEK, Jiří. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. *AUC IURIDICA* [online]. Praha, Česká republika: Nakladatelství Karolinum, 2017, 09.06.2017, **2017**(Vol. 63 2), 7-24 [cit. 2020-06-21]. DOI: <https://doi.org/10.14712/23366478.2017.6>. ISSN 0323-0619. Dostupné z: <https://karolinum.cz/casopis/auc-iuridica/rocnik-63/cislo-2/clanek-3701>
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby ; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. Praha: Leges, 2009, 1216 p. ISBN 978-808-7212-226.
- JHERING, Rudolf von. *Boj za právo*. V Praze: Nákladem vydavatele Rozhledů Jos. Pelcla, 1897. Knihovna Rozhledů.
- KAHNEMAN, Daniel. *Thinking , Fast and Slow*. London, United Kingdom: Penguin Books, 2012, 512 s. ISBN 0141033576.
- KALISKÝ, Boris. *Bitcoin a ti druzí: nepostradatelný průvodce světem kryptoměn*. Praha: IFP Publishing, 2018. ISBN 978-80-87383-71-1.
- KELSEN, Hans. *O státu, právu a demokracii: výběr prací z let 1914-1938*. Reprint. Praha, Česká republika: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-918-2.
- KELSEN, Hans. *Všeobecná teorie norem*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2325-2.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1995. Praha, Česká republika: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1.

- KOLESOVÁ, Romana. *Hormony při porodu*. Plzeň, Česká republika, 2016, 111 s. Dostupné také z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/27466/1/PDF%20k%20tisku.pdf> . Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta zdravotnických studií. Vedoucí práce Mgr. Magdaléna Ezrová.
- KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Právo mezinárodního obchodu*. [1. vyd.]. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Právní učebnice. ISBN 978-80-7380-108-3.
- LOJDA, Jiří. *ODPOVĚDNOST DOPRAVCE V MEZINÁRODNÍ PŘEPRAVĚ ZBOŽÍ SE ZAMĚŘENÍM NA PŘEPRAVU NÁMOŘNÍ*. Praha, Česká republika, 2013, 258 s. Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/111881/>. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.
- LOPPUCKI, Lynn M. *Reorganisation realities, Methodological realities and the Paradigm Dominance Game*. 72. Washington University Law Quarterly. St. Louis, Missouri: Washington University Press, 1994. ISSN 0043-0862.
- LOPUCKI, Lynn M. *A Team Production Theory of Bankruptcy Reorganisation*. 57. Vanderbilt law review. Nashville, Tenn.: Vanderbilt University, School of Law, 2004, ^^sv. ISBN 0042-2533. ISSN 0042-2533.
- MAISNER, Martin. *Základy softwarového práva*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, xv. Právní monografie. s. 98-104,
- MALINA, Lukáš. *Privacy preserving cryptographic protocols for secure heterogeneous networks: Kryptografické protokoly s ochranou soukromí pro zabezpečení heterogenních sítí : zkrácená verze Ph.D. Thesis*. V Brně: [Vysoké učení technické], [2014]. ISBN 978-80-214-5074-5.
- MARCUS AURELIUS, Antoninus. *Hovory k sobě*. Praha: Mladá fronta, 1999. Klasická knihovna (Mladá fronta). ISBN 80-204-0799-5.
- OAKSHOTT, Michael. *On Human Conduct*. New York, United States: Oxford University Press, 1975. ISBN 978-0198277583.
- PELIKÁNOVÁ, Irena. Právní odpovědnost i v jejích různých formách vždy dle jejího smyslu a účelu dle zákona a její současné vývojové tendence (se zaměřením především na náhradu škody) s přihlédnutím ke zvláštnostem českého práva. *Sborník Karlovarské právnické dny*. 2012, č. 20. s. 184.
- POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3.

- PRAŽÁK, Pavel: Recentní pohled na teoretické koncepce právní odpovědnosti, *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, č. 1, s. 83.
- RADBRUCH, Gustav. *O napětí mezi účely práva*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-919-7.
- RAWLS, John. *A Theory of justice*. 3rd printing edition. Cambridge (Mass.): Belknap Press of Harvard University Press, 1971, 607 s. ISBN 0674000773.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 2. aktual. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-196-X.
- RUSSELL, Stuart, Daniel DEWEY a Max TEGMARK. Research Priorities for Robust and Beneficial Artificial Intelligence. *AI Magazine* [online]. 2015, 31.12.2015, **2015**(Vol. 36 4), 105-114 [cit. 2020-06-24]. ISSN 0738-4602. Dostupné z: https://futureoflife.org/data/documents/research_priorities.pdf?x59035
- SHAPIRO, Scott J. THE "HART-DWORKIN" DEBATE: A SHORT GUIDE FOR THE PERPLEXED. In: SHAPIRO, Scott J. *Michigan Law: University of Michigan Law School: PUBLIC LAW AND LEGAL THEORY WORKING PAPER SERIES* [online]. Michigan Law, 2007 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: http://www.law.yale.edu/documents/pdf/Faculty/Shapiro_Hart_Dworkin_Debate.pdf
- SKOLNIK, Merrill L. *Introduction to RADAR systems*. 2001. Toronto, Canada: McGraw Hill, 2001. ISBN 0070445338.
- SOBEK, Tomáš. *Argumenty teorie práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2008. ISBN 978-80-904024-5-4.
- SOLUM, Lawrence B., *Legal Personhood for Artificial Intelligences*. North Carolina Law Review, Vol. 70, p. 1231, 1992; Illinois Public Law Research Paper No. 09-13. Dostupné na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1108671>
- SORIANO, Miguel. *Zabezpečení informací a sítí*. V Praze: České vysoké učení technické, [2013]. ISBN 978-80-01-05296-9.
- STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. *Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky*. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. Finance pro každého. ISBN 978-80-271-0742-1.
- ŠÍP, Radim. *Richard Rorty: pragmatismus mezi jazykem a zkušeností*. Brno: Paido, 2008. ISBN 978-80-7315-171-3.
- ŠVARC, Jiří. Posuzování duševního stavu v trestním řízení. *Česká a slovenská psychiatrie* [online]. Praha, Česká republika: Galén, 2011, **2011**(107 (4), 220-226 [cit. 2020-06-22]. ISSN 1212-0383. Dostupné z: http://www.cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2011_4_220_226.pdf

ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, 550 s. ISBN 978-807-3574-734.

TURING, Alan M. Computing Machinery and Intelligence. *Mind*. 1950, **1950**(49), 27.

WALKER, Matthew P. *Proč spíme: odhalte sílu spánku a snění*. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2018. Pod povrchem. ISBN 978-80-7555-050-7. Dostupné také z: <https://www.scribd.com/book/359457264/Why-We-Sleep-Unlocking-the-Power-of-Sleep-and-Dreams>

WEYR, František. *Teorie práva*. Praha, Česká republika: Orbis, 1936, 387 s. Reprint Wolters Kluwer a.s., 2015. ISBN 978-80-7552-000-5.

WIENER, Norbert. *Cybernetics: or the Control and Communication in the Animal and the Machine*. 2nd edition. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1965. ISBN 978-0262730099.

WITMER, L. (1922). *What Is Intelligence and Who Has It?* *The Scientific Monthly*, 15(1), 57-67. [online][26-01-2020], 2020, z www.jstor.org/stable/6258

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Alan Turing: British mathematician and logician. *Encyclopaedia Britannica* [online]. London, United Kingdom: Encyclopaedia Britannica, 1998, 20.06.1998 [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Alan-Turing#ref330986>

ALEXY, Robert. *Gustav Radbruch's Concept of Law* [online]. New York, United States [cit. 2020-07-01]. Dostupné z: <https://www.upjs.sk/public/media/16913/Gustav%20Radbruch's%20Concept%20of%20Law.pdf>

Ames trapezoid. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Ames_trapezoid

An Open Letter RESEARCH PRIORITIES FOR ROBUST AND BENEFICIAL ARTIFICIAL INTELLIGENCE [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://futureoflife.org/ai-open-letter/?cn-reloaded=1>

Analog vs. Digital. In: *https://learn.sparkfun.com/* [online]. San Francisco, United States [cit. 2020-02-05]. Dostupné z: <https://cdn.sparkfun.com/assets/3/7/6/6/0/51c48875ce395f745a000000.png>

Analog vs. Digital. In: *https://learn.sparkfun.com/* [online]. San Francisco, United States [cit. 2020-02-05]. Dostupné z: <https://cdn.sparkfun.com/assets/c/8/5/b/e/51c495ebce395f1b5a000000.png>

Argumentační klamy. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Argumenta%C4%8Dn%C3%AD_klam#Leniv%C3%A1_indukce

BOJARSKI, Mariusz, Davide Del TESTA, Daniel DWORAKOWSKI, et al. *End to End Learning for Self-Driving Cars* [online]. New Jersey, USA: NVIDIA Corporation, 2016, 25.04.2016, 9 s. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://images.nvidia.com/content/tegra/automotive/images/2016/solutions/pdf/end-to-end-dl-using-px.pdf>

BURGIN, Mark, *Mathematical Models for Artificial Intelligence* (July 2001). Mathematics Preprint Archive Vol. 2001, Issue 7, pp 1493-1507. Dostupné na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3153520>

CALO, Ryan. Robotics and the Lessons of Cyberlaw. *California Law Review*. Berkeley,: University of California, Berkeley, USA, 2015, **2015**(Vol. 103, 3), 40. Dostupné také z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2402972

CELEAN JONES, Rory. BRITISH BROADCAST CORPORATION. *Stephen Hawking warns artificial intelligence could end mankind* [online]. London, United Kingdom: British Broadcasting Corporation, 2014 [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/technology-30290540>

Cellular network. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Cellular_network HOWE, Denis. Clock - Hodiny. In: *Free On-Line Dictionary Of Computing* [online]. 1994, 16.12.1994 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <http://foldoc.org/Clock>

CONTISSA, Giuseppe a Giovanni SARTOR. *AI to serve the efficiency and the quality of justice* [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/giuseppe-contissa-presentation-study-session-artificial-intelligence-2/16808b7586> . LUISS University, Department of Law CIRSIFID - University of Bologna European University Institute of Florence.

Convention on International Civil Aviation - Doc 7300. *ICAO, specialized UN agency* [online]. New York, United States: International Civil Aviation Organization, 2020 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.icao.int/publications/Pages/doc7300.aspx>

Coronavirus: Robot dog enforces social distancing in Singapore park [online]. London, United Kingdom: British Broadcasting Corporation, 2020 [cit. 2020-05-18]. Dostupné z:

<https://www.bbc.com/news/av/technology-52619568/coronavirus-robot-dog-enforces-social-distancing-in-singapore-park>

Coronavirus disease (COVID-19) pandemic [online]. New York, United States: World Health Organization, 2020 [cit. 2020-06-21]. Dostupné z:

<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

COVID-19 Global Science Portal [online]. [cit. 2020-06-21]. Dostupné z: <https://council.science/covid19/>

CRUZ, Jason Paul a Yuichi KAJI. *E-voting System Based on the Bitcoin Protocol and Blind Signatures* [online]. Osaka, Japonsko, 2017 [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/317100187_E-voting_System_Based_on_the_Bitcoin_Protocol_and_Blind_Signatures . Článek. Osaka University.

DOHNAL, Radomír. Soudil, ale nerozuměl. Trestanecká Austrálie zaskočila juristu argotem. *Idnes.cz* [online]. Praha: Mafra, 2020, 06.02.2020 [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/xman/styl/australie-trestanci-argot-justice-soudce-james-dowling.A200201_214306_xman-styl_fro

Easy Access Rules for Unmanned Aircraft Systems (Regulation (EU) 2019/947 and Regulation (EU) 2019/945) [online]. Kolín, Spolková republika Německo: European Union Aviation Safety Agency, 2020 [cit. 2020-6-16]. Dostupné z: <https://www.easa.europa.eu/document-library/easy-access-rules/easy-access-rules-unmanned-aircraft-systems-regulation-eu>

EVROPSKÁ UNIE. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1139 ze dne 4. července 2018 o společných pravidlech v oblasti civilního letectví a o zřízení Agentury Evropské unie pro bezpečnost letectví, kterým se mění nařízení (ES) č. 2111/2005, (ES) č. 1008/2008, (EU) č. 996/2010, (EU) č. 376/2014 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/30/EU a 2014/53/EU a kterým se zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 552/2004 a (ES) č. 216/2008 a nařízení Rady (EHS) č. 3922/91 (Text s významem pro EHP.)* [online]. Brussels, Belgium: European Union, 2018 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560266398390&uri=CELEX:32018R1139> .

EVROPSKÁ UNIE. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1139 ze dne 4. července 2018 o společných pravidlech v oblasti civilního letectví a o zřízení Agentury Evropské unie pro bezpečnost letectví, kterým se mění nařízení (ES) č. 2111/2005, (ES) č. 1008/2008, (EU) č. 996/2010, (EU) č. 376/2014 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/30/EU a 2014/53/EU a kterým se zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES)*

č. 552/2004 a (ES) č. 216/2008 a nařízení Rady (EHS) č. 3922/91 (Text s významem pro EHP.) [online]. Brussels, Belgium: European Union, 2018 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560266398390&uri=CELEX:32018R1139>

Facebook AI [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://ai.facebook.com/>

Genetic Programming. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Genetic_programming

GILDENHUYTS, Peter. *Natural Selection* [online]. The Stanford Encyclopedia of Philosophy [cit. 2020-06-23]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/win2019/entries/natural-selection/>

Google AI [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://ai.google/>

HARNER, Isabele. *The 5 Autonomous Driving Levels Explained* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.iotforall.com/5-autonomous-driving-levels-explained/>

Hertz. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 20 ledna 2020 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Hertz>

IBM - Watson [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.ibm.com/watson>

International Civil Aviation Organization Unmanned Aircraft System Traffic Management (UTM) Request for Information: Request for Information [online]. New York, United States: International Civil Aviation Organisation, 2020 [cit. 2020-06-23]. Dostupné z: <https://www.icao.int/Meetings/DRONEENABLE4/Documents/Revised%20RFI%20-%20deadline%2025%20Sept%202020.pdf>

James Dowling. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/James_Dowling

JavaScript While Loop [online]. w3schools.com [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: https://www.w3schools.com/js/js_loop_while.asp

Konsolidovaný text: Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2019/945 ze dne 12. března 2019 o bezpilotních systémech a o provozovateli bezpilotních systémů ze třetích zemí [online]. Brussels, Belgium: European Union, 2019 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:02019R0945-20190611&from=EN>

KRAJÍČEK, Vojtěch. *Gustav Radbruch* [online]. Praha, Česká republika, 2018 [cit. 2020-07-01]. Dostupné z: https://wiki.iurium.cz/w/Gustav_Radbruch

- LAPIŠ, Richard. *Srovnání navigačních systémů* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: http://wiki.cs.vsb.cz/images/8/88/Gis_lap028.pdf
- LEE, Peter. Learning from Tay's introduction. In: *Microsoft Blog* [online]. San Francisco, United States: Microsoft Corporation, 2016, 25.06.2016 [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: <https://blogs.microsoft.com/blog/2016/03/25/learning-tays-introduction/#sm.00000gjdppwwcfus11t6oo6dw79gw>
- Liability for Artificial Intelligence and other emerging digital technologies* [online]. Brussels, Belgium: European Commission, 2019 [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupMeetingDoc&docid=36608>
- Mimo: Learn to Code: Artificial Intelligence course* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://getmimo.com/>
- MOHANKUMAR, David. *Mobile phone communication: How it works* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.electroschematics.com/mobile-phone-how-it-works/>
- MUSSET, Shannon. Simone de Beauvoir(1908—1986). *Internet Encyclopedia of Philosophy* [online]. 1995 [cit. 2020-04-22]. ISSN 2161-0002. Dostupné z: <https://www.iep.utm.edu/beauvoir/>
- Nariadení Komise v prenesené pravomoci (EU) 2019/945 ze dne 12. března 2019 o bezpilotních systémech a o provozovatelích bezpilotních systémů ze třetích zemí* [online]. Brussels, Belgium: European Union, 2019 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560266370703&uri=CELEX:32019R0945>
- NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD. *SPRÁVNÍ TRESTÁNÍ: ODPOVĚDNOST PROVOZOVATELE VOZIDLA ZA SPRÁVNÍ DELIKT* [online]. Brno, Česká republika: Nejvyšší správní soud, 2019 [cit. 2020-07-02]. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2019, čj. 1 As 318/2018-41. Dostupné z: <https://sbirka.nssoud.cz/cz/spravni-trestani-odpovednost-provozovatele-vozidla-za-spravni-deliktp3904.html>
- Neurální síť. In: *Wikimedia Commons* [online]. San Francisco, United States: Wikimedia Foundation, 2001-, 27.06.2006 [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Artificial_neural_network.svg
- ONOF, Christian J. Jean Paul Sartre: Existentialism. *Internet Encyclopedia of Philosophy* [online]. 1995 [cit. 2020-04-22]. ISSN 2161-0002. Dostupné z: <https://www.iep.utm.edu/sartre-ex/>

ONOF, Christian J. UNIVERSITY COLLEGE, LONDON. *Jean Paul Sartre: Existentialism* [online]. London, United Kingdom: Internet Encyclopedia of Philosophy, 2012 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://www.iep.utm.edu/sartre-ex/#SH3a>

Open AI [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://openai.com/>

PALMERINI, Erica, Federico AZZARI, Fiorella BATTAGLIA, et al. Guidelines on Regulating Robotics. In: *Www.robolaw.eu: Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics* [online]. Pisa, Italy: 1. Scuola Superiore Sant Anna di Studi Universitari e di Perfezionamento di Pisa (SSSA), 2014, 22.09.2014 [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

Project Debater [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.research.ibm.com/artificial-intelligence/project-debater/>

Prováděcí nařízení Komise (EU) 2019/947 ze dne 24. května 2019 o pravidlech a postupech pro provoz bezpilotních letadel (Text s významem pro EHP.) [online]. Brussels, Belgium: European Union, 2019 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560266370703&uri=CELEX:32019R0947>

RAMBERG, Bjorn. Richard Rorty. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. Palo Alto, United States: Stanford University, 2009 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2009/entries/rorty/>

RHENSTEIN, Max, Ulrich M. DROBNIG a Peter HAY. Conflict of laws. *Encyclopaedia Britannica* [online]. London, United Kingdom: Encyclopaedia Britannica, 1998 [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/conflict-of-laws>

ROSS *Intelligence* [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://rossintelligence.com/features.html>

SCHRÖDINGER, Erwin. *What is Life* [online]. London, United Kingdom: Cambridge University Press, 1992 [cit. 2020-06-23]. Dostupné z: <http://www.whatislife.ie/downloads/What-is-Life.pdf>

SIMPSON, David. Albert Camus (1913—1960). *Internet Encyclopedia of Philosophy* [online]. 1995 [cit. 2020-04-22]. ISSN 2161-0002. Dostupné z: <https://www.iep.utm.edu/camus/>

SPARKES, Matthew. *Top scientists call for caution over artificial intelligence* [online]. London, United Kingdom: Telegraph Media Group Limited, 2015 [cit. 2020-06-24].

Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/technology/news/11342200/Top-scientists-call-for-caution-over-artificial-intelligence.html>

Special Drawing Right [online]. Washington, United States: International Monetary Fund, 2020 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/14/51/Special-Drawing-Right-SDR>

ŠIMKA, Karel. *Jak v obiter dictu vyřešit ústavní otázku, aneb proč není trestání provozovatele motorového vozidla za to, že neprozradil, kdo vozidlem spáchal přestupek, protiústavní* [online]. Praha, Česká republika: EPRAVO.cz, 2016 [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jak-v-obiter-dictu-vyresit-ustavni-otazku-aneb-proc-neni-trestani-provozovatele-motoroveho-vozidla-za-to-ze-neprozradil-kdo-vozidlem-spachal-prestupek-protiustavni-103771.html>

TANKSALE, Nachiket. *Behavioural Cloning — End to End Learning for Self-Driving Cars*. [online]. Medium.com. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://medium.com/swlh/behavioural-cloning-end-to-end-learning-for-self-driving-cars-50b959708e59>

Tay (bot). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Tay_\(bot\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Tay_(bot))

Technology quarterly: Taking Flight [online]. London, United Kingdom: The Economist Group, 2017 [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.economist.com/technology-quarterly/2017-06-08/civilian-drones>

The Magical, Mystical, Mind-boggling Ames Window. In: *Youtube.com* [online]. Australia: The Curiosity Show, 2018 [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DkVOIJAaWO0>

THE MYERS & BRIGGS FOUNDATION, 2815 NW 13TH ST., SUITE 401 | GAINESVILLE, FL 32609, USA. *MBTI Basics* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.myersbriggs.org/my-mbti-personality-type/mbti-basics/home.htm?bhcp=1>

The trial of Adolf Eichmann. In: *Youtube.com* [online]. San Francisco, United States: EichmannTrialEN, 2011, 09.03.2011 [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aVOXYMUW4qo&list=PLoEkNPm--paZiqfz4XKdLfKwz9Eq5YqG->

TURNER, Christian, Joe MILLER a Ryan CALO. *Sense-Think-Act* [online]. 15.10.2014. 2014 [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://oralargument.org/41?t=0>

Uživatelský manuál iRobot Roomba 900 - česká verze [online]. Praha, Česká republika: iRobot Corporation, 2015 [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: <https://www.roboticky-vysavac.cz/downloads/manual-irobot-roomba-900-cs.pdf>

WASSER, Leah A. *The Basics of LiDAR - Light Detection and Ranging - Remote Sensing* [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.neonscience.org/lidar-basics>

WEST, Stephen. Episode 136 – Hannah Arendt – The Banality of Evil. In: [Http://philosophizethis.org/](http://philosophizethis.org/) [online]. Seattle: Philosophize this Podcast, 2019, 02.10.2019 [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: http://philosophizethis.org/?powerpress_pinw=2226-podcast

WEST, Stephen. *Episode 88 – Sartre and Camus pt. 3* [online]. Seattle, USA: Philosophize this Podcast, 2016, 23.09.2016 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <http://philosophizethis.org/episode-088-sartre-and-camus-pt-3/>

What is GNSS? [online]. 2017 [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.gsa.europa.eu/european-gnss/what-gnss>

WOODFORD, Chris. *Roomba® robot vacuum cleaners* [online]. 07.04.2020 [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: <https://www.explainthatstuff.com/how-roomba-works.html>

Za vozidlo odpovídá provozovatel, byť ho řídí kdokoli, potvrdil Ústavní soud [online]. Praha, Česká republika: Borgis, 2018 [cit. 2020-07-02]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/za-vozidlo-odpovida-provozovatel-byt-ho-ridi-kdokoli-potvrdil-ustavni-soud-40265230>

"What is my purpose?" Rick and Morty quote S01E09 Butter Robot. In: *Youtube.com* [online]. San Francisco, United States: Alphabet [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=sa9MpLXuLs0>

3901: 2019 DAŇ Z PŘIDANÉ HODNOTY: DODÁNÍ ZBOŽÍ: Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2019, čj. 9 Afs 137/2016-176. In: *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu* [online]. Brno, Česká republika, 2019, 31.08.2019 [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: <https://sbirka.nssoud.cz/cz/dan-z-pridane-hodnoty-dodani-zbozi.p3894.html>

3. Seznam použitých právních předpisů

Listina základních práv a svobod.

Ústava České republiky.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích.

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích.

Zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu.

Zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon).

Zákon č. 200/1994 Sb., o zeměměřictví a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích.

Zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

Chicagská úmluva o mezinárodním civilním letectví z roku 1944. V českém právním řádu promulgována ve Sbírce zákonů pod č. 147/1947 Sb.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Nařízení Rady (ES) č. 593/2008 pro právo rozhodné pro smluvní závazkové vztahy.

Nařízení Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1139 o společných pravidlech v oblasti civilního letectví a o zřízení Agentury Evropské unie pro bezpečnost letectví, kterým se mění nařízení (ES) č. 2111/2005, (ES) č. 1008/2008, (EU) č. 996/2010, (EU) č. 376/2014 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/30/EU a 2014/53/EU a kterým se zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 552/2004 a (ES) č. 216/2008 a nařízení Rady (EHS) č. 3922/91.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

Prováděcí nařízení Komise (EU) 2019/947 ze dne 24.05.2019 ze dne 24. května 2019.

Oprava nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2019/945 ze dne 12. března 2019 o bezpilotních systémech a o provozovateli bezpilotních systémů ze třetích zemí

Prováděcí akt je doplněn aktem v přenesené pravomoci, který stanovuje technické požadavky na bezpilotní systémy. Jedná se o nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2019/945 ze dne 12. března 2019 o bezpilotních systémech a o provozovateli bezpilotních systémů ze třetích zemí

4. Seznam použité judikatury

Nález pléna Ústavního soudu ze dne 17.12.1997, sp.zn. Pl. ÚS 33/97, N 163/9 SbNU 399, kdy byl tento náález publikován i pod č. 30/1998 Sb. A N 163/9 SbNU 399. dostupný prostřednictvím veřejné datové sítě na www.nalus.cz, dále dostupný i v systému ASPI od Wolters Kluwer, a to pod [ASPI ID: JUD31529CZ].

Nález Ústavního soudu - pléna ze dne 16. 5.2018, sp. zn. Pl. ÚS 15/16 – 1, dostupný prostřednictvím veřejné datové sítě na www.nalus.cz, dále dostupný i v systému ASPI od Wolters Kluwer, a to pod [ASPI ID: JUD374833CZ].

Nález Ústavního soudu - senátu ze dne 17.12.2002, sp. zn. II. ÚS 39/02, dostupné i v systému ASPI od Wolters Kluwer. [ASPI ID: JUD32701CZ].

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2019, čj. 1 As 318/2018-41

Rozsudky Soudního dvora ze dne 8. 2. 1990, *Shipping and Forwarding Enterprise Safe* (C-320/88), ze dne 6. 2. 2003, *Auto Lease Holland* (C-185/01), ze dne 21. 4. 2005, *HE* (C-25/03), ze dne 14. 7. 2005, *British American Tobacco International Ltd a Newman Shipping & Agency Company* (C-435/03), ze dne 6. 4. 2006, *Emag Handel Eder OHG* (C-245/04), ze dne 16. 12. 2010, *Euro Tyre Holding BV* (C-430/09), ze dne 27. 9. 2012, *VSTR* (C-587/10), ze dne 21. 2. 2018, *Kreuzmayr* (C-628/16), ze dne 20. 6. 2018, *Enteco Baltic* (C-108/17), ze dne 19. 12. 2018, *AREX CZ* (C-414/17).

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 07.11.2012 sp.zn. 7 Tdo 1274/2012 publikováno na http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/ADBDA415A59D103DC1257ADB004964E2?openDocument&Highlight=0 dostupné rovněž i v systému ASPI od Wolters Kluwer pod [ASPI ID: JUD227075CZ].

5. Seznam ostatních zdrojů

Rozprava s JUDr. Samuelem Králem dne 13.03.2020.

Všechny epizody podcastu „Philosophise this“ od Stephen Westa. Dostupné na Spotify.

Mezinárodní bezpilotní přeprava zboží – Abstrakt, klíčová slova

Cílem této práce je probádat možnosti odpovědnostních koncepcí ve vztahu k bezpilotním strojům, které přepravují zboží v rámci mezinárodní přepravy zboží.

Za tímto účelem je v rámci práce provedeno srovnání normativní teorie Františka Weyra a způsob fungování formálně logických systémů. Tato normativní teorie totiž skvělým způsobem dopadá na faktické fungování samotného informačního systému, který je odproštěn od obsahu vlastního pravidla obsaženého v normě. Jsou zde popsány metody poznávání strojů a způsob interpretace a aplikace jednotlivých pravidel obsažených v normách. To vše právě s ohledem na skutečnost, že bezpilotní stroje se nemohou naučit rozlišovat mezi vlastními hodnotami, na kterých stojí jednotlivé právní normy. K tomuto nemohou totiž bezpilotní stroje za pomoci nástroje pouhé ryzí inteligence dospět, jelikož interpretují a aplikují své vnitřní normy na vnější svět pouze tak, jak mají v rámci svého normového souboru nastaveno.

S tímto nastavením souvisí i ochrana před banálním zlem a ochrana pomyslné ústavnosti v normovém souboru bezpilotních strojů.

Jelikož právo se nepřizpůsobuje technologiím, ale technologie právu, pak je v rámci práce provedena právní analogie v pragmatickém duchu s perspektivní odpovědnostní koncepcí, a to v porovnání nálezů pléna Ústavního soudu ČR Pl. ÚS 15/16, který přezkoumával souladnost s ústavností koncepce presumované delikt ní odpovědnosti provozovatele motorového vozidla.

Na konci práce je pak provedena dekonstrukce současné evropské právní úpravy vztahujícím se k bezpilotním systémům. Tato je podrobena kritice, jelikož se nevěnuje žádným způsobem autonomním systémům jako takovým. Ta je značně technicistní a podrobná, avšak ji chybí hodnotová koncepce a smysluplná pragmatičnost. Svou úpravou dopadá toliko pouze na bezpilotní systémy obsluhované pilotem na dálku.

Klíčová slova: autonomní, bezpilotní, normativita

International drone goods transportation – Abstract, key words

The aim of this work is to explore the possibilities of liability concepts in relation to unmanned aerial vehicles that transport goods in the international transport of goods.

For this purpose, a comparison of the normative theory of František Weyr and the way of functioning of formally logical systems is performed within the work. This normative theory has a great impact on the actual functioning of the information system itself, which is exempt from the content of its own rule contained in the norm itself. There are described methods of acknowledging machines and the method of interpretation and application of individual rules contained in norms themselves that are being interpreted by these machines. All this precisely with regard to the fact that unmanned aerial vehicles cannot learn to distinguish between inner values of norms, on which individual legal norms are based. This is because unmanned aerial vehicles cannot achieve this with the help of a tool of pure intelligence alone. Since unmanned aerial vehicles interpret and apply their own internal norms to the outside world only as they are set within their normative setting.

This normative setting is also related to the protection against banal evil and the protection of notional constitutionality in the normative set of rules of unmanned aerial vehicles.

Since the law does not adapt to technology, but technology adapts to the law, then a legal analogy is made in the pragmatic spirit with a perspective concept of objective responsibility, in comparison with the finding of the Plenum of the Constitutional Court of the Czech Republic Pl. ÚS 15/16, which reviewed the compliance with the constitutionality the subject matter of the concept of presumed tortious liability of a motor vehicle owner - operator.

At the end of this work, a deconstruction of the current European legislation relating to unmanned aerial systems is performed. This legislation is criticized because it does not deal in any way with autonomous systems, as such. It is highly technical and detailed, but it lacks a value concept and any meaningful pragmatism. Its normative spectrum only affects unmanned aerial systems operated remotely by the pilot.

Key words: autonomous, unmanned, normativity